

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДЗ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ
МОЗ УКРАЇНИ»

КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ **ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

Матеріали XXI науково-практичної конференції з міжнародною участю

Дніпро
2019

Редакційна колегія:

д. філол. н., проф. **Т. В. Філат** (відп. ред.)

к. філол. н. ст. викладач **Н. В. Кузнецова**

к. філол. н. ст. викладач **К. Ю. Перинець**

Актуальні проблеми навчання іноземних студентів. Матеріали XXI науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Дніпро, 2019. – 325 с.

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції. Розглядаються актуальні проблеми навчання іноземних студентів, а також питання методики викладання української, російської, латинської та іноземних мов у вищій школі.

Для спеціалістів-філологів, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, студентів-філологів.

Усі матеріали друкуються в авторській редакції.

ПСИХОФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ НЕПРОИЗВОЛЬНОГО ЗАПОМИНАНИЯ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА

При изучении иностранного языка ежедневно приходится запоминать большое количество учебного материала. Для того чтобы оптимизировать процессы запоминания, нужно учитывать физиологические особенности памяти человека.

По определению С.И. Ожегова, память – это способность сохранять и воспроизводить в сознании прежние впечатления, опыт [4, с.1333]. Все, что человек видел, слышал, чувствовал, сохраняется в его сознании в виде так называемых представлений памяти, которые могут быть зрительными, слуховыми, обонятельными, вкусовыми и осязательными [2, с.32].

Представления памяти могут сохраняться либо непроизвольно, либо путём мнемонической деятельности, то есть заучивания. В зависимости от этого различают два вида запоминания – непроизвольное и произвольное.

Взрослый человек, изучающий иностранный язык, настроен на произвольное запоминание лексико-грамматического материала. Опытный преподаватель может построить урок таким образом, чтобы включались и активно работали механизмы непроизвольного запоминания, что значительно повышает эффективность и качество урока и увеличивает количество усвоенного материала.

Существуют приемы, которые способствуют успешному непроизвольному запоминанию. Они должны учитываться при построении урока.

Хорошо запоминается всё, что наиболее значимо для конкретного человека, всё, что связано с его потребностями. Любую новую языковую информацию важно вводить в состав высказываний, которые студент может

использовать, рассказывая о себе или о том, что ему интересно. На уроке как можно чаще нужно апеллировать к мнению студентов, просить их изложить собственную точку зрения на то или иное событие, задавать вопросы о том, что касается конкретно их жизни.

Надолго закрепляется в памяти все то, что вызывает так называемую ориентировочную деятельность, то есть то, что заставляет мозг человека резко переключиться с одного вида деятельности на другой, а значит сориентироваться в новом формате действительности. Например, прекращение или возобновление определенного действия, необычность явления, его контрастность по отношению к происходящему активизирует непроизвольное запоминание материала. Поэтому в течение одного урока важно использовать разные виды речевой деятельности, причем, чем чаще человек переключается с одного вида работы на другой, тем активнее работает его мозг, а значит, активизируется процесс запоминания. Нельзя допускать монотонности. Монотонные действия приводят к снижению мозговой деятельности и работоспособности. При монотонной работе развивается специфическое состояние, сходное с сильным утомлением [3, с.21]. Во время чтения текста остановитесь, сделайте паузу, заполните эту паузу речевой зарядкой либо лексической игрой с использованием карточек или любой другой наглядности. Главное, чтобы это было быстро и ритмично. Внимание обостряется, мозговая деятельность активизируется, включается механизм непроизвольного запоминания. В результате продуктивность занятия значительно повышается.

Также необходимо учитывать в учебном процессе то, что эмоционально окрашенные события и явления намного лучше сохраняются в памяти человека, чем нейтральные. Есть ряд так называемых базовых эмоций, которые присущи всем людям, независимо от их расовой и национальной принадлежности, например радость, удивление, злость, страх, волнение, сострадание и т.п. [5]. На уроке иностранного языка нужно создавать такие учебные коммуникативные ситуации, которые вызывают вышеназванные эмоции и затрагивают чувства студентов. На уроке всегда уместны шутки. Смех

вызывает положительные эмоции и способствует активизации запоминания. Кроме того, наглядность, например, красивые иллюстрации или смешные картинки также активизируют мыслительный процесс, вызывая восхищение, удивление или просто радость.

Важно понимать, что хорошо запоминается то, что является объектом активной деятельности. Поэтому каждое введенное на уроке слово должно быть активно и многократно использовано в разных видах речевой деятельности. Если студенты допускают ошибки, нужно не просто исправлять их, потому что на ходу исправленная ошибка или подсказка не фиксируется мозгом. Надо дать возможность студенту поработать над своими ошибками. Самостоятельно обнаруженная, осознанная и исправленная ошибка дает отличную возможность закрепить в памяти проработанный материал.

Таким образом, на уроке можно активизировать непроизвольное запоминание информации, что позволяет значительно увеличить количество учебного материала и повысить качество преподавания.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Кокун О.М. Психофізіологія: Навч. посібник для вузів — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 184 с.
2. Крутецкий В.А. Психология. — Режим доступа: <https://studfiles.net/preview/5250522/page 42>
3. Рождественская В. И. Индивидуальные различия работоспособности (психофизиологическое исследование работоспособности в условиях монотонной деятельности). — М., 1980.— 151 с.
4. Электронная библиотека RoyalLib.com. Ожегов Сергей — Толковый словарь русского языка. — Режим доступа: <https://royallib.com/ page: 2153>
5. Базовые эмоции по Изарду. — Режим доступа: <https://www.psychologos.com/articles/view/bazovye-emocii-po-izardu>

**НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ С ИНОСТРАННЫМИ
СТУДЕНТАМИ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ
ОБУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОМУ ЯЗЫКУ**

Понятие начального этапа обучения языку связывается с определенным кругом задач, с необходимым и достаточным минимумом учебного материала, с определенным уровнем сформированности умений и навыков по видам речевой деятельности, а также с использованием приемов и средств обучения [1]. Основной задачей начального этапа изучения латинского языка является формирование навыков слушания, говорения, чтения и письма [2, с. 28].

Преподаватели латинского языка имеют достаточный опыт работы с иностранными студентами, которые изучают латынь через русский язык как посредник. Однако сложность работы в такой аудитории состоит в том, что группы студентов не всегда формируются по национальному признаку: в одной группе могут учиться, например, студенты из Израиля, Марокко, Кении и Узбекистана. Таким образом, уже на первом занятии по фонетике преподаватель сталкивается с артикуляционными, фонетическими особенностями учащихся. Кроме того, студенты со знанием английского (Израиль, Узбекистан) часто воспринимают латинский язык сквозь призму английского, что ведет к неправильному произношению гласных (*a, e, u*), согласных (*c, g, j, q, l*) и буквосочетаний (*oo, qu, ngu, ch, th, rh*). Студентам из франкоязычных стран (Марокко, Кения, Габон и др.) немного легче, однако у них также возникают трудности.

Учебным планом предусмотрены всего одно занятие на изучение алфавита и фонетики латинского языка, и одно занятие – на изучение правил постановки ударения. Все это предполагает разработку и применение интенсивных форм

обучения, так как правильное произношение – необходимое условие успешного овладения языком. В основном это упражнения, направленные на развитие слуховых и произносительных навыков, а также на выработку правильной артикуляции звуков и интонации, например:

1. Слушайте и повторяйте про себя.
2. Слушайте и повторяйте вместе с преподавателем.
3. Слушайте, читая.
4. Слушайте, повторяйте, читая.
5. Слушайте, пишите.
6. Слушайте, читая. Поставьте ударение.
7. Прочитайте. Запишите. Поставьте ударение.

Начальный фонетический период – это тот фундамент, когда закладываются основы правильной речи и обеспечивается дальнейшая возможность преподавателю продуктивно работать в иностранной аудитории, а учащимся – эффективнее усваивать дальнейший лексический и грамматический материал. Таким образом, начальный этап, с одной стороны, характеризуется завершенностью, а с другой – открытостью к последующим этапам обучения, так как навыки произношения учащиеся практикуют и совершенствуют не только на уроках латинского языка, но и занятиях по анатомии и гистологии, фармакологии, клинических дисциплинах.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Городилова Г. Г. Обучение речи и технические средства / Г. Г. Городилова – М., 1979.
2. Дергачева Г. И., Кузина О. С., Малащенко Н. М. Методика преподавания русского языка как иностранного на начальном этапе / Г. И. Дергачева, О. С. Кузина, Н. М. Малащенко – М.: Рус.яз, 1989. – 248 с.
3. Кадырова Г. Р., Татаренко Т. Д. К вопросу об изучении латинской терминологии студентов-иностранцев / Г. Р. Кадырова, Т. Д. Татаренко // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. –

2014. – № 8-4. – С. 142-145; URL: <https://www.applied-research.ru/ru/article/view?id=5731> (дата обращения: 31.01.2019).

Афанас'єва Л. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту

MODERN ENGLISH TEACHING APPROACHES USED IN OUR UNIVERSITY

To learn to speak English you need a certain system or, as it is often called, a method of teaching English, which would allow you to complete the tasks as fully as possible. For example, to acquire reading, listening, speaking and writing skills in the target language.

Communicative approach

Its main principle is to use the lexical units and grammatical structures (having been learnt at the classes) in oral and written speech. All classes are conducted in a foreign language or with minimal inclusion of native speech. Moreover, the teacher only directs students, asks them questions and creates a communicative situation, while pupils speak 70% of the time during classes. Nowadays this methodology is the basis for teaching a foreign language at school. Nevertheless, some methods of the classical school are still used. For example: the theory of the English language, written exercises to practice grammar and vocabulary.

Project method

The meaning of project method is to use the studied material in practice and it is optimal method to be used at the end of the whole course of study, when it becomes possible to assess the degree of mastering educational material. Our high school students are engaged in serious developments such as “Environmental protection”.

Training method

Training approach is based on independent study. The students are supposed to be given a well-developed structured material and explained by the teacher clearly.

Student receives any theoretical material, memorizes the rules and uses them in practice. Very often, this technique is used in online training.

Баринова О. В.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

ГЛАГОЛЫ НАЧИНАТЕЛЬНОГО И ФИНИТИВНОГО СПОСОБОВ ДЕЙСТВИЯ

Производные глаголы образуются различными способами, приобретая новые сопутствующие основному значения, например: указание на фазу действия, интенсивность проявления, количественную характеристику.

В зависимости от общего значения глаголов, выраженного приставками и суффиксами, которые видоизменяют, модифицируют, значения исходных глаголов, выделяют их лексико-грамматические разряды – способы действия.

Существуют различные классификации способов действия. Анна А. Зализняк и Алексей Шмелёв дают следующий их перечень: начинательные (*засвистеть, побежать, взвыть*), делимитативный (*погулять*), пердуративный (*проговорить два часа*), финитивный (*отцвести*), кумулятивный (*накупить*), сатуративный (*наестся*), интенсивно-результативные (*дозвониться, заиграться, разговориться*), однократный (*крикнуть, мазануть*), смягчительный (*поразмыслить, подзабыть, прилечь*), многократный (*сизживать, знавать*), прерывисто-смягчительный (*покашливать*) дистрибутивный (*перебить, повыбрасывать*), взаимно-многократный (*переговариваться*), сопроводительный (*приплясывать, подпевать*) [1].

Изучение языковых единиц с общими лексическими и грамматическими свойствами в комплексе является предпосылкой адекватного усвоения языка как системы, а значит, представление лексико-грамматических разрядов глаголов на занятиях по русскому языку как иностранному также необходимо.

Интересно изучать языковые единицы в оппозиции, например: глаголы начинательного и финитивного способов действия.

Рассмотрим глаголы начинательного способа действия. В основном это глаголы с префиксом *за-* (*забарабанить, заговорить, захлопать, засопеть, застучать, завыйть, запищать, заиграть, зашуметь, зароптать*). Это продуктивный словообразовательный тип. Так как такие слова являются частотными в современном русском языке, толкование значений, привносимых префиксом *за-*, даётся в Толковом словаре русского языка: «ЗА..., приставка. I. Образует глаголы со знач.: 1) начала действия, напр. *заплодировать, заболеть, запеть, завопить, заплакать, заскрестись...*» [2, с. 196]. К этому способу действия относятся также глаголы с префиксом *вз-* (*взволноваться, взбунтоваться, взвыть, вскричать*) и глаголы движения с префиксом *по-* (*поплыть, полететь, побежать, побрести*).

Финитивный способ действия включает глаголы совершенного вида с приставкой *от-*. Эти глаголы имеют значение длительного действия, доведенного до абсолютного конца (*отстоять в очереди, отходить на работу, отработать своё, отплавать своё, отшуметь, отгореть, отмучиться, отжечь, отговорить, отревновать, отсидеть, отучиться, отцарствовать, отцвести, отплакать, отсмеяться*). В Толковом словаре русского языка эта приставка дается как заглавие статьи и её первое значение трактуется таким образом: «I. Образует глаголы со знач.: 1) конца, прекращения, окончательного выполнения действия, напр. *отдежурить, отработать, отзвучать, откосить*)... » [2, с. 466].

Способы глагольного действия – это лексико-грамматические разряды глаголов, различающиеся характером представления процессуального признака. Введение такого материала на занятиях по русскому языку отражается на корректности словоупотребления и способствует богатству речи иностранных студентов в целом.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Зализняк Анна А., Шмелёв А. Д. Введение в русскую аспектологию / Анна А. Зализняк, А. Д. Шмелёв. – М.: Языки русской культуры, 2000. – 226 с.
2. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова. – 4-е изд., дополненное. – М.: ООО «ИТИ Технологии», 2003. – 944 с.

Баткина М. В.

Харьковский национальный медицинский университет

ПРЕИМУЩЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВИДЕОМАТЕРИАЛОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Информационные технологии уже давно охватили все сферы человеческой жизни. Изучение иностранных языков сегодня невозможно представить без электронных ресурсов: переводчиков, словарей, энциклопедий и др. Особую роль играют видеоматериалы, поскольку их использование имеет ряд преимуществ: наглядность, интерактивность и возможность показать примеры употребления языковых конструкций в реальной жизни.

Видеоматериалы принято разделять на: специальные материалы для изучения определенного языка как иностранного (учебные фильмы, видеолекции и так далее) и аутентичные материалы, которые включают художественные и анимационные фильмы, музыкальные видеоклипы и прямую трансляцию телепрограмм. На каждом этапе изучения языка преподавателю необходимо избирать материал, учитывать грамматическую, лексическую и содержательную составу, их актуальность для студентов.

Например, на начальных этапах имеет смысл использовать только специальные материалы – короткие видеоролики, связанные с грамматическим

и лексическим материалом в зависимости от основного учебного пособия, например, по темам «Дом», «Моя семья», «Одежда и цвета», «В городе», «В ресторане», «В магазине» и тому подобное. Примерами таких роликов могут быть учебные анимационные фильмы для детей-носителей языка, который изучается. В дальнейшем возможно использовать аутентичные материалы – фрагменты известных кинофильмов, мультфильмов, музыкальные видеоклипы. Например, для изучения разговорных тем «В ресторане» и «В магазине» хорошо подходят соответствующие серии современного мультфильма «Три кота».

На продвинутом этапе особую актуальность приобретает использование музыкальных видеоклипов. Этот жанр наиболее близок молодому поколению, поскольку клипы можно увидеть в кафе, спортивных клубах и в других местах, где студенты проводят свободное время. Кроме того, музыкальные видеоклипы знакомят с культурой страны, дают возможность погружения в языковую среду, популярные песни, на которые снимаются клипы, расходятся на цитаты, становятся источником для создания «языковой игры».

Во время выбора видеоклипа для работы с определенной группой преподавателю следует руководствоваться не только собственным вкусом. Следует узнать о музыкальных вкусах студентов, следить за тем, чтобы текст песни или видеоряд не имел провокационных намеков, не был оскорбительным для представителей разных рас и религий.

При работе с музыкальными видеоклипами могут быть использованы разные задания: сделать короткий пересказ видеоряда, описать внешность и характер героя, придумать новое название или предложить свой видеоряд к песне, предложить вариант дальнейшего развития событий, ответить на вопросы и др.

Таким образом, можно сделать вывод, что использование видеоматериалов способствует формированию речевых умений, оказывает эмоциональное и эстетическое влияние на студентов. С помощью данного материала происходит отработка фонетических навыков, навыков аудирования

и говорения. Удачный выбор видеоматериалов будет иметь позитивное влияние на мотивацию студентов к изучению языка, а также будет способствовать социальной и культурной адаптации студентов-иностранцев в языковой среде.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Андерсян И.М. Практический курс методики преподавания иностранных языков. Минск: ТетраСистемс, 2009. – 288 с.
2. Дьяченко Т.Н. Использование видеоматериалов на уроках РКИ (вебінар 29.02.2016) [Електроний ресурс] – Режим доступу: <https://webinar.pushkininstitute.ru/webinar.php?webinarId=4>
3. Леонтьева Т.П. Опыт и перспективы применения видео в обучении иностранным языкам // Нетрадиционные методы обучения иностранным языкам в вузе. Материалы республиканской конференции. Минск, 1995. – С. 61-74.

Бермас Л. І., Бермас О. М.

Одеський національний медичний університет

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ – ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ДІАГНОСТИКИ ЗНАНЬ У МЕДИЧНОМУ ВУЗІ

Розвиток вищої медичної освіти передбачає набуття такої якості, яка відповідає потребам особистості студента, вимогам сучасного суспільства та забезпечує інтеграцію у світовий освітянський простір. Випускники медичних вузів повинні бути конкурентоспроможними на вітчизняному та міжнародному ринках праці. Все це стає можливим лише завдяки підвищенню якості підготовки студентів.

Для того щоб оцінити якість підготовки студента застосовують різні види контролю. Але тестовий контроль є найбільш простим та зручним способом у процесі перевірки, мінімізації суб'єктивності оцінювання, здійснення ефективного та швидкого аналізу результатів.

З 2019 року в тестові завдання для складання ліцензійного іспиту «Крок 1» вводяться тести на іноземній мові (англійській, німецькій, французькій). Щоб скласти цей тест, студенти повинні добре володіти лексичним та граматичним матеріалом іноземної мови та добрими знаннями із основних фахових дисциплін.

Головною метою навчання іноземної мови у медичному університеті є отримання студентами вмінь та навичок використання фахової термінології у реальних ситуаціях ділового, професійного спілкування. Тестування є одним із засобів підвищення ефективності навчального процесу. Він дозволяє перевірити одночасно всіх студентів. Виконання тестів на занятті займає мало часу, тому ми проводимо його майже на кожному занятті. Під час виконання тестів всі студенти знаходяться у однакових умовах – вони працюють в один і той же час з однаковим по об'єму та складності матеріалом. Це виключає вплив на оцінку їх відповідей таких факторів як везіння. Тестування дає можливість включити необхідний об'єм матеріалу та проконтролювати не тільки його засвоєння, але й наявність окремих умінь користування ним.

Але так як іноземна мова вивчається на медичному факультеті протягом двох років, а на стоматологічному факультеті взагалі один рік, то студенти втрачають певну кількість знань за той період, який проходить до складання тестового іспиту

Доцільно було б включити в навчальний план факультативні заняття з іноземної мови. Підготовка до складання тесту повинна бути тісно пов'язана із базовими дисциплінами. Це сприятиме вдосконаленню вмінь студентів сприймати та утримувати інформацію.

Тестовий контроль – це один із елементів зворотного зв'язку, який дозволяє оцінити рівень підготовки студентів.

常用教学方法

讲授法是教师通过简明、生动的口头语言向学生传授知识、发展学生智力的方法。它是通过叙述、描绘、解释、推论来传递信息、传授知识、阐明概念、论证定律和公式，引导学生分析和认识问题。运用讲授法的基本要求是：

①讲授既要重视内容的科学性和思想性，同时又要应尽可能的与学生的认知基础发生联系。

②讲授应注意培养学生的学科思维。

③讲授应具有启发性。

④讲授要讲究语言艺术。语言要生动形象、富有感染力，清晰、准确、简练，条理清楚、通俗易懂，尽可能音量、语速要适度，语调要抑扬顿挫，适应学生的心理节奏。

讲授法的优点是教师容易控制教学进程，能够使学生在较短时间内获得大量系统的科学知识。但如果运用不好，学生学习的主动性、积极性不易发挥，就会出现教师满堂灌、学生被动听的局面。

讨论法是在教师的指导下，学生以全班或小组为单位，围绕教材的中心问题，各抒己见，通过讨论或辩论活动，获得知识或巩固知识的一种教学方法。优点在于，由于全体学生都参加活动，可以培养合作精神，激发学生的学习兴趣，提高学生学习的独立性。一般在高年级学生或成人教学中采用。运用讨论法的基本要求是：

①讨论的问题要具有吸引力。讨论前教师应提出讨论题和讨论的具体要求，指导学生收集阅读有关资料或进行调查研究，认真写好发言提纲。

②讨论时，要善于启发引导学生自由发表意见。讨论要围绕中心，联系实际，让每个学生都有发言机会。

③讨论结束时，教师应进行小结，概括讨论的情况，使学生获得正确的观点和系统的知识。

演示法是教师在课堂上通过展示各种实物、直观教具或进行示范性实验，让学生通过观察获得感性认识的教学方法。是一种辅助性教学方法，要和讲授法、谈话法等教学方法结合使用。运用演示法的基本要求是：

1、目的要明确

2、现象要明显且容易观察

3、尽量排除次要因素或减小次要因素的影响

练习法是学生在教师的指导下巩固知识、运用知识、形成技能技巧的方法。在教学中，练习法被各科教学广泛采用。练习一般可分为以下几种：

其一，语言的练习。包括口头语言和书面语言的练习，旨在培养学生的表达能力。

其二，解答问题的练习。包括口头和书面解答问题的练习，旨在培养学生运用知识解决问题的能力。

其三，实际操作的练习。旨在形成操作技能，在技术性学科中占重要地位。

读书指导法

读书指导法是教师指导学生通过阅读教科书或参考书，以获得知识、巩固知识、培养学生自学能力的一种方法。

教师给学生布置探究性的学习任务，学生查阅资料，对知识体系进行整理，再选出代表进行讲解，最后由教师进行总结。任务驱动教学法可以以小组为单位进行，也可以以个人为单位组织进行，它要求教师布置任务要具体，其他学生要积极提问，以达到共同学习的目的。任务驱动教学法可以让学生在完成“任务”的过程中，培养分析问题、解决问题的能力，培养学生独立探索及合作精神。

组织或指导学习到育种试验地进行实地观察、调查、研究和学习，从而获得新知识或巩固已学知识的教学方法。参观教学法一般由校外实训教师指导和讲解，要求学生围绕参观内容收集有关资料，质疑问难，做好记录，参观结束后，整理参观笔记，写出书面参观报告，将感性认识升华为理性知识。参观教学法可使学生巩固已学的理论知识，掌握最新的前沿知识。参观教学法主要应用于各种植物品种改良技术的工作程序、后代选择方法和最新研究进展等方面内容的教学。参观教学法可以分为：“准备性参观、并行性参观、总结性参观”。

是以现场为中心，以现场实物为对象，以学生活动为主体的教学方法。本课程现场教学在校内外实训基地进行，主要应用于育种试验布局规划、试验设计、作物性状的观察记载方法等项目的教学。

为了充分拓展学生的视野，培养学生的学习习惯和自主学习能力，锻炼学生的综合素质，通常给学生留思考题或对遇到一些生产问题，让学生利用网络资源自主学习的方式寻找答案，提出解决问题的措施，然后提出讨论评价。

自主学习法主要应用于课程拓展内容的教学，如项目教学未涉及的小作物具体的育种方法和特点，组织学生自主学习，按照论文的形式并撰写学习小论文，交由老师评价。锻炼学生提出问题、解决问题和科技写作能力。

Борисова Н. Ф.

Одесский национальный медицинский университет МЗ Украины

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ РАБОТЫ ЯЗЫКОВЫХ И ПРОФИЛЬНЫХ КАФЕДР ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Решение задачи профессиональной подготовки иностранных студентов невозможно без целенаправленного взаимодействия между преподавателями русского языка и преподавателями профильных кафедр.

Подготовка студентов к речевой деятельности на материале языка специальности, являясь одной из ведущих задач в работе кафедры русского языка, вместе с тем – сопутствующая задача кафедр естественных дисциплин. При этом каждая из задач требует соответствующего уровня реализации.

Для совершенствования совместной работы кафедр необходимо более чёткое разграничение сфер приложения сил, уточнение иерархии задач каждой из сторон в формировании тех или иных навыков и умений в различных видах речевой деятельности на основе оптимальной коммуникативной обусловленности и методической целесообразности в зависимости от этапа обучения. Такой подход предполагает, в частности, что обучение чтению текста по специальности и конспектированию с листа, включающее работу по выявлению основной информации, структуры, типовых компонентов текста и т.п., относится к ведущим задачам кафедры русского языка. Для преподавателя языка текст по специальности является не только самостоятельным объектом обучения, но и наиболее эффективным средством развития речевых умений и навыков. Обучение же записи лекции в значительной мере обеспечивается

кафедрами естественных дисциплин. При этом обе стороны вносят свой вклад в формирование определённых умений и навыков.

Разработка системы поэтапного взаимодействия кафедр русского языка и естественных и профильных дисциплин в ходе учебного процесса представляется актуальной и перспективной проблемой.

Интенсификация и эффективность обучения основам научной речи тесно связаны с решением проблемы более полного использования потенциала реальной учебно-профессиональной сферы общения занятий по математике, физике, химии, биологии как преподавателями языковых кафедр, так и преподавателями естественных дисциплин.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Платоненко О.В. Трудности изучения научных текстов иностранными студентами/ Лингводидактика. Новые технологии в обучении русскому языку как иностранному. Сборник научных статей. – Минск: Издательский центр БГУ, 2016, с.97.

2. Самойлова И.Ю. Межпредметная координация в работе кафедр при обучении иностранных граждан/ Лингводидактика. Новые технологии в обучении русскому языку как иностранному. Сборник научных статей. – Минск: Издательский центр БГУ, 2016, с.110

Броцкая–Ляховецкая О. М.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

ЯЗЫКОВАЯ ПОДГОТОВКА ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ПРИ ИНТЕНСИВНОМ ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА

Мировоззрение современного студента формируется под воздействием невиданной технологизации и компьютеризации жизни, культуры, быта, государственного управления. С возникновением нового общества складывается и новая система образования, которая уже сейчас стала

непосредственно влиять на положение любой страны в мировой экономической и политической системе. Современное общество требует такой системы образования, в основе которой лежат современные информационные и телекоммуникационные технологии.

А в то же время, на первый план выходит профессиональная функция иностранных языков на международном рынке труда, что, в свою очередь, повлекло усиление мотивации в их изучении и возрастание образовательной роли новых интенсивных форм и методик преподавания.

Исходя из этого, на занятиях широко используются такие методы: вербальные (в виде этимологического анализа, толкования понятий, использования контекста, синонимов, антонимов) и наглядные (привлечение словарей, натуральной наглядности). В условиях краткосрочного обучения возрастает роль преподавателя как организатора и руководителя речевой деятельности студентов. Он должен уметь вызвать у учащихся потребность и желание к общению, постоянно поддерживать определенный психологический климат в группе, создавать атмосферу непринужденности и доверительности. Таким образом, интенсивное обучение языку в максимальной степени ориентировано на:

- а) создание естественной речевой среды;
- б) активизация учащихся;
- в) мобилизация скрытых психологических резервов личности учащихся, в частности, резкое увеличение объема воспроизводимого языкового материала.

Интенсивное обучение иноязычной речи рассматривается как система, которая строится на совокупности строго определенных процессов деятельности обучения, объединенных общностью функций. При интенсивной форме обучения необходимо широко применять аудиовизуальные средства, которые используются как с учебной целью (способствуют установлению взаимосвязи между языковыми единицами и обозначаемыми ими предметами, явлениями, действиями), так и с целью ознакомления со страной изучаемого

языка. Надо отметить, что данный вопрос находится только в начальной разработке.

Вопрос интенсивности в дидактике и методике рассматривается в связи с общей проблемой оптимизации процесса обучения как одно из возможных направлений повышения эффективности занятий. При этом под оптимизацией учебного процесса мы понимаем такую его организацию, при которой обеспечивается максимально возможная эффективность решения поставленных задач обучения при минимально необходимой затрате времени, усилий и средств со стороны преподавателя и студентов.

Вишнякова Г. О.

ДЗ "Дніпропетровська медична академія МОЗ України"

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Одним із важливих чинників становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору є навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України.

Державна мова України для майбутніх фахівців є не тільки навчальним предметом, але й освітньою дисципліною. Для студентів-іноземців, що вивчають дисципліни у ВНЗ рідною (англійською, французькою) мовою, українська мова засвоюється для комунікації в соціокультурному оточенні країни, в якій вони здобувають професійну освіту. Основним завдання викладача української мови є формування у студентів-медиків умінь і навичок користування засобами української мови в різних життєвих ситуаціях, адекватно сприймати мовлення на слух, вести діалог. Для цього необхідно використовувати відповідні методи вивчення матеріалу, які сприятимуть успішному його засвоєнню. Методи навчання мови об'єднують в одне ціле

діяльність викладача й студентів. Саме від використання тих чи інших методів залежить ефективність навчання.

У методиці навчання української мови існують різноманітні класифікації методів навчання. При вивченні української мови як іноземної доцільно користуватися класифікацією методів навчання за способами взаємодії викладача і студентів. Використовуються наступні методи навчання: усний виклад викладачем матеріалу (розповідь, пояснення); бесіда викладача зі студентами; робота з підручником, метод вправ та інші.

Серед усіх методів навчання розповіді викладача надається велика увага. До розповіді звертаються: 1) у вступях; 2) для узагальнення вивченого; 3) у процесі ознайомлення студентів з історичними довідками про походження і значення деяких слів, зворотів, граматичних форм.

Близьким за формою до розповіді є метод пояснення. Його використовують там, де недостатньо що-небудь розказати, а потрібно довести, пояснити. Основна мета пояснення – примусити студентів вдуматися у зміст матеріалу, висловити свої міркування, зробити потрібний висновок, а також виявити ступінь розуміння пояснюваного матеріалу.

Наступний метод взаємодії викладача й студентів на занятті – бесіда, її особливістю є залучення студентів до активної розумової роботи на занятті. Використовуючи бесіду, викладач повинен продумати систему запитань для студентів, передбачити їхні відповіді.

Найбільш дієвий засіб активного набуття знань з української мови для студентів-іноземців – метод спостереження над мовою. Особлива увага надається чіткості формулювання завдань і запитань. При цьому як роздавальний матеріал викладач використовує: 1) картки з лексики, граматики, правопису, стилістики; 2) таблиці, в яких закладені можливості порівняння, зіставлення, протиставлення, тощо; 3) схеми, що містять наочний показ зв'язків між явищами, фактами.

Наступний, не менш важливий, – метод вправ. Типологія вправ і завдань визначається з урахуванням особливостей матеріалу, рівня загального розвитку, мовної і мовленнєвої підготовки студентів.

Іншим методом навчання є робота з навчальною книгою. До цього методу роботи варто звертатися у таких випадках: 1) коли тема вже вивчалася або є порівняно легкою (студенти самостійно читають зміст підручника, запам'ятовують, наводять свої приклади); 2) під час пояснення нового матеріалу – вибіркове читання студентами підручника (ознайомлення із частиною параграфа, засвоєння нової теми, яку ще не доводилося вивчати); 3) для самостійної роботи над матеріалом, що відпрацьовується на занятті.

Гетманець А. О., Мирошник Л. В.

Харьковский национальный медицинский университет

УЧЕБНАЯ ПРОБЛЕМНАЯ СИТУАЦИЯ КАК СРЕДСТВО РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Одной из задач обучения иностранных студентов практическому владению языком на продвинутом этапе является развитие у студентов неподготовленной речи, выработка навыков и умений анализировать проблему, выражать свое мнение, четко излагать свою мысль и выстраивать аргументированные высказывания.

Решению задачи речевого развития способствует использование на занятиях по украинскому / русскому языку как иностранному различных типов заданий, в основе которых лежит проблемная ситуация. Приведем примеры некоторых типов заданий проблемного характера, которые можно использовать при работе с иностранными студентами.

1. Постановка вопроса со множественными вариантами ответа. Например, при изучении темы «Транспорт» перед студентами может быть поставлен вопрос: «Каковы последствия большого количества машин в нашем

городе?» Вопросы такого характера не имеют единственно возможного ответа и поэтому стимулируют мыслительную и речевую деятельность.

2. Задание, в котором необходимо аргументировано обосновать свое мнение, например: «Выразите свое согласие или несогласие с высказыванием «Метро – самый удобный вид городского транспорта». Приведите три аргумента в пользу своего мнения. Время подготовки 1 минута».

Такого типа задания можно давать для обсуждения в минигруппах по 2-4 человека или индивидуально. Практика показывает, что выполнение таких заданий стимулирует творческую активность, вырабатывает у студентов умение генерировать идеи и аргументировать свое мнение.

3. Решение проблемной ситуации. Этот вид деятельности также требует от студентов навыков аргументации, умения рассматривать проблему под разными углами зрения, а кроме того – вести поиск решения проблемы. В данном случае студентам предлагается описание проблемы и ставится задача найти пути ее решения, например: «Я студент-медик. Через месяц мы будем сдавать очень серьезный экзамен «Крок-1», но у меня нет возможности нормально готовиться к нему. Я живу в общежитии в комнате со студентом, который любит слушать музыку, а это мешает мне сконцентрироваться. Что мне делать в такой ситуации?»

Постановка проблемы в такого типа заданиях вовлекает студентов в коллективный поиск наиболее полного, обоснованного решения обсуждаемой проблемы. Из нашего опыта следует, что такой поиск, как правило, вызывает у студентов живой интерес и повышает их активность на занятии.

Обсуждение проблемы можно завершить упражнением, которое известно под названием «снежный ком»: первый студент предлагает свое мнение по поводу обсуждаемой проблемы, а каждый следующий повторяет все сказанное до него и дополняет это своими высказываниями. В результате последний, суммируя и резюмируя все сказанное, представляет образец полного анализа обсуждаемой проблемы.

Таким образом, использование заданий проблемного характера обеспечивает усвоение лексико-грамматического материала дисциплины и активизирует речевую деятельность студентов.

Гоменюк А. В.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

**ПРОБЛЕМА МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРОСТРАНСТВА
ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОММУНИКАЦИИ
ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ
РУССКОЙ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ**

На рубеже XX — XXI вв., когда во всех науках о человеке его способность «общаться диалогически» (М. М. Бахтин) утверждается как ресурс самоопределения личности, обеспечивающий раскрытие ее идентичности в поликультурном и мультилингвальном глобализованном мире, междисциплинарную актуальность обретает проблематика формирования иноязычной коммуникативно-диалогической компетентности, традиционно рассматриваемой лингводидактикой как индикатор соответствия речевого поведения индивида инокультурной среде. В русле поиска критерия «подлинности субъектного» (М. А. Можейко), призванного стать главным ориентиром на пути преодоления мировоззренческого монологизма, обнаружившего зыбкость собственных объективистских оснований в условиях глобализации, современная гуманитаристика осмысливает иноязычно-речевую диалогическую форму личностной манифестации как лингвокогнитивный маркер взаимопонимания «Я» и «Другого», выявляющий смыслообразующий потенциал межкультурной коммуникации. Так линии рефлексии коммуникативно-диалогического оформления персонального мультилингвизма вовлекаются в прокладывание общей траектории движения постнеклассической мысли от критической ревизии объективированно-монологичных определений

субъективности к признанию ее необъективируемо-подлинных проявлений в межличностном диалоге, которое инициирует обновление гуманитарно-научного методологического инструментария, в том числе и собственно лингводидактического арсенала, направленное на освобождение его от воздействия инерции монологического мышления, что позволит обосновать и реализовать эффективные обучающие модели актуализации диалогичности как «коммуникативного ядра личности» (А. А. Бодалев) в иноязычном общении.

Перспектива моделирования пространственно-логических отношений, актуализирующих процессуальность овладения иноязычной диалогической речью, открывается при соотнесении концепции становления субъекта в дискурсе, разработанной М. Фуко, теории коммуникативности, предложенной К. Апелем, и «универсальной прагматики коммуникации», обоснованной Ю. Хабермасом, с когнитивно-коммуникативным подходом, в котором реализуется «идея совмещения двух ключевых установок лингводидактики, разобщенных в ее поле методологического самоопределения вплоть до конца XX в.» [2, с.16]. На всех этих векторах обобщения опыта коммуникативно-диалогического взаимодействия «Я» и «Другого» обозначается интерсубъективный характер дискурсивной активности, запускающей процесс текстопорождения [1; 5; 6], что формирует почву для установления его лингводидактического измерения, где конкретизируется способ симультанного «включения» когнитивных и коммуникативных механизмов речемыслительной деятельности, необходимого для ведения диалога на иностранном языке. При осознании текстопорождающей продуктивности иноязычно-речевой актуализации личностной диалогичности симультанность их запуска связывается с интенцией на «принятие и реализацию смыслового решения в процессе аудирования высказывания партнера и следующего за ним речевого коммуникативного поступка с текстом-высказыванием в условиях коммуникативно-речевой ситуации» [3, с. 191]. Адекватная перцепция интертекстуальности, формируемой в ходе коммуникативно-диалогической интеракции на иностранном языке, «обеспечивается не только правильным

восприятием языковых единиц, но и активным использованием общего фонда знаний, пониманием коммуникативных функций сообщения» [4, с.181].

Соответственно, единица обучения иноязычной диалогической речи, при всей вариативности ее научных дефиниций, инвариантно соотносится с той или иной матрицей интенционального оформления коммуникативно-диалогического акта как текста, которая может реализоваться только при условии ее встраивания в некое учебное пространство мультилингвальной коммуникации, смоделированное в соответствии с когнитивно-аксиологической структурой языковой личности, принимаемой обучающимися, и обеспечивающее координацию их речевого поведения.

Определяя общий уровень сформированности иноязычно-речевой профессионально-коммуникативной компетенции во всех моделях высшего образования, реализуемых в современном мире, степень овладения умениями и навыками ведения диалога на иностранном языке является особенно значимой в сфере подготовки людей самой гуманной профессии — врачей, где личностный мультилингвизм, раскрывающий способность понимать коллег и пациентов в лингвокультурном измерении, является важным фактором и обретения профессионализма, не мыслимого без участия в международном информационном обмене, и самореализации профессионала, нацеленной на сохранение человеческой жизни и здоровья.

Для того, чтобы сформировать иноязычную коммуникативно-диалогическую компетентность у студентов-иностранцев медицинских вузов Украины в ходе обучения их русскому языку, необходимо создать обучающую модель иноязычного диалога, которая будет воссоздавать пространственно-логические связи между профессиональными установками и целеполаганием речевого поведения с учетом лингвокогнитивной предопределенности коммуникации и тем самым обеспечивать диалогическое текстопорождение. Реализация этой задачи предполагает разработку и внедрение в учебный процесс системы упражнений, инициирующих ряд смысловых решений и иноязычно-

речевых коммуникативных поступков, формирующих тексты-высказывания в диалоге-интертексте.

В моделируемое пространство профессионально ориентированной коммуникации целесообразно включить следующие формы актуализации умений и навыков иноязычной диалогической речи:

- организационные упражнения, которые предполагают осознание иностранными студентами мотивов и целей своего обучения врачебной профессии и его мультилингвальной структуры в ходе осмысления и обсуждения вопросов профессиональной тематики с выявлением индивидуальных проблем в овладении русским языком;

- конструктивные упражнения, которые направляют речемыслительную активность обучающихся на распознавание интенции говорящего и восприятие и понимание спонтанной русской диалогической речи;

- информационно-обучающие упражнения, которые выявляют связь учебного материала с практической деятельностью врача, обеспечивая ориентацию студентов в ситуациях учебно-профессионального общения на основе анализа используемых языковых средств;

- коммуникативно-мотивирующие упражнения, которые моделируют разные типы коммуникативной координации в рамках воссоздания диалогического единства (вопрос – ответ), ориентируя обучающихся на выявление прагматики общения и инициируя их адекватную реакцию на реплику собеседника с демонстрацией осведомленности в обсуждаемой теме;

- эмоционально-корректирующие упражнения, которые открывают тематическую перспективу диалога, развивая способность общаться на неподготовленные темы;

- контрольно-оценочные упражнения, которые позволяют осуществить самоконтроль и самооценку студентами собственных достижений на пройденном этапе пути к обретению иноязычно-речевой профессионально-коммуникативной компетенции врача.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРЫ:

1. Апель К.-О. Трансцендентально-герменевтическое понятие языка / К.-О. Апель [пер. Фурса В. Н.]// От Я к Другому: сборник переводов по проблемам интерсубъективности, коммуникации, диалога [под. ред. Михайлова А. В.]. – Минск: Менск, 1997. — С. 200 — 222.
2. Гоменюк А. В. О методической эффективности когнитивно-коммуникативного подхода при обучении русскому языку иностранных студентов-медиков / А. В. Гоменюк// Актуальні проблеми навчання іноземних студентів: матеріали міжвузівської наукової конференції. — Дніпро: ДЗ “Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України”, 2017. — С. 15 — 20.
3. Фролова Т. П. Комплекс упражнений в обучении иноязычной диалогической речевой деятельности на основе профессионально-ориентированной информации/ Т. П. Фролова// Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова. Т. 22. Педагогика. Психология. Социальная работа. Ювенология. Социокинетика. — 2016. — № 2. — С. 191–196.
4. Харзеева С. Э., Аникина А. И., Кутузова Г. И. Обучение иностранных студентов навыкам владения научным стилем речи / С. Э. Харзеева, А. И. Аникина, Г. И. Кутузова // Научный вестник МГТУ ГА. — 2005. — № 94. — С.181–183.
5. Foucault M. The Subject and Power/ M. Foucault//Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics [ed. by H. L. Dreyfus and P. Rabinow]. – Brighton: HarvesterPress, 1982. – P. 208 – 227.
6. Habermas J. Religion ad Rationality: Essays on Reason, God and Modernity/ J. Habermas, - Cambridge, MA: MIT Press, - 2002. - 384 p.

Губарева С. А., Ткаченко О. В.

Харьковский национальный медицинский университет

РОЛЕВАЯ ИГРА НА ЗАНЯТИЯХ РКИ

Довольно часто иностранные студенты-медики, имея некоторый лексический запас, не умеют применить его в реальных ситуациях общения. Чтобы научить будущих врачей основам профессиональной речи, преподавателю необходимо использовать такие методы и приемы, которые могут заинтересовать студентов. Одним из таких приемов является ролевая игра, которая способствует развитию коммуникативных, речевых, социокультурных компетенции. Ролевая игра отличается от других активных методов обучения тем, что она воссоздает реальные обстоятельства и ситуации будущей врачебной деятельности, направлена на коллективную работу, на развитие умений применять теоретические знания в практической обстановке. На наш взгляд, целесообразнее всего ролевую игру применять на занятиях, на которых студенты учатся вести диалог врача с пациентом. Такие занятия напрямую связаны с будущей профессиональной деятельностью студентов и являются дополнительной мотивацией для самостоятельного восполнения недостающих знаний. Чаще всего ролевая игра представляет собой завершающий этап занятия и показывает степень овладения материалом урока.

Во время ролевой игры студенты имеют уникальную возможность ощутить себя в роли врача или пациента. Преподаватель отводит себе роль наблюдателя, который фиксирует допущенные ошибки, анализирует их и предоставляет возможность исправить. На подготовительном этапе студенты знакомятся с планом опроса, получают максимальное количество возможных вариантов жалоб пациента, обращают свое внимание на то, что речь пациентов разнообразна и субъективна, не содержит медицинских терминов (меня всего скрутило, я подхватила простуду, живу на таблетках, меня всего вывернуло

наизнанку). На первом игровом этапе преподаватель описывает модель ситуации, определяет, каким именно врачом будет студент (терапевтом, кардиологом), сообщает информацию о пациенте: о поле, возрасте, месте работы и т.д. Можно позволить студентам проявить творческое начало, пофантазировать, самим придумать образ пациента. Второй этап – постановка целей и задач. Преподаватель сообщает, что целью опроса пациента является проявление умения собрать как можно больше информации о его болезни для того, чтобы правильно постановить предварительный диагноз. На следующем этапе происходит ознакомление с правилами игры. Ситуация диалога-расспроса подразумевает, что студент должен уметь трансформировать вопросы из языка специальности в разговорную форму; он должен уметь воспринимать аутентичную речь пациента; должен контролировать ход опроса, задавая уточняющие вопросы (Какая у вас боль: давящая или распирающая? Где болит, покажите); не должен использовать слова-термины (локализоваться, иррадиировать). Достаточно важным моментом является распределение ролей, где преподаватель оговаривает, кто именно пришел на прием к врачу (молодая девушка, пожилой мужчина, ребенок), и обращает внимание на то, что характер речи этих пациентов будет отличаться. Целесообразно привлекать в игру всех членов группы, даже тех студентов, чьи навыки отличаются от средних показателей группы. При подведении итогов преподаватель дает критическую оценку участникам игры и акцентирует внимание на их достоинствах и недостатках.

Итак, ролевая игра помогает сделать процесс усвоения учебного материала более продуктивным, позволяет приобрести новые и закрепить старые коммуникативные навыки и умения в нетрадиционной, интересной для студентов форме.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Игнатова И.Б. Деловые игры в процессе обучения русскому языку иностранных студентов-филологов / И.Б. Игнатова // Фундаментальные исследования, 2007. – №10. – С.100.

2. Черная С.И. Организация ролевой игры на занятиях с иностранными студентами / Черная С.И. // Актуальные проблемы обучения иностранных студентов. Материалы межвузовской научно-практической конференции. – Днепропетровск. – 2011. – С. 220-222.

Губарева С. А., Ткаченко О. В.

Харьковский национальный медицинский университет

ФОРМЫ СУБЪЕКТИВНОГО ОТРИЦАНИЯ И ЕГО РОЛЬ В ФОРМИРОВАНИИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Категория отрицания является объектом исследования таких наук как логика, философия и языкознание. С логической точки зрения отрицание есть не что иное, как утверждение противоположного, поэтому категории отрицания и утверждения являются неразделимыми. В своей языковой оформленности отрицание представляется не просто отражением действительности, а совокупностью собственно понятия и суждения.

Отрицание как результат мыслительной деятельности представлено в каждом языке, где для его присутствуют соответствующие идиоэтнические наборы лексем, эмоций и жестов. Зачастую носители различных языков для выражения отрицания используют не просто различные, но и диаметрально противоположные экспликационные средства. В процессе изучения нового языка и овладения коммуникативной компетенцией именно осознанное использование фонетически и лексически верных форм отрицания позволит говорящему реализоваться и как адресату, и как реципиенту, а значит, избежать коммуникативных неудач.

Реализация субъективного отрицания проявляется в языковой среде в ходе реализации самости говорящего, экспликации его референционных ориентиров, осознания и утверждения себя как субъекта.

Выражение отрицания может быть вербальным и невербальным. С морфологической точки зрения русское отрицание может выражаться частицами, союзами, предлогами, наречиями, местоимениями, различными аффиксами. Особенностью субъективного отрицания является наличие экспрессивного компонента.

Наиболее частотной вербальной формой русского отрицания является универсальное слово «нет». Среди разговорных форм можно выделить его полные аналоги «неа», «нетушки». Кроме того, существуют ситуационные формы «нисколько», «ни за что», «ничуть» и т.д. Среди них более можно отметить отдельную группу устойчивых выражений «через мой труп», «ни за какие коврижки». Актуальность данных форм проявляется в значении отрицательной реплики-ответа. Например: «Ты боишься КРОКа? – Нисколько!», «Давай заведем хомяка?» – «Через мой труп!».

Экспрессивность субъективного отрицания может подкрепляться не только интонационно, но и с помощью частиц и междометий: «нет же», «совсем нет», «вовсе нет» и др. Затруднение для восприятия у иностранцев вызывает форма «да нет же», в которой усилительное междометие «да» ошибочно интерпретируется маркером согласия.

Категоричность субъективного отрицания подчеркивают такие модальные слова как «конечно», «несомненно» и др.

Особая грамматическая форма «нет + сущ. в дат. п.» продуцирует не традиционное отрицание, а реплику-стимул: «Нет коррупции!», «Нет наркотикам!» и т.д.

Понимание иностранными студентами всего многообразия русского отрицания, освоение навыков употребления различных грамматических форм реплик-отрицания, умение вычленять семантическую составляющую отрицания из полисемических форм и специфических семантических конструкций позволит коммуникантам выйти на высокий уровень владения языком.

РАБОТА НАД ЛЕКСИКОЙ НА УРОКАХ РУССКОГО И УКРАИНСКОГО ЯЗЫКОВ

Основная цель курса обучения русскому и украинскому языкам студентов-иностранцев состоит в том, чтобы дать лингвистические знания, научить свободно владеть языком, обеспечить усвоение его в такой мере, в какой это необходимо для профессиональной подготовки, для самостоятельной работы над повышением своего культурного уровня и для повседневного общения.

Работа по усвоению новой лексики и по развитию речи осуществляется в нескольких направлениях. Важнейшее из них – обогащение словарного запаса и овладение умением точно и правильно употреблять слова и научные термины.

Чтение, живое языковое общение, а также средства массовой информации способствуют усвоению общеупотребительной лексики иностранными студентами. Но специальная работа по пополнению, уточнению и активизации словарного запаса проводится на занятиях по языку в учебных заведениях.

Основными задачами словарной работы являются:

- 1) обогащение словарного запаса за счёт усвоения точного значения новых для студентов слов, их синонимических и антонимических связей;
- 2) уточнение неизвестных студентам значений многозначных слов, вошедших в их речевой обиход;
- 3) формирование умений и навыков правильного использования слов в речи с учётом их семантики, лексической сочетаемости и эмоционально-экспрессивной окраски;
- 4) развитие умения употреблять слова в зависимости от типа и стиля речи;
- 5) устранение из речи диалектных и просторечных слов, замена их литературными эквивалентами;

б) развитие эстетического вкуса, чувства красоты языка, языкового чутья.

Весь словарный запас условно делится на активный и пассивный словарь.

В активный словарь входят слова как коммуникативные единицы: студент понимает их значение, использует в устной и письменной речи.

Пассивный словарь составляют слова и лексика научного стиля, усвоенные на уровне понимания. Задача преподавателя – постоянно пополнять как активный, так и пассивный словарь студентов-иностранцев. Обогащение активного словаря – это специальная работа над словом, предусматривающая семантизацию слов, а также формирование умения пользоваться ими в речевой практике. Пополнение пассивного словаря идёт за счёт семантизации слов, с которыми встречаются студенты при чтении учебников, художественных произведений, газет, журналов. Обе эти части словаря важны. Активный словарный запас свидетельствует об уровне речевого развития студентов, а пассивная часть словаря служит базой для расширения его активной части.

Слово – многогранная единица языка, обладающая не только лексическим значением, но и грамматическим. Овладеть новым словом как средством речи – значит понять его семантику, осмыслить его место в грамматической системе языка, усвоить его словообразовательные связи, орфоэпию и орфографию, почувствовать стилистическую окраску.

Обычно в учебниках и учебных пособиях новый лексический материал объединён в тематические группы. Каждое опорное слово даётся в различных языковых словарных объединениях. Вокруг него концентрируется лексика, подлежащая ассоциативному усвоению, что разносторонне обогащает словарный запас студента-иностранца и способствует спонтанному овладению языком.

Принцип тематизации, положенный в основу отбора лексики, позволяет упорядочить словарную работу, облегчает усвоение новой лексики и научных терминов по специальным предметам, что открывает и облегчает выход в речевую практику.

Необходимо всей системой работы развивать у иностранных студентов обострённый интерес к новым для них словам, вызывать желание узнать их значение. Словарная работа должна стимулировать у студентов потребность в общении на русском и украинском языках, помимо своего родного, обеспечивать осознание важности и нужности пополнения своего словарного запаса, жизненной необходимости знать языки страны, в которой они живут в данный момент.

Гутарова И. В.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

ТЕСТИРОВАНИЕ КАК МЕТОД ОБУЧЕНИЯ И КОНТРОЛЯ ЗНАНИЯ

В современном образовательном процессе наблюдается значительное увеличение количества часов, отводимых на самостоятельную работу в учебных планах. Необходимо установить контроль качества самостоятельной работы студентов, чтобы рассчитывать на положительный результат в такой образовательной системе. Способом организации такого контроля может стать регулярное тестирование как важнейшая часть учебного процесса. Традиционный тест представляет собой метод диагностики испытуемых, ведущая идея которого минимальным числом типовых заданий за короткое время быстро, качественно и с наименьшими затратами определить уровень знаний. Такого рода задания являются эффективными для тематического и рубежного контроля, куда входят тематические, текстовые, цепные и ситуационные задания.

Однако, практика применения тестирования свидетельствует, что у традиционного тестирования есть недостатки. Такого рода контроль знаний не дает реальной картины, неточно отражает наличие и полноту знаний у студентов; приучает их к угадыванию ответов вместо изучения материала.

Система тестирования как элемент системы оценки качества подготовки конкурентно способных специалистов в вузе должна включать совокупность

стандартизованных тестовых заданий и программно-инструментальных средств, позволяющих:

- объективно оценивать качество учебных достижений студентов и уровень профессиональной подготовки;
- осуществлять обработку и анализ результатов тестирования, выявлять недостатки в методике преподавания и подготовке специалистов;
- определять направления совершенствования учебного процесса.

Дайчик А. Б.

ДМетАУ

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ

Обучение на подготовительном факультете ВУЗа составляет один год, в течение которого студенты овладевают языком и адаптируются к условиям проживания в Украине. Студенческие группы, как правило, многонациональны и разноязычны. Общего языка-посредника нет, поэтому первоочередная задача преподавателя русского языка с первых занятий сделать так, чтобы русский язык стал для иностранцев единственным языком их коммуникаций. Необходимость обучения адекватному коммуникативному поведению дает возможность расширить деятельность преподавателя и студентов, разнообразить приемы и виды работы на занятии.

Система работы с ситуативными заданиями способствует активному использованию изученного лексико-грамматического материала, позволяет описывать на русском языке реалии родной для студентов культуры, сравнивать их с реалиями изучаемой культуры. Ситуативные задания вызывают живой интерес учащихся, стремление общаться с представителями других культур. Проблемы развития коммуникативных навыков успешно решаются при комплексном воздействии на интеллектуальную и эмоциональную сферы

обучаемых и являются результатом использования различных видов деятельности студентов: чтения, аудирования, говорения, письма. Важно активно применять наглядные средства: таблицы, иллюстрации, картинки, фотографии и т.п. Устойчивые навыки и умения при обучении коммуникативной компетентности формируются при одновременном участии всех сенсоров человеческого организма: тактильного, слухового, зрительного и речевого. В процессе межличностного общения на уроке проявляются индивидуально-психологические особенности представителей различных этнических групп, позволяющие формировать важные качества личности – открытость и терпимость.

Єгорова І. В.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Процес викладання української мови студентам-іноземцям передбачає відведення значного часу як на засвоєння граматичного матеріалу, так і на формування й розвиток комунікативних навичок. Саме грамотно організоване спілкування під час заняття позитивно впливає на засвоєння знань з предмета: на підвищення мотивації і на збільшення творчого потенціалу в аудиторії. Викладач, який обмежений навчальною програмою, може вільно обирати методики подання теоретичного й практичного матеріалу, що веде до гармонійного й ефективного формування комунікативної діяльності на заняттях. Зважаючи на це, предмет навчальної діяльності може виступати ще і як засіб спілкування, що, разом з долученням до культури країни носіїв мови й їх психології, допомагає швидшому й ефективнішому вивченню мови. Значну частину навчального часу необхідно приділити процесу трансформації вже

наявних у студентів комунікативних навичок з потенційного стану в актуальну дію за допомогою говоріння (ситуативні діалоги) та аудіювання (сприйняття на слух). Для цього необхідно цілеспрямовано і систематично впливати на три взаємодіючих з боку спілкування складові: комунікативну, що складається з обміну інформацією; інтерактивну, що являє собою взаємодію учасників комунікативного акту, і перцептивну сторону, яка передбачає сприйняття один одного партнерами по спілкуванню і встановлення взаєморозуміння.

Таким чином, викладач на занятті повинен показати студентам-іноземцям формулу того, як спілкуватися з людьми, методично і цілеспрямовано розвивати їх комунікативні навички.

Жадлун М. И.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

ПОТЕНЦИАЛ СКОРОГОВОРК В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ КАК ИНОСТРАННОМУ

На начальном этапе обучения русскому языку как иностранному первостепенными задачами преподавателя считаются: постановка артикуляционной базы, работа над ударением и интонационными конструкциями, развитие фонетического слуха, обучение технике чтения и письма.

Одной из актуальных практик постановки правильного и чёткого произношения у иностранных студентов является использование скороговорок. Так, скороговорки в процессе обучения русскому как иностранному помогают преодолевать артикуляционные трудности, способствуют тренировке речевого аппарата, развивают память.

По утверждению К. С. Станиславского, скороговорку нужно вырабатывать через очень медленную, преувеличенно чёткую речь. Обязательным является многократное повторение, благодаря которому налаживается артикуляционная компетенция говорящего, что способствует развитию сознательного

управления процессом артикулирования.

В ходе артикуляционной гимнастики целесообразно предлагать студентам-иностранцам скороговорки, содержащие те или иные трудные звуки либо звуковые сочетания. Например:

(к, т, р) *У Кондрата куртка коротковата.*

(м, л) *Мама мыла Милу мылом, Мила мыло не любила.*

(п) *Пошла Поля полоть в поле.*

(ч) *Четыре чёрненьких чумазеньких чертёнка чертили чёрными чернилами чертёж.*

(с, н) *Носит Сеня сено в сени, спать на сене будет Сеня.*

(т, к) *Ткёт ткач ткани на платки Тане.*

(ц, х) *Цапля чахла, цапля сохла, цапля сдохла.*

Стоит отметить, что не все скороговорки имеют смысл, часто они бессмысленны, непонятны, труднозапоминаемы, но это не умаляет их практическую значимость.

Таким образом, использование скороговорок на вводно-фонетическом курсе русского языка позволяет отработать артикуляцию русских звуков, справиться с произносительными трудностями, развить коммуникативные компетенции иностранных студентов.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Богданова-Бегларян Н. В. Прыгают на языке скороговорки, как караси на сковородке // Н. В. Богданова-Бегларян, С. Б. Степанова. – Спб.: Изд-во Златоуст, 2013. – 64 с.

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

В останні роки студенти все більше і більше цікавляться вивченням іноземних мов. Крім вивчення мов під час навчального процесу, вони намагаються знайти можливості і час для вдосконалення знань за межами навчальних закладів. Найчастіше для вивчення іноземних мов використовуються нетрадиційні методи в сукупності з мобільними технологіями. Завдяки використанню мобільних технологій є можливість вивчати мови в будь-який час і у будь-якому місці.

Інтернет ресурси містять різноманітний матеріал для вивчення мов, це не тільки традиційні для нас - перегляд фільмів або вивчення пісенної спадщини іншомовного народу, це також такі ресурси як:

- сайт Lucent Technologies, розділ Bell Labs, дозволяє почути, як звучить будь-яка фраза іноземною мовою. Програма розроблена у такий спосіб, що синтезатор мови перетворює друкований текст у звук;

- сайт City Net, який дає можливість відвідати різні країни, побачити пам'ятки. Тут доступна інформація про обрану країну на мові, що вивчається;

- Lingualeo.com - інтерактивний онлайн-сервіс для вивчення і практики англійської мови в ігровій формі;

- ВІКІУМ - цей сайт тренує пам'ять, увагу, мислення. Тренування проходять поступово розвиваючи ці навички.

Вивчати іноземні мови можна не тільки з цими джерелами, але і з рядом інших, таких як: BBC World Service, EF Education First, Екзамер, Foxford, Нетологія, GeekBrains, 4 Brain, Skillshare, Skyeng, English Dom та багатьма іншими.

Використовуючи нетрадиційні методи для вивчення іноземних мов можна:

- навчитися правильній вимові,
- слухати і працювати зі звуковими текстами,
- збільшити словниковий запас.

Але незважаючи на те, що буде обрано, необхідно набратися терпіння, через те, що вивчення мов досить складне заняття. І в підсумку будуть отримані позитивні емоції і вміння розуміти і говорити іноземною мовою.

Заборовська С. В., Шубладзе О. Е.

Харківський національний медичний університет

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Одним з актуальних питань сучасної методики навчання іноземним мовам є використання Інтернет-ресурсів. Існує думка, що це дозволяє вирішувати багато дидактичних задач: забезпечити навчальний процес аутентичними текстами, підвищити інтенсивність процесу навчання, розширити словниковий запас студентів в процесі живого спілкування з представниками інших країн і культур, сформувати вміння і навички ефективного читання, письма і аудіювання, монологічного і діалогічного мовлення, а також вмінь, що забезпечують інформаційну компетентність [див. 2]. Саме тому викладачі в процесі навчання почали використовувати неспеціалізовані віртуальні соціальні мережі, тобто «мережі загального профіля», які надають користувачам необмежений доступ і вільний вибір тематики спілкування (наприклад, Facebook або Instagram), а також блоги.

Методика навчання іноземним мовам на основі блог-технології розроблялася науковцями різних країн. Так, наприклад, В.П. Сисоєв і М.М. Євстигнєєв виокремлюють три типи блогів в залежності від навчальних задач, на вирішення яких вони спрямовані: блог викладача, особисті блоги

студентів, блог навчальної групи [5, с. 67], а також розробили номенклатуру вмінь письмового мовлення, які розвиваються на основі вказаної інтернет-технології [5, с. 14]. Американські дослідники Ч. Лоу і Т. Уільямс пропонують використовувати у навчанні два типи блогів: проблемно-орієнтований для обговорення соціально-політичних питань та особистий для обговорення проблем [8]. Але ці методики можуть бути використані для навчання писемному мовленню та читанню [див. 1; 3], так само як і інші найбільш поширені форми соціальної комунікації: електронна пошта, чат, форум, Instagram, Telegram, Viber і WhatsApp. Необхідно додати, що західні науковці вже давно проводять дослідження у галузі впливу соціальних мереж на процес освіти, але, як вказує А.Б. Шалімов, «на даний момент не існує будь-якої ефективної моделі продовження освітнього процесу в соціальних мережах, чітких методик і педагогічних рекомендацій з можливістю їх тиражування в інших навчальних закладах. Але саме в цьому напрямку рухається більшість західних дослідників проблеми» [6].

Існують певні труднощі і обмеження, на які звертають увагу викладачі, які використовують соціальні мережі у навчанні іноземній мові. «Серед них: відсутність етикету мереж, низький рівень мотивації і інформаційних компетенцій викладача, високий ступінь працевитрат з організації та підтримки навчального процесу для викладача, відсутність вільного доступу до соціальних мереж із навчальних аудиторій» [7].

Аналіз публікацій, присвячених використанню соціальних мереж у викладанні іноземних мов, обов'язково викликає питання: чи є можливим використання цих розробок і методик у викладанні російської мови як іноземної у мовленнєвому середовищі? Наскільки це є необхідним у даний момент у вишах України, коли кількість годин на вивчення російської мови іноземними громадянами постійно скорочується? Чи допоможе використання мережевих технологій підвищити цікавість до мови, яка вивчається? Як зазначила Л.А. Подопригорова, «для того, щоб правильно визначити місце і роль Інтернету у навчанні мові, необхідно знайти для себе чіткі відповіді на

питання: для кого, для чого, коли, у якому обсязі він має бути використаний» [4, с. 27]. Дуже важливим є аналіз відповідей на всі ці запитання відносно використання соціальних мереж у викладанні не іноземних мов взагалі, а саме у викладанні РЯІ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Забродина И.К., Эрдибаева Д.Э. Анализ дидактических свойств и функций блог-технологии в развитии социокультурных умений студентов / И.К. Забродина, Д.Э. Эрдибаева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2013. – № 11 (29), часть 2. – С. 98–101.
3. Интернет и социальные сети в обучении языкам // <http://lektsii.com/2-96477.html>
4. Кизрина Н.Г., Янкина О.Е. Обучение иноязычной письменной речи в вузе посредством блог-технологии на примере проведения интернет-дискуссии / Н.Г. Кизрина, О.Е. Янкина // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2016. – № 12 (66), часть 1. – С. 204–206.
5. Подопригорова Л.А. Использование интернета в обучении иностранным языкам / Л.А. Подопригорова // Иностранные языки в школе. – 2003. – №5. – С. 25–31.
6. Сысоев П.В., Евстигнеев М.Н. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных интернет-технологий / Сысоев П.В., Евстигнеев М.Н. – М.: Глосса-Пресс; Ростов-н/Д.: Феникс, 2010. – 182 с.
7. Шалимов А.Б. Социальные сети как современная образовательная среда // <http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=974>
8. Юринова Е.А. Неспециализированные виртуальные сети в обучении иностранному языку // <https://cyberleninka.ru/article/n/nespetsializirovannye-virtualnye-sotsialnye-seti-v-obuchenii-inostrannomu-yazyku>

9. Bloch J. Abdullah's Blogging: a Generation 1.5 Student Enters the Blogosphere / J. Bloch // Language Learning and Technology. – 2007. – Vol. 11/2. – P. 128–141.

Zaluzhna A. O.
Dnipro State University of Agriculture and Economics

TEACHING CULTURE THROUGH LANGUAGE

In defining the concept of culture, we consider it as universal widespread and at the same time specific to a particular society, nation, and organization or group orientation system that determines perception, thinking, evaluation and action of people within the relevant society. This system can be represented by specific symbols (language, unconventional forms of behavior, such as facial expressions and gestures). The system enables members of a society overcome their obstacles.

Cross-cultural communication as a special kind of communication suggests communication between carriers of different languages and different cultures. Comparison of languages and cultures reveals not only general, universal, but also specific, national, original principles, due to the differences in the history of people's development. Cross-cultural communication deals with understanding, which means: to understand someone else and at the same time to be clear, communicating in a foreign language. Cross-cultural learning and cross-cultural communication should be an essential part of the foreign language classes.

Sometimes, some teachers are hardly aware of the necessity of cultural orientation. Communication is seen as the application of grammatical rules in oral and written practice. In some case, learning about the target culture is taken as a threat to the native values, and the importance of linguistically relevant information is neglected.

That is to say, an analytic look at the native culture is as important as the learning of the target culture.

The forms of address, greetings, formulas, and other utterances found in the dialogues or models students hear and the allusions to aspects of culture found in the reading represent cultural knowledge. Gestures, body movements, and distances maintained by speakers should foster cultural insights. Students' intellectual curiosity is aroused and satisfied when they learn that there exists another mode of expression to talk about feelings, wants, needs and when they read the literature of the foreign country. For depth of cultural understanding it is necessary to see how such patterns function in relation to each other and to appreciate their place within the cultural system. If language learners are to communicate at a personal level with individuals from other cultural backgrounds, they will need not only to understand the cultural influences at work in the behavior of others, but also to recognize the profound influence patterns of their own culture exert over their thoughts, their activities, and their forms of linguistic expression.

Teachers should make students aware of cultural differences. The use of culture-based activities abundantly in the classroom help learners be familiar with the target culture. In teaching foreign languages, we need to be sensitive to the fragility of students by using techniques that promote cultural understanding. Role-plays, reading, films, culture assimilators and games can be used at the foreign language classes.

To sum up, in developing cultural awareness in the classroom it is important that we help our students distinguish between the cultural norms, beliefs, or habits of the majority within the speech community and the individual or group deviations from some of these norms.

Запорожец И. В., Красникова С. А.

Харьковский национальный медицинский университет

**НАУЧНЫЙ ТЕКСТ КАК КОММУНИКАТИВНАЯ ЕДИНИЦА
ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ**

Современная методическая наука рекомендует начинать обучение научному стилю речи с первого курса, сделав его ведущим, и отводить на его изучение до 50 % учебного времени в первом семестре и до 40 % – во втором. К концу учебного года у учащихся должны сформироваться все основные навыки в рецептивных видах речевой деятельности – чтении и аудировании.

Однако следует уточнить, с каким типом текста как основной единицы занятия по русскому языку предстоит взаимодействовать преподавателю и студенту. Если это аутентичный текст (текст учебника, например), то несомненна необходимость его лингводидактической обработки, потому что задача преподавателя русского языка не передача научной информации с помощью этого текста, а обучение общению на его материале, выявление общих закономерностей функционирования научного стиля речи.

А это значит, что к аутентичным мы можем отнести его с некоторой долей условности, предпочтительнее переводя в разряд учебных текстов, адаптированных к работе с определенной аудиторией и в соответствии с поставленными целями.

Учебный текст – это особая коммуникативная единица обучения, направленная на изучение его структурно-семантической организации с целью построения собственного монологического высказывания.

Предназначение учебного текста – в рамках урока сформировать лексическую, терминологическую компетенцию; выработать навыки говорения с использованием базовых моделей урока; мотивировать студентов к расширению знаний по теме занятия; развивать чувство языка и креативное мышление.

Именно поэтому учебный текст как вторичный жанр научного стиля речи может относиться к пограничной сфере знаний. Критерием отбора текстового материала должна быть актуальность тематики и привлекательность с точки зрения содержания.

На первом курсе могут быть использованы фрагменты текстов из учебников биологии и анатомии. Однако целью занятий должно быть не

обучение этим предметам, а выявление общих закономерностей научного стиля речи.

Для этого необходимо выделить структурно-композиционные части текста; используя структурные схемы предложения, определить его устройство и лексико-грамматическое наполнение; обратить внимание на синтаксис простого и сложного предложения.

Наблюдению и изучению подлежат лексико-грамматические конструкции, определяющие тему высказывания (понятие о предмете, описание предмета, классификация явления и пр.).

Не следует забывать, что работать с названными моделями студентов учат на подготовительном факультете. Однако учебник подфака наполнен элементарными текстами, соответствующими начальному уровню обучения. Этот фактор должен быть учтен при составлении текстов для продвинутого этапа обучения.

Очевидно, следует усложнить основные модели научной речи. Например, определяя понятие о предмете, сделать акцент на позиции субъекта: *что представляется кому чем (каким); что видится кому чем (каким)* и пр.

Обозначить синонимичные предикативные модели: *влиять – оказывать влияние (на что?), быть под влиянием (чего); зависеть – быть в зависимости (от чего?)*, а также ввести их в упражнения на трансформацию предложений.

Работа над текстом любого уровня может сопровождаться лексико-грамматическими заданиями, обусловленными контекстом. С их помощью формируется потенциальный словарь учащихся. Например:

1. Идентификация синонимических (антонимических) рядов.

Например: *лечение, исцеление, врачевание; лекарь, целитель, исцелитель, врач. Лекарство, препарат, зелье, снадобье.*

Недостаточный – избыточный; способствовать – препятствовать; возбуждение – торможение.

Формулировка заданий диктуется контекстом.

2. Сопоставление по значению и употреблению однокоренных слов (*боль, больной, больница, болит, болеть*).

3. Работа со сложными словами в составе терминов: *клиновидная, кубовидная, шарообразная кость; подкожная и внутривенная инъекция, внутрисуставные (внесуставные) связки; одноосные, двуосные, многоосные суставы; височно-нижнечелюстной сустав, стреловидный шов* и др.

4. Анализ значения префиксов (*покашлять, закашлять(-ся), откашлять(-ся)*); антонимичные префиксы *недо-, пере-*).

5. Префиксы иностранного происхождения в сопоставлении с русскими эквивалентами: *ультра-, анти-, интер-, супер-* и др.

6. Группировка суффиксов по значению: *трубчатый, губчатый, перепончатый, решетчатый, чешуйчатый; покровный, опорный, позвоночный* и др.

7. Анализ способов соединения частей высказывания – союзов, союзных слов, предлогов, наречных словосочетаний: *чем – нежели; кроме – сверх – помимо – за исключением; наверное – наверняка; весьма – несколько* и др .

Таким образом, можно сделать вывод, что подобная системная работа создает условия для максимального осмысления изучаемого языкового явления и является наиболее продуктивным способом обучения иностранному языку.

Итак, мы рассмотрели особенности предтекстовой лексико-грамматической и лексико-семантической работы, направленной на подготовку к чтению текста научного содержания.

Система изучающего чтения предполагает наличие притекстовых и послетекстовых заданий, направленных на осмысление прочитанного и подготовку к монологической (диалогической) речи.

Целью притекстовых заданий является: 1) смысловой анализ предложения с выделением групп субъекта и предиката; 2) смысловой анализ абзаца с выделением информативного центра (как правило – в 1-м предложении или в

последнем); 3) наблюдение структуры текста, которое является стандартным: вступление, основная часть, заключение.

Необходимо обратить внимание на типы сложных предложений, обслуживающих учебный медицинский контент. Довольно часто употребляются безличные модели с обобщенным представлением авторской позиции: *известно (обнаружено, показано), что...; можно (нужно)+инфинитив.*

Высока частотность сложноподчиненных предложений с причинно-следственным значением, отсюда следует необходимость анализа соответствующих союзов: *потому что (поэтому), так как (так что), в связи с тем что, вследствие того что* и др.

И, наконец, послетекстовые задания направлены на осмысление всего текста и предполагают как минимум ответы на вопросы или задания типа закончить предложения на основе полученной из текста информации. Очень популярным видом контроля являются тесты. Возможно составление разных видов плана: вопросный, номинативный, тезисный.

Послетекстовые задания направлены на подготовку к говорению: построению монологического высказывания либо к диалогической речи.

Из этого следует необходимость владения композиционными средствами связи между частями высказывания: *во-первых, во-вторых; прежде всего; затем; например; таким образом; следовательно; итак; необходимо отметить; следует иметь в виду; нельзя не учитывать* и т.п.

Корпус заданий формируется, исходя из контекста каждого конкретного урока.

Письменные виды работы с научным текстом – конспектирование, реферирование и аннотирование – остаются за скобками учебного процесса в связи с ограниченным учебным временем, но общие рекомендации по чтению и вычленению основной информации из профессионально ориентированных учебных текстов не противоречат и сложным письменным видам работы.

ХАРАКТЕР НАЦИИ

Успех обучения иностранных студентов зависит от профессионализма преподавателя и взаимопонимания.

В нашей академии обучаются студенты из 56 стран мира. Поведение израильских студентов иногда удивляет, и, чтобы их понимать, необходимо знать основные черты характера нации.

Главные черты характера еврея – чувство собственного достоинства и всякое отсутствие робости и стеснительности. Для передачи этих качеств еврея существует даже специальный термин – «хуцпа» – не имеющий перевода на другие языки. «Хуцпа» – особый вид гордости, побуждающий к действию, несмотря на опасность оказаться неподготовленным, неспособным или недостаточно опытным. Для еврея «хуцпа» означает особую смелость, стремление бороться с непредсказуемой судьбой. Он ведет себя так, будто его не заботит вероятность оказаться неправым. Наиболее неприятная ситуация для еврея – оказаться уязвимым. Он гораздо спокойнее представителей других наций реагирует на незнакомцев и авторитетных лиц, на ситуации, когда к нему привлечено внимание или когда его оценивают, да и практически на все ситуации общения и те, что связаны с какой-либо неопределенностью. Такая особенность израильтян обусловлена их культурой.

На протяжении столетий евреи подвергались дискриминации, среди какой бы нации они не оказались. Но отвергаемые другими людьми, они укреплялись в вере в богоизбранность своего народа. Эта вера усиливала чувство собственного достоинства, которое не сломить ни насилием, ни отвержением.

Дети рассматриваются как символ жизни и залог будущего нации перед угрозой уничтожения.

Многие в Израиле – бывшие эмигранты, не сумевшие реализовать свой потенциал, поэтому в детях они видят воплощение своих надежд и готовы пожертвовать всем ради ребенка. В результате большинство израильских детей вырастает с верой, что они – центр вселенной. Им разрешается вступать в разговоры взрослых. У них формируют уверенность в себе и способность к лидерству. Открытость, целеустремленность и настойчивость всячески поощряются. Застенчивость и скромность у израильтян ассоциируются со слабостью, с неспособностью противостоять ударам судьбы.

К специфическим чертам характера евреев можно отнести невысокое чувство гордости за своих предков, слабое чувство юмора, склонность к подначиванию. Еврей не антиморален, но и не высокоморален, он не особенно добр, но и не зол. Интеллектуальный уровень евреев в ряде областей науки, культуры и искусства очень высок. Возможно, этим объясняется их повышенное высокомерие. Нередко они поднимают ценность своей личности за счет принижения личности других.

ПРОБЛЕМЫ УСВОЕНИЯ ФОНЕТИКИ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА ФРАНКОЯЗЫЧНОЙ АУДИТОРИЕЙ

Не секрет, что для более плодотворного обучения иностранному языку, преподавателю желательно использовать межъязыковой сопоставительный анализ. Преподавание, построенное с учетом особенностей родного или второго языка студента, позволяет более оперативно и эффективно доносить новый материал.

Преподавателям украинского языка как иностранного нужно учитывать некоторые концептуальные различия между украинским и французским языком, чтобы лучше понимать природу ошибок студентов. Это поможет сконцентрироваться и исправить их.

Фонетика французского языка принципиально отличается от фонетики украинского языка. Прежде всего, преподаватели сталкиваются с проблемой ударения в речи студентов. Это обусловлено тем, что во французском языке ударение фиксированное и падает на последний слог. В украинском же языке оно подвижно.

Что касается гласных фонем, то во французском языке их диапазон гораздо шире, чем в украинском, и это тоже вызывает трудности у учащихся. Самый распространенный пример этого явления – сложность в выборе способа произношения звука [e]. В украинском он единый, а вот во французском есть несколько вариантов его произношения. В целом, во французском языке практически нет гласных, которые произносятся совершенно аналогично украинским.

Во французском языке грассирующая [p], однако студенты из Марокко и Туниса, для которых французский не является единственным родным языком, умело справляются с украинской манерой произношения звука [p]. Так же, как особых проблем не вызывает у них звук [x], хотя во французской фонетике он отсутствует.

В процессе чтения преподаватели могут заметить, что студенты первое время как бы «глотают» окончания слов, которые в украинском языке принципиально важны для понимания смысла словосочетаний или предложений. Это также связано с французской традицией не читать буквы в определенных позициях в середине слова и вовсе не читать конечные буквы и буквенные сочетания, такие как: -e, -es, -t, -ts, -d, -ds, -p, -ps, -s, -x, -z.

Если преподаватель будет учитывать данные фонетические различия украинского и французского языков, ему будет проще понять и выработать способы преодоления проблем неправильного произношения студентов-франкофонов.

Карабет А. А.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

ЗНАЧЕНИЯ СЛОВА «ОДИН»

Слово *один* в русском языке имеет много значений помимо количественного. Здесь мы рассмотрим это слово в значении неопределенного местоимения, синонимичного словам какой-то, некий, неизвестный.

Толковые словари демонстрируют нам это значение местоимения *один* в предложениях, где к данному слову можно подставить синонимичные ему неопределенные местоимения, и фраза сохранит свое значение. Например: «Один молодой человек показал нам дорогу» = «Один какой-то неизвестный молодой человек показал нам дорогу». Здесь сема неопределенности, неизвестности сохраняется.

Рассмотрим случай, когда сема неопределенности уступает место более определенному значению. Предложения: «Я хочу одно платье» и «Я хочу одно какое-нибудь платье» вызовут разную реакцию у продавца. В первом случае – вопрос: «Какое именно?», во втором – презентацию ассортимента. То есть в первом случае вы пришли за уже виденным вами платьем, известным вам платьем, во втором случае – пришли выбирать из неизвестного. В первом случае неопределенное значение слова *один* не подтверждается.

В толковом словаре С. И. Ожегова дано неопределенное значение местоимения *один*. Словарь С. И. Ожегова и Н. Ю. Шведовой также описывает это местоимение как имеющее неопределенное значение: «В один прекрасный день. Один из присутствующих». В словаре Т. Ф. Ефремовой дано больше значений слова *один*, и в качестве прилагательного мы находим его значение как «определенный из группы однородных предметов, явлений». Близко данному значению описанное в словаре Ожегова и Шведовой значение определительного местоимения: «Какой-нибудь в ряду сходных или сопоставляемых друг с другом».

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Значения слова один в толковых словарях русского языка // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://что-означает.рф/один>

Klimenko I. N.

SE «Dnipropetrovsk Medical Academy»

TESTING AS A METHOD OF STUDENTS' KNOWLEDGE ASSESSMENT

Testing as a method of evaluation gained popularity and is widely used in the educational process. Since ancient times, testing has been known as a diagnostic method. There is evidence that in the III millennium B.C. in the Ancient East a competitive test system of intellectual nature was applied, with the task to conduct the selection of staff applying for senior positions in the society.

Testing (from the English word *test* - exam, checking) is any procedure for measuring ability, knowledge or performance. Testing is used to determine the relevance of the item to the defined specifications. The task of testing does not include determining the reasons for non-compliance with the requirements. Testing as one of diagnostic divisions is used in medicine, psychiatry, education engineering with the aim to determine whether an object of testing matches one or other functions. For objectification of this process, all components must be the same. The rules of evaluation are also the same for those who pass the test. These conditions open the way for an objective comparison of individual structures of knowledge or ignorance.

Assessment should be carried out at various times throughout a course. By means of testing, knowledge, abilities, skills and representations are checked the best of other signs. From the point of view of pedagogical measurements, it is useful to introduce two general indicators of the quality of knowledge - the level and structure of knowledge. They are evaluated through the registration of marks, both for knowledge and for ignorance of the required components of the checked material. The level of knowledge is determined by analyzing answers of each test subject to all test tasks. The higher the number of correct answers, the higher the individual test score of the test subject.

Клочко О. О.

ДЗ "Дніпропетровська медична академія МОЗ України"

НАВЧАННЯ РОБОТИ ЗІ СЛОВНИКОМ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Основна мета термінологічного словника – дати правильну транскрипцію на трьох мовах – латинській, українській, російській. Ті латинські слова, що увійшли в українську та російську транскрипцію без значних змін, іноді потребують змістовного тлумачення. Як правило, матеріал у словнику будується за визначеними принципами: з одного боку, використовуються найбільш поширені слова, з другого – матеріали гніздового характеру зі

словами-термінами, котрі (іноді) мають складний правопис. Студенти мають можливість самостійно складати терміни з окремих слів. Наприклад, немає у словнику терміну *sulcus transverses* або *sulcus pulmonalis*, але кожне з цих окремих слів знаходиться у словнику на своєму місці. Така робота під керівництвом викладача буде вельми корисною для загальної філологічної обізнаності студентів.

Словникова робота має змогу закріпити мовні навички з латинської мови. Наприклад, в роботі з іменниками є слушним звернути увагу на відміну, основу та рід (m., f., n. – masculinum, femininum, neutrum). Прикметники у словниках також надаються з їх родовими закінченнями в латинській мові.

Робота зі словником дуже корисна для студентів-іноземців. На тлі вимоги вивчення не тільки російської, а і української мов, для іноземців досить суттєво розрізняти переклад клінічних термінів, назв хвороб та патологічних станів. В своїй майбутній практиці вони постійно будуть вживати анатомічні та клінічні терміни. Важливо розрізняти синонімію латинських слів та слів грецького походження, щодо правопису, вимови та значення (наприклад, гр. *haemo*, *haemato* – лат. *sanguis*; гр. *nephros* – лат. *ren*; гр. *ophthalmos* – лат. *oculus* etc.). Звичайно, словникова робота корисна з фармацевтичною термінологією.

Укладання 3-х мовних словників з латинської, української, російської мов – цікавий та необхідний напрямок співпраці філологів та медиків різних спеціальностей. Глибоке вивчення будь-якої мови йде на користь поглиблення знання рідної мови – української та більш осмисленого сприйняття інших європейських мов, основою більшості котрих була і є латинська мова.

**ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТЕКСТ В ПРОЦЕССЕ ЯЗЫКОВОЙ
ПОДГОТОВКИ ИНОСТРАНЦЕВ. КОМПЛЕКСНО-АССОЦИАТИВНЫЙ
ПОДХОД**

Процесс языковой подготовки иностранных студентов следует рассматривать, прежде всего, как процесс аккультурации, т.е. приобщения их к нормам и ценностям иной национальной культуры. И как всякий процесс познания, он основан на взаимодействии рационально-логического (понятийного) и эмоционально-чувственного (образного) восприятия. А поскольку для многих иностранцев знакомство с русским или украинским языком начинается в условиях совершенно нового культурного контекста и при этом не всегда можно использовать язык-посредник в качестве рационально-логического канала информации, роль образно-ассоциативного мышления особенно возрастает в учебном процессе.

Большие возможности для активизации образного мышления дает художественная литература. Теоретические основы работы с художественным текстом, определения целей, задач такой работы, разработка конкретных методов с учетом специализации иностранных учащихся – эти и многие другие проблемы активно обсуждаются современными исследователями.

Литературные произведения, особенно облигаторные, представляющие собой «золотой фонд» нашей культуры, обладают свойством, которое В.М. Верещагин и В.Г. Костомаров называют «художественной иррадиацией»: они не ограничиваются существованием в том виде искусства, в котором родились, а постепенно становятся достоянием всего эстетико-художественного богатства нации, т.е. начинают взаимодействовать с другими художественными сферами, в частности, с живописью и музыкой.

Возможность изучения произведений художественной литературы в сопоставлении с другими видами искусства также отмечается современными учеными. Но при этом, как правило, речь идет о бинарных сопоставлениях литературы и живописи, литературы и театра, литературы и музыки и т.п. Плодотворность подобных методик несомненна. Однако, на наш взгляд, значительно эффективнее использовать комплексное сочетание не двух, а нескольких образных систем: художественной литературы, изобразительного искусства, музыки.

Эти образные системы взаимосвязаны и взаимообусловлены, они подчиняются общим закономерностям художественного мышления. Восприятие такого взаимодействия имеет свою психофизическую основу – свойственную всем людям синестезию. Суть синестезии состоит в том, что образ, возбуждая одни чувства, влечет за собой косвенное, ассоциативное участие других, что в результате позволяет получить целостное художественное представление об изображаемом предмете или явлении.

Сочетание словесной, музыкальной и зрительной образности создает устойчивые образно-лингвистические ассоциации, которые в дальнейшем значительно облегчают учебный процесс. Нельзя недооценивать возможности художественной образности, лежащей в основе литературного произведения и имеющей активный воссоздающий, или регенерирующий, потенциал. То, что усвоено в образной форме на начальном этапе обучения, является прочным фундаментом для последующего изучения и языка, и культуры чужой страны.

Совершенно очевидно, что при помощи только вербальных средств невозможно достичь адекватного восприятия художественного образа, который по природе своей синкретичен и формируется путем межчувственных ассоциаций. Поэтому основополагающим принципом в работе над художественным текстом становится моделирование устойчивого образно-ассоциативного ряда при помощи звуковых и зрительных параллелей между литературой, живописью и музыкой.

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ЛЕКСИКИ – КРИТЕРІЙ МОВЛЕННЯ ЛЮДИНИ

У методиці викладання української мови з моменту її становлення значну увагу було приділено роботі над значенням і вживанням слів. Так, лексикологічні проблеми у різні часи досліджувалися Н.Пашковською, М. Пентилюк, О.Потебнею, Л.Симоненковою, І.Срезневським, К.Ушинським та ін. З'ясуємо насамперед сутність поняття «лексикологія». За словниковими джерелами, лексикологія – це «розділ мовознавства, що вивчає слово як основну одиницю мови, основний склад мови - лексику» [11, с. 28]; предметом вивчення лексикології є «проблема слова як основної одиниці мови, типи лексичних одиниць, структура словникового складу мови, функціонування лексичних одиниць, шляхи поповнення і розвитку словникового складу, лексика і позамовна дійсність» [9, с. 259].

Отже, лексикологія – багатоаспектна наука що вивчає природу і сутність слова, його виникнення і зміну, визначення значення слів та їх уживання, структуру словникового складу мови, шляхи його поповнення і т. ін. На відміну від фонетики і фонології, які вивчають однобічні одиниці, що мають тільки план вираження, лексикологія вивчає одиниці, які мають план вираження і план змісту. Крім того, лексикологія вивчає сталі словосполучення. Розрізняють лексикологію у вузькому й широкому значеннях. У вузькому значенні лексикологія – розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад мови. У широкому – це загальне позначення всіх розділів, що вивчають слово. До лексикології в широкому розумінні слова належать такі науки: власне лексикологія, семасіологія, ономасіологія, фразеологія, ономастика, лексикографія. Нашу увагу привертає сутність поняття «слово» та його значення. Зауважимо, що ставлення вчених до наукового визначення слова є

неоднозначним – від повного заперечення самотійного наукового терміна «слово» до розмаїття його визначень. В одній із останніх статей мовознавець Л.Щерба писав: «Насправді, що таке слово? Вважаю, що в різних мовах це буде по-різному. Із цього, власне, виходить, що поняття «слово» взагалі не існує» [13, с. 175]. Відомий чеський мовознавець В.Скалічка, на відміну від Л.Щерби, радив не відмовлятися від поняття слова, але не визначати його. Дескриптивісти, наприклад, виділяють у мовній системі дві одиниці: фонему і морфему, а слово розглядають, як таке, що «охоплює всі конкретні зв'язки між висловлюванням і змістом» [1, с. 37].

Оскільки звукову оболонку і значення має не тільки слово, а й морфема, і словосполучення, виникає необхідність виокремлення «слова». Головна відмінність слова від морфеми полягає в його більшій самотійності, воно має позиційну автономність. На відміну від морфеми, слово здатне виконувати синтаксичну функцію – бути членом речення чи утворювати однослівне речення. Слово є неоднорідним за своєю структурою і функціями. Найважливішою функцією слова є номінативна. Лише за цією функцією слова поділяють на чотири типи: повнозначні, вказівні, службові, вигуківі. Серед повнозначних слів (іменників) розрізняють власні та загальні назви. Власні назви вивчаються спеціальною наукою ономастикою. Служать вони для виокремлення названого ними об'єкта з низки подібних. Серед них є ті, що називають імена людей (антропоніми); географічні назви (топоніми); назви зон космічного простору і сузір'їв (космоніми); клички тварин. Більшість мовознавців стверджують, що слово – найконкретніша мовна одиниця, бо мова – це передусім мова слів, а не форм чи звуків. Зауважимо, що спроби дати дефініцію слова не припиняються. Більшість учених не тільки визнають слово як самотійну одиницю мови, а й дають досить докладне його визначення.

Слова за спільністю значень об'єднані у групи чи мікросистеми. Кожне слово у своїй мікросистемі має певне місце, і його значення визначається цим місцем, оскільки семантичний зміст слова зумовлений відношеннями, які «формуються в сітці протиставлень цього слова іншим словам цієї ж

мікросистеми» [8, с. 210]. Подекуди трапляються випадки, коли слово набуває нового значення і впливає на появу подібних значень у всіх інших семантично пов'язаних із ним слів мікросистеми, виникає паралелізм значень, а то і форм. Кожна мова має свою неповторну й унікальну лексико-семантичну систему, що відбиває національні традиції і національну психологію народу. Відтак, кожний мовець у процесі спілкування свідомо чи несвідомо враховує специфічні парадигматичні і синтагматичні зв'язки своєї мови, що закладені в його мовній свідомості.

Особу мовця, його розумовий розвиток, рівень можливостей, стан його загальної та мовної культури найповніше і найточніше репрезентує лексика. У лексиці, зокрема в активному словнику мовців, найвиразніше проявляються їхні вікові та індивідуальні особливості. Інколи одне слово, вжите у невідповідному контексті чи значенні, може скомпрометувати людину, як би добре вона не володіла іншими компонентами мови. Об'єктивність лексики як критерію мовлення, крім її кількісного складу, підвищується зі збільшенням точності та доречності вживання кожного слова, ознайомленням з найширшим діапазоном його значень і можливих сфер використання. Отже, основний змістовий, предметний бік мовлення. Методистів завжди цікавили прийоми словникової роботи. На думку більшості з них, словникова робота має бути підпорядкована вивченню граматики. Зміст такої роботи зводився до роботи над формою слова, над утворенням тієї чи іншої частини мови, вивчення суфіксів, закінчень, виділення у слові кореня, префікса, суфікса і складання основ, утворення нових форм, різні види диктантів, списування, вставляння слів у текст [5].

Учені О.Баскаков, В.Даниленко, Т.Кияк, І.Ковалик, А.Крижанівська відзначають зв'язок між словом і терміном, які входять до складу лексики. Субстанційно термін є словом. Загальноповживане слово так само, як і термін, називає поняття. Слово виконує номінативну і прагматичну функції, а також комунікативну у складі речення. Терміну властиві всі ці функції, крім останньої, але в нього розвинулась і специфічна функція – дефінітивна, що

стала основною, оскільки термін є еквівалентом визначення певного поняття. Усі важливі риси терміна як мовної одиниці підпорядковані його дефінітивній функції. Звідси належність до певної терміносистеми, однозначність, мотивованість, лаконічність переважної більшості термінів. До того ж терміни позбавлені образності або образна основа зводиться в них до мінімуму набагато швидше, ніж у звичайних словах. І.Ковалик зазначав, що проблема нормалізації системи термінів включає поняття норми в системі термінів, нормативну точність, чіткість, системність термінології, нормативність лексичну, граматичну, словотвірну [7]. Ще І.Франко у своїй термінознавчій концепції зазначав, що термін повинен відповідати «духові» національної мови, тобто її фонетичним, дериватологічним, морфологічним та орфографічним нормам. Для всіх термінів як власне українських, так і запозичених, необхідним є «приноровлення до духу і звукових правил рідної мови» [12, с. 72]. Як бачимо, І.Франко обстоював, власне, критерій відповідності терміна мовній системі, мовній нормі.

На сучасному етапі розвитку української термінології важливим визнається також національний критерій нормативності, що допомагає максимально залучати ресурси насамперед рідної мови, тому він не може продуктивно використовуватися для встановлення нормативності того чи іншого терміна, особливо в поєднанні з іншими критеріями, зокрема системним, що допоможе усунути зайві варіанти.

Лінгвісти відзначають, що термін – це насамперед слово чи словосполучення, яке від нетерміна відрізняє здатність до «домінування спеціального поняття в сукупності (системі) понять, входження як лексичної одиниці в певну термінологію або терміносистему» [10, с. 141]. У зв'язку з цим у науковій літературі усталилася думка, що термінові на всіх рівнях мовної системи притаманні ті самі риси, що й нетерміну, тільки з певними особливостями. Зауважимо, що в лінгвістиці тривалий час уважалось, що термінами є тільки іменники, натомість дослідження В. Даниленко спростувало цю думку. Дослідниця довела, що в сучасних термінологіях як

терміни функціонують також прикметники, дієслова і навіть прислівники, хоча, звичайно, терміни-іменники переважають, що на думку вчених, пов'язане з їхньою здатністю називати предмет (виконувати номінативну функцію) [3, с. 48, 86].

До визначення терміна як феномена вдаються вчені різних галузей науки. Так, за Ф. де Соссюром, термін – це мовний знак, тобто мовна одиниця, що має означуване означення і означуваність. Від інших мовних знаків термін відрізняється тим, що його семантична екстензія визначається раніше відносно означуваного, а не самого означення. Можна не знати, що означає та чи інша мовна форма, але добре уявляти поняття, здогадатись, яка мовна форма його подає. Інша характерна риса терміна полягає в тому, що його означуване одержує дефініцію в ряді інших означуваних, що термін не можна розглядати ізольовано. Він завжди є частиною семантичного цілого, яким може бути наука, практична діяльність, техніка, але завжди – спеціальна галузь [14].

Термін і терміносистема – настільки взаємопов'язані поняття, що одне без одного не існують: не можна уявити собі терміносистему, що складається з одного терміна, як не можна визначити будь-який термін, не звертаючись до характеру і типології всіх поняттєвих зв'язків, яких він набуває в терміносистемі.

Учені (А.Ісаченко, Т.Канделаки, Д.Лотте та ін.) описують різні види термінів. Так, А.Ісаченко виокремлює терміни-назви і терміни-описи. До перших він відніс немотивовані, зазвичай однослівні, а до інших – мотивовані терміни-фрази. А.Ісаченко вважав багатослівні терміни згорнутими дефініціями і радив від них, по можливості, звільнитися. Зауважимо, що автор при цьому виявляв непослідовність. Назва не може бути протиставленою опису, оскільки всі терміни (і однослівні, і багатослівні) – суть назви предметів думки. Найбільш «термінологічними» А.Ісаченко вважав терміни іншомовні, не обтяжені асоціаціями своєї мови [5, с. 85-86].

Деякі мовознавці вважають, що виокремлюються два різновиди термінів: слова, які взято до термінології із загальнолітературної мови, і слова, утворені

як спеціальні найменування. У зв'язку з цим одні вчені підкреслюють, що терміни – це особливі слова (А.Суперанська, Н.Непийвода), інші – що терміни є словами в особливій функції (Г.Винокур, А.Крижанівська). На думку останніх, існує низка спільних ознак, що притаманні будь-якому терміну як лексичній одиниці спеціального, обмеженого функціонування, а саме: номінативність, наявність точної наукової дефініції, тенденція до моносемії в межах термінологічної системи певної галузі, відсутність експресивних значень, стилістична нейтральність, системність, точність семантики, висока інформативність [2, 6].

Отже, термінологія будь-якої наукової галузі не обмежується списком термінів, а становить семіологічну систему понять, які відбивають певний науковий світогляд.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Глисон Г. Введение в дескриптивную лингвистику. – М., 1959. – 486 с.
2. Головин Б.Н. Термин и слово// Термин и слово. – Горький, 1980. – С. 3 – 11.
3. Даниленко В.П. Русская терминология: опыт лингвистического описания. – М.: Наука, 1977. – 246с.
4. Дорошенко С.І. Методика викладання української мови: навчальний посібник для пед. училищ. – К.: Вища школа, 1989. – 424 с.
5. Исаченко А. Термин-описание или термин-название? // Славянская лингвистична терминология. – София, 1962. – Т.1. – 466с.
6. Квитко И.С. Термин в научном документе. – Львов, 1976. – 127с.
7. Ковалик І.І. Логіко-лінгвістична проблематика технічної термінології у слов'янських мовах. //Наукові записки Львівського університету. Серія «Філологія». – Львів. 1969. – Вип.6. – С. 19-23.
8. Кочерган М.П. вступ до мовознавства. – К.: ВЦ «Академія», 2000. – 368 с.

10. Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1990. - 683 с.
11. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.
12. Розенталь Д., Теленкова М. Словарь-справочник лингвистических терминов. – М.: Просвещение, 1976. – 543с.
13. Франко І.Я. Слов'янська взаємність в розумінні Яна Коллара і тепер // Зібрання творів у 50-ти томах. К.: Наукова думка, 1981. – Т.29. – С. 51-76.
14. Щерба Л.В. Очередные проблемы языковедения. – Изв. ОЛЯ АН СССР, 1945. - №4-5. – с.173-179.
15. Rondeau G. Introduction a la terminologie. – Quebec. 1980. – 54 s.

Корогод Л. П.

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасні виклики глобалізованого світу пов'язані з актуалізацією міжкультурної комунікації, наукового співробітництва, підвищення освітніх стандартів, а отже – вивченням іноземних мов і, зокрема, підготовкою до професійно орієнтованої мовленнєвої діяльності. Сьогодні спостерігається зростання інтересу до вітчизняних освітньої і наукової галузей і до України як до культурного явища в цілому. Вищі України, як одного з унікальних освітніх і наукових центрів, дедалі більше привертають увагу молоді зарубіжних країн, що актуалізує проблему навчання іноземних студентів.

Значний потенціал цього процесу в політико-культурному аспекті ще на початку ХХ ст. обґрунтував виданий український історик, літератор, організатор української науки, політичний діяч М. Грушевський, який писав: «Життя українського народу посідає досить значне місце у процесі історичного

розвитку народів, щоб його можна було викреслити або обійти без втрати для об'єктивного зв'язку, для розуміння історичної еволюції і взаємодії різних явищ. Історія східної Європи буде не спроможна вирішити або вирішить неправильно багато питань, не маючи достатнього знання історії України, або керуючись у своєму напрямку помилковими поглядами, часто уживаними і неперевіреними загальними даними. Така ж доля чекає історика культури, філолога, етнолога, економіста, які досліджують яке-небудь питання, в якому грають роль Україна, український народ, його культурна історія, або сучасні економічні відносини» [1, с. 19]. Проте основою пізнання країни вчений вважав вивчення її мови та історії. М. Грушевський вважав культуру мови першою ознакою «... національної особливості і показника культурної цінності народу» [1, с. 29]. Взагалі вимогу розвитку освіти і науки на національній основі М. Грушевський вважає одним з найважливіших факторів національно-визвольного руху. «Першим же й невідмінним засобом і знаряддям національного життя являється культурна мова, – зазначає вчений, – здатна служити органам культурного життя в усяких сферах і проявах його.., здатної на орган чи науки, чи публіцистики, чи ділового ужитку» [2, с. 22; 3, с. 31-32].

Не претендуючи на всебічне висвітлення заявленої проблеми, окреслимо основні напрями підвищення мотивації в іноземних студентів до вивчення української мови, а саме:

- ознайомлення з найбільш вагомими досягненнями української науки в обраній галузі;
- організація зустрічей з провідними вітчизняними фахівцями в обраній іноземними студентами галузі;
- залучення іноземних студентів до роботи наукових конференцій, що проводяться на базі вишу;
- у процесі викладання соціально-гуманітарних наук, перш за все «Історії і культури України», забезпечити акцент на інформації щодо розселення українців у світі, їх ролі у соціально-економічному і суспільно-політичному житті країн проживання, функціонування української діаспори; культурно-

історичних та соціально-економічних зв'язків України з країнами проживання іноземних студентів, які навчаються у даному виші; ролі України у світовому історичному процесі в цілому, досягаючи при цьому високого ступеня наочності навчального матеріалу;

- використання новітніх інноваційних технологій, прогресивних методик у процесі викладення української мови як іноземної;

- ознайомлення іноземних студентів з найкращими творами української літератури, сучасною українською книгою;

- забезпечення участі іноземних студентів у культурно-просвітницьких заходах, зокрема відвідуванні музеїв, театральних вистав, мистецьких центрів, відзначенні визначних дат в історії і культурі українського народу тощо;

- прояв поваги та інтересу до культури країн іноземних студентів;

- запровадження педагогічної підтримки іноземних студентів, що забезпечує їх адаптацію, залучення до навчально-виховного процесу, створення умов для особистісного зростання кожного студента та його самореалізації;

- організація волонтерської діяльності українських студентів у напрямі культурно-побутової допомоги іноземним студентам, формування та активізації комунікативних навичок; забезпечення соціальної взаємодії студентства;

- дотримання гуманістичного стилю взаємовідносин в різних галузях життєдіяльності іноземних студентів.

Всі ці пропозиції і заходи, на наш погляд, сприятимуть формуванню щирого інтересу до українського народу і його мови, держави Україна, прагнення іноземного студента високо нести звання випускника вишу України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Грушевский М. Г. Вопрос об украинских кафедрах и нужды украинской науки / М. Г. Грушевский. – С.–Петербург: Типография т-ва «Общественная польза». – 1907. – 48 с.

2. Грушевський М. Про українську мову й українську справу. – В кн. Великий Українець: Матеріали з життя та діяльності М. С. Грушевського / Упоряд. А. П. Деміденко. – К.: Веселка, 1992. – 551 с.

3. Корогод Л. П. Творча спадщина М. Грушевського як джерело духовності українського народу: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «350-річчя відродження Української державності: минуле і сучасне». Сімферополь, 1998. // Вісник Університету внутрішніх справ. Додаток до №3-4. – С. 27-36.

Кравченко А. В., Макєшина Ю. В.

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ГАЛУЗІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

Модернізація освітньої галузі України, пов'язана з її входженням в європейське освітнє поле, збільшує можливості для мобільності студентів. Все більше іноземних студентів приїжджає в Україну з метою отримання вищої освіти. Завданням українських вишів, де навчаються іноземні студенти, зокрема і фізкультурно-спортивного профілю, є не тільки ґрунтовна фахова підготовка, а й набуття студентами знань мови країни, в якій вони здобувають вищу освіту.

Аналіз нагальних проблем, що виникають у процесі викладання української мови як іноземної дозволяє окреслити найбільш значущі складові: вибір мови – посередника, якою здійснюється навчання; диференційований підхід до студентів, які прибули з різних країн і навчаються в одній групі; проблема двомовності, освітнього і оточуючого студента середовища; проблема закріплення навичок нормативної української мови і типологія помилок, які роблять іноземці під час навчання.

На основі власного досвіду ми дійшли висновку, що під час навчання української мови необхідно спиратися на загальні принципи, що притаманні будь-якій іноземній мові. Найбільш істотними принципами є такі:

1. Як і під час навчання будь-якої іноземної мови, комунікативні цілі зумовлюють загальний методологічний підхід до навчання. Його можна

визначити як комунікативно-когнітивний, де когнітивний аспект підпорядкований комунікативному і він проявляється там, де треба знайти якісь аналогії, що полегшують засвоєння, або навпаки, виявити відмінність, щоб уникати інтерференції [2, с. 121].

2. Весь навчальний процес має бути зорієнтований на особистість іноземного студента, його розвиток, самостійність, на врахування його можливостей, потреб, інтересів.

3. Всі чотири основних види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо – повинні розвиватися у взаємозв'язку.

4. Порівняльний підхід під час навчання дуже важливий. В іноземних студентів є можливість виявити різницю та спільне між мовами.

5. Важливим є принцип економії та інтенсифікації навчання української іноземної мови. Процес оволодіння нею може бути значно інтенсифікований, якщо студенти мають високий рівень володіння англійською мовою або російською.

Найважче вивчати першу іноземну мову, а всі інші – не так складно. У багатьох мовах є схожі слова, часто трапляються однакові граматичні конструкції. Крім того, у кожній мові є матеріал, який легше засвоюється. В одних мовах простіша граматики, в інших – правила читання та вимова. Завдання викладача – викликати й зберегти інтерес до вивчення української мови, переконати своїх студентів у тому, що знати кілька іноземних мов – це важливо, корисно і сучасно.

Зазначені вище проблеми, що постають перед викладачами української мови, потребують удосконалення традиційних підходів у лінгводидактиці, які спрямовані на формування мовної і мовленнєвої компетенції та урахування міжкультурного компонента, що сприятиме ефективному засвоєнню іноземним студентам української мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бей Л. Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям студентів / Л. Б. Бей, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних

зкладах освіти на сучасному етапі: Вісник ХНУ ім. В.М. Каразіна. – Харків. – 2008. – № 12. – С. 42-49.

2. Палій О. А. Про підвищення ефективності навчання другої іноземної мови в ЗНЗ / О. А. Палій // Наукові записки [Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя] Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 1. – С. 120-124.

Kramarenko T. V.

Dnipro State University of Agriculture and Economics

GREAT THINGS ABOUT LEARNING SPOKEN ENGLISH ON SKYPE

With the use of technology, students can learn to speak English with an English-speaking tutor wherever the student and tutor both live. Learning spoken English on Skype in this way is a fantastic way to improve one's fluency accent. All the tutor and student need is internet connection, a computer and a headset. One of the great advantages of Skype is that the students can practice English with a English tutor no matter where either the student or the tutor live. They can arrange times of lessons that suit both of them. Both the student and tutor need a laptop and a good wi-fi connection.

Messaging via the chat box - Either the student or the tutor can type messages to the other via the chat box. These messages can cover many topics from suggested books to read, films to watch and newspaper articles to read online together with correct English grammar including tenses, sentence structure and spellings. This messaging system is instantaneous between tutor and student.

No travel costs - Neither the student nor the tutor have travel costs so this saves money and is another advantage to factor into to one's busy day. This makes learning spoken English on Skype very time efficient.

Student motivation - As Skype using a microphone and a camera, the student can see the tutor and vice-versa so this means that it is like being in a 'real' classroom when the tutor can see the student and ensure that the student truly understands the

question or topic and then the tutor can motivate the student by encouraging him or her. Most of our students feel that learning spoken English on Skype is by far the most fun way to improve English communication skills.

Flexible timetable - The student can book a group of lessons on certain days at certain times and then perhaps finds that he or she needs to re-arrange certain lessons due to other commitments then it is very easy to do so at mutually convenient times to suit both student and teacher.

Lessons for adults and children - Skype lessons for learning English can be beneficial for both adults and children alike. The lessons obviously are different for adults than for children but in both cases they all have to enjoy the sessions, be interested in what they are learning and be stimulated.

Skype is widely used and is very easy to download and install. We can all have a Skype account and most people use the free version. Lessons can be tailored made to the student just as easily using Skype as in a classroom. Learning spoken English on Skype is very convenient and helps to build confidence and fluency in students. Skype lessons are adapted to the standard of the student whether the student is a beginner, intermediate or advanced so it is a great way to learn English.

Кузнецова Н. В.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

ОБУЧЕНИЕ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ СТУДЕНТОВ РАЗЛИЧНЫМ ВИДАМ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

С каждым годом на кафедре языковой подготовки ДМА растет количество англоговорящих студентов, успешному обучению которых способствует использование ряда приемов и методов русского языка как иностранного. В частности, предусматривается формирование коммуникативной компетенции студентов-медиков, ее преобладание над грамматической компетенцией,

употребление языка-посредника, обращение к грамматико-переводному, сознательно-сопоставительному и другим методам.

Коммуникативная компетенция включает в себя знания о системе языка и его единицах, их построении и функционировании в речи, способствует организации речевой деятельности во всех ее видах: чтении, говорении, письме, аудировании.

Однако в процессе обучения иностранных граждан связной русской речи выясняется, что выполнить задания по переработке текста без должных знаний основных синтаксических единиц не представляется возможным. Особые затруднения у студентов вызывают упражнения, связанные с соединением отдельных слов в словосочетания и, в дальнейшем, предложения как единицы более высокого синтаксического уровня. Именно словосочетание наряду с простым предложением представляет собой своеобразный первоэлемент [2], на основе которого следует начинать знакомство с построением разного рода высказываний.

Известно, что русский язык относится к группе флективных языков с большим числом аффиксов и развитой системой склонений, в то время как английский язык принадлежит к группе изолирующих языков с низким соотношением морфем к слову. Англоязычным студентам, для которых отсутствие словоизменения привычнее в использовании, сложно настроиться на агглютинацию (присоединение аффиксов). Отсюда трудности в согласовании в роде, числе и падеже в составе таких словосочетаний, как *молодой девушка*, *синий тетрадь*, *старшая брат*, *большой здание*, *свободный место* и др.

Приводит к неправильному употреблению адъектива отсутствие четко выраженной грамматической категории рода в английском языке в отличие от русского языка, для которого род является одним из основных морфологических признаков имени существительного [1]. Типичные ошибки, которые возникают в данном случае, связаны с неправильным употреблением местоимений в составе словосочетаний *мой тетрадь*, *твоя дедушка*, *наша родители*, *ваша дядя* и пр. Подобные интерференционные ошибки обусловлены

воздействием норм родного, английского языка, на неродной для студентов, русский язык.

Преодолеть трудности при формировании высказываний англоязычными студентами представляется возможным с помощью комплекса заданий, направленных на поэтапное развитие базовых грамматических, языковых, речевых навыков и коммуникативных умений нормативного использования словосочетаний и предложений в речи. Внимание иностранных граждан следует направить на рассмотрение структуры словосочетания, выделение главного и зависящего от него слова. Студентам необходимо указать на доминирующую роль подчинительной связи как одного из главных признаков русского словосочетания. В соответствии с этими требованиями определяется специфика обучения англоязычных студентов разным видам речевой деятельности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Айрапетян А. Г., Новикова Д. Д. Сопоставительная характеристика категории рода в русском и английском языках // Молодой ученый. – 2016. – №7. – С. 1129-1132. – URL <https://moluch.ru/archive/111/27671/>

2. Артамонова О. А. Обучение англоязычных студентов построению русских словосочетаний с согласованием в роде как элементарных единиц связной речи: Дисс. канд. пед. наук. – Ниж. Новгород, 2001. – 213 с.

Кузьменко А. О., Сердюченко Ю. О.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Запорізький національний університет

ПРОБЛЕМА ВІДБОРУ ТЕКСТІВ ДЛЯ ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Загальновідомо, що в житті людини читання посідає значне місце, адже воно не лише збагачує людину духовно, а й дозволяє їй глибше зрозуміти

навколишній світ. Домашнє читання як форма самостійної роботи у вивченні іноземної мови закликає вирішити одну з основних завдань викладача – виховати певну культуру самостійної роботи та, раціонально її спрямовуючи, сформуванати методику під час розвитку різноманітних мовних вмінь слухачів при оволодінні мовним матеріалом.

Поряд з організацією домашнього читання важливе значення має змістовна сторона навчальних матеріалів, призначених для читання. Саме **зміст** приховує в собі потенційну можливість пробудити у слухачів **позитивну мотивацію** та викликати потребу у читанні іноземною мовою [4, С. 61].

Тематика текстів для домашнього читання не обов’язково має відповідати лексико-розмовним темам, що вивчаються на даному етапі. Навпаки, пряма співвіднесеність текстів для домашнього читання (стосовно змісту та мови) з тематикою основного курсу не забезпечує успіх у досягненні мети тому, що такі тексти сприймаються перш за все не як читання задля задоволення, а як своєрідний ілюстративний матеріал для вивчення тієї чи іншої теми, тих чи інших мовленнєвих явищ [3, С. 21-26].

Придатність текстів або їх частин для використання для домашнього читання можна визначити за такими критеріями: яскрава та цікава фабула тексту чи його частини; емоційність та виразність викладення матеріалу; актуальність; тематична наближеність предмета викладення до життєвого досвіду та інтересів учнів; можливість зіткнення точок зору та суджень, що дають привід для дискусій; можливість різноманітних ситуативних трансформацій змістовної сторони тексту чи уривку; виховна цінність. Відбирати тексти потрібно виходячи з того, які моральні проблеми в них висвітлені, як вони вирішуються та чи близькі вони студентам.

Цим критеріям відповідають **художні тексти країни, мова якої вивчається**. Прибічники літературно-країнознавчого підходу доводять, чому саме художня література найкраща для читання та подальшого обговорення на занятті.

Вибір художнього тексту як основного предмета домашнього читання не випадковий. Вчені-психологи (Л. С. Виготський, В. О. Крутецький, О. І. Нікіфорова та ін.) вважають, що у слухачів підвищується інтерес до читання художньої літератури. Визначною особливістю художнього тексту (у порівнянні з нехудожніми), як відомо, є його абсолютна **антропоцентричність** (Я. І. Чернухіна, А. І. Домашнєв та ін.), тобто художня література спрямована у першу чергу на пізнання людини, що відповідає пізнавальним стремлінням більшості підлітків.

Використання науково-популярної та іншої нехудожньої літератури для «поглибленого» домашнього читання не є ефективними, адже сприйняття такого роду літератури потребує наявності певного рівня фонових знань, спеціальної налаштованості, а інколи й сформованості інтересу до теми висловлювання, в той час як інформація, що міститься у художньому творі, не залежить тією ж мірою від підготовленості читача до сприймання тексту.

Художні та нехудожні тексти, як відомо, різняться між собою внутрішньомовними ознаками, а саме особливостями відбору та використання мовленнєвих засобів. Нехудожні тексти подають систему мови обмежено, реалізуючи її в тією мірою, в якій це відповідає практичним потребам тієї чи іншої теми викладення. У таких текстах переважає абстрагована та термінована лексика, слова, що тяжіють до однозначності. Нехудожні тексти обмежені набором певних словесних та синтаксичних конструкцій, носять більш стандартний характер з точки зору використання мовленнєвого матеріалу.

Отже, використання такої літератури у рамках домашнього читання у плані збільшення словникового запасу буде не настільки ефективним у порівнянні з читанням художнього тексту, що вирізняється більшою лексичною та граматичною своєрідністю [1].

Доцільність використання художнього матеріалу підтверджується ще й тим, що з точки зору методики більш виправдано читати твір у продовженні, а не окремі тексти. Під час читання серії уривків одного твору нерозуміння окремих моментів текстового фрагмента може компенсуватися на занятті

впродовж обговорення прочитаного, що, у свою чергу, полегшує прочитання наступного уривка.

Наступним аргументом на користь художніх творів як основного матеріалу для домашнього читання є своєрідність їх композиційної побудови, що має, з одного боку, свій емоційний вплив на читача, з іншої – сприяє кращому розумінню прочитаного.

Однією з основних рис художнього твору вважається його **фабульність (подіївність)**. В основі – завжди колізія. Читач очікує розв’язання конфлікту. Хвилювання, пов’язане з інтригою, примушує його зосередити увагу на мотивації вчинків героїв. Усі компоненти сюжету художнього твору сприяють правильній спрямованості розуміння подальшого викладення, а отже, стимулюють і мовленнєву здогадку.

Лексика художніх текстів, на відміну від нехудожніх, тісно пов’язана із загальноновживаною, тому можливість досягнення нерозривного зв’язку навчання читання та говоріння на базі художніх текстів у рамках поглибленої програми з домашнього читання очевидна.

Використання художніх текстів невід’ємне від країнознавчого аспекту викладання іноземних мов. Поряд з вирішенням основних мовленнєвих та лінгвістичних задач, домашнє читання, що побудоване на творах художньої літератури, може сприяти здійсненню важливої освітньої мети – введенню слухачів у світ культури країни, мова якої вивчається.

Головним принципом відбору художніх творів при такому підході є їх загальновідомість серед носіїв мови, облігаторність. Це повинні бути такі твори, що належать до масових фонових знань представників даної культурно-мовленнєвої спільноти [1].

Особливе місце у ряді реалій, що мають загальнокультурну значущість (стосовно художнього твору), займають імена літературних персонажів. Кожен образ несе в собі певну кількість інформації, в тому числі, національно-культурну, тобто країнознавчу.

Умови навчання не дозволяють повною мірою реалізувати цей принцип відбору системно в курсі поглибленого викладання іноземних мов у вищій школі нефілологічного спрямування. Але при читанні художніх творів важливо зорієнтувати слухачів у часі та місці розгортання подій, щоб у них склалося враження щодо культурно-національної специфіки певних районів країни, а також тієї історичної епохи, на фоні якої розвиваються події.

Таким чином, розгляд вищеописаних характеристик художніх текстів дає основу для твердження, що в курсі поглибленого вивчення іноземних мов у вищій школі домашнє читання доцільно проводити на творах художньої літератури країни, мова якої вивчається.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Домашнее чтение на уроках английского языка.
URL : http://www.multikulti.ru/Strategy/info/Strategy_info_280.html.
2. Маслыко Е. А., Бабинская П. К., Будько А. Ф., Петрова С. И. Настольная книга преподавателя иностранного языка. Мн.: Высш.шк., 2000. 522 с.
3. Селиванова Н. А. Домашнее чтение – важный компонент содержания обучения иностранным языкам в средней школе // ИЯШ. 2004. №4. С. 21-26.
4. Селиванова Н. А. Литературно-страноведческий подход к отбору текстов для домашнего чтения // ИЯШ. № 1. 1991. С. 60-64.

Kulko V. A.

University of Customs and Finance

MOTIVATIONAL STRATEGIES FOR SECOND LANGUAGE LEARNERS

Motivating students and keeping them motivated has long been a challenge for most teachers. Every person has a different experience of life, of learning. What we bring to the learning classroom is unique and sometimes incomparable to the expectations and contributions of our classmates. Each individual is influenced and

motivated by a variety of factors within them: personality factors, affective factors, and socio-cultural factors or internal factors; aside from those, other factors that are in our surroundings also affect our learning experiences, such as: social factors, external factors, and task based instruction. It is important to recognize that in the case of language and other types of instruction, the role of the teacher is the most influential on our learning experience, as well as in our achievements regarding it.

Teachers, from their position of power, have access to materials to create dynamic lessons that motivate the student, re-energize the de-motivated student, and can control the class environment to cater to the student's individual needs. The guide of methods and motivational strategies, when used by teachers, can stimulate the students using a range of activities that captivate the student's attention and stimulate them to challenge new learning goals using methods like presenting material in a motivating way, eliciting, using encouragement, utilizing audio-lingual techniques like drills and repetitions, and also by varying the tasks that they have access to. Although students may possess natural or unnatural inhibitions, a motivating teacher can help the student pursue their goals and overcome de-motivating obstacles. The truly motivational teacher is always looking for and trying new methods and materials to enhance the environment of the classroom as well as the motivation of their students.

Купцова Т. А., Колієва І. А.

**Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна**

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СТИЛЮ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У процесі обміну науково-технічною інформацією історично склалися різноманітні жанри наукової літератури, котрі характеризуються певним змістом, призначенням, особливостями вживання мовних засобів. Відомо, що

науково-технічний стиль представляє собою простір функціонування науково-технічних текстів. До характерних особливостей науково-технічного стилю відносяться: інформативність (змістовність), логічність (усталена послідовність, чіткий зв'язок між основною думкою і деталями), чіткість, об'єктивність, доступність. Слід відзначити, що деякі тексти цього стилю можуть характеризуватися вищезгаданими особливостями в тій чи іншій мірі. Але в науково-технічних текстах переважно використовуються мовні засоби, котрі задовольняють потреби даної сфери комунікації. Це, перш за все, використання науково-технічної термінології і спеціального лексичного пласту. Функція терміну в науково-технічному тексті забезпечує чіткі і точні значення реальних об'єктів, явищ, приладів, обладнання тощо. Термін повинен «встановити однозначність» розуміння спеціалістами інформації, що передається. Слід підкреслити, що значення термінів зі спеціальним значенням залежить як від вузької галузі призначення, так і від аналізу змісту контексту. Наприклад: значення терміну mounting в автомобільному транспорті «підвіска» (напр. двигуна); у сфері кінофототехнології «кріплення, монтаж», «штатив»; у інженерній галузі – «монтувалка» (телескопу), «навіска», «патрон».

Сьогодні дослідниками термінології пропонуються різні шляхи систематизації термінів, як, наприклад, по галузевій належності. Усі галузеві словники складені за цим принципом. Але дослідник А. В. Федоров вважає, що у разі, коли перекладач не володіє достатніми знаннями з науково-технічної галузі, або коли зустрічаються в тексті нові терміни, які не відображені в словнику, тоді стають в нагоді філологічна освіченість, знання кореневих зв'язків слова, аналіз можливих значень у контексті [1].

Якщо мова йде про однослівні терміни-лексеми, які утворюються за допомогою використання засобів словотворення, словоскладення, скорочення повної форми слова, засобів префіксації та суфіксації, то можна зауважити, що у багатьох галузях були розроблені спеціальні правила утворення термінів для понять та об'єктів певного класу. Наприклад, назва різних видів спеціалізованих технічних пристроїв містить у назві елемент

-graph (kymograph, pantograph, zincograph). Велика кількість спеціальних термінів утворюється сполученням декількох слів, які формують так звані фраземи. Такі терміни є «згорненими» визначеннями, де до терміну, що означає родове поняття, додають поняття, які несуть конкретизуючі ознаки з метою отримати видове поняття, яке буде безпосередньо пов'язане з вихідним терміном [1]. Наприклад, англійський термін *network* – контур; мережа; схема; ланцюг – використовується як основа для низки термінів, що уточнюють характер мережі, схеми, ланцюга: *delta network*, *electric network*, *multiport network*, *integrating network*. Власенко Г. М. цілком слушно вказує на те, що з певними труднощами пов'язаний переклад англійських похідних термінів, «які характеризуються багатозначністю як кореня, так і суфікса». Як приклад приводить термін *bearing* (від дієслова *to bear* – нести, підтримувати, нести навантаження) може мати відповідності: підшипник, вкладиш підшипника, опора, опорна поверхня та ін.. «Для підбору еквівалента перекладач повинен використати широкий контекст, наявні в оригіналі ілюстрації, а також звернутися за допомогою до фахівця. Разом з тим, переклад таких термінів виявляється дуже простим, якщо вони вживаються як видове поняття разом з обмежуючими або диференційованими елементами: *ball bearing* – шарикопідшипник, *sliding bearing* – змінна опора, *antifriction bearing* – підшипник кочення, *thrust bearing* – підп'ятник, *thin-shell bearing* – тонкостінний вкладиш» [2, с. 36-37].

Крім термінів у науковій та технічній літературі часто використовується спеціальна лексика, яка також являє собою одну з специфічних рис науково-технічного стилю. Спеціальна загальнотехнічна лексика – це слова та сполучення, які ідентифікують поняття та об'єкти у певній галузі, але які використовуються майже виключно у даній галузі комунікації та відібрані вузьким колом спеціалістів [3]. Англійські науково-технічні матеріали мають і специфічні граматичні особливості. Так для науково-технічного стилю характерним є визначення понять та описів реальних об'єктів шляхом акцентуації на їх властивостях. Це, в свою чергу, зумовлює широке

використання простих, двоскладних речень зі складним присудком (дієслово-зв'язка та іменна частина). Наприклад: The surface is iron. Наступною особливістю є використання присудка як загального означення процесуальності; значення дієслів (наприклад, to effect, to provide, to give, to involve, to obtain, to imply etc) у реченнях науково-технічного стилю повністю залежить від іменників, що несуть основне змістове навантаження у реченні.

Таким чином, мовні особливості наукового стилю англійської мови мають свій специфічний характер, що слід враховувати при передачі мовою перекладу. Часто відбувається своєрідна стилістична адаптація, коли специфічні засоби викладу матеріалу в оригіналі замінюються мовними засобами, що відповідають вимогам даного стилю у мові перекладу. Слід зауважити, що різниця між мовами виявляється не тільки і не стільки у номенклатурі одиниць, скільки у їх відповідності, що часто є наслідком часткового чи повного неспівпадіння об'єму значень еквівалентних слів та форм.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Для институтов и факультетов иностр. языков. Учеб. пособие. \ А. В. Федоров – 5-е изд. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ; М.: ООО «Издательский Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. – 416 с.
2. Власенко Г. М. Технічний переклад. Спецкурс. \ Г. М. Власенко – Х.: Вид. група «Основа», 2013. – 126с.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. \ В. Н. Комиссаров – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЕ ПОСОБИЕ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ: ОТБОР И ОРГАНИЗАЦИЯ МАТЕРИАЛА

Современные интеграционные процессы в системе образования в Украине обусловили повышение интереса иностранных граждан к обучению в украинских вузах. Медицина традиционно считается наиболее популярным у иностранцев направлением профессионального обучения. Эффективность и качество обучения во многом обусловлено общей подготовкой студентов и, в частности, их языковыми компетенциями. Всё более возрастающее количество иностранных студентов, получающих образование на английском языке, особенно остро ставит проблему эффективного и интенсивного обучения русскому и украинскому языку профессиональной направленности как языку общения с будущими пациентами и коллегами.

Авторами статьи подготовлено и издано учебное пособие «Русский язык для стоматологов. Практикум по русскому языку», соответствующее требованиям программы по русскому языку для иностранных студентов-стоматологов второго курса «Язык профессиональной направленности». В первую очередь пособие ориентировано на иностранных студентов-стоматологов с английским языком обучения. Все установки к упражнениям даны на двух языках: русском и английском. Вся новая медицинская терминология вводится с переводом на английский язык. Учебное пособие является одновременно рабочей тетрадью, что предполагает усвоение учебного материала под руководством преподавателя одновременно с выполнением заданий в рабочей тетради.

Пособие состоит из 15 уроков, которые отражают основные учебные и разговорные темы, связанные с учебно-профессиональной деятельностью студента-стоматолога:

1. Общее строение тела человека. Самочувствие и общие жалобы.
2. Ротовая полость. Анатомия зуба. Внутренние органы. Симптомы.
3. Виды и группы заболеваний. Стоматологические заболевания.
4. Стоматологические специальности. На приеме у стоматолога.
5. Кариес. Боль. Осмотр ротовой полости.
6. Пульпит. Осложнения пульпита.
7. Периодонтит. Лечение периодонтита.
8. Пародонт. Заболевания пародонта.
9. Инфекционные заболевания. Инфекционные заболевания ротовой полости.
10. Группы лекарственных средств, инструкция по их применению. Анестезия в стоматологии.
11. Медицинские инструменты. Стоматологические инструменты. Стерилизация инструментов.
12. Пломбы. Пломбирование зубов.
13. Протезирование. Виды зубных протезов.
14. Профилактическая стоматология. Удаление зубного камня.
15. Контрольные тесты и задания.

Презентация языкового материала для формирования коммуникативных навыков и умений будущего врача-стоматолога потребовала его специальной организации.

В рамках каждой из указанных выше тем были отобраны типичные ситуации, формирующие навыки и умения устного общения с пациентами, подобраны и адаптированы к восприятию англоязычных студентов тексты из учебников по специальности, представлены диалоги, воспроизводящие речь носителей языка (диалог врач-больной, преподаватель-студент). Овладению медицинской терминологией, необходимой для использования в

профессиональной деятельности, способствуют такие виды упражнений, как соединение терминов с их английским эквивалентом, сопоставление синонимов, соотнесение терминов с их определениями, упражнения на сочетаемость с другими словами. На развитие речевых навыков и умений направлены упражнения на восстановление диалогов, описание таблиц и рисунков, самостоятельное составление текстов (диалог-расспрос больного, монолог-описание указанного заболевания).

Благодаря комплексу упражнений разного уровня, пособие может использоваться как на начальном, так и на продвинутом этапе изучения русского языка.

Литвиненко А. А.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

СПЕЦИФИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ РКИ В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ

Русский язык как иностранный в медицинском вузе является средством профессиональной и общеобразовательной подготовки иностранных студентов. Днепропетровская медицинская академия особое внимание уделяет улучшению качества профессионального образования как на подготовительном, так и на основном этапах обучения.

Термин *профессионально-ориентированное обучение* употребляется для обозначения процесса преподавания иностранным студентам, цель которого – полноценное общение в сфере профессиональной деятельности.

Иностранный язык профессиональной направленности требует от студента-медика овладения навыками речевого общения в устной и письменной формах в рамках общенаучной и узкоспециальной медицинской тематики.

Это предполагает решение следующих задач:

- координация курса РКИ с дисциплинами основного цикла;

- изучение общенаучной и медицинской терминологии;
- составление и заполнение медицинской документации;
- работа с текстами по изучаемым предметам;
- подготовка монологических высказываний по специальности;
- формирование активного лексического минимума;
- конспектирование литературы по специальности.

Основной целью обучения принято считать достижение студентами уровня, необходимого для практического применения русского языка в их будущей профессиональной деятельности. При этом работа преподавателя предполагает проведение тематических занятий, подготовку студентов к участию в научно-практических конференциях, написание с иностранцами и публикацию сборников студенческих трудов.

Из вышеизложенного следует, что преподаватель РКИ в медицинском вузе должен владеть базовым терминологическим минимумом и свободно ориентироваться в различных отраслях медицинской науки.

Lytvynova O. V.

Dnipro State University of Agriculture and Economics

METHOD OF STUDING THE LEVEL OF DIALOGUE CULTURE

To study the level of dialogue culture, we offer three main types of questionnaires. Firstly, these are questionnaires composed of open and closed questions. Secondly, these are questionnaires of a selective type, where the respondents on each question are offered several ready answers. The task of the subject is the choice of the most appropriate answer. Thirdly, questionnaire-scale, in which the subject should not only choose the most appropriate answer, but also evaluate the correctness of each of the proposed answers in the scores. There are no fundamental differences between these forms of questionnaires. Questionnaires with open questions provide material that requires a prior qualitative analysis of answers,

which impedes the use of quantitative methods for processing the results. But in the open question, the answer can be given in any form, it is not regulated by any frames and the respondent can answer as it desires. Closed questionnaires, on the contrary, require a certain set of alternative answers. Questionnaire scales are the most formalized type of questionnaire, because they allow a more accurate quantitative analysis of questionnaires. The questions formulated in the questionnaire are answered in writing. In addition, the questions are that replies to them can be descriptive or alternative: "yes", "no", "I do not know", "difficult to answer". The content and form of questionnaire should be aimed at identifying such conscious communicative qualities of the subjects as sociability, lack of isolation, isolation or vice versa, isolation, inability to formulate and express thoughts, inability to listen, etc. The ability to communicate also has several empirical indicators, by which the questionnaire can assess the degree of its manifestation. First and foremost, this is the number and frequency of contacts with other people that a person performs for a certain period of time. Definition of the frequency of contacts is not enough to make a reliable estimate of the degree of sociability of the individual.

Лосев А. А., Заниздра О. А.

**Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта
им. В. А. Лазаряна**

ВЛИЯНИЕ БИЛИНГВИЗМА НА ФОРМИРОВАНИЕ ДЕТСКОЙ ПСИХИКИ И ПОДДЕРЖАНИЕ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВЬЯ В ПОЖИЛОМ ВОЗРАСТЕ

Билингвизм становится весьма распространенным явлением вследствие всеобщей глобализации, небывалой миграции народов, столкновения и ассимиляции языков и культур. Порядка 70% всего населения двуязычные, а кое-где билингвизм — норма жизни. Поэтому влияние многоязычия на различные аспекты интеллектуального развития детей и взрослых, а также на

усвоение языков всегда вызывает интерес исследователей. Недавние исследования показали, что дети, воспитанные в двуязычной среде, обладают дополнительными возможностями для развития способностей, а в пожилом возрасте билингвизм может содействовать защите от старческого слабоумия.

Наш мозг непрерывно обрабатывает огромное количество сигналов, приходящих из окружающего нас мира. Чтобы успешно сделать хоть что-нибудь в этой обрушивающейся на нас лавине информации, мозгу необходимо отложить переработку 99% поступающих сигналов и принять решение, основываясь только на 1%, который он в состоянии обработать. Выбор этого решающего 1% постоянно изменяется и напрямую зависит от внешних условий. Такое выборочное внимание включает в себя ряд физиологических процессов, происходящих в предлобном участке коры головного мозга, и заканчивается самим действием. Обучение выборочному вниманию и его тренировка происходят особенно интенсивно в первые пять лет нашей жизни.

Билингвы превосходят монолингвов в раннем детстве, взрослом и пожилом возрасте. Исследователи полагают, что постоянное переключение между двумя языками и связанные с этим умственные усилия оказывают положительное влияние на когнитивную деятельность в целом и способствуют повышению внимания и организованности, повышению уровня контроля торможения, положительно сказываются на работе мозга, улучшают функционирование оперативной памяти для хранения и обработки информации.

Пожилые билингвы, по результатам исследований Крейка, Бяльстока и Фридмана, которые всю жизнь использовали два языка, имеют более быструю мыслительную реакцию по сравнению с монолингвами и сохраняют ясность и реакцию ума. Ученые полагают, что билингвизм поддерживает активность мозговых функций и тормозит процесс старения. Это положительное влияние обусловлено необходимостью постоянно выбирать из двух языков. Постоянная тренировка мозга ведет к развитию различных систем нашего организма, тогда как их забывание постепенно приводит к утрачиванию функций.

Следовательно, разговор на двух языках становится самой постоянной и действенной тренировкой для мозга.

Лощинова І. С.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ПРОЦЕСУАЛЬНА МОТИВАЦІЯ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У сучасних умовах навчання англomовних студентів у немовному вищому навчальному закладі України особливо гостро стоїть питання підвищення мотивації до оволодіння українською мовою. Саме за наявності високої внутрішньої мотивації ефективність навчання різко зростає. Вона виникає у тому випадку, коли мовленнєва діяльність українською мовою і сам процес оволодіння нею стають важливими для досягнення особистісних цілей студентів-іноземців або пробуджують у них позитивні емоційні переживання. На думку професора О.Б. Тарнопольського, процесуальна мотивація – «мотиви дій» – забезпечується привабливістю самих виконуваних дій із оволодіння виучуваною мовою і пов'язаних зі спілкуванням цією мовою.

Вивчення іноземної мови завжди починається на основі екстралінгвістичних цілей того, хто навчається. Важливо, щоб англomовні студенти використовували українську мову для задоволення своїх щоденних потреб, а не вивчали її, орієнтуючись на досягнення віддалених благ. Так, студенти із натхненням і цікавістю вивчають лексику, потрібну їм для життя в чужомовному оточенні, беруть участь у створенні діалогів, а також у рольових іграх, які після заняття вони зможуть використати у повсякденному житті, як-от: похід до крамниці, до перукарні, спілкування з менеджером банку, відвідування лікаря, виклик таксі, замовлення різноманітних товарів і послуг та ін. Отже, оволодіння мовою стає побічним продуктом виконання іншої діяльності.

Таким чином, тільки процесуальна мотивація є найбільш ефективним стимулом для навчальної діяльності.

Лукацька Я. С.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Оволодіння будь-якою професією складається не тільки із засвоєння професійних знань, умінь і навичок, а також із оволодіння мовою професійного спілкування. Комунікативна компетенція є невід'ємною частиною загальної мовної професійної компетенції. Комунікативна компетенція – це знання норм і правил спілкування, здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти під час ділового спілкування, знання, уміння і навички, що забезпечують ефективний обмін інформацією. Комунікативна компетенція базується на мовній і мовленнєвій компетенції. Вона формується безпосередньо в умовах спілкування, є результатом досвіду професіонала.

У закладах вищої освіти України професійна комунікативна компетенція формується на заняттях з української мови за професійним спрямуванням та з іноземної мови за професійним спрямуванням. При навчанні іноземних мов головним постає послідовний та систематичний розвиток у студентів усіх складових комунікативної компетенції. Навчання націлене на вивчення іноземної мови як засобу міжнародного спілкування. Це втілюється у формуванні базових комунікативних вмінь, мовленнєвого занурення в іншомовне середовище, соціокультурному розвитку.

Основні складові комунікативної компетенції:

лінгвістична (знання та вміння користуватися правилами та нормами літературної мови: орфоепічними, акцентуаційними, лексичними, граматичними, стилістичними, орфографічними, пунктуаційними);

соціолінгвістична (здатність вибирати та використовувати мовні засоби в залежності від ситуації і мети спілкування, від соціальних ролей учасників спілкування);

соціокультурна (знання культурних особливостей носіїв мови, традицій, звичок, норм етикету, вміння використовувати ці знання в процесі спілкування).

Мінімальний рівень комунікативної компетенції студента закладу вищої освіти містить наступні навички: читати і розуміти автентичні тексти, усно спілкуватися в стандартних ситуаціях промислово-виробничого характеру, вміти висловити свою думку, дати оцінку, усно і письмово оформлювати і передавати професійну інформацію. Не останню роль у формуванні комунікативної компетенції відіграють країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання. У процесі комунікації люди користуються засобами словника і граматики, але знання лише теорії недостатні, потрібно знати умови вживання тих чи інших лексем і граматичних конструкцій, що залежать від характеру стосунків між мовцями, від ситуацій спілкування, мети спілкування та інших факторів, розуміння яких і формує комунікативну компетенцію.

Формування іншомовної комунікативної компетенції неможливе без зв'язку з комунікативною компетенцією рідної мови, а також зв'язку із фаховими предметами, тому важливим чинником в цьому питанні є співпраця викладачів іноземної мови з викладачами української мови та викладачами фахових предметів, що не тільки полегшує засвоєння комунікативних навичок іноземною мовою, а й мотивує студентів опановувати професійне мовлення.

Отже, професійна комунікативна компетенція є важливою складовою професійної компетенції фахівця, її формування є необхідним елементом засвоєння курсу іноземної мови за професійним спрямуванням в закладах вищої освіти для випуску висококваліфікованих, конкурентоспроможних спеціалістів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 344с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського вид. д-р пед. наук, професор С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 237 с.

Магрламова К. Г.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті проаналізовано державні програми організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії. Зауважується, що навчання здійснюється відповідно до державної програми «Професійна підготовка молоді», розрахованої на випускників, які атестуються за показниками: відповідність спеціалізації, вміння застосовувати знання, ділові якості, оскільки для Великобританії є характерною розвинена система набуття кваліфікації.

Ключові слова: *вища медична освіта, організація підготовки лікаря, державні програми, професійна підготовка.*

1. Вступ

Державна політика Великобританії, визнаючи ключову роль вищої освіти в соціально-економічному розвитку суспільства, надає першорядне значення підготовці науково-педагогічних кадрів вищих навчальних закладів. Модернізація освіти, формування Європейського простору вищої освіти вимагають розширення їх мобільності, а, значить, і постійного підвищення

рівня їх професійної компетентності. Великобританія є єдиною серед західних країн, де більша частина (95%) медичних закладів належить державі. У цій країні домінує державна система охорони здоров'я та, як додаток до неї, функціонує приватне (добровільне) страхування та оплачувана медична допомога.

Визначальним фактором реформування європейських систем вищої освіти, зокрема Великої Британії, постає необхідність пристосування національних систем вищої освіти до реалій сучасного суспільства, явищ глобалізації, інтеграції та інтернаціоналізації. Велика Британія має давню й розвинену систему вищої освіти. Проте кілька століть вища освіта в країні була елітарною та охоплювала дуже малий відсоток молоді. Все змінилося після Другої світової війни з прийняттям Закону про освіту «Батлера» («Butler» Education Act of 1944), та підготовкою доповіді «комісії Барлоу» (1946), котра засвідчила, що елективна британська освітня система неспроможна забезпечити достатній інтелектуальний рівень суспільства й необхідність збільшення кількості вищих навчальних закладів [1].

2. Літературний огляд

Як зауважують британські науковці у галузі медицини [2], введення вищої професійної освіти не було викликане потребою заповнити прогалини професійної освіти. Заслугою системи професійної освіти якраз є її широке спрямування. Вищу професійну освіту необхідно розглядати як «подальшу можливість індивіда розвивати навички і знання, коли він чи вона фактично працюють лікарем загального профілю». На цій стадії професійної освіти навчальна програма має включати навчання специфічних знань, навичок та умінь для підготовки «лікаря, що відповідає потребам» (doctors fit for the purpose) [3]. Питання реформування вищої освіти та деякі аспекти медичної освіти частково стали предметом дослідження окремих науковців [4; 5], однак державні програми щодо організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії не були предметом спеціального дослідження

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – здійснити загальний системний огляд галузевої нормативної бази перебудови вищої медичної освіти на початку XXI сторіччя й виявлення важливих для освітнього процесу в медичній освіті її особливостей.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. зробити огляд галузевої нормативної бази вищої медичної освіти на початку XXI століття Великої Британії;
2. виокремити основні напрями розвитку професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії;
3. здійснити порівняльний аналіз державних програм Великої Британії щодо організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах .

4. Огляд державних програм щодо організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії

Велика Британія є єдиною серед західних країн, де більша частина (95%) медичних закладів належить державі. У цій країні домінує державна система охорони здоров'я та, як додаток до неї, функціонує приватне (добровільне) страхування та оплачувана медична допомога.

Національна служба охорони здоров'я Великобританії об'єднує всі державні медичні установи, контролює і оплачує діяльність багатьох приватних медичних інститутів, що взяли на себе зобов'язання дотримуватися її правил [6].

Генеральна медична рада (GMC) [7]: займається питаннями медичної реєстрації та може надати поради щодо PLAB та IELTS.

Британська медична асоціація (BMA): основна професійна асоціація та профспілка для лікарів у Великій Британії.

Як великий орган Великої Британії, Генеральна медична рада регламентує лікарів, зареєстрованих у всіх чотирьох країнах Великої Британії: в Північній Ірландії, Шотландії та Уельсі. Представницькі органи Генеральної

медичної ради були створені, щоб допомогти реагувати на децентралізацію та забезпечити відповідне регулювання у всіх чотирьох країнах, де все більше існують різні політики та структури в галузі охорони здоров'я.

Серед пріоритетних напрямків Генеральної медичної ради Великої Британії:

- підвищення обізнаності про роль та функції GMC; -забезпечення думки всіх ключових груп інтересів розглядаються при розробці політики та керівництва; -моніторинг розвитку політики в галузі охорони здоров'я, законодавства та структур у кожній країні; -зв'язок з шотландським парламентом, Північною Ірландією та Уельсьськими асамблеями щодо змін медичного регулювання; -надання контактної адреси для всіх груп; -розгортання програми «Ласкаво просимо до Великої Британії»;

Генеральна медична рада Великої Британії – незалежна організація, яка допомагає захистити пацієнтів та вдосконалювати медичну освіту та практику у Великій Британії.

До функцій Генеральної медичної ради належать: контроль над медичною освітою та навчанням лікарів у Великобританії; управління медичним реєстром Великої Британії; встановлення стандартів, яких лікарі повинні дотримуватися, контроль за їх виконанням; допомога у підвищенні стандартів шляхом повторного підтвердження; контроль діяльності лікарів та юридична допомога пацієнтам; сприяння співпраці між лікарями та пацієнтами, роботодавцями [1];

Стандарти, встановлені Генеральною медичною радою Великої Британії визначають, що робить лікаря професіоналом, визначаючи професійні цінності, знання, навички та поведінку, необхідні для всіх лікарів, які працюють у Великобританії. Для цього проводиться опитування широкого кола людей, включаючи пацієнтів, лікарів, роботодавців та освітян, з метою удосконалення стандартів та вказівок.

Генеральна медична рада Великої Британії затверджує післядипломну медичну освіту та навчання – це включає в себе затвердження тренінгових посад, програм та оцінок. З цією метою проводиться моніторинг, щорічне

опитування лікарів, що сприяє швидкому реагуванню та вирішенню будь-яких занепокоєнь та сприяння в тому, що лікарі отримують досвід, необхідний їм для безпечного лікування пацієнтів. Лікарі повинні удосконалювати свої знання та навички під час своєї кар'єри. Генеральна медична рада Великої Британії підтримує їх, розвиваючи навчальні ресурси та даючи поради щодо подальшого професійного розвитку [1], [3].

З 16 листопада 2009 року введено ліцензування. Всі лікарі, які мають ліцензію на регулярну практику, повинні довести, що вони є сучасними та підходять для медичної практики. Це означає, що ліцензія на практику - це не просто визнання кваліфікації лікаря в певний момент часу. Це стає індикатором того, що лікар продовжує відповідати професійним стандартам, встановленим GMC та стандартами спеціалістів, встановленими медичними королівськими коледжами та факультетами. Процес перевірки цих доказів називається повторним підтвердженням ліцензування практичної діяльності лікаря [8].

Досить часто при університетах створюється опікунська рада, яка має право призначати і звільняти ректорів. Адмініструванням університетів також займаються агентства, уповноважені Департаментом бізнесу, інновацій і професійних умінь. Велика Британія – країна-співзасновниця Болонського процесу та ініціатор створення ESG, в якій 1985 року відбулося формальне оцінювання якості вищої освіти. При цьому у політехнічному секторі система зовнішнього оцінювання існувала ще з кінця 60-х років [10].

У Великій Британії функціонує більше 115 університетів, понад 150 профорганізацій і 190 загальноновизнаних освітніх установ з правом видачі документів про освіту [11]. Ці організації об'єднують зусилля у межах реалізації освітніх програм і забезпечують увесь спектр освітніх послуг з отримання відповідної кваліфікації – від базових навичок і умінь до еквівалентів докторського ступеня. Організація професійної підготовки фахівців та обґрунтування кваліфікаційних вимог здійснюються відповідно до загальноприйнятих чинних документів [12], зокрема Національної рамки кваліфікацій (The National Qualifications Framework, NQF), розробленої з метою

порівняння кваліфікацій в Англії, Уельсі і Північній Ірландії за дев'ятьма рівнями; нещодавно введеної кредитно-кваліфікаційної рамки (Qualifications and Credit Framework, QCF), розробленої спеціально для професійних кваліфікацій за рівнями NQF; рамки кваліфікацій для вищої освіти (The Higher Education Framework of Qualifications, HEFQ), створеної для кваліфікації професійних і аспірантських програм навчання, порівняння академічних кваліфікацій (academic qualifications) [10], [13].

5. Результати дослідження

В результаті аналізу державних програм організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії з'ясовано, що організація професійної підготовки майбутніх лікарів та обґрунтування кваліфікаційних вимог здійснюються відповідно до загальноприйнятих чинних документів. Розглянуто роль державних організацій, які здійснюють моніторинг розвитку політики в галузі охорони здоров'я, законодавства та структур у кожній країні, зокрема роль Генеральної медичної ради (GMC), що встановлює стандарти для програм, в тому числі рівень, якого має досягти лікар і затверджує навчальний план. GMC встановлює стандарти, яким повинні відповідати навчальні заклади, і стандарти, яких повинні досягти майбутні лікарі до кінця навчання. Вищу професійну освіту необхідно розглядати як подальшу можливість індивіда розвивати навички і знання. На цьому етапі професійної підготовки майбутнього лікаря навчальна програма має включати навчання специфічних професійних знань, навичок та умінь.

Одним із перспективних і практично спрямованих напрямів подальшого дослідження проблеми може бути оновлення та приведення у відповідність галузевого стандарту до вимог рівня професійної компетентності майбутніх лікарів, оскільки постійне навчання формує сприйнятливість до всього нового, інноваційну активність, зростання майстерності і творчого ставлення до виконання своїх обов'язків, підвищення відповідальності за якість роботи.

6. Висновки

1. Зроблено огляд галузевої нормативної бази вищої медичної освіти початку XXI сторіччя Великої Британії.

2. Виокремлено основні напрями розвитку професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії, зокрема: систематичне оновлення змісту освітньо-професійних програм, з урахуванням освітніх потреб та їх профілів; забезпечення державних програм організації професійної практичної спрямованості навчального процесу.

3. Здійснено порівняльний аналіз державних програм Великої Британії щодо організації професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Генеральна медична рада Великої Британії // https://www.gmc-uk.org/about/devolved_offices.asp

2. Бабушко С. Р. Професійний розвиток фахівців сфери туризму в США та Канаді: монографія ; за ред. Л. Б. Лук'янової / С. Р. Бабушко. – К.-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. – 424 с.

3. Бідюк Н. М. Теорія і практика професійного навчання безробітних у США: дис. ... доктора пед. наук: спец.13.00.04 / Бідюк Наталія Михайлівна. – К., 2009. – 544 с.

4. Здравоохранение в Великобритании, Франции, США // [https://www.kaktam.info/2014/02/12/здравоохранение-в-великобритании/\[https://www.gmc-uk.org\]](https://www.kaktam.info/2014/02/12/здравоохранение-в-великобритании/[https://www.gmc-uk.org])

5. Третько В.В. Професійна підготовка магістрів міжнародних відносин у Великій Британії: теорія і практика : монографія / В.В.Третько. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 414 с.

6. Department for Education [Electronicresource]. – Mode of access : <http://www.dfes.gov.uk>

7. Education Reform Act. A decade of reformsact compulsory education level (1984-1994). – Brussels – Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities, 1997. – 316 p.

8. GMC education and training <https://www.gmc-uk.org/education/27007.asp>
9. Helping to raise standards through revalidation // <https://www.gmc-uk.org/about/role.as>
10. Investigating and acting on concerns about doctors // <https://www.gmc-uk.org/about/role.asp>
11. Overseeing doctors' education and training // <https://www.gmc-uk.org/about/role.asp>
12. Peile E., Buckle G., Gallen D. (2003). Higher professional Education for General Practitioners – Abingdon: Radcliff Medical Press Ltd – 179 p.
Qualifications in Great Britain [Electronic resource] // The frame work for higher education qualifications in England, Wales and Northen Irland Report. – November 2008. – Mode of access : <http://www.qaa.as.uk/academicinfrastructure/fheq/selfcertification.pdf>

Макаренко Т. Н., Дмитриенко Н. Ф.

Харьковский национальный медицинский университет

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ГОВОРЕНИЯ У ИНОСТРАННЫХ УЧАЩИХСЯ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

При обучении иностранных учащихся 1 курса, обучающихся на английском языке, в условиях минимизации аудиторного времени (70 часов) приоритетным аспектом учебного процесса является обучение устной речевой деятельности.

Изучение русского языка иностранными учащимися в языковой среде происходит достаточно интенсивно, однако рабочий язык (английский) и язык межличностного общения (родной язык или английский) ограничивают погружение в языковую среду и еще более обостряют ряд трудностей, таких как языковой барьер, отсутствие необходимого лексического запаса, отсутствие навыков аудирования, резко сниженная мотивация.

На занятиях при обучении устной речи учащихся указанной категории широко используется принцип «устного опережения», при котором предлагаемые для выполнения задания побуждают их начать говорить. Для этого используются диалоги, мини-тексты и упражнения, максимально воссоздающие значимые для учащихся ситуации общения с параллельным усвоением грамматических форм и их функций в речи. Задачей преподавателя является тщательный отбор типовых предложений и речевых образцов (принцип «ни одного лишнего слова»), предлагаемых для усвоения, а система упражнений подчинена цели овладения этими речевыми образцами в условиях речевых ситуаций.

Известно, что овладение устной речью без развитого слухового и речевого аппаратов – задача невыполнимая. К сожалению, в рамках минимизации аудиторного времени сложно формировать навыки правильного произношения звуков, их сочетаний, интонации, развивать навыки аудирования. Частично эту проблему снимает выполнение упражнений (назовем их «условно-фонетическими») для многократного повторения с использованием знакомой лексики по системе «слово – словосочетание – предложение», выполняемых одновременно всей группой с последующим воспроизведением по памяти (от «сильного» студента к «слабому»).

Важным этапом при обучении устной речи является включение в учебную деятельность побудительно-мотивационных упражнений, формирующих навыки эквивалентных замен («Скажите по-другому»); прогнозирования («Закончите предложение»); языковой догадки («Восстановите вопрос по ответу»); построения предложений по модели («Кто? делает что? как? где?»).

В «условно-фонетических» и «побудительно-мотивационных» упражнениях, предлагаемых на уроке, используются типовые предложения и речевые образцы, которые позднее включаются в коммуникативные упражнения и переносятся на новые речевые ситуации.

При выполнении коммуникативных упражнений преподаватель может столкнуться с проблемой создания естественных ситуаций общения. Важно,

чтобы речевые ситуации были актуальны для учащихся, тогда можно прогнозировать творческое решение задачи. В аудитории обучаемый традиционно воспринимает все действия как учебные, и разрушить барьер «преподаватель-студент» достаточно непросто. Поэтому во многом естественность общения определяется мастерством преподавателя. Он не должен обучать, он должен общаться, беседовать.

Одним из методических приемов является введение текстов со словесно не выраженными, скрытыми сюжетными элементами. При помощи продуманных вопросов преподаватель помогает восполнить эти элементы. Например, учащимся предлагается прослушать, а затем прочесть небольшой диалог:

- Привет, Али!

- Привет, Лейла. Куда ты идёшь одна так поздно?

- Я иду в аптеку. Ахмед заболел. У него высокая температура. Я хочу купить лекарство.

- Нет, Лейла. Иди в общежитие, а я пойду в аптеку. Какие лекарства нужно купить?

- Спасибо, Али. Нужно купить аспирин и витамины.

После прослушивания и прочтения диалога учащимся предлагается ответить на вопросы:

1. Кто разговаривает? (Лейла и Ахмед)

2. Когда они разговаривают? (поздно вечером)

3. Кто Лейла, Али и Ахмед? (студенты, друзья)

4. Откуда вы знаете, что они студенты? (общежитие)

5. Что вы можете сказать о Лейле? (хороший друг, заботливый друг)

6. Что вы можете сказать об Али? (хороший друг, внимательный друг, джентльмен)

7. Почему он джентльмен? (девушка не должна одна идти так поздно, заботится о девушке)

Завершающим этапом работы является составление мини-текстов о Лейле, Ахмеде и Али.

При выполнении коммуникативных упражнений важно не только использование речевых моделей и автоматизация навыков, но и умение понимать и интерпретировать информацию диалога с последующей трансформацией полученных сведений в монологическое высказывание.

Выполнение коммуникативных заданий можно считать успешным, если преподавателю удаётся с опорой на содержание вызвать различное отношение учащихся к одним и тем же явлениям. При формулировании преподавателем задания важно, чтобы в центре внимания была речевая ситуация, а не формально-грамматическая задача. Это дает возможность сделать урок более эффективным, интересным и результативным при формировании навыков устной речевой деятельности.

Мельник С. Н.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

ЗАКРЕПЛЕНИЕ ИЗУЧАЕМЫХ ГРАММАТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ ПРИ ОБУЧЕНИИ НАУЧНОМУ СТИЛЮ РЕЧИ

Изучение научного стиля речи на подготовительном факультете для многих слушателей является хорошей мотивацией, наглядно показывая возрастающую готовность получать профессиональные знания. Важно эффективно использовать этот период, в частности, для повторения и закрепления программного языкового материала на основе специальной лексики.

Возможны, например, такие задания:

— Слушайте. Отвечайте на вопросы письменно, используйте приведенную информацию. (Образец: Для измерения атмосферного давления используется специальный прибор – барометр. – Что называется барометром? – Барометром называется специальный прибор для измерения атмосферного давления).

— Слушайте и записывайте предложения. Подчеркните существительные с суффиксами - аци -я, - ани -е (- ни - е), - ти - е, - ость. Напишите рядом с ними глаголы или прилагательные, от которых они образованы.

— Слушайте и повторяйте словосочетания. При повторном прослушивании записывайте их (частицы жидкости, ближний порядок, дальний порядок, структура кристалла, правильное расположение частиц и т. д.).

— Слушайте и записывайте каждое предложение. Затем найдите в «Предложениях для выбора» фразу, выражающую ту же мысль. (Образец: Чем больше масса тела, тем больше его инерция. — Масса – количественная мера инерции. Второе предложение здесь из «Предложений для выбора».)

— Слушайте части текста и устно передайте их содержание.

— Слушайте начало предложений, заканчивайте их. После паузы прослушайте правильный ответ.

— Слушайте текст. Записывайте существительные с предлогами, которые означают место и направление действия и др.

— Прочитайте ранее записанную вами информацию. Прослушайте еще раз соответствующую часть текста и дополните ваши записи.

— Записывайте предложения, восстанавливая формы слов. (Образец: По форм... траектор... различают прямолинейн... и криволинейн... движение.

— По форме траектории различают прямолинейное и криволинейное движение).

Такая работа, в том числе написание диктантов, предполагает поэтапный отбор активной лексики (в основном терминологической, 5-7 слов на учебный час).

Минакова Л. И., Красникова С. А.

Харьковский национальный медицинский университет

УЧЕТ НЕКОТОРЫХ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ В ИНОСТРАННОЙ АУДИТОРИИ

В процессе обучения иностранных учащихся неродному языку одна из ведущих ролей принадлежит не только методике преподавания предмета, но и педагогике. Известно, что объектом педагогики выступает образование, которое представляет собой процесс воспитания и обучения в интересах человека, общества и государства. Образование является одной из важнейших педагогических категорий. Преподаватель высшей школы, профессионально занимаясь педагогической деятельностью, с помощью различных средств воздействуя на студентов и взаимодействуя с ними, решает задачи и обучения, и воспитания, и образования. Педагог (преподаватель вуза) должен владеть разными методологическими подходами в процессе обучения иностранных учащихся. В педагогике одной из основополагающей является специальная методология, которая формирует и развивает устойчивые представления о сознании и психике человека и возможностях воспитательного воздействия на него. Специальная методология также ориентирует педагога на учет особенностей личности в обществе и студенческой группе. Преподаватель вуза, безусловно, использует различные методологические подходы в процессе обучения студентов. В иностранной аудитории особенно важен личностный подход, поскольку он учитывает личность как продукт иного, отличного от отечественного, общественного развития и иной культуры. Педагогу необходимо создавать условия для проявления творческого потенциала личности в условиях получения высшего образования в новой социокультурной среде. Зачастую иностранные студенты чувствуют себя закрепощённо среди учащихся, представляющих иную, чужую для него культуру. Так, индийские

студенты, попадающие в учебную группу, где большинство студентов составляют арабские студенты, замыкаются в себе и не могут в полной мере раскрыть свои способности, адекватно включиться в учебный процесс. В результате такие студенты не могут приобрести навыков необходимой коммуникации на занятиях и тем более в общественных местах.

В монокультурной и мооязычной аудитории необходимо учитывать диалогический подход в обучении. Внутренний мир человека «диалогичен». Он богаче, чем его деятельность, поэтому так важен не только предметный результат деятельности, но и отношенческий. В современной педагогике факт «диалогического» содержания личности, по мнению некоторых ученых, учитывается недостаточно. Важнейшей задачей педагога в монокультурной иностранной аудитории является отслеживание взаимоотношений, выявление лидера студенческого коллектива с целью налаживания психологического климата внутри учебной группы. Опытный преподаватель – опытный психолог. С первых занятий он в состоянии выявить лидера группы, способного как положительно, так и отрицательно воздействовать на процесс обучения. Нередко преподаватель сталкивается с ситуацией, когда настрой одного-двух студентов влияет на общую картину отношения учащихся к учебному процессу и в позитивном, и в негативном смысле. В данном случае преподавателю необходимо учитывать диалогический подход в единстве с личностным и деятельным.

В своей профессиональной деятельности педагогу, преподающему неродной для студентов язык, желательно опираться на культурологический подход в обучении. Приезжая в Украину с целью получения высшего образования, студенты приобщаются и к культурному украинскому потоку. При этом они внутренне развиваются и творчески активизируются, формируя в себе положительный образ страны проживания. Преподавателю, осуществляющему языковую подготовку иностранных студентов, легче способствовать этому важному процессу, используя в аудиторное и внеаудиторное время специфику преподавания неродного языка.

В данной работе рассматривались лишь отдельные методологические подходы в педагогической деятельности. Комплексное использование различных методологических подходов позволяет усовершенствовать и активизировать процесс обучения, воспитания и образования в высшей школе.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: Учебное пособие / В.И. Загвязинский, Р. Атаханов. - М.: Академия, 2001.

Минченко Н. С.

Одесский национальный медицинский университет

ПРОБЛЕМА ПОНИМАНИЯ В КОНТЕКСТЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

В основе проблемы понимания в контексте межкультурной коммуникации лежит свободное владение иностранным языком на трех уровнях общения: коммуникативном, перцептивном и интерактивном. При таких условиях человек, изучающий любой иностранный язык, становится реципиентом как, собственно, самого языка и культурных традиций его носителей, так и массы невербальных сигналов, соотносящихся с языком, и возможностей реально оценивать личностные особенности носителей языка.

В современном мире при обучении иностранному языку особо учитывается интегративный подход, который предполагает взаимодействие и взаимопроникновение различных картин мира при условии взаимопонимания и позитивного отношения к инокультурности на базе толерантности.

Уже известно, что явление межкультурной коммуникации проявляется активнее всего в межперсональной коммуникации, когда участники адекватно воспринимают свои культурные отличия и особенности, не стремясь к культурному превосходству. Именно поэтому для успешной межкультурной

коммуникации необходимо не только свободное владение иностранным языком, его грамматическими, синтаксическими, фразеологическими особенностями, но и открытость коммуникантов и их готовность к восприятию иной вариации коммуникативного поведения. Стратегия сближения должна быть направлена на минимизацию не только смысловых, но и культурных сбоек в коммуникации. Это и есть проблема понимания.

Следует осознавать, что понимание в межкультурной коммуникации выступает как сложный комбинированный процесс интерпретации языковых и неязыковых факторов. Обучение иностранному языку будет успешным лишь при условии введения в систему обучения так называемого лингвострановедческого курса и лексической привязки к реалиям культуры носителей языка. Так в сознании коммуникантов закрепляются понятия о новых предметах, явлениях и особенностях поведения, не имеющих аналогов ни в родном языке, ни в родной культуре.

При данном синтетическом методе обучения иностранный язык необходимо использовать, в первую очередь, в естественных жизненных ситуациях. На начальном этапе рекомендуется вводить конструкции, необходимые для комфортной повседневной жизни (от умения сделать приличный комплимент, уместный в данной ситуации и данной культуре, до обращения к врачу, не владеющему иностранным языком). По мере накопления лексического и культурного опыта тематика общения может расширяться и захватывать более серьёзные в коммуникативном плане аспекты существования – политику, религию, философию.

Всё это позволяет, на основе своеобразия и самобытности разных культур, искать точки соприкосновения на более глубинном, общечеловеческом уровне, что даёт возможность качественного понимания инокультурного собеседника. При этом информативная функция общения отходит на задний план, а более пристальное внимание уделяется коммуникативной функции с её вербальной и невербальной составляющими.

Следовательно, успех в межкультурной коммуникации можно достичь, если акцентировать внимание на всестороннем понимании иной культуры и учитывать социокультурный и личностный факторы коммуникантов.

Мірошниченко І. Г.

**Дніпропетровський національний університет залізничного
транспорту імені академіка В. Лазаряна**

ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ ІНФОГРАФІКИ В ЗМІ

Відображаючи суть інфографіки у двох словах, можна сказати, що цей твір являє собою синтез двох складових – зображення й тексту. У роботах українських мовознавців часто інфографіка та її завдання в інформуванні прирівнюються до ілюстрації, але такий підхід не можна вважати правильним. Ми розділяємо ці два візуальні жанри. Мета ілюстрації (фотографії, малюнка) полягає саме в супроводі матеріалу, який викладається в тексті. Її виражальні можливості обмежені, хоча вона й виступає засобом переконання та маніпулювання. Обмеженість ілюстрації криється в тому, що вона може зобразити якийсь один факт, одну подію, при цьому використовуючи єдиний модус подачі інформації – лише зображення. Інфографіка ж має набагато ширший спектр завдань, ніж просте ілюстрування, та послуговується більшою кількістю модусів подачі інформації: зображення, графіки, цифри, схеми, мапи, діаграми, текст, – поєднання яких створює своєрідний самобутній твір. Серед завдань інфографіки слід назвати не лише ілюстрування та маніпулювання за допомогою створеного емоційного фону, але й допомогу реципієнтові проаналізувати та синтезувати поданий матеріал. В інфографіці зводиться в одне ціле багато різнопланової інформації – вона не обмежується одним фактом, у неї є також можливість відтворити або спрогнозувати розвиток якихось подій. На відміну від ілюстрації, інфографіка дозволяє динаміку події чи явища: як вони відбувалися в часі, фіксуючи багатьох учасників, даючи

змогу одномоментно в одному зображенні показати їхній вклад у цю подію, звести різні географічні й часові координати в одній точці.

На нашу думку, твори інфографіки якнайкраще слугують для передачі повного і водночас стислого повідомлення, мають високий інформативний і аналітичний потенціали, так як інфограми (складові частини змісту інфографіки) допомагають читачеві одночасно і сприймати ціле повідомлення, й співставляти його частини. Візуальність у даному випадку дає можливість сприймати зображення, текст, цифрову інформацію і перетворює їх на твір, який читач може розглядати, а не читати в довгому викладі, що полегшує розуміння і швидкість засвоєння. Сучасний читач схильний сприймати інформацію в образах, такий спосіб найбільш природний для людини. Наочне зображення краще осідає в пам'яті, а потім так само легше відтворюється при згадуванні.

Подія або сукупність подій виступають предметом інфографіки як інформаційного жанру, причому цей медійний твір включає в себе певну низку однотипних даних або різноманітних відомостей, пов'язаних однією темою. Мета інфографіки – представити ці відомості й дані у певній систематизації, підпорядкованій комунікативному завданню автора журналістського твору. Підхід до творення візуального медійного жанру такого типу досить специфічний: у творчій взаємодії повинні співпрацювати журналіст, редактор та графічний дизайнер, від технічної майстерності та естетичного смаку якого великою мірою залежить зміст повідомлення, створеного журналістом. Їхня робота вимагає уміння подати інформаційні дані за допомогою візуальної інтерпретації, засоби якої повинні актуалізувати головні аспекти повідомлення та викликати у реципієнта потрібні продуцентам настанови та асоціації. Успіх цієї роботи, крім зусиль авторів, залежить також і від технічних засобів, які знаходяться на озброєнні медіаорганізації.

Як і в кожному зі стислих текстів, у жанрі інфографіки особливою є комунікативна взаємодія між адресатом і адресантом. Перед адресантом стоїть завдання таким чином скомпонувати тіло інфографіки, щоб адресат легко й

швидко розібрався з поданою інформацією, що означає, що автор повідомлення повинен дуже ретельно підібрати інфограми, знайти для них найбільш правильне місце розташування (тобто продумати чітку, доступну та красиву композицію), дібрати відповідні кольори для створення акцентів та потрібного емоційного фону в реципієнта. Кожен графічний знак має свій смисл в інфографіці, у якому адресант кодує повідомлення та комунікативні завдання, спонукаючи реципієнта до запрограмованих висновків та настанов. Адресат повинен інтерпретувати закодоване візуальне повідомлення та самостійно зробити висновки, правильно зрозумівши акценти.

Найбільш креативно слід підійти в інфографіці до текстотворення, бо власне текст має бути мінімальним за обсягом і максимально інформативним, що відповідає критеріям стислого тексту. І його об'єм, і його розташування у тілі інфографіки, і кожна інфограма несуть певне смислове навантаження для реципієнта.

Переваги жанру інфографіки в мас-медіа полягають у таких специфічних особливостях:

- візуальність, яка допомагає швидко засвоїти великий обсяг інформації, поданий у інтерпретованому стислому вигляді;
- естетична привабливість;
- взаємодія різних модусів представлення інформації, яка збагачує візуальний ефект та впливає на сприйняття твору.

Хочемо наголосити, що ми визначаємо інфографіку в мас-медійному дискурсі як стислий мультимедійний текст. Учений Хоан Коста підкреслює, що інфографіка «передбачає здатність вміщувати абстракції, синтез. Вона має велику інформаційну ефективність із малою кількістю можливих елементів та володіє максимальною зрозумілістю і однозначною передачею знань» [4, с. 128]. Цей твір являє собою повне та компактне, і водночас коротке й стисле повідомлення, в якому великий обсяг даних подається на порівняно невеликій площі. Різні модуси подачі матеріалу (мультимодальність, або, як її часто називають у вітчизняному мовознавчому дискурсі, креолізація, полікодовість)

дозволяють скоротити до рекордно малої кількості інформаційний план повідомлення.

Адресат не лише аналізує контент, він також домислює сприйняте, спираючись на власну мовну компетенцію, асоціації, пов'язані з життєвим досвідом та набутими знаннями, загальнонаціональне й особисте культурне оточення, на свій психо-емоційний стан та, врешті-решт, на ерудицію, індивідуальну систему логіки і мислення.

Отже, головний аспект, який надає інфографіці особливого статусу серед інших жанрів мас-медіа, – використання різноманітних графічних засобів та зображень (мультимодальність) – робить цей жанр прагматично раціональним та запитаним серед реципієнтів медійного континууму.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Швед О. В. Інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці / О. В. Швед // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. – 2014. – Вип. 30. – С. 305-313.
2. Шевченко В. Візуалізація інформації в ЗМІ. / В. Шевченко // Світ соціальних комунікацій. Науковий журнал. – К. : 2012. – Т. 7. – С. 78-82.
3. Casassus J. Estilo y géneros periodísticos / Jose María Casassus, Luis Núñez Ladevéze / Barcelona : Ariel, 1991. – 186 p.
4. Costa J. La esquemática. Visualizar la información / Joan Costa. – Barcelona : Paidós Ibérica, 1998. – 222 p.
5. De Pablos J. M. Siempre ha habido infografía / José Manuel De Pablos // Revista Latina de Comunicación Social. – 1998. – №5.
6. Режим доступу: <http://www.ull.es/publicaciones/latina/a/88depablos.htm>
7. De Pablos J. M. La infografía, el nuevo género periodístico / José Manuel De Pablos // Estudios sobre tecnología de la información. – Madrid : Sanz y Torres, 1991. – P. 153-161.
8. Sojo A. C. La Infografia Periodistica / Carlos Abreu Sojo. – Caracas : Fondo Editorial Humanidades y Educacion, 2000. – 223 p.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОРЕСУРСІВ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Відеоматеріали сьогодні – це не лише частина нашого повсякденного життя, але й ефективний метод вивчення іноземної мови як під час аудиторних занять, так і в самостійній роботі. Технології, що постійно змінюються і вдосконалюються, надають нові можливості викладачам включати в заняття відеоролики, роблячи викладання й вивчення іноземної мови більш цікавим і ефективним. Великою перевагою відеоматеріалів є те, що вони є аутентичними, розробленими носіями мови для носіїв мови. Відео можна залучати в різні види діяльності під час заняття: у якості подання інформації, ініціалізації дискусії, як ілюстрацію для певної теми, у самоосвіті тощо. На заняттях з відеороликами окрім того, що студенти слухають іноземну мову від носія мови, вони мимоволі вивчають культуру тієї країни й емоційну забарвленість мовлення. Відеоматеріали і фільми роблять значний внесок у розуміння іншої культури і ментальності. Вони демонструють студентам, як люди поведуться у повсякденному житті, і привносять в аудиторію різноманітні комунікативні ситуації. Але успіх викладання іноземної мови за допомогою відео залежить від того, наскільки студенти готові сприйняти це відео: рівень лексичних і граматичних знань має бути відповідним.

Є декілька позитивних характеристик використання відео у процесі вивчення іноземної мови. На відміну від аудіо або печатного тексту, які, безумовно, мають високу інформативну й освітню цінність, відеофайл має перевагу в тому, що об'єднує в собі різні аспекти мовної взаємодії. Візуальний

ряд допомагає краще зрозуміти і запам'ятати як фактичну інформацію, що дає ролик, так і мовні особливості в конкретному контексті.

Відеоматеріали надають практично необмежені можливості для проведення аналізу, що побудований на порівнянні і співставленні культурних реалій і особливостей поведінки людей у різноманітних ситуаціях міжкультурного спілкування (за умови, що підготовлені відеоматеріали дають необхідну основу для такого порівняння). Перегляд відео може мати сильну емоційну дію на студентів, бути стимулом і умовою для створення додаткової мотивації у подальшому навчальному процесі. При використанні відеофільмів на заняттях з іноземної мови розвиваються два види мотивації: самотивація, коли фільм цікавий сам по собі, і мотивація, яка досягається тим, що студент може розуміти нерідну мову. Це приносить задоволення і надає сили і бажання подальшого самовдосконалення.

Перегляд відеоматеріалів в класі не має бути пасивною діяльністю: вчитель має активізувати роботу студентів за всіма 4-ма видами мовленнєвої діяльності: читання, письмо, говоріння й аудіювання. Деякі викладачі вважають перегляд відео радше розвагою, ніж навчанням. Проте, якщо розглядати відео як текст (джерело інформації), цей вид роботи допомагає студентам вивчати мову; за допомогою відео легше утримувати їх увагу. Такі відеофайли мають супроводжуватися певними матеріалами, що допомагають зрозуміти інформацію. Найпростіші види вправ на розуміння – це так звані True/False вправи, в яких наводяться правдиві і неправдиві твердження; або вправи, в яких потрібно вибрати одну правильну відповідь серед декількох запропонованих. Ця форма контролю – найшвидший спосіб перевірки розуміння переглянутого матеріалу.

Питання, що надаються перед переглядом відео, і на які студенти відповідають після перегляду, дозволяють активізувати навички говоріння. Для студентів з більш високим рівнем знань можлива дискусія за запропонованими питаннями [4, с. 2].

Для того, щоб процес навчання іноземної мови за допомогою відеоматеріалів був продуктивним, необхідне систематичне і раціональне використання відео під час занять. Перевага надається короткотривалим відеозаписам: від 30 секунд до 5-10 хвилин; при цьому вважається, що 4-5 хвилин демонстрації відео можуть забезпечити напружену роботу студентів протягом цілої години. Це обумовлено такою специфічною особливістю відеоматеріалів, як щільність і насиченість інформації. Отже, доцільніше використовувати короткий уривок для інтенсивного вивчення теми.

Використання відео успішне практично на всіх етапах процесу навчання іноземної мови: для презентації мовного матеріалу в реальному контексті, для запам'ятовування мовного матеріалу у різних комунікативних ситуаціях, для розвинення вмінь усно-мовного спілкування, для навчання іншомовній культурі і виявлення міжкультурних відмінностей [5, с. 8].

Проте зусилля, витрачені на підготовку заняття з використанням відеофайлів, не завжди відповідають ефекту, що очікується. Викладачі не завжди чітко розуміють, яким чином залучати відео, щоб користь була максимальною. По-перше, відео сприяє розвитку мовних навичок студента, який вивчає іноземну мову, зокрема аудіювання і говоріння. Відеоматеріали забезпечують візуальну допомогу в розумінні аудіотекстів. Під час прослуховування аудіотекстів студентам важко зосереджуватися довгий час, відеосупровід допомагає їм утримувати увагу і сприймати матеріал. Текст з відеосупроводом надає студентам більше інформації, ніж лише прослуховування, завдяки невербальним елементам. До того ж аутентичні відеоматеріали можуть створити більш реалістичне мовне середовище і стимулювати інтерес студента до вивчення іноземної мови. Теорії вивчення мови стверджують, що процес вивчення мови включає три ключові частини: введення мови (читання і аудіювання), засвоєння (внутрішня обробка і запам'ятовування) і мовний матеріал, що видається (говоріння, письмо, переклад) [1, с. 504].

Використання відеоматеріалів під час вивчення іноземної мови має багато переваг, таких як стимулювання самостійності й ініціативності студента. Коли викладач залучає відео, студенти не лише вивчають мову іншої країни, але й її культурне підґрунтя. Відео також є більш мотивуючим до вивчення предмету, ніж аутентичні матеріали в інших формах (друкований текст, аудіо), тому що це не лише навчання, але й різновид розваги. Кінофільми пропонують теми й ідеї для обговорення, тому під час вибору відеоматеріалів викладачу слід спиратися на інтереси і уподобання студентів, їх рівень володіння іноземною мовою так само, як і на культурний аспект. Для більшої ефективності вчитель має створити цикл завдань, які будуть містити і відеофайли.

Д. Гарднер і Л. Міллер зазначають, що використання аутентичних матеріалів під час навчання іноземній мові надає багато переваг [2, с. 197]. Вони активують знання студентів про світ, дають приклади комунікації у реальних життєвих ситуаціях і обставинах, показують культурні відмінності, вчать толерантно ставитися до традицій іншого народу, збільшують лексичний запас студентів і допомагають зосередитися на тих мовних навичках, яких студенти потребують [3, с. 284]. На додачу до лінгвістичних і мотиваційних цілей перегляд іншомовного аутентичного відео дає поняття про культурні цінності іншого народу. Такі культурно орієнтовані відео мають велику цінність не лише на заняттях з іноземної мови, але й під час вивчення курсів з культури і цивілізації світу. Такі відеоматеріали можуть надати глядачу інформацію про артефакти, історію, політику іншої країни безпосередньо в навчальній аудиторії.

На відміну від аудіо або друкованого тексту, які напевно є високо інформативними і навчальними, відео поєднує в собі різні аспекти мови: зміст, візуальну інформацію про місця та події, зовнішність і невербальну поведінку учасників певної ситуації, часто зумовлену віком, статтю і фізіологічними характеристиками тих, хто говорить. Відеоряд дозволяє краще зрозуміти і зосередитися не лише на лінгвістичних особливостях тексту, але й на його змісті. До того ж використання відео розвиває активність, увагу і пам'ять

студента. Під час перегляду в аудиторії створюється атмосфера спільної пізнавальної активності. За таких обставин навіть неуважний студент намагається зрозуміти суть відео. Тому увага мимоволі перемикається на сприйняття відео, що посилює запам'ятовування міжкультурного і мовного матеріалу.

Проте, незважаючи на незліченні переваги, аутентичні відеоматеріали можуть містити незнайому лексику, складні граматичні структури і можуть бути занадто національно орієнтованими. Таким чином, треба пильно обирати фільм для перегляду, який відповідатиме цілям навчального курсу і рівню володіння мовою студентів. Є декілька факторів, які треба прийняти до уваги: відеоматеріали мають містити цікаву для студентів інформацію, демонструвати справжні (не штучні) ситуації, відповідати вимогам і нормам сучасної літературної мови, містити природні паузи між реченнями; текст не має бути перевантажений новими словами, кількість сленгових і розмовних виразів має бути вкрай обмежена і не викликати складнощів у розумінні. І надзвичайно важливо, щоб відеоролик знаходив емоційну відповідь у студентів [3, с. 284].

У статті розглядалося питання використання відеоматеріалів як допоміжного засобу навчання для студентів, що вивчають іноземну мову. Передбачається, що відео можна використовувати і як зразок аутентичного тексту, як і засіб мотивації аудиторії. Використання відео – це цінний, але недооцінений засіб навчання. Воно активізує слухові і візуальні сенсори студента, що, в свою чергу, підвищує увагу і стимулює пам'ять, допомагає оволодіти мовними навичками і, внаслідок, дає поштовх до самовдосконалення. Загалом, студентам подобається перегляд фільмів під час занять, вони вважають це цікавим, актуальним, корисним і мотивуючим. Можна припустити, що, при творчому підході до питання, включення перегляду відео, як одного серед багатьох видів діяльності протягом заняття, підвищить результати навчання та забезпечить позитивне середовище у класі. Проте використання відео для заохочення студентів застосовувати Інтернет-ресурси для вивчення іноземної мови поза аудиторією залишається туманним.

Рекомендації викладача щодо вибору відео є важливими, але важливо також не обмежувати свободу студентів вивчати мову з тими персонажами з відеороликів, які їм ближчі. Зв'язок між класною кімнатою і реальним світом заохочує студентів розуміти взаємозв'язок між навчанням і практичним застосуванням. Тому відео широко прийняте викладачами як потужний і сучасний спосіб вивчення іноземної мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Bajramia L., Ismailia M. The role of video materials in EFL classrooms // Procedia – Social and Behavioral Sciences – 2016 – 232 – PP 502 – 506.
2. Gardner D., Miller L. (1999). Establishing self-access: from theory to practice. Cambridge: Cambridge University Press. – 276 p.
3. Kuimova M.V., Uzunboylu H., Golousenko M.A. Recommendations on the work with authentic video materials in foreign language teaching // International Scientific Researches Journal – 2016 – Vol.72 – No. 9 – PP 283-288.
4. Petrenko L.A., Philippov M.N. Using video materials in teaching foreign language. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vestnik-nauki.ru/wp-content/uploads/2017/09/2017-N3-PetrenkoPhilippov.pdf>.
5. Садовина Л.В. Применение видеоматериалов в процессе обучения английскому языку. Методические материалы – Йошкар-Ола: ГБУ ДПО Республики Марий Эл «Марийский институт образования», 2016 – 28 с.

Москаленко Н. О.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

РОЛЬ СИНТАГМАТИЧНИХ ВПРАВ У ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Сучасні методики викладання іноземних мов рухаються у бік скорочення часу занять та підвищення якості результату, а саме практичного володіння іноземною мовою. Звичайно, це парадоксальна ситуація, але саме вона є

позитивним фактором пошуку інноваційних методів навчання. Відомо, що сьогодні найпопулярніші тести, що визначають рівень володіння мовою, акцентують увагу саме на комунікативній компетенції, більшість завдань сконцентровано на лексиці, на висловлюваннях, мовленнєвих ситуаціях. Сьогодні необхідно усвідомлювати, що вивчення мови заради мови здійснюється хіба що на філологічних факультетах. Цей факт давно змушує викладачів суттєво змінювати традиційну методику, котра концентрується на послідовному та досконалому вивченні фонетики, потім граматики і синтаксису

Одним із багатьох існуючих ефективних методів розвитку практичного оволодіння іноземною мовою є використання синтагм. Пропонується скласти за певними лексичними темами синтагми, які студент навчається розуміти, читати, писати та говорити. Елементарна синтагма, наприклад, «я хочу читати», поступово розширюється: «я хочу читати книжку», «я хочу читати цю книжку», «я хочу читати цю книжку дома» і так далі. Наступний етап роботи – створення запитань на основі вивченої синтагми. Потім тренуємо міні-діалоги, розширюємо лексику.

Подібні синтагматичні вправи сприяють ефективному поєднанню мовних компетенцій, навчають розуміти мовленнєву ситуацію та адекватно вербально реагувати на неї.

Моцная Е. В.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

УЧЕБНОЕ КИНО КАК СПОСОБ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Для обучения иностранному языку важное значение имеет характеристика памяти: долгосрочная (постоянная) и краткосрочная (оперативная). Развитие всех видов памяти связано с использованием наглядности в обучении. Специально организованный показ учебного

материала – это и есть наглядность обучения. Часто используется, чтобы как бы «закрыть» канал родного языка и заставить студента слушать и говорить на иностранном языке. И для этого все чаще используется учебное кино. Оно и есть совокупность всех видов наглядности: зрительной, слуховой, языковой и т.д.

Студенты разные и учатся по-разному: у одного больше развита зрительная память, другой лучше усваивает на слух, кто-то произносит вслух, чтобы запомнить, а кто-то записывает. Поэтому учебное кино является универсальным, и учить язык по художественному фильму эффективнее, чем, например, по картинкам, слайдам и т.д. Метод Power Progress Learning, например, предлагает разбивать фильм на короткие отрывки, которые отражают разные реальные жизненные ситуации и знакомят с языком в контексте каждой ситуации. Визуальный компонент улучшает понимание и ускоряет процесс овладения языком. Каждый отрывок состоит из трех уроков. Например, диалог в кабинете врача:

- Can you move your foot?
- Yes.
- Does it hurt?
- No. That doesn't hurt.
- How about here?
- Yes, it hurts here.
- Here is the good news. You didn't break anything. And the bad news-you have a bad sprain.
- What does it mean?
- Stay off your feet for several days. Don't put pressure on the foot. You should put ice on it and keep it up.

Все уроки строятся по модели: я вижу - я учу - я применяю.

В первом уроке студент смотрит и слушает данный диалог из фильма, читает субтитры на английском языке, воспринимая язык в контексте. Отрабатывается новая лексика, во время ответов на вопросы с видео и аудио-

сопровождением. Видеофрагменты вводят новую лексику, которая закрепляется ролевыми играми.

Во втором уроке расширяется лексика из первого урока, выполняются упражнения, читаются и пишутся тексты, учатся новые слова и выражения из отрывка, до автоматизма доводятся грамматические конструкции.

В третьем уроке студент может использовать лексику из первых двух уроков, принимая участие в коротких диалогах. Помимо этого отрабатывается произношение путем проговаривания фраз и предложений из диалога. Кроме того, прослушивается запись голоса обучающегося и сравнивается с записью носителя языка.

Учебное кино дает возможность показать студентам особенности употребления английского языка в диалогической и монологической речи, обеспечивает многократность воспроизведения отрывка, создает ситуации для развития устной речи.

Используя данную методику изучения языка по художественному фильму, студент может уверенно овладеть нужной лексикой. Говорить, понимать и употреблять знания в повседневной жизни.

Мунтян А. А., Шпак И. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта

О НЕКОТОРЫХ ПОДХОДАХ К ОБУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ ДЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ

Существует выражение: английский язык принадлежит не только Англии, но всему миру. Более двух миллиардов людей по всему миру свободно общаются на английском языке. Общие знания английского языка на базовом уровне предоставят вам возможность свободно передвигаться по миру, путешествовать и расширить круг общения. Сегодня английский язык – это язык информационных технологий, речь «Интернета». Английский язык

является приоритетным в практике ведения корреспонденции. Но кроме сфер коммуникации, где используется *general English*, также распространение получает «английский для специальных целей» (*English for Specific Purposes*)

Под термином «английский для специальных целей» обычно понимается набор языковых единиц разных уровней (прежде всего лексического уровня), с помощью которого специалисты в той или иной профессиональной сфере могут передавать сообщения специального характера.

Изменения, которые постоянно происходят в словарном составе языка, связаны с изменениями, происходящими в жизни общества. В наше время стремительно возрастает значимость профессиональной деятельности человека, в результате чего появляется повышенный интерес не только к профессиональному общению в определенной сфере, но и к общению эффективному, такому, которое ведет к конкретному результату (а именно к эффективной коммуникации). Появляются новые реалии, а это логично приводит к появлению новых единиц в языке [1].

Проблематика изучения языка для специальных целей не имеет границ, является междисциплинарной и касается многих методических аспектов преподавания иностранных языков. В научных кругах до сих пор ведется полемика по поводу определения понятия языка для специальных целей на предмет выделения его в составе того или иного структурно-функционального образования. Исследователи-лингвисты изучают язык для специальных целей в составе общей структуры литературного языка, как один из его функциональных стилей [2].

Несмотря на то, что спрос на изучение языка для специальных целей возрастает, тем не менее, возникает проблема, связанная с преподавателями, которые должны удовлетворить этот спрос. Чаще всего приходится иметь дело с недостаточным уровнем подготовки преподавателей: они никогда не работали в конкретной сфере профессиональной деятельности и не понимают ее.

Попробуем определить некоторые плоскости языка для особых целей, в которых приходится работать преподавателям, что поможет разобраться с методиками преподавания.

а) Преподавание общего английского для «профессионалов» (то есть людей, работающих в той или иной сфере) – эта категория мало чем отличается от преподавания общего английского. В этом случае мы можем говорить об обучении Business English, а скорее его разновидности – так называемом «офисном английском», что включает в себя обучение навыкам телефонного общения, встречи посетителей и тому подобное.

б) «Лексический подход» – имеет множество различных форм, и имеет тенденцию ориентироваться на обучение вокабуляру, который используется в той или иной профессиональной сфере. В этой плоскости чаще всего приходится работать преподавателям университетов, которые читают спецкурсы по деловому английскому.

в) «Контекстуальный подход» – базируется на возможности человека изучать язык для профессиональных целей в соответствующей среде.

На наш взгляд, начинать обучать языку для специальных целей не имеет смысла, если человек, пытается овладеть ESP, но не обладает общим английским языком на уровне Intermediate B2. Для того, чтобы быть успешным в ESP нужно иметь достаточную языковую компетенцию, чтобы понимать и быть понятым в общих коммуникативных ситуациях. Если человек с языковым уровнем ниже B2 изъявляет желание изучать язык для специальных целей, то нужно скорректировать материал, и наряду с изучением языка для специальных целей изучать общий английский. Причем, на начальных стадиях две трети материала для изучения должно приходиться именно на изучение общего языка, и только одна треть на изучение языка для специальных целей.

Для того, чтобы обучение языку для специальных целей было эффективным, нужно провести анализ потребностей, для удовлетворения которых изучается язык (language analysis needs).

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Петрашова, Т.Г. Язык для специальных целей в контексте содержания понятий «национальный язык» и «литературный язык» [Электронный ресурс]. – URL: <http://portal.tpu.ru:7777/SHARED/p/PETRASHOVA/files/>
2. Pearson, J. Terms in Context [Text] / J. Pearson. – Amsterdam – Philadelphia, 1998.

Мухортова О. Д.

Харьковский национальный медицинский университет

КОНЦЕПЦИЯ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ И ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКЕ

В современной лингвистике большое внимание уделяется человеческому фактору в языке и культуре.

Идею антропоцентричности языка в настоящее время можно считать общепризнанной: представление о человеке как носителе определенного национального языка, члене социально-языкового коллектива и выразителе духовно-культурной жизни своего народа является естественной точкой отсчета для многих языковых исследований [2]. Современные достижения функциональной лингвистики и психолингвистики, основанные на антропоцентрическом подходе к анализу поэтапного развития языковой личности позволяют говорить о принципиально новом подходе к преподаванию русского языка в иноязычной аудитории. В свою очередь процессы глобализации и интенсивное развитие информационных технологий нашли отражение в появлении новых методов, стратегий и тактик обучения иностранным языкам, а также создании теории межкультурной коммуникации.

Языковая личность понимается нами как любой индивид, который способен на восприятие и порождение речи в соответствии с нормами и системами его родного национального языка. Он мыслит и производит речь в

рамках языка социума, этноса своей нации. В этом случае языковая личность как таковая всегда национальна. Если человек владеет неродным языком, это означает, что он входит в другой мир, в другую культуру. Процесс овладения иностранным языком и иной культурой требует от учащегося громадного усилия воли и упорства. Статус носителя языка предполагает наличие в языковом сознании индивида некой совокупности общих черт и характеристик, присущих и другим представителям конкретного социума, этноса, на основе которого реализуется индивидуальный потенциал в речевой деятельности и, таким образом, происходит успешный коммуникативный акт.

Ученые рассматривают три уровня структуры языковой личности: [1]

1) вербально-семантический, предполагающий нормальное владение естественным языком его носителем (этот уровень называется "нулевым" - имеется в виду, что любой носитель языка вне зависимости от его образования и социального статуса, живущий в конкретном коллективе, способен на такое владение;

2) когнитивный, единицами которого являются понятия, идеи, концепты, складывающиеся у каждой языковой индивидуальности в более или менее упорядоченную, систематизированную картину мира, отражающую иерархию ценностей;

3) прагматический, включающий цели, мотивы, интересы, установки и интенции; этот уровень обеспечивает в анализе языковой личности закономерный переход от оценок ее речевой деятельности к осмыслению реальной деятельности в мире.

Все это необходимо учитывать в процессе обучения иностранным языкам и, в частности, при обучении русскому как иностранному. С точки зрения методики преподавания РКИ, все выше сказанное требует поиска новых подходов, новых стратегий и тактик обучения, связанных с ментальностью каждой конкретной категории учащихся.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. М., 1987.
2. Азарова Л. Ст. в *Annales Universitatis Marie Curie-Sklodowska, Lublin-Polonia*, Vol. XXXY, Sectio FF 1-2017.

Нагачевская С. А.

Одесский национальный медицинский университет

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РКИ В НЕЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ

Необходимость в быстром и эффективном овладении русским языком как языком специальности в неязыковых вузах предъявляет ряд требований к обучению русскому языку как иностранному. Учебная ситуация включает в себя не только овладение грамматикой и лексикой изучаемого языка, но и умение применять полученные знания в сфере бытовой и профессиональной коммуникации. Задача повышения качества формируемой коммуникативной компетенции требует применения новых технологий и методологических приемов для совершенствования процесса обучения.

Коммуникативная компетенция предполагает знания, умения и навыки, необходимые для понимания иноязычного участника диалога и продуцирования собственного речевого высказывания, соответствующего сфере, целям и ситуации общения. В структуру иноязычной коммуникативной компетенции входит ряд компетенций. Лингвистическая компетенция – один из основных элементов коммуникативной компетенции, который базируется на умении обучаемого правильно конструировать грамматические формы и синтаксические построения. Лингвистическая компетенция в свою очередь включает языковую (знания в области языковой системы и умение оперировать этими знаниями) и речевую (владение нормами речевого поведения во всех видах речевой деятельности) компетенцию. Ядром формирования

комунікативної компетенції, таким образом, стає знання граматичної структури вивчаємого мови. Мовна компетенція завдяки певній кількості знань дозволяє конструювати граматичні і синтаксичні форми, а також забезпечує розуміння смислових відрізків мови, побудованих відповідно до норм мови. Граматичні і лексичні навички служать базою для формування мовних умінь студента.

Реалізація найважливіших мовних умінь в сфері аудіювання, читання, мовлення, письма відбувається відповідно до конкретної комунікативної задачі. Важливе значення тут набуває соціокультурна компетенція вивчаємого, т.е. його вміння будувати своє мовне поведіння з урахуванням культурологічних особливостей даного суспільства.

Кінцевою метою формування комунікативної компетенції у вивчаєчих, таким образом, є комунікативний акт, реалізований відповідно до норм і правил граматики російської мови, мовними і соціокультурними навичками і вміннями, виконаний в ситуації реального спілкування.

Нашиванько О. В.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ – МЕДИКАМ

Медична освіта неможлива без знання професійної лексики. Метою вивчення латинської мови у вищих медичних закладах є підготовка майбутніх спеціалістів, які здатні на практиці грамотно використовувати клінічну латинську термінологію.

Кожного року зростає кількість іноземних студентів, які здобувають вищу освіту в навчальних закладах України. У Дніпропетровській медичній академії

вчаться представники Африки, Азії та Близького Сходу. Вони отримують якісну фахову освіту, яка може бути конкурентно спроможною на ринку праці.

Дніпропетровська медична академія впродовж багатьох років практикує англомовну форму навчання для іноземних студентів. Це вимагає від викладачів застосування нових підходів для забезпечення різних видів педагогічної діяльності: читання лекцій, проведення практичних занять, а також простого щоденного спілкування.

Для успішного вивчення латинської мови здійснюється постійний пошук інноваційних технологій та вибір сучасних форм роботи. Важливим елементом цієї роботи є формування базової термінологічної компетенції студента-медика.

Студентам, які вивчають основи латинської мови потрібно володіти термінологією та знаннями зі спеціальних медичних дисциплін: анатомії, гістології, фармакології, фармацевтичної хімії та дисциплін медико-біологічного циклу. Для цього передбачено постійне накопичення і розширення словникового запасу для вміння використовувати його у своїй майбутній лікарській практиці.

Процес ознайомлення з новим лексичним матеріалом починається з розкриття значень нових лексичних одиниць. Викладачі та іноземні студенти використовують принцип білінгвізму на заняттях з латинської мови: латинський термін – англійський еквівалент. Також застосовуються такі способи розкриття значень латинських медичних термінів:

Однослівний переклад (ala- wing, musculus- muscle, pulvis- powder, tinctura- tincture, sinister- left);

Двослівний переклад (posterior- back, posterior, tibia- shin bone, tibia, vesical- vesical, bladder, Viride nitens- brilliant green, antiseptic);

Багатослівний переклад (vitium- fault, defect, drawback, facies-face, surface, trophicus- trophic, relating to nutrition).

Перевагою цього способу є те, що більшість медичної термінології має грецьке та латинське походження. А недоліки представлені неоднаковим рівнем володіння англійською мовою іноземними студентами.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОЕКТНОЙ МЕТОДИКИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Проектная методика является одним из способов активизации познавательной деятельности студентов и интенсификации учебного процесса, поскольку она наиболее эффективно раскрывает интеллектуальный и творческий потенциал учащихся.

Цель этой методики – научить иностранных студентов ориентироваться в информационном пространстве, выбирать и анализировать информацию по предложенной тематике, делать выводы; защищать свою точку зрения, используя изученные языковые средства.

Во время подготовительного этапа предлагаются различные вопросы полемического характера по теме проекта, а также осуществляется презентация языкового материала для адекватного восприятия темы.

Одной из тем, выбранной нами для проекта, была тема из учебной программы элективного курса для иностранных студентов-медиков I курса русской формы обучения – «Красота и здоровье».

Эта тема интересна не только для молодежи, прежде всего она социально и профессионально значима для будущих врачей.

Реализовать данный проект можно в форме заседания «круглого стола», дискуссионного клуба, научной конференции и т.д.

В ходе проекта все студенты учебной группы выполняли определенные роли, обусловленные содержанием проекта. Одни иностранные учащиеся высказывали своё мнение о понятии «красота» в её разных проявлениях, другие – в роли различных специалистов (диетолог, гастроэнтеролог, дерматолог, пластический хирург, стоматолог, косметолог, аллерголог и т.д.) – выражали

свое профессиональное видение тех или иных проблем по предложенной теме. Аргументация «профессионалов» проводилась с привлечением схем, рисунков, фотографий, плакатов, видеоматериалов и т.д.

После презентации проекта выставлялась оценка за глубину и многоплановость раскрытия темы, творческую активность студентов, языковую и коммуникативную компетенцию иностранных учащихся.

Проектная работа развивает у студентов креативные способности и навыки исследования. А позитивный опыт, полученный в процессе подготовки и защиты проекта, становится стимулом для дальнейшего изучения языка.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Душеина Т.В. Проектная методика на уроках иностранного языка / Иностранные языки в школе. – 2000. - №5.
2. Зайцева И.А. Сущность проектной деятельности и применение метода проектов при обучении иностранному языку / Матеріали сьомої міжнародної науково-практичної конференції. Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної. – Полтава, 2008.
3. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Иностранные языки в школе. – 2001. - №1.

Panichkevitch A. I.

L'Académie nationale métallurgique de l'Ukraine à Dnipro

DÉVELOPPER DES SAVOIR-FAIRE GRAMMATICaux

Afin d'assurer le développement de la composante grammaticale dans la perspective de la traduction, nous recourons à des exercices de mémorisations. Nous les proposons sous forme d'entraînement linguistique visant à améliorer les habiletés cognitives des apprenants (mémoire auditive, concentration, attention partagée, dénomination, vitesse de traitement, mémoire à court-terme, etc.). Nous appliquons des stratégies heuristiques en préparant la conceptualisation des phénomènes

grammaticaux. Parmi les activités de conscientisation pratiquées, nous privilégions celles qui favorisent la comparaison explicite du fonctionnement des catégories grammaticales en français et en russe. L'étude de ces catégories se fait en discours.

L'utilisation de cette approche pour notre contexte d'apprentissage nous paraît justifiée pour trois raisons suivantes. *Premièrement*, parce qu'il s'agit d'apprenants de première année qui sont de vrais débutants. Pour eux, alors, la comparaison explicite du système grammatical de la langue-cible avec celui de la langue-source constitue un moyen efficace de se construire assez rapidement une représentation mentale de ce système. *Deuxièmement*, parce qu'il s'agit d'apprenants dont le système cognitif atteint sa pleine maturité pour ce qui concerne l'attention, la mémoire, les aptitudes d'analyse ou de généralisation. *Troisièmement*, parce que la compétence grammaticale acquiert une valeur professionnelle dans la formation linguistique de base des traducteurs-interprètes.

D'abord, pour sensibiliser les apprenants à l'universalité des concepts sémantiques exprimés par les phénomènes grammaticaux et leur donner l'idée de ces concepts en s'appuyant sur la langue maternelle (p.ex. catégorie de détermination: article indéfini en français et le système des pronoms indéfinis en russe), nous leur proposons de trier des phrases (trouver les phrases correctes/incorrectes) en russe. Les étudiants doivent expliquer quels éléments rendent ces phrases incorrectes, grouper et analyser les phrases selon le sens qu'elles expriment. Le travail de comparaison se fait d'abord sur des phrases isolées, decontextualisées. Les apprenants passent de la notion de texte authentique. Pour les sensibiliser au rôle sémantique du phénomène grammatical étudié en français, nous leur proposons de lire le texte en russe, grouper les phrases selon le sens qu'elles expriment, remplacer (où c'est possible) la forme grammaticale étudiée par les mots qui expriment le même sens. Par exemple, l'enseignement de la catégorie de détermination peut être amorcé par la comparaison des effets du sens exprimés par l'article français avec le système des pronoms indéfinis dans la langue russe, ce qui permet de développer chez les apprenants russophones une certaine idée du fonctionnement de l'article indéfini français se fondant sur leur intuition des

natifs, ce qui facilite la conceptualisation de la catégorie de détermination et aboutit à la formation d'un «système des effets sémantiques» à visée universaliste. La prise de conscience des concepts grammaticaux dans la langue maternelle facilite la construction de la compétence grammaticale dans la langue étrangère. Grâce à son caractère conscient, cette approche met les apprenants aux aguets à l'égard d'erreurs possibles dues en partie à l'interférence avec la langue maternelle et pour une autre partie à la surgénéralisation et à la simplification des règles de la langue étudiée en mettant en évidence les objectifs pratiques et formatifs à atteindre.

Пантилеев Е. С.

**Днепропетровский национальный университет железнодорожного
транспорта**

К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА

На основании современных исследований можно сказать, что языковая картина человека, каждого члена общества, порождается в процессе усвоения им значений, объективированных в общественном сознании, и выявления «скрытых» за значениями смыслов. Языковое восприятие понимающего мир субъекта формируется именно в процессах словообразования – порождения им как смысла конкретных социальных событий и ситуаций, так и смысла жизни в целом. Актуальность проблемы в том, что нормы и образцы поведения зафиксированы в языковых значениях, происхождение которых давно интересовали лингвистов, философов и культурологов. Идеи, связанные с формированием значений как семантических оснований в формировании культурного и духовного богатства человечества. Следовательно, истоки формирования понятий для человека надо искать не в значениях, а за ними в глубинном смысле поступков людей, исторических событий, эпохи, а также, духовных способностей человека. Восприятие – это, прежде всего, категория культурологическая и мировоззренческая (как женского та и мужского). С этой

позиции толкование слова представляет собой объективное явление, обязательно предполагающее, потенциально содержащее в себе активность субъекта. Активность направлена на опредмечивание идеи, формирование значений, определяющих семантическое поле структуры и духовный опыт человечества.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Большой толковый словарь русского языка / [гл. ред. С. А. Кузнецов]. – СПб.: Норинт, 2004. – 1536 с.

Перерва К. М.

**Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна**

THE CONCEPTION OF TEACHING STYLES

Teaching does not equal learning; to put it bluntly, teaching does not necessarily lead to learning. Teaching can be happening but this does not automatically mean that learning is occurring.

The process of learning indeed, needs a number of things beyond being exposed to knowledge. Amongst other things, this process has to be related to communication and sharing. Students bring to class, not only a pen and paper, and a fully receptacle brain, they bring a whole range of less visible things to class: their needs, their wishes, their life experience, their home background, their memories, their worries, their anger, their dreams, their moods, their day so far, and we as teachers must be able to find ways to relate these mentioned less visible things to the process of learning and guiding. Enabling learning rather than performing as a teacher, goes a long way to creating conditions in which learning can take place.

Three broadly types of teachers are:

The Explainer. This kind of teacher relies mostly on "explaining" as a way of conveying information. The Explainer teacher can create a very entertaining,

interesting and informative class, in which students occasionally make and answer questions, take notes and are partially personally involved. Students are asked to practice and do extra activities to reinforce the finished lecture.

The Involver. This kind of teacher is able to use appropriate teaching and organisational procedures and techniques to learn about a certain subject or topic. This teacher tries to involve students actively and makes great effort into finding interesting and meaningful activities in which students can participate and learn at the same time.

Explaining lessons can be useful for this kind of teacher as well but always looking for an active participation of the student in class.

The Enabler. This kind of teacher is confident enough to share control with the learners. For this kind of teacher, all decisions made in class must be shared and negotiated with the learners. This teacher, is always creating conditions that enable the students to learn for themselves. Traditional teaching may take place occasionally and only when needed, but acting more as a guide, counsellor, and resource of information. This teacher completely aware of how individual and groups are thinking and feeling within the class. This teacher is always planning methods on building effective working relationships and good classroom atmosphere.

As mentioned before, there no way of way of categorising teachers under one, three or more headings, so these three types of teachers are very broadly painted. We as teacher must find elements of each category that are true and positive for us. To find a balance between them may be really challenging but possible.

Do not picture yourself as any certain type of teacher, but picture yourself as the professional who can find ways of using the best features of every type of teacher to convey knowledge, encourage cooperation and participation, and stimulate communicative and meaningful learning in every lesson. The only one word I would use to describe teaching would be "memorable", only making memorable classes, we can lead not only to learning but creating life experiences of every finished lesson.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Brown, G. and Yule, G. (1983). Teaching the Spoken Language: An approach based on the analysis of conversational English. Cambridge, England: Cambridge University Press. – p.121-145.
2. Lynch, B. (1996). Language Program Evaluation: Theory and practice. Cambridge, England: Cambridge University Press. – p.18-35.

Перинець К. Ю., Салова О. В.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ОСОБЛИВОСТІ «НЕФОРМАЛЬНОЇ» МОВИ СТУДЕНТІВ

Є ряд слів, які на заняттях з української мови студенти не вивчають, оскільки такі лексеми не входять до літературної мови та визначаються як соціолект, тобто соціальний діалект, що притаманний мові певної соціальної групи. Жаргонізми й сленгізми у студентському середовищі виникають цілком природньо: молоді люди кожного дня спілкуються і намагаються виразити себе, користуючись нетиповими словами чи фразами. Студенти-іноземці, залучені до навчального процесу, не можуть залишитися осторонь такого явища. А оскільки часто такі слова далекі від норм літературної мови і виходять за рамки морального або етичного рівня комунікації, необхідно пояснити студенту особливості їх стилістичного використання. Щоб уникнути непорозумінь, викликаних складнощами сприйняття, варто зазначити, що використання подібних слів залежить від сфери комунікації: у неформальному спілкуванні з українськими студентами може допомогти краще зануритися в мовне середовище, сприяти акультурації іноземця, а в умовах ділового спілкування, з адміністрацією закладу, з незнайомими людьми абсолютно неприпустиме. Крім того інофон нерідко не розуміє різницю між жаргонізмом та обценною лексикою або дисфемізмом. Тому жаргонізми треба використовувати з

обережністю, адже неповноцінне розуміння певних фраз та виразів може зашкодити в подальшому вивченні мови.

Лексико-фразеологічний і словотвірний рівні неофіційної мови студентів позначають предмети, процеси та дії, пов'язані як з навчальним процесом, так і з побутом студентів. Що стосується побуту, то тут, в першу чергу, мова йде про гуртожиток («гурт», «гуртак», «общага») та пов'язані з ним реалії («коменда» – комендант, «вахта» – вахтер).

Найбільший, цілком очевидно, пласт жаргонізмів припадає саме на факти, що стосуються навчального процесу: назви предметів, навчальних приміщень, ставлення до навчання і оцінка результатів. Серед них є ті, що використовуються усіма студентами загалом, незалежно від закладу, а є специфічні, які залежать від середовища виникнення і сфери діяльності студентів.

Найпоширеніші універсальні жаргонізми: 1) іменники, які запозичили з літературної мови і надали нового значення: «пара» – заняття, «вікно» – відсутнє заняття, «хвіст» – заборгованість, «автомат» – залікова оцінка без складання іспиту; 2) дієслова на позначення типових дій студента – прогулювання занять та успішне/неуспішне складання різноманітних видів зрізу знань: «забити» / «забивати», «валити», «косити», «линяти» – не прийти на заняття, «здирати» – списувати, «зубрити» – сумлінно заучувати матеріал, «тупити» – погано сприймати матеріал, «плавати» – бути недостатньо обізнаним в темі, «шарити» – мати хороші знання, «засіпатися» – не скласти іспит.

Окремим видом жаргонізмів виступають слова, які мають дещо модифіковану будову. Це досягається шляхом універбації, усічення частини слова та часто додаванням типових продуктивних суфіксів української мови. Наприклад: «шпора» – шпаргалка, «студак» – студентський квиток, «стипуха» – стипендія, «домашка» – домашня робота, «морфак» – морфологічний корпус, «доц» – доцент, «мед» / «медуха» – медична академія. Також можливе

складання усічених основ: «завкаф» – завідувач кафедри, «фізра» – фізична культура тощо.

Особливе місце серед жаргонізмів займають лексичні одиниці на позначення викладача: «препод» – «преподаватель» (з рос.), «звір», «дракон» – суворий викладач. Інколи прізвища викладачів або авторів підручників використовують також замість назви предметів.

Цікаві випадки, коли студенти вживають аббревіацію («нб» – не було на занятті, «д/з» – домашнє завдання, «ПВ» – підготовче відділення) або подальшу деаббревіацію, як гру: «КОН» («корпус общественных наук» (з рос.)) – «калій о аш» (формула гідроксиду калію).

З кожним наступним курсом (і появою профільних предметів) зростає й кількість специфічних жаргонізмів («лаба» – лабораторна робота, «гіста» – гістологія).

Можна по-різному ставитися до вживання подібних слів, але їх активне функціонування в студентському середовищі очевидне. Звісно, культура мовлення залежить від загальної культури носія, його грамотності та розвитку, але в сучасних умовах розвитку соціуму, якщо не використання, то розуміння жаргонізмів та сленгізмів – це звична частина комунікації молоді. Отже, вживання неформальних мовних одиниць студентами-іноземцями не можна табувати, достатньо пояснити доцільність використання подібних лексем.

Помазун О. В.

Харківський національний медичний факультет

МАКСИМАЛЬНИЙ РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ – ОСНОВНА ЗАДАЧА ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вивчаючи російську мову в нашій країні, іноземні студенти вступають у міжкультурний контакт, основні труднощі якого полягають у різному відношенні носіїв рідної мови до іншої мови і культури, оскільки носій рідної

мови сприймає російську мову через призму своєї національної культури, і цей етноцентризм заважає міжкультурній комунікації її.

Так як іноземна мова фахівця (а ми готуємо фахівців – медиків) – це і знаряддя виробництва, і частина культури, і засіб гуманітаризації освіти, то все це вимагає фундаментальної і різнобічної підготовки.

Навчити іноземного студента російській мові як засобу спілкування далеко не просто, лише аудиторних занять недостатньо, так як для фундаментальної підготовки вузівського фахівця необхідна атмосфера реального спілкування з життям. А це і підготовка та обговорення різного роду рефератів, і участь іноземних студентів у наукових конференціях, це і поза аудиторні форми спілкування (відвідування музеїв, виставок, театрів та інше).

На шляху до розвитку комунікативних здібностей у навчанні іноземної мови крім подолання мовного бар'єру необхідно подолати культурний бар'єр. На це свого часу вказували І.Ю. Марковіна і Ю.Л. Сорокін.

Саме стрімкий технічний прогрес вніс свої корективи до викладання іноземних мов, поставив перед нами нову проблему – проблему глибокого вивчення світу носіїв мови: подолання культурологічного бар'єру, соціокультурних чинників таких як: знання коли, кому, де, при кому написати або сказати; як даний предмет думки, значення або дане поняття існує в реальності світу мови, що вивчається, що дасть змогу зрозуміти особливості одиниць мови та мовлення. Вивчення ж мови у відриві від культурної комунікації зводиться до таких навичок володіння мови як читання, письмо, говоріння та аудіювання. При новому підході до вивчення іноземної мови необхідно забезпечити тісний зв'язок викладання російської мови та міжкультурної комунікації. Фундаментальна ж підготовка іноземних фахівців полягає не тільки в розумінні усного мовлення, а ще й в практичному та повноцінному методах навчання.

Останнім часом у деяких вузах включили до програми курс «Міжкультурна комунікація», що містить теоретичні і практичні положення міжкультурного спілкування. Адже саме викладачі іноземних мов першими

відчули взаємозалежність викладання іноземних мов і міжкультурної комунікації та стали впроваджувати таку міжкультурну комунікацію на практиці при підготовці іноземних фахівців, зіткнувшись з відкритими труднощами, що криються у неповторності лексико-фразеологічної сполучуваності слова, у різному баченні поняття предметів реальності, явищ, а також у культурних відмінностях.

Для ефективного спілкування між представниками різних культур подолання мовного бар'єру недостатньо, необхідно подолати, як було вже зазначено, культурний бар'єр, що включає в себе і традиції, і побутову культуру, і повсякденну поведінку, і художню культуру.

Професіоналізм характеризується не тільки висококваліфікованою працею, а ще й наявністю особливого світогляду і способу життя. Тому для досягнення поставленої мети (розвитку комунікативних здібностей іноземних фахівців) викладачам російської мови необхідно створювати навчальні посібники, що містять національно-регіональні компоненти, а головне – позбавлятися від стереотипності свого мислення, враховувати і стиль педагогічного спілкування (самостійність, індивідуальність), і керуватися у своїй роботі знаннями особливостей комунікації студентів різних регіонів, а найголовніше – навчати іноземних студентів комунікативному навчанню в середовищі мови, яку вивчають.

Rezunova V. V.

SI “Dnipropetrovsk medical academy of the MoH of Ukraine”

HOW TO TRAIN MEDICAL STUDENTS FOR STEP 1 EXAM IN ENGLISH

Studying for STEP 1 exam is known to be one of the most complicated tasks for medical students as they should understand and memorize a great number of information. Moreover, they must differentiate a lot of terms, concepts and data not

only in Ukrainian but in English either. That is why medical students ought to get involved into medicine from the first day of their studying in medical school. There is no doubt that missed themes and poor English knowledge will make it difficult to study for the exam properly.

To achieve better results English teachers should include STEP 1 tasks samples in classes for the first year students analyzing vocabulary and grammar, paying attention to the words with similar meaning and remembering useful themes of the basic medical subjects.

One of the main points to pass this exam is mastering of the specific medical vocabulary. That is why it is necessary to use methods of rotations, associations and pictures to fix terms in memory.

To understand STEP 1 exam tasks students must also know basic grammar rules in such themes as Past Simple Tense, Present Perfect Tense, Past Perfect Tense, Passive voice, Participle I, II.

It is also important to teach how to read different medical terms of Latin and Greek origin correctly, for example: cheiloschisis, eunuchoid, exocytosis, phenylketonuria, hyperhirsutism, cytogenetic etc.

Junior medical students can easily solve tasks in Biology, Cell Biology, Genetics and Anatomy consolidating their knowledge to become a professional in future. They are able to have free on-line exam training both in Ukrainian and English as a part of self-study.

Thus, English training practice not only plays a big role in studying for STEP 1 exam in whole but also develop language skills for future qualified specialists.

IMPORTANCE OF INTERNATIONAL COMMUNICATION FOR SCIENTISTS

Communication is essential for scientific research. Science is a public knowledge and the aim of a scientist is to create, criticize and thus contribute to the progress of ideas. This aim is generally achieved through scientific publications and conferences.

Articles in regular scientific journals carry from one research worker to another various discoveries, deductions, speculations and observations which are of common interest. Generally scientific papers are derivative and depend on previous research.

Another opportunity to share and exchange opinions and information is *national and international conferences and symposia*. They play an important role in coordinating scientific research. Usually scientific gatherings are sponsored by the central scientific organizations. An organizational committee is set up which decides where and when a conference should be held. Invitations are sent out to organizations interested in the topics discussed, together with the requests to submit applications and abstracts of papers. After receiving all necessary materials the committee publishes a program of the events.

At the conference the participants present their papers and listen to the reports read by others on the latest developments and the state of the art in their field. Papers on general topics are read before all the participants, those dealing with specific problems are presented at group meetings and plenary sessions held in subject areas under the chairmanship of distinguished scientists.

Another types of scientific meetings are *work group seminar, colloquium or workshop*. The members of the staff and guestspeakers make reviews of the developments in their field and report the progress of their research. The speakers

expect thorough discussion and criticism, advice and help of their colleagues. Such personal exchange of views is very essential for any scientist.

Русалкіна Л. Г.

Одеський національний медичний університет

РОЛЬ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАГАЛЬНІЙ КОНЦЕПЦІЇ ВИКЛАДАННЯ В МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна методична наука рекомендує весь процес вивчення мови спрямовувати на формування мовленнєвих умінь і навичок, і, таким чином, на формування комунікативної підготовленості в результаті активного залучення студентів до виконання мовленнєво-мисленнєвих завдань. Комунікативні вміння сучасних студентів розвинуті недостатньо. Це відзначають у своїх працях українські й зарубіжні дослідники, зокрема В.Аннушкін, В.Вандишев, І.Гудзик, О.Зарецька, С.Іванова, А.Капська, М.Кохтєв, Т.Ладигенська, М.Львов, Г.Сагач та ін. Рівень комунікативних умінь і навичок не завжди виправдовує ті зусилля, що затрачаються на їх оволодіння. Багато в чому це пояснюється тим, що процес навчання не завжди має чітку комунікативну спрямованість.

Отже, випускники медичних ЗВО із закінченням освітнього закладу швидко втрачають вміння спілкуватись іноземною мовою, в них відсутні вміння з обміну професійною інформацією із фахівцями-іноземцями. Для переважної більшості випускників ділове спілкування іноземною мовою із представниками інших країн є проблемним, екстремальним і не приносить бажаних результатів.

Сьогодні в рамках міждержавної програми Ради Європи «Вивчення мов громадянами Європи» важливим є пошук шляхів вдосконалення процесу навчання студентів медичних спеціальностей іноземних мов, пошук засобів

підвищення їхньої готовності до ділового спілкування із фахівцями-іноземцями в таких самих або споріднених галузях професійної діяльності.

Вищенаведені факти знайшли своє відображення в освітньо-кваліфікаційних характеристиках, які визначають основні вимоги до професійних якостей, знань та вмінь випускників медичних ЗВО України III-IV рівнів акредитації, що необхідні для успішного виконання ними професійних обов'язків, згідно з якими лікар повинен володіти щонайменше однією іноземною мовою на рівні професійного та побутового спілкування.

Натомість у навчальному процесі немовних ЗВО ще наявні стереотипи, які орієнтують зміст професійної освіти тільки на профільні дисципліни, має місце недооцінка іноземної мови як складника професійної підготовки сучасного фахівця, як засобу формування професійної іншомовної мовленнєвої підготовленості.

Незважаючи на те, що в медичному ЗВО іноземна мова не є профільною дисципліною, якщо розглядати її як засіб формування професійної якості – мовленнєвої підготовленості, то її статус у загальній системі дисциплін стане значно вищим. Крім того, існує об'єктивна потреба у вивченні іноземної мови, що пов'язане з орієнтацією на партнерство із зарубіжними країнами та на міжнародні стандарти. Підвищується роль іноземної мови не тільки як засобу професійного спілкування, але засобу досягнення соціальних ролей.

Роль мовних дисциплін у загальній концепції медичної освіти, основною тенденцією якої є, по-перше, гуманізація процесу викладання усіх загальнотеоретичних і спеціальних дисциплін, що передбачає збагачення цих дисциплін матеріалом, відповідним до сучасних наукових концепцій інтеграції медичного знання у зміст навчання, забезпечуючи таким чином повноту знань, з одного боку, і професіоналізм – з іншого; залежність прогресу медичної науки і охорони здоров'я від особистих моральних якостей майбутнього лікаря; адекватний світовому рівень загальної і професійної культури, що відзначається у розумінні системи загальнолюдських цінностей, визначенні пріоритетів фахівця-медика; по-друге, профілізація соціально-гуманітарних

дисциплін через аналіз актуальних проблем медичного знання, що забезпечується зміною різних форм роботи із студентами (семінари, конференції, проектна робота, ситуаційні завдання), через оновлення змісту навчально-методичного комплексу, що полягає у формуванні мотиваційно-ціннісного ставлення до мовлення, формуванні понятійного апарату, розвитку мовленнєво-розумової діяльності студентів, навчанні іншомовного мовлення, аудіювання, читання і письма, ознайомленні майбутніх лікарів із досягненнями в галузі медицини шляхом вивчення оригінальної медичної літератури.

Навчання іноземної мови виступає складником освітнього процесу у ЗВО, основними завданнями якого є:

- формування навичок практичного володіння іноземною мовою як іншим засобом спілкування у сфері професійної діяльності;
- формування у майбутніх лікарів навичок самостійної роботи з іноземної мови;
- розвиток мовної особистості фахівця;
- підвищення якості професійної підготовки засобами іноземної мови;
- розширення загального світогляду, підвищення рівня культури студентів;
- розвиток культури спілкування і мислення.

Підсумовуючи, зазначимо, що процес оволодіння іноземною мовою стане більш ефективним, якщо студент розумітиме комунікативну цінність мовних дисциплін, які він вивчає в рамках підготовки в медичному ЗВО.

BILINGUALISM OF THE INDIAN STUDENTS AND ITS ROLE IN THE LANGUAGE LEARNING PROCESS

Students from India represent the largest group of the foreign students in Ukraine. India is a bilingual country, where English and Hindi are two official languages. Hence there appeared such phenomenon as Hinglish (Hindi English). And this language peculiarity should be taken into consideration by the Ukrainian language teachers of our academy.

English serves as the intermediate language in Ukrainian language lessons for Indian students. It will be very helpful in explaining grammar issues, peculiarities of the alphabet, in introducing some terms and explaining socio-cultural phenomena [2, p. 184]. For example while explaining the phonetic system, the category of number, the verb tenses. After the 5-th or the 6-th lesson it is better to switch to Ukrainian, using English only in situations, where the students' language competence is not enough.

In some aspects Hinglish brings certain difficulties in Ukrainian language learning. Despite the fact that Indian “*r*” is closer in pronunciation to Ukrainian “*p*”, the students often mistake Ukrainian “*p*” for English “*p*” (Ukrainian sound [*n*]) in their writing and reading. The same situation is with the reading and cursive writing of Ukrainian “*u*”, “*y*”, “*c*”, “*e*”, “*o*”, “*n*”, “*h*”, “*m*”, “*x*” which are correspondingly misused with English “*u*”, “*y*”, “*c* [*k*]”, “*b*”, “*g*”, “*n*”, “*h*”, “*m*”, “*x*”.

Other problem arises when it comes to the English “*th*” sounds [*θ*] and [*ð*]. Indian students pronounce them like [*t*] and [*d*]. For example, while introducing the verb «*дымamu*» the teacher may realize that students don't understand the English translation pronounced like [*θɪŋk*] unless it is pronounced like [*tɪŋk*].

Also it is sometimes difficult to understand an Indian student or to explain something to him on the syntactic level. Hinglish has zero past tense markers. Students don't use specific past forms of the verbs in their speech. Only adverbs of time can give some linguistic clues about the timing. It brings certain difficulties in introducing the past tense of the Ukrainian verbs. Moreover, Hinglish possesses an extremely simplified syntax, including neglecting the interrogative word order. Instead the declarative word order is used. The question mark is often omitted.

Another serious obstacle is the constant code-switching. It is an alternating ('switching') between different languages ('codes') in Indian students' speech. They "jump" from Hindi to English and other languages of their region within the same utterance. It may make the process of communication rather problematic.

Thus, the Indian students' bilingualism (and sometimes multilingualism) helps to optimize the Ukrainian language training. But on the other hand it brings some specific difficulties on phonetic, lexical and syntactical levels which the Ukrainian language teacher should consider.

Середа А. О.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СЛУХАЧАМ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

Щороку до нашої країни приїжджає велика кількість іноземних громадян для навчання у наших вузах.

Кожний іноземний студент після приїзду в тій чи іншій мірі відчуває фізичний та психологічний дискомфорт, який виникає, коли людина входить в інше культурне середовище, яке відрізняється від звичного їй навколишнього середовища. Варто відзначити, що більшість іноземних студентів має низький рівень інформованості про політичний, соціальний та економічний стан України, а також про норми поведінки, традиції та культуру українського

народу. Тому початковий етап навчання відіграє величезну роль в соціальній, культурній та психологічній адаптації іноземного слухача.

Проблема адаптації – комплексна проблема. Іноземному студенту необхідно звикнути до нових кліматичних та побутових умов, до нової системи навчання, до нової мови спілкування та ін.

Підготовче відділення – етап психічного та фізичного навантаження, під час якого іноземний студент відчуває природний дискомфорт, тому що йде зміна психофізіологічних процесів особистості.

В успішній організації процесу навчання іноземних слухачів велику роль відіграє викладач.

Викладач повинен бути достатньо стійкою особистістю, вміти орієнтуватися у будь-якій навчальній ситуації. Також він повинен виправляти свої особистісні недоліки, щоб у подальшому вони не заважали йому в роботі. Викладач повинен сприймати своїх студентів як особистостей, розуміти логіку їхніх вчинків.

Викладач повинен постійно звертати увагу на ментальні особливості студентів і враховувати ці розбіжності, коли обирає ту чи іншу стратегію навчання.

Емоційно-комунікативне середовище діяльності викладача сильно впливає на слухачів. Як показує досвід, що комунікативні здібності викладача не тільки можна, але й необхідно розвивати, спираючись на методику моделювання різних життєвих ситуацій і особистої поведінки в них. На заняттях викладач має бути у якійсь мірі й актором. Під час заняття він повинен використовувати елементи педагогічного артистизму.

Це основні якості та навички, якими повинен володіти викладач. Обов'язково необхідно вміти аналізувати власну поведінку в ситуаціях міжкультурного спілкування.

ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ – ІНОЗЕМЦІВ У СВІТІ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ

Сьогодні надзвичайно актуальним є вивчення проблем ціннісних орієнтирів молоді в європейському контексті з метою виявлення реальної картини всього, що відбувається з сучасною молоддю у тому числі студентів іноземців. Адже не секрет, що пройшли внутрішні трансформації суспільства у цілому світі, які спричинили суттєву зміну цінностей і відповідно ціннісних орієнтацій (змінилися стосунки між людьми: відчутні озлоблення, користолюбство, байдужість, зневажання честі, совісті, зростання корумпованості, злочинності). Ці процеси не оминули й молодь, адже саме молодь є тим елементом, для якого найбільш складно у невизначеності формувати свою власну систему цінностей. Для різних категорій іноземних студентів існують свої уявлення про авторитети, норми поведінки, пріоритети. Особливо це помітно у ставленні молоді до мови свого народу, яка є універсальним засобом вираження внутрішнього світу індивіда, складовою загальнолюдських цінностей. Адже сьогодні доведено, що чим досконаліше особа володіє мовою, тим виразніше постає перед людьми як особистість. Ніхто не буде заперечувати, що через низьку культуру усного мовлення виявляються виразні ознаки бездуховності.

Культура мовлення всього нашого суспільства і культура мовлення студентів зокрема – це чи не найяскравіший показник стану їх моральності, духовності, культури взагалі. Словесний бруд, що заповнив їхнє мовлення, мовленнєвий примітивізм, вульгарщина – тривожні симптоми духовного нездоров'я народу (молоді з майбутньою вищою освітою зокрема). Спливають часи, а сленгова мовотворчість студентів не згасає.

Лексика студентів особливо в останні роки тяжіє до активізації “знижених” лексичних засобів, які отримали можливість без обмежень сполучатися з усіма стилістичними опонентами: молодіжним, злочинним жаргонами, жаргоном музикантів, жаргоном комерсантів, комп’ютерним жаргоном .

Робота над культурою мовлення сучасного студента – це і велика виховна робота з молодю людиною, якій потрібно прийняти духовну істину – “культура мовлення – не інтелігентська забаганка, а життєва необхідність для народу”. А майбутній випускник вищого навчального закладу – людина, яка відповідатиме не лише за якісне виконання роботи, а й за духовний мікроклімат колективу, який тримається на спілкуванні за допомогою слова. Тому мова кожного має бути змістовною, правильною і чистою (літературною), точною, логічною, багатою, доречною, виразною і образною. Використовувати жаргонні, нецензурні, грубі слова майбутній керівник не має права.

Студенти-іноземці мають оволодіти правилами поведінки, вивчити формули мовного етикету, пам’ятати, що необхідною й важливою складовою частиною спілкування є ситуації “ввічливого контакту” між комунікантами, зокрема, ситуації вітання, знайомства, прощання, подяки, вибачення, поздоровлення, а ці ситуації найбільш частотні.

Сьогодні досконале володіння мовою стає важливим компонентом фахівців різного профілю, різних країн. У такий спосіб особа може реалізувати себе в різних життєвих ролях, скоригувати хід міжособистісного спілкування.

**АНАЛІЗ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
З ІНОЗЕМНИМИ СЛУХАЧАМИ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ
ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ОЦІНЮВАННЯ**

Процес навчання іноземних громадян починається з підготовчого відділення. Етап довузівської підготовки – це тривалий і досить складний період, протягом якого перевіряються можливості навчання іноземного абітурієнта на нерідній мові. Основне місце на цьому етапі підготовки займає вивчення української мови, оскільки, без сумніву, не знаючи мови країни, неможливо інтегруватися в суспільство. Отже, головною метою роботи викладачів в аудиторіях з іноземними громадянами, які приїхали для навчання в Україну, є формування у слухачів уміння спілкуватись в реальних ситуаціях.

Мова – це засіб вираження думок. Тому у вивченні мови необхідно, насамперед, концентруватись на тому, як висловити ту чи іншу думку. Звичайно ж, працювати з іноземними слухачами, особливо на початковому етапі, набагато важче, ніж з вітчизняними студентами, тому що викладачеві доводиться все писати на дошці. Але мета виправдовує засоби. Уже за декілька місяців іноземні слухачі опановують навички конспектування усного мовлення викладача, що стимулює розвиток у самих студентів як письмового, так і усного мовлення. Форма проведення занять може бути різною, але, як показує досвід, на практиці потрібно обов'язково приділяти багато часу усному спілкуванню з іноземними слухачами. Вони повинні вміти правильно висловити свої думки. Як правило, до таких усних бесід іноземні громадяни ставляться з особливою увагою, заздалегідь готуючись. Крім того, вони уважно слухають відповіді один одного, сперечаються, підказують і радіють, коли

вдається гідно відповісти на питання. Крім усного опитування для них важлива самостійна робота під керівництвом викладача і обов'язковий контроль знань.

Досвід, компетентність, грамотність, лояльність, об'єктивність і комунікабельність викладача мають величезне значення в навчанні іноземних громадян, особливо на початковому етапі. Дуже важлива в характері викладача об'єктивність судження. Іноземні слухачі дуже болісно ставляться до невдач своїх та товаришів. Оцінюючи контрольні роботи, доводиться як ніколи уважно, до букви перевіряти їх. Студенти обов'язково будуть ставити питання та вимагати мотивування причин зниження оцінки. На іспиті часом важко ставити «хороші» оцінки замість «відмінних». Практично у всіх іноземних студентів велике бажання отримати відмінну оцінку, хоча часом рівень знань їй не відповідає. Ціле мистецтво – переконати студента в адекватності оцінки знань, водночас його не принизивши і не образивши. Адже від цього буде залежати його подальше бажання вчитися, що зрештою позначиться на процесі навчання.

Слюсар Н. О.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМ СЛУХАЧАМ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

Викладання української мови іноземним слухачам на підготовчому відділенні в Україні ще має невирішені проблеми. Іноземні громадяни, що приїхали навчатись у вищих навчальних закладах Східної України, майже не мають мотивації у вивченні української мови, оскільки побутове спілкування у нашому регіоні здійснюється переважно російською мовою. Також методика викладання української мови як іноземної ще лише створюється, викладачі набувають досвіду, спираючись на методику викладання російської мови як іноземної.

У поточному навчальному році вперше за всі роки існування підготовчого відділення для іноземних слухачів у Дніпропетровській медичній академії почали викладати українську мову.

Звісно, що запропонована нами у цьому навчальному році програма є лише першою спробою створення курсу української мови для іноземців, які раніше взагалі не вивчали її. Колективом кафедри під керівництвом професора, доктора філологічних наук Т.В. Філат, виданий новий підручник з української мови.

Однак найбільшою проблемою є те, що іноземні слухачі підготовчого відділення живуть у двомовному оточенні та, на жаль, крім занять, вони майже ніде українську мову не використовують у побуті. Не раз на перерві спостерігала спілкування між собою іноземних слухачів з Анголи або Конго з представниками Марокко чи Палестини українською мовою, адже інакше зрозуміти один одного у них не має можливості.

Та є і позитивні моменти. За нашими спостереженнями іноземним слухачам підготовчого відділення фонетика української мови дається набагато легше, ніж російська, що дає їм можливість швидше опанувати техніку читання. Не можна залишити поза увагою і випадок, де була свідком, коли наші іноземці просили касирів у супермаркетах спілкуватись з ними українською мовою, адже вони не розуміють російську. Прикро, коли їм відмовляють або насміхаються з них. Будемо сподіватись, що наші іноземні слухачі підготовчого відділення та студенти сприятимуть поширенню української мови в нашому регіоні.

МЕМ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВІЗУАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний соціокультурний простір перенасичений різноманітною інформацією, яка впливає на людину візуальними, слуховими, рідше – дотиковими, нюховими чи смаковими способами. Велика швидкість руху інформації формує індивіда нового покоління, мозок якого працює таким чином, щоб не перевантажуватися. При цьому до його сприйняття потрапляють лише короткі й виразні кодові одиниці, а навички аналізування і побудови логічних ланцюгів втрачаються. Таку свідомість називають «кліповою», вона визначає «кліповий» принцип мислення юного покоління, «кліпову» культуру.

Поверхнєве сприйняття інформації продиктоване сучасним ритмом життя і не є тимчасовим чи субкультурним явищем. Воно особливо актуальне у зв'язку з питаннями освіти і виховання нового покоління. На думку психолога *Т. Семеновських*, така трансформація свідомості має як недоліки, так і переваги, і не є тотальною освітньою кризою [5]. Оскільки реципієнти із «кліповою» свідомість надають перевагу візуальній, а не текстовій інформації, на сьогодні існує безліч образів, утілених у таких продуктах поп-культури, як меми, мотиватори, демотиватори, фотожаби, гіфки, едвайси, лайфхаки тощо. **Метою** статті є аналіз мемів як одиниць сучасного соціокультурного простору. **Завдання** – спроба вивести мем на рівень освітнього атрибуту.

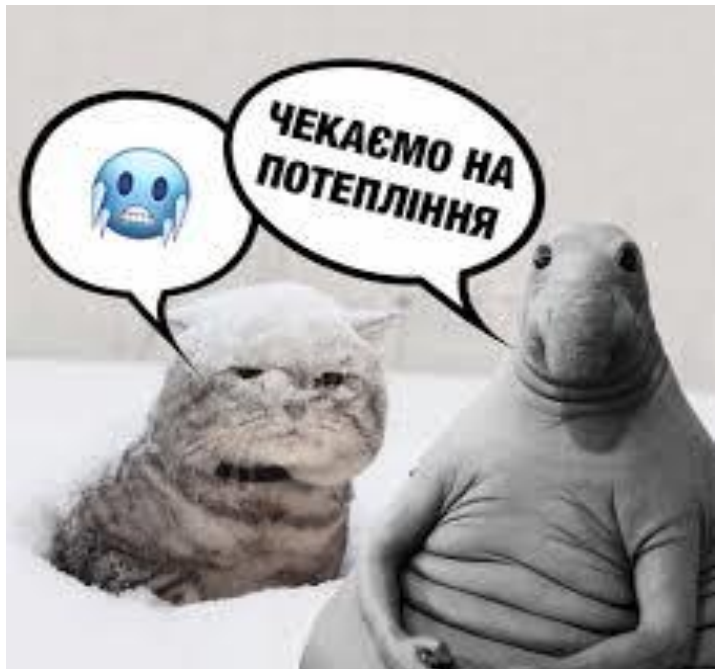
Мемом (з англ. *meme*) у широкому значенні вважається одиниця інформації, що поширюється, несучи в собі певну ідею і водночас копіюючи (реплікуючи) саму себе. Таку його функцію, подібну до функції генів, визначив автор терміна біолог Р. Докінз, порівнюючи еволюцію людської культури з

еволюцією генів. Мемом може бути зображення, текст, подекуди – відео, присвячене злободенній проблемі чи персонажу.

Ним може стати тільки упізнавана одиниця інформації, на яку виникає емоційний та ментальний відгук користувача. Мем є продуктом інтернет-культури, який вбирає в себе принцип розповсюдження жартів, лозунгів, малюнків у доглобалізаційну епоху. Меми «одночасно створюють кордони і їх знищують, роблять тиражування неймовірним за масштабом і разом із тим дозволяють забути про образи, які слугують їм за основу», – зазначає співробітник лабораторії політичних досліджень *П. Колозаріді* [1, с. 231].

Меми українського контенту створюються за згаданим принципом реплікування, наслідування візуальних послань англomовного простору. Найчастіше вони стосуються соціальних [7] або політичних явищ [2], при цьому їхній життєвий цикл обмежується не лише хронологічно (тимчасовість – це ознака будь-якого мема), але й територіально. Тому для розуміння певних меметичних кодів іноземцю треба добре знати актуальні українські проблеми і бути зануреним у культурний хронотоп. Трохи простішими для сприйняття, а, значить, і цікавішими, є меми з упізнаваним візуальним наповненням.

Наприклад, образ Почекуна [3], доповнений образом кота у снігу, який, у свою чергу, також є шаблонним меметичним образом. Інформаційний контекст цього мема може зрозуміти навіть іноземець. Знайомі образи містять емоційне наповнення, що стимулює прагнення реципієнта розшифрувати послання до кінця, зрозумівши текст від Почекуна.

Беручи до уваги «кліпове» мислення, доречно будувати заняття з використанням методів і прийомів, спрямованих на розвиток понятійного

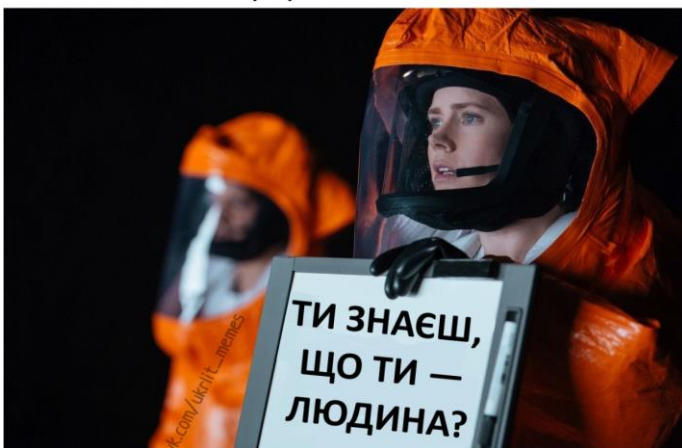
мислення. Зокрема, педагог *Є. Ривкін* пропонує влаштовувати заняття таким чином, щоб потрапляти у фрейм «кліпової» свідомості, її фрагментарності, образності, емоційності, багатоканальність сприйняття і швидкого оброблення інформації. Наприклад, фрагментарність передбачає такі завдання:

- швидкі відповіді на питання різних конструкцій;
- заповнення пробілів (сміслових або логічних) у вивченому понятті;
- блочне вивчення матеріалу;
- виокремлення логічних частин у тексті через підкреслення, зафарбовування;
- скорочення тексту, пошук головної думки [4, с. 8].

Мем як концентрат думки, інформації, образності й емоції може стати в нагоді не лише як розважальний елемент, але і як засіб привернення уваги аудиторії. Доречним буде ілюстрування текстових джерел, схем, слайдів тощо.

У нагоді може стати досвід популярного серед українських випускників та людей, що готуються до зовнішнього незалежного оцінювання, проекту «Файні меми з української літератури» [6]. Меми, згенеровані за принципом візуально-текстового коду за курсом української літератури в гумористичному ключі подають ключові поняття, локально або компаративно. Прив'язка до фактору мас-культури (музика, фільми) сприяє не лише упізнаваності, але й виникненню більшої зацікавленості в реципієнта.

Якщо б мені випала нагода поспілкуватися з позаземною формою життя:

Наприклад, щоб зрозуміти поданий мем, треба знати основні концепти фільма «Прибуття», а також рядки вірша Василя Симоненка «Ти знаєш, що ти — людина?». Послання від науковця іншопланетній расі створює гумористичний ефект за допомогою бурлескного прийому і викликає інтерес від фрагмента

(рядка) до цілого (вірша).

Таким чином перекидається місток від розважального до пізнавального. А оскільки будь-хто може стати генератором мемів, це стимулює творчі задатки у напрямку створення нових мемів на основі прочитаного твору.

Отже, мем як одиниця сприйняття «кліповою» свідомістю, є тим феноменом транслявання інформації, який через візуально-текстове наповнення може допомогти освітньому процесу. Його здатність поширювати інформацію і зацікавлювати реципієнтів можна використати при створенні ілюстрацій, схем, презентацій як доповнення до текстового матеріалу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Колозарида П. Мем о бесславии // Логос. Т. 26. № 6. 2016. С. 219–235.
2. Політсхема // Файна меморія: веб-сайт. URL: <http://web.archive.org/web/20160920181941/http://ukrmemoria.com:80> (дата звернення: 16.01.2019).
3. Почекун: інтернет-сторінка. URL: <https://b-m.facebook.com/pochekun> (дата звернення: 16.01.2019).
4. Ривкин Е. Клиповое мышление как стимул обновления педагогической практики // Психолог в школе. № 1. 2015. С. 5–9.
5. Семеновских Т. «Клиповое мышление» – феномен современности: веб-сайт. URL: <http://jarki.ru/wpress/2013/02/18/3208> (дата звернення: 16.01.2019).
6. Файні меми про українську літературу: інтернет-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/ukrlit.mem> (дата звернення: 16.01.2019).
7. Чоткий паца: інтернет-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/chotkurasa> (дата звернення: 16.01.2019).

ЛАТИНСКИЕ ДЕВИЗЫ ВУЗОВ УКРАИНЫ

Нашу статью посвящаем столетнему юбилею **Днепропетровской медицинской академии**, который праздновался осенью 2016 года. Цель нашей работы – рассказать о латинских девизах высших учебных заведений, которые так или иначе связаны с ДМА. Начнём, конечно, с девиза нашей академии – *Semper in motu*. Эти слова наилучшим образом отображают качества студентов и работников нашей *alma mater*. Ведь мы, как никто другой, “всегда в движении”: студенты нашей академии принимают участие во многих общественных и научных проектах; многие преподаватели являются заслуженными деятелями науки, известными как в Украине, так и за её пределами. Быть “*semper in motu*” – гарантия долгой творческой жизни академии и её выпускников.

Среди множества кафедр академии девизы есть только у трёх, два из них – на латинском языке. На эмблеме кафедры анестезиологии и интенсивной терапии начертан профессиональный девиз анестезиологов, в т.ч. детских: *Regens Defendo* (Управляя, защищаю [символ анестезиологии – корабельный штурвал]). Кафедра пропедевтики внутренней медицины своим девизом избрала слова *Superbi Progressu Aspiramus Ad Maximum* (Горды успехом /достижениями/, стремимся к наибольшему /лучшему/).

Нас заинтересовало, какие другие вузы Украины имеют девизы на латинском языке и какую важную для своего учебного заведения идею они несут в себе. Материал оказался обширным, и мы ограничились своим поиском, включив в него только два круга вузов страны. Первый круг – самый близкий: высшие учебные заведения Днепра. Кроме нашей академии, латинские девизы

присутствуют на эмблемах или на гербах ещё трёх вузов города и одного филиала:

Днепровский национальный университет им. О. Гончара (роднит наши вузы не только географическая и историческая общность, но и то, что на двух факультетах университета изучают медицину) – Docendo Discimus (“Обучая, учимся” – цитата из “Писем” Сенеки).

Университет им. А. Нобеля – Litterae Ad Vitam! (Образование /науки/ для жизни!).

Национальная металлургическая академия Украины – Doce Meliori (Учи лучшему).

В Днепре открыт филиал **Киевского университета экономики и права “КРОК” (Корпорація розвитку освіти і кадрів)**. Девиз на гербе университета – Times Noli Agere, Agis Noli Timere (Боишься – не делай /не иди/, делаешь /идёшь/ – не бойся).

Вторая выбранная нами группа вузов тоже “родственна” ДМА: в неё вошли украинские медицинские университеты и академии, а также университеты общего профиля, в которых, в той или иной степени полноты, изучается медицина. Из 38 указанных в интернете вузов данной категории мы охватили больше половины. Не все найденные нами вузы этой группы имеют девизы; у многих вузов девизы – на родном языке. Но вот – результаты поиска латинской мудрости в девизах наших медицинских высших учебных заведений.

У одного из самых старых вузов Украины – **Львовского национального медицинского университета им. Даниила Галицкого** – не девиз, а латинская надпись на эмблеме - печати с гербом Львова и фигурой Эскулапа и другими атрибутами медицинской символики: Universitatis Medicinalis Leopoliensis Sigillum. Латинские слова “Physiologia. Anatomia. Histologia” венчают одно из главных и красивейших зданий университета – корпус анатомии. Среди многих изданий вуза два имеют латинское название – журнал “Acta Medica Leopoliensia” (“Львівський медичний часопис”) и газета “Alma mater”.

Эмблема ЛНМУ напоминает старинную печать тех времён, когда нынешний университет был ещё только медицинским факультетом **Львовского университета** (латинское название – Universitas Leopoliensis), носящего сейчас имя **Ивана Франко**. Гербовую ленту ЛНУ, а также фасад его главного корпуса украшает девиз: Patriae Decorī Civibus Educandis (Украшение /честь, слава, гордость/ Отечества – образованные граждане). Все факультеты университета имеет свою эмблему, что отражено в их Общих положениях, почти на каждой эмблеме – латинский девиз. Есть такой девиз и на эмблеме интересующего нас биологического факультета: Natura Est Semper Invicta (Природа всегда непобедима). Вверху эмблемы – AD (A. D. – Anno Domini) MCMXL (Летом Господа 1940, или: 1940 год от Рождества Христова [год открытия факультета]).

Идею блага родины, народа несёт в себе и девиз **Буковинского государственного медицинского университета** (г. Черновцы): Salus populi – suprema lex (из Salus populi suprema lex esto – Да будет благо народа высшим законом (“О законах” (“De legibus”) Цицерона)). Встречается немало парафраз этого цицероновского высказывания, к тому же слово “salus” имеет несколько значений, что позволяет нам перевести девиз медицинского вуза как “Здоровье народа – высший закон”. На гербе БГМУ мы нашли также знаменитое Primus inter pares.

Эти два смысла – “здоровье” и “благо” – объединяет в себе девиз **Харьковского национального медицинского университета**: Valetudo Est Bonum Optimum (Здоровье – высшее благо).

Следующую тематическую подгруппу составили девизы медицинских вузов Украины, несущие в себе призыв самостоятельно мыслить, постоянно учиться:

Украинская медицинская стоматологическая академия (г. Полтава): Ne Discere cessa! (Не прекращай учиться!).

Национальный фармацевтический университет (г. Харьков): Sapere Aude (Дерзай /решись, осмелюсь/ знать /быть мудрым/) – фраза из “Посланий”

Горация (Epistulae 1 2 4 0). Все кафедры университета имеют свой логотип, на некоторых из них – латинские изречения - девизы.

Учебное заведение – это те, кто учатся и завтра сами начнут учить, и те, кто учат и сами продолжают учиться всю жизнь. Это неостановимый процесс взаимообогащения и передачи традиций, это залог движения вперёд, и только в совместном труде, в совместных усилиях учащихся и учащихся – успех. Эту мысль, нам кажется, отражает девиз на гербе **Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина** (одним из подразделений которого является медицинский факультет): *Cognoscere. Docere. Erudire* (Познавать. Учить. Просвещать /совершенствовать/). С этим же латинским девизом на своих значках выпускники университета выходят в профессиональную жизнь. (Своей идеей, смыслом этот девиз перекликается с девизом ДНУ им. О. Гончара.)

В символике **Тернопольского государственного медицинского университета им. И.Я. Горбачевского** мы нашли два девиза. Один, примыкая к предыдущей смысловой подгруппе, выражает ещё и общечеловеческую идею добра: *Cogitare Et Bonum Facere* (Мыслить /думать/ – и творить добро). Изречение же, помещённое на эмблеме университета, отнесём уже к следующей подгруппе девизов – говорящих о высоком назначении медицины: *Omnium Artium Medicina Nobilissima Est* (Из всех наук /искусств/, безусловно (profecto), медицина самая благородная(Гиппократ)).

Подобный девиз – у **Луганского государственного медицинского университета**: *Medicina Fructuosior Ars Nulla* (Нет искусства плодотворнее /полезнее/ медицины (изречение Плиния Старшего)). На главном сайте университета находим и одну из основных заповедей врача: *Noli Nocere!* (Не навреди!).

Такой же девиз (*Noli Nocere!*) – у **Киевского медицинского университета**.

Любовь к своей *alma mater*, желание её процветания – в девизе **Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького** (*Vive, Vive, Alma - Mater!*).

Как отдельным людям, так и целым коллективам важно позиционировать себя в мире, и в этом нам часто помогает изречение – девиз как выражение сути нашей жизни, наших устремлений. наших целей. Отражение этой сути мы увидели и в приведённых в статье разнообразных изречениях, выбранных вузами Украины в качестве своих девизов. И то, что этот выбор часто падал на латинский афоризм или оригинально оформленную латинскую фразу, говорит о латыни как о языке, не теряющем своего общекультурного, международного значения, по-прежнему остающемся неисчерпаемым источником общечеловеческой и профессиональной мудрости.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Бабичев Н.Т., Боровский Я.М. Словарь латинских крылатых слов: 2500 единиц. – 2-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1986. – 960 с.
2. Белоусько С., Семененко Т., Смешливая И.А. Девизы стран и вузов на латинском языке. – Актуальні проблеми навчання іноземних студентів. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Дніпро, 2017. – 192 с. (с. 130 – 138).
3. Латинский язык: Учеб. для пед. ин-тов по спец. “Иностр. яз” / В.Н. Ярхо, Н.Л. Кацман и др. – 7-е изд., стер. – М.: Высш. шк., 2006. – 384 с.
4. Латинско-русский словарь / И.Х. Дворецкий. – 10-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз. – Медиа, 2006. – 843, [5] с.
5. Электронные ресурсы вузов Украины.

MODERNE ANFORDERUNGEN ZU DEN ZUKÜNFTIGEN SPEZIALISTEN

Die tiefgreifenden Veränderungen in allen Tätigkeitsbereichen der Gesellschaft, einschließlich die Hochschulbildung, stellen hohe Anforderungen an einen neuen Typ von Fachleuten. Sie sollen sich schnell und flexibel an ständig ändernde Bedingungen anpassen, kritisch und kreativ denken, Toleranz in der interkulturellen Kommunikation zeigen. Moderne Lebensbedingungen, neue Anforderungen zu den zukünftigen Spezialisten, neue Einstellungsmöglichkeiten erfordern die Suche nach neuen Ansätzen für die Vorbereitung eines zukünftigen Spezialisten. Die Fremdsprachenkenntnisse sind deswegen obligatorisch und notwendig. Die wissenschaftlich- technische Revolution, die zu einer Informationsexplosion führte, führte dazu, dass immer mehr Fachleute in die direkte Umsetzung internationaler wissenschaftlicher und technischer Verbindungen und den Ausbau kultureller und geschäftlicher Kontakte eingebunden wurden. Das normale Funktionieren eines internationalen Informationssystems ist ohne Fachleute, die die Fremdsprachen sprechen, undenkbar, die ohne Übersetzer schnell Informationen aus fremden Quellen rausfinden, in ihrer Muttersprache ausdrücken und für ihre wissenschaftliche Arbeit nutzen können. Es ist bekannt, dass das Erlernen der Fremdsprachen eine der wichtigsten Voraussetzungen für den menschlichen Fortschritt ist. Die Fremdsprachen werden benötigt, um Wissen zu erwerben und in der Berufskommunikation einsetzen zu können. Das Erlernen der Fremdsprachen an einer Hochschule ist ein obligatorischer Bestandteil der Berufsausbildung eines Spezialisten mit Hochschulabschluss.

Das moderne Konzept des Sprachunterrichts an einer Hochschule impliziert die Schaffung eines solchen Systems der Fachausbildung, das ermöglicht, sich leicht an die schnell ändernden Bedingungen der Berufstätigkeit anzupassen, und sich an Berufsorientierten Fremdsprachenlernen richtet.

Солодюк Н. В.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Своєрідність використання методу проектів вимагає від викладача сформованості стратегічних організаторських умінь. Тактика комунікативної діяльності студентів набуває ознак самостійності, планомірності, передбачає вироблення вмінь узгоджувати окремі дії та процедури міжособистісної діяльності.

Метод проектів виник у 20-х роках минулого століття в США й останнім часом питома вага його використання збільшується в Україні. Ученими визначено загальні умови ефективності застосування методу проектів, етапи і зміст проектної роботи, побудовано типологію навчальних проектів (В. Кіппатрик, О. Полат, О. Пехота, Г. Селевко) [1; 2; 3].

Завдання цього методу – показати студентам їхню власну зацікавленість у набутих знаннях, що можуть і повинні знадобитися в житті. Отже, під час використання цього методу потрібно обрати актуальну, значущу проблему, для розв’язання якої необхідно застосувати набуті знання, і як результат – збагатити власні знання. Викладач може підказати джерело інформації або спрямувати думку студентів у потрібному напрямку. Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність студентів, закладає вміння самостійно обирати різні рішення, шляхи отримання інформації, прогнозувати їх розв’язання.

О. Полат за домінуючою діяльністю класифікує такі типи проектів. Дослідницькі проекти цілком підпорядковані логіці дослідження й мають структуру, наближену до наукового дослідження, яка відповідає йому (обґрунтування, актуальність теми, визначення проблеми, предмета та об'єкта дослідження, окреслення завдань, методів дослідження, джерел інформації, обов'язкове висунення гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення отриманих результатів, їх оформлення). Творчі проекти припускають максимально вільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Рольові проекти реалізуються через виконання учасниками певних ролей, зумовлених характером і змістом проекту. Інформаційні проекти зорієнтовані на збирання інформації з метою її аналізу, узагальнення й сприймання для широкої аудиторії. Вони мають чітку структуру (мета, актуальність, методи отримання й обробки інформації, оформлення результатів та їх презентація). Прикладні проекти мають найбільш чітку практичну спрямованість. До них належать укладання словника, комунікативної пам'ятки, проекту правопису тощо. Практично-організаційні проекти спрямовані на вироблення конкретної програми дій, методичних рекомендацій, наприклад, укладання орфографічної, комунікативної пам'ятки тощо [1].

На основі аналізу праць С. Пілюгіної, О. Полат та ін. нами відібрано критерії використання методу проектів на заняттях української мови як іноземної: наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми, що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів (випуск газети, альманаху тощо); структурування діяльності відповідно до класичних стадій проектування; використання дослідницьких методів (статистичних, спостережень тощо); визначення проблеми, завдань дослідження; висунення гіпотези, їх розв'язання; обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентацій, захистів тощо); можливість висунути нові проблеми дослідження; самостійна діяльність студентів (індивідуальна, парна, групова) [1].

За кількістю учасників проекти поділяються на особистісні, парні, групові. Особистісні проекти виконуються кожним студентом самостійно. Парні проекти виконуються в парах, побудованих з урахуванням рівня підготовленості студентів або їхніх спільних інтересів.

Отже, для досягнення навчальної мети на заняттях української мови як іноземної важливо враховувати особливості методу проєктів, що зумовлюють їх вибір та зосередити увагу на окремих з них.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студентов пед. вузов и системы повышения квалификации пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Изд. центр „Академия”, 2000. – 272 с.
2. Освітні технології : навч. - метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Нар. образование, 1998. – 256 с.

Стукало О. А.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

COMMUNICATION BETWEEN TEACHERS AND STUDENTS

Effective communication between teachers and students has the potential to improve the learning experience and create a positive environment in the classroom. However, the relationship takes work on both ends. Communication barriers in the classroom certainly make it difficult for students to get the most out of their education. Many times, teachers fail to create engaging lessons and struggle to connect with their students on a one-to-one basis. Students also have unaddressed language or speech difficulties which lead to poor communication.

Classroom communication often suffers when students are bored or unenthusiastic about their schoolwork. Thought-provoking assignments, technology-enhanced lectures and creative projects spur classroom communication and interaction. On the other hand, outdated and monotonous assignments create communication barriers, and students just want the class to be over.

Communication between teachers and students might also be hampered from personality differences between the two. Many students feel uncomfortable connecting on a personal level with their teachers and avoid communicating with them. This personality dynamic can be frustrating for teachers who attempt to bond with each student, only to find their efforts unsuccessful.

This could probably be the least likely reason. However, peer pressure can create communication problems in the classroom when students respond to teachers by acting funny, cool or disengaged. Students might refuse to build relationships with their teachers in order to maintain their not-so-interested-in-school reputations. The best way for teachers to combat communication difficulties resulting from peer pressure is to reward positive behaviour.

Токун І. І.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МЗ України»

ОСНОВНІ СКЛАДНОЩІ ТА ПОЗИТИВНІ МОМЕНТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ

При навчанні англійської мови як другої іноземної виникає неминучий вплив першої іноземної, який відомий під назвою «мовна інтерференція». На ранньому етапі вивчення виникають труднощі, пов'язані з негативним впливом фонетичної інтерференції, для якої характерне виникнення найбільшої кількості мовних помилок, подолання яких потребує використання вступного фонетичного курсу. Неправильні навички вивчення мови, набуті під час вивчення першої іноземної, також переносяться на другу іноземну мову,

виникають лінгвістичні складнощі, які потрібно долати студентам. Важливим фактором для цього є вміння переключатися з однієї мовної системи на іншу, де допомога викладача як фасилітатора є незамінною. Володіння навичками читання першою іноземною (німецькою або французькою) мовою має своєрідний вплив на процес оволодіння навичками читання другою іноземною мовою. Основні складнощі викликає відсутність однозначної відповідності між буквами і звуками, визначення того, яким є склад – наголошеним чи ненаголошеним, відкритим чи закритим, довгим чи коротким. Додаткові складнощі викликає читання дифтонгів.

Перелічивши труднощі, які з'являються під час вивчення англійської мови як другої іноземної, слід також відзначити позитивні моменти під час навчального процесу: володіння двома-трьома мовними системами розширює як загальний інформаційний, так і лінгвістичний кругозір кожного студента. Друга іноземна мова розвиває вербальну іншомовну пам'ять студентів та їх вербальний інтелект; сприяє більш глибокому розумінню мовних явищ як у рідній мові, так і в першій іноземній, та сприяє розвитку мовлення у кожній мові.

Толкачева Н. Д.

Одесский национальный медицинский университет

СРАВНИТЕЛЬНО-СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ МЕТОД ПРИ ОБУЧЕНИИ ЛАТИНСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

Изучение латинского языка в медицинском вузе предусматривает изучение лексики, грамматики, терминологии путем развития лингвистических способностей студентов, что возможно при использовании сравнительно-сопоставительного метода. Преподаватели латинского языка имеют большой опыт работы с иностранными студентами, которые изучали латынь через русский язык-посредник. В настоящее время, с введением англоязычной формы

обучения, возникла необходимость преподавать латинский язык, используя в качестве языка-посредника английский. Поскольку английский язык на 65% происходит из латыни, и студенты – иностранцы легко усваивают лексический материал практически без перевода и механического заучивания, задачей преподавателя является разработка таких методов, чтобы английский язык использовался в роли помощника, а не интерферирующего врага.

Задачей раздела фонетики является выработка у студентов навыков чтения. У студентов из Индии и Пакистана, для которых английский язык является родным, на первом уроке во время изучения алфавита возникает опасное заблуждение, что они уже всё знают и им не нужно прилагать никаких усилий. Задача преподавателя – обратить их внимание на различие названий некоторых букв в английском и латинском алфавитах, а также на различное их произношение (a, u, c, i, e, g, h, q, j). Решить эту задачу за короткий период времени можно лишь посредством массированного чтения. С этой целью значительно увеличены количество и объем упражнений по технике чтения. Для поэтапного усвоения правил чтения разработаны упражнения двух типов: на развитие навыков чтения и на закрепление этих навыков.

Трудности могут возникнуть и при изучении грамматики латинского языка, так как в английском языке сохранилось только два падежа, а в латинском языке отношения между членами предложения передаются посредством падежных окончаний. Также, в отличие от латинского языка, род английских существительных нельзя определить по окончанию слова, а только по лексическому значению или по контексту, в связи с чем для студента-иностранца стоит задача правильно идентифицировать существительные по роду для правильного согласования с прилагательными в дальнейшем.

При изучении анатомической терминологии студенты видят, насколько латынь прочно вошла в английский язык, и при изучении первого лексического минимума испытывают затруднений. Сравните в латинском *angulus*, *vertebra*, *cornu*, *incisura*, и их аналоги в английском *angle*, *vertebra*, *corn*, *incisure*.

Однако, узнавание слов общего корня в звучащей речи (при аудировании) происходит не так просто, как при чтении, из-за различий в произношении в английском и латинском языках. Поэтому при формировании механизма узнавания слов необходимы специальные упражнения, сначала со зрительной опорой, затем без нее. При ознакомлении с новыми лексическими единицами особое влияние необходимо уделять именно произносительной стороне слов общего корня, так как именно в произношении этих слов проявляется наибольшее влияние интерференции первого иностранного языка.

Особое внимание нужно обратить на произношение окончания *-um*, очень часто встречающееся в фармацевтической терминологии: студенты-иностранцы его нередко игнорируют при произношении лекарственных растений, лекарственных форм, лекарственных препаратов, лекарственных средств: *extractum* – *an extract*, *aerosolum* – *an aerosol*, *granulum* – *a granule*.

Изучение ботанических наименований представляет собой определенные сложности, поскольку растения называются по-разному даже в пределах одной страны. Задачей преподавателей латинского языка является сформировать мотивационные предпосылки осознанного изучения названий растений на латинском языке. При изучении ботанических терминов необходимо начинать с латинских слов, так как, если латинский термин полностью или частично совпадает с корреспондирующим словом английского языка, студенты легко воспринимают и лучше запоминают и русский эквивалент (*Calendula* – *a calendula*, *Valeriana* – *valeriana*). Особое внимание следует обратить на наименования, отличающиеся в латинском и английском языках (*Convallaria* – *a lily of the valley*, *Crataegus* – *a hawthorn*).

При изучении клинической терминологии студенты-иностранцы не испытывают больших трудностей. Клинические термины создаются при помощи префиксов и суффиксов. Поэтому при изучении словообразования нужно обратить внимание на наиболее употребляемые префиксы и аффиксы греко-латинского происхождения. Напр.: *trans* – *transplantatio*, *inter* – *intermuscularis*.

Таким образом, при сравнительно-сопоставительном методе в процессе изучения латинского языка с опорой на английский язык в качестве родного студенты с легкостью переносят освоенные аналитические операции на новый языковой материал. Такой метод полностью соответствует требованиям современной лингвистики, а именно – перехода от обучения языку как набору форм и средств к интегральному, сознательному, логически обоснованному усвоению нового языка.

Сопоставительный подход, оставаясь одним из основополагающих принципов обучения второму иностранному языку, на протяжении всего курса обучения латинскому языку играет разную по значимости роль. Со временем студенты начинают осознавать внутренние законы построения системы латинского языка, формируется “чувство языка”. Влияние первого иностранного языка не нивелируется, но уменьшается необходимость в этапах опосредования. Например, в области обучения лексике на дальнейших этапах студенты запоминают и употребляют новые лексемы не только по формальному сходству со словами первого иностранного языка, сколько по ассоциативным связям, отождествлению с уже известным во втором иностранном языке. Хотя всё ещё возможны как положительный перенос, так и интерференция, например, из-за несовпадения объёмов значения слова в разных языках.

Таким образом, сопоставительный подход при изучении латинского языка создаёт условия для интенсификации процесса обучения и для достижения лучшей его результативности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии – М.: Медицина, 2002.
2. Машковский М.Д. Лекарственные средства – М.: «Новая волна», 16-е издание, 2010.
3. Медициналық терминдер сөздігі. Нұрмұхамбетов А. Н. – Алматы: Дайк-Пресс, 2009.

4. Латинско-русский и русско-латинский словарь. Сост. Асланова Л.А. – М.: «Дом Славянской книги», 2010.

5. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Советская Энциклопедия, 1966.

6. Ившин В. Д. Проблема взаимоотношения мышления, языка и речи // Язык и речь. – Тбилиси: Изд-во Ан ГузССР, 1997.

Третьякова О. Є.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

МЕТОДИКА ВИПРАВЛЕННЯ ТИПОВИХ ПОМИЛОК ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Під час засвоєння вживання лексичних одиниць і граматичних конструкцій нерідко виникають труднощі для тих, хто вивчає англійську мову. Однак, якщо на початку процесу вивчення всі ці явища ретельно вивчаються, то потім спостерігається послаблення навичок по ряду аспектів:

1. Фонетичні:

а) при читанні – порушення поділення на синтагми, з тенденцією робити паузу після кожних двох – трьох слів, без всякого інтонаційного оформлення останнього слова;

б) нівелювання при вимові довгих та коротких голосних фонем;

в) тенденція до змішення фонем [w] - [v]; повна відсутність кількісної диференціації одного і того ж голосного в різних позиціях *eg.* man – mad – map.

2. Граматичні:

а) невірне вживання артиклів, особливо визначеного; вживання визначеного артикля перед абстрактними іменниками *life, love, nature etc:* Children never realize that **the** life may be hard. A lot of people love **the** nature.

б) тенденція до вживання the Past Indefinite замість the Past Perfect та Present Perfect; the Present Indefinite замість the Present Continuous;

в) недотримання правил узгодження часів:

г) невміння правильно застосовувати форми the Conditional and Subjunctive Mood, особливо у співвідношенні до минулого;

д) небажання вживати герундіальні обороти та тенденція замінити герундій інфінітивом, або вживати його як іменник (The different ways of **the** establishing of discipline замість ... ways of establishing discipline;

е) вживання The Future Indefinite та, особливо the Future-in-the Past у підрядних реченнях часу та умови;

ж) вживання питальної конструкції у непрямому питанні *eg.* He asked what **did** they mean замість He asked what they meant;

з) вживання прийменникової конструкції замість присвійного відмінка з іменником: the profession of her husband замість her husband's profession;

і) невірне вживання деяких дієслів, головним чином to lie - *лежати*, to lie *обманювати*, to lay - *класти*, to fall - *падати*;

к) вживання прикметника замість прислівника і навпаки The scene is described **good**. It is **naturally** that every young country.

3. Лексичні:

а) багаточисленні помилки стосовно вживання прийменників;

б) невірне вживання дієслів to speak, to tell, to say. Найбільш типовими є вживання to speak з непрямою мовою (He spoke that...) і пропущення доповнення після to tell (he told that...)

в) невірний вибір слова з групи синонімів, або слів, які мають той же самий український еквівалент. Особливо часто зустрічаються помилки у вживанні to learn – to study –to teach, to sink –to be drowned (змішуються також to drown – to be drowned), comfortable – convenient, master – boss – host –landlord, difficult – hard, to become – to suit – match, funny – ridiculous, stare –gaze –glare – glance.

г) довільні зміни в структурі фразеологізмів;

4. Стилiстичні:

Вживання слів, словосполучень і граматичних форм, стилістично не відповідних контексту або ситуації the situation was **all right**. I'll **remove myself without delay**.

Питання про те, як слід виправляти помилки в усному мовленні, здавна викликає суперечки і розбіжності. Їх можна звести до однієї вузлової проблеми: чи переривати учня кожний раз коли він зробив помилку або дати йому висловитися до кінця і виправити помилку після. На етапі удосконалювання мовленнєвих навичок можна відмовитися від небажаного переривання мови особи дрібними поправками. По-перше, вони мало що дають: вони виправляються механічно, оскільки думки вже спрямовані на те. Що буде сказано далі. По-друге, такого роду переривання порушують природний хід думок, не дають зосередитися. Треба надати особі можливість висловитися, навіть з великою кількістю помилок, вільно, без переривань.

Більш якісним і корисним можна вважати метод, коли особі демонструється перелік його помилок і пропонується провести їх аналіз: тобто пояснити чому треба вживати певний артикль, час, або зворот. Такій підхід буде більш якісним і дозволить вирішити два питання: вільно розмовляти і дотримуватися всіх норм літературної мови.

Трифонов І. О.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

СИНКВЕЙН КАК МЕТОДИЧЕСКИЙ ПРИЕМ В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА

Среди современных методических приемов синквейн становится все более популярным на занятиях по изучению языков. Написание синквейна – особого стихотворения, состоящего из 5 строк – разнообразит практические занятия, делая их, с одной стороны, более результативными, а с другой – эмоционально насыщенными.

Выделим структуру синквейна:

- Первая строка – тема, обозначенная одним словом (именем существительным или местоимением);
- Вторая строка – описание темы двумя словами (именами прилагательными или причастиями);
- Третья строка – описание действия в рамках этой темы тремя словами (глаголами);
- Четвертая строка – фраза из четырех слов разных частей речи, выражающая отношение к теме;
- Пятая строка – слово-резюме (как правило, существительное), которое повторяет суть темы.

Пример:

Дом.

Родной, далекий.

Ждет, скучает, поддерживает.

В него хочется вернуться.

Марокко!

Создание синквейна дает возможность не только активно использовать выученные ранее лексические единицы, но и значительно пополнять словарный запас, аккумулируя синонимы различных частей речи. Поскольку написание пятистишия – процесс творческий, запоминание новых слов происходит как на когнитивном, так и на эмоциональном уровнях. Именно это является одним из главных преимуществ данного методического приема, делает его эффективным и привлекательным в изучении иностранного языка.

Чтение и коллективное обсуждение синквейнов способствует совершенствованию коммуникативных навыков студентов и их умению емко выражать свою точку зрения, аргументируя ее.

Особое внимание следует уделить универсальности этого метода, так как написание синквейна учит выделять существенные элементы, анализировать их, сопоставлять, обобщать, кратко формулировать выводы. На сегодняшний день способность структурировать информацию является важной

составляющей образовательного процесса, которая значительно повышает продуктивность обучения.

В написании синквейна присутствует элемент творчества и самовыражения. Следовательно, по содержанию пятистишия преподаватель в некоторой степени может понять характер, а главное – эмоциональное состояние его автора. Этот аспект особенно актуален в период адаптации иностранных студентов, во время которого они преодолевают трудности не только в освоении нового языка, но и новых условий жизни. Таким образом, техника синквейна представляет собой инструмент нестандартного изучения русского/украинского языка, а также имеет потенциал арт-терапии.

Синквейн.

Творческий, обучающий.

Развивает, помогает, обогащает.

Учит выражать мысли лаконично.

Метод.

Тягло Л. В.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Фахове навчання передусім передбачає вивчення мови обраної студентом майбутньої професії. Таке навчання має бути поетапним, логічним, з урахуванням рівня володіння мовою студентами та комунікативних навичок. З цією метою слід навчальний процес побудувати таким чином, щоб забезпечити оволодіння спеціальною лексикою від простого до складного за схемою: однокомпонентний номінативний термін – похідні ад'єктивні чи дієслівні слова-терміни – багатоконпонентний термін. Особливу увагу необхідно звертати на вивчення термінологічних гнізд, у яких визначники уточнюють медичну приналежність терміна-домінанти: *порожнина – ротова порожнина*,

кашель – сухий кашель, свистячий кашель, вологий кашель. Це не тільки розширяє словниковий запас студентів, а й має велике значення для діагностування.

Дієюю для засвоєння термінів та терміносполучень є методика використання рольових ігор чи створення проблемних ситуацій. Це дає можливість студентам відповідно до ролі активізувати свій словниковий запас, виявити мовленнєву самостійність й вироблені професійні навички. З огляду на те, що в атмосфері взаємодії студенти мають можливість не тільки засвоїти нові терміни та сполучення термінів, а й репрезентувати свої вміння, у процесі живого спілкування є унікальна можливість виправити допущені помилки.

Крім вивчення медичних термінів, викладач має звертати увагу на формування культури професійного спілкування. Засвоєння стандартних фраз мовленнєвого етикету дозволить студентам не тільки правильно й доречно вживати формули ввічливості, а й долучитись до культури українського народу.

Філат Т. В., Сидора М. Ю., Запорожець О. С., Сербіненко Л. М.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ КАФЕДРИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Загальновідомо не лише в медичній академії, але й у наукових колах інших вищих навчальних закладах України, що кафедра мовної підготовки ДЗ «ДМА» посідає одне з перших місць за кількістю викладачів. Це зумовлено, у першу чергу, тим, що колектив кафедри працює з вітчизняними та іноземними студентами I – IV курсів, слухачами підготовчого відділення, викладаючи 6 мов: українську, російську, англійську, німецьку, французьку, латинську.

Хоча кафедра не викладає жодної медичної дисципліни, її внесок у загальну справу навчання та виховання майбутніх лікарів вагомий. Без знання

латинської мови не можна опанувати професійну мову лікаря, без знання української (російської) мови іноземці не можуть перебувати й навчатись в Україні, спілкуватись із хворими, без знання англійської мови не можна стати лікарем європейського зразка, а з огляду на останні нововведення в систему КРОК – навіть неможливо отримати диплом.

На цей час на кафедрі мовної підготовки працюють 63 викладачі (76,5 ставки; 2016-2017 навч. рік – 54,5, 2017-2018 навч. р. – 64,25) та 4 лаборанти.

Кадровий склад: 1 професор, доктор філологічних наук, завідувача кафедрою; 10 кандидатів філологічних наук, 3 кандидати педагогічних наук, 10 старших викладачів, 52 викладачі. Колектив кафедри постійно працює над підвищенням науково-методичного рівня. За останні 5 років захищено 4 кандидатські дисертації, до захисту готуються ще 5 дисертацій.

Викладачі кафедри згідно з планом підвищення кваліфікації проходять курси, тренінги в інших ВНЗ України та за кордоном. Разом з тим, кафедра своєчасно реагує на зміни в навчальному процесі, і якщо з цього року підготовче відділення повністю переведено на українську мову навчання, то в минулому році викладачі ПВ пройшли підвищення кваліфікації з методики викладання української мови.

У 2017/2018 та 2018/2019 навч. роках підвищення кваліфікації пройшли 62 викладачі: 16 – на кафедрі української мови ДНУ, 15 – на кафедрі загального та слов'янського мовознавства ДНУ, 9 – на кафедрі романської філології ДНУ, 6 – на кафедрі іноземних мов та професійної мовної підготовки Університету митної справи та фінансів, 16 – завершили підвищення кваліфікації у лютому 2019 року на кафедрі української мови ДНУ.

Заняття на кафедрі мовної підготовки ведуться декількома мовами: українською, російською, англійською, французькою. І хоча багатьох викладачів кафедри можна назвати поліглоти, але будь-яка комісія, що перевіряє кафедру, вимагає наявності 2 чи 3 дипломів, наприклад, українська філологія і англійська чи французька. На наш погляд, це парадоксальна вимога,

але ми намагаємось вирішувати ці питання за допомогою курсів підвищення кваліфікації, хоча це не завжди задовольняє комісії.

На кафедрі викладають такі дисципліни:

«Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Латинська мова та основи медичної термінології», «Російська мова (курс за вибором)», «Російська мова за професійним спрямуванням», «Українська мова як іноземна».

Підготовку з цих дисциплін на кафедрі проходять студенти всіх спеціальностей: «Медицина», «Стоматологія», «Фармація» (денна та заочна форма), «Ерготерапія. Фізична реабілітація», «Лікувальна справа»

На кафедрі проходять навчання студенти медичних, міжнародних та стоматологічного факультетів.

Колектив кафедри веде постійну методичну роботу з укладання та оновлення навчально-методичних матеріалів. Видано друком для користування студентами та викладачами методичні розробки з усіх дисциплін: як для практичних занять, так і для самостійної роботи. Методички укладено всіма мовами викладання: українською, російською, англійською та французькою.

Окремою гордістю нашої кафедри є виданий автентичний підручник з української та російської мов для іноземних студентів початкового та основного періодів навчання, який за свою структурою та лексико-граматичним наповненням слугує реалізації одночасно декількох цілей: навчальної, пізнавальної, виховної, адаптаційної, комунікативної. Кожна з рубрик розділів підручника розроблена з певною метою: рубрика «Словникові сім'ї» – вдалих шлях до розуміння та вивчення мови, поповнення її словникового запасу; граматичні вправи дозволяють багаторазово повторювати та активно запам'ятовувати часто вживані розмовно-побутові конструкції, що допомагає швидше пристосовуватись до реалій життя в Україні; тексти, представлені в підручнику, по-перше, збагачують лексичний запас та розвивають навички конструювання зв'язних висловлювань, по-друге, знайомлять студентів з професійною медичною лексикою, крім того, ряд текстів присвячений

кафедрам та відомим вченим академії, що дозволяє більш широко знайомити студентів з навчальним закладом, містом, де вони навчаються, розвивати патріотичне ставлення до своєї alma mater. Деякі тексти покликані зміцнювати взаємоповагу та взаєморозуміння між народами завдяки паралелям, які легко простежуються навіть із назв: «Ракеш Шарма – перший космонавт Індії» – «Україна – космічна держава»; «Делі – столиця сучасної Індії» – «Київ – столиця України»; «Українська родина» – «Індійська родина».

Протягом останніх років кафедра постійно підвищує свій рейтинг кафедри з навчально-методичної роботи. Якщо у 2016-2017 роках він складав 6068 балів (113 балів на одну ставку викладача), то в 2017-2018 роках – 17803 бали (277 на одну ставку викладача).

Викладачі кафедри ведуть активну наукову роботу, беруть участь у роботі різних наукових, науково-методичних конференцій, публікують наукові статті та тези у фахових збірниках, керують науковими студентськими гуртками та проводять студентські наукові конференції (студентський науковий гурток "Lingua", англійський розмовний клуб, науковий гурток «Екологія та здоровий спосіб життя», науковий гурток «Per aspera ad astra»). Якщо у 2016-2017 навч. році рейтинг становив 1533,5 бали (28,1 бала на одну ставку викладача), то в 2017-2018 навч. році – 2866 балів (44,6 бала на одну ставку викладача).

Викладачі кафедри ведуть активну наукову роботу, беруть участь у роботі різних наукових, науково-методичних конференцій, публікують наукові статті та тези у фахових збірниках.

Кафедрою ведеться активна науково-дослідна робота за трьома напрямками:

1. Українська мова професійного спілкування;
2. Вивчення сучасних екологічних проблем в американській та англійській науковій літературі;
3. Дослідження етимології сучасних медичних термінів.

Проте кафедра не може затвердити ці теми на державному рівні, бо не є профільною. Хоча останні кандидатські дисертації виконуються саме з цієї проблематики.

Важливими умовами якісної підготовки студентів є, насамперед, створення сучасної матеріально-технічної бази та високий рівень викладання. Усі слухачі підготовчого відділення та студенти I – IV курсів забезпечені навчально-методичною літературою. Ефективність навчального процесу багато в чому залежить від використання технічних засобів навчання, зокрема сучасних технологій. Студенти академії мають можливість працювати в комп'ютерно-лінгафонних класах кафедри мовної підготовки. Програмне забезпечення до них було придбано за рахунок коштів академії. Активно використовуються в навчальному процесі 10 комп'ютерних програм, кожна з яких охоплює певний розділ граматики.

Щорічно в академії збільшується кількість англомовних студентів, що потребує збільшення кількості англомовних викладачів. З метою покращення мовного рівня щорічно, у вересні, проводиться атестація з англійської мови викладачів, які працюють з англомовними студентами. На атестацію запрошуються викладачі, які відвідували заняття з англійської мови на кафедрі мовної підготовки нашої академії протягом минулого навчального року, та викладачі, які вивчають мову самостійно.

Варто відзначити зацікавленість викладачів академії питанням покращення рівня володіння англійською мовою. Якщо в 2012-2013, 2013-2014 навч. рр. на базі кафедри мовної підготовки працювала одна група з вивчення англійської мови, то в 2018-2019 навч. р. таких груп працює шість, причому в кожній з них викладання ведеться за певним рівнем складності: від початкового до високого. Слід зазначити, що ініціатором створення курсів є проф. Л.Ю. Науменко, який підтримує кафедру в цій роботі.

Навчальний рік	Кількість навч. груп	Кількість викладачів, які відвідують курси
2013/2014	1	30
2014/2015	2	39

2015/2016	4	64
2016/2017	6	80
2017/2018	5	58
2018/2019	6	80

Звичайно викладачі, як і студенти, не всі з однаковою відповідальністю та завзяттям освоюють досить нелегку іноземну мову, іноді не виконують домашні завдання, спізнюються, навіть порушують дисципліну. Мабуть, це нагадує їм студентські роки і вони відчують себе юними, необтяженими життєвими турботами, веселими та життєрадісними. Це прекрасно, але не треба забувати про кінцеву мету курсів з англійської мови. Вважаємо, що рішення ректорату щодо створення курсів для викладачів, які працюють з англomовними студентами, безумовно, сприяє та сприятиме справі підвищення рівня володіння мовою викладачем, адже саме мовна компетенція викладача є запорукою ефективності та результативності його роботи з англomовними студентами.

У зв'язку зі змінами у структурі завдань КРОК, ректорат академії дав завдання сформувати 4 групи для вітчизняних студентів з метою поглиблення знань з англійської мови, та, особливо, з метою розуміння поставлених питань та відповідей.

Кафедра мовної підготовки, враховуючи особливості менталітету, застосовує диференційований підхід до навчання слухачів та студентів з різних країн. По-перше, постійно переглядаються та оновлюються навчальні програми, де враховується вищий або нижчий рівень володіння українською (російською) мовою, та пропонується відповідний йому набір підручників та методичних посібників. По-друге, застосовуються різноманітні методичні прийоми, проводиться систематичний контроль засвоєння знань різного рівня складності: від тестів до самостійно оформлених міні-есе, також протягом всього курсу вивчення російської мови щосеместрово проводиться підсумковий контроль. Використовуваний навчально-методичний комплекс дозволяє враховувати індивідуальні особливості представників кожної нації.

Такий підхід до навчання студентів вимагає, перш за все, професійного росту самого викладача: чим вищий рівень знань викладача, тим вища "планка" вимог до студентів.

Колектив кафедри мовної підготовки докладає чимало зусиль для органічної інтеграції іноземних громадян в умови сучасної України. З цією метою кафедрою ведеться систематична культурно-виховна та кураторська робота: відвідування гуртожитків, допомога у розв'язанні комунікативних та побутових проблем, проведення бесід на морально-етичні теми (шкідливість тютюнопаління, алкоголю, наркотиків), формування толерантного ставлення до представників інших націй і народностей. Одним з аспектів цієї роботи також є проведення традиційного свята Нового року для слухачів підготовчого відділення, весняних свят національної культури, екскурсій до музеїв та архітектурних пам'яток нашого міста, картинних галерей, театрів.

Традиційним стало проведення свята мови, присвяченого Дню української писемності, «Мова рідна, слово рідне» як для вітчизняних, так і іноземних студентів, весняні концерти міжнаціональної дружби. Такі форми роботи включаються в систему навчальних занять, оскільки вони мають певну навчальну складову: монологічну і діалогічну мову, інтерв'ю та ін.

Вже стала традиційною щорічна науково-практична конференція «Актуальні проблеми навчання іноземних студентів», яка проводиться кафедрою мовної підготовки. Цього року ми маємо на меті видати друком 20-й збірник матеріалів конференції, а також залучити до участі не лише вітчизняних викладачів, а й представників освітньої спільноти інших країн.

У цьому році кафедра, окрім звичайних рейтингових перевірок, протягом 3-х годин мужньо вистояла перевірку міжнародною комісією зі стандартів ISO. І хоча не було виявлено більш-менш суттєвих недоліків, ми не збираємось спочивати на лаврах, а окреслюємо подальші перспективні напрямки роботи й розвитку кафедри:

1. Удосконалювати методику викладання мов з урахуванням світового досвіду вітчизняним та іноземним студентам.

2. Посилювати науковий потенціал кафедри:
 - 1) захист кандидатських і докторських дисертацій;
 - 2) участь у роботі наукових конференцій;
 - 3) публікація наукових статей.
3. Видати друком підручник з української мови для іноземних студентів (2-ге видання).
4. Підготувати та надрукувати підручник для викладачів, які оволодівають англійською мовою у нас на кафедрі.
5. Залучати студентську молодь до участі у науково-пошуковій роботі.
6. Достойно представляти І міжнародний факультет на спортивних змаганнях академії.

Основним принципом роботи нашого колективу є творче ставлення до роботи, а не механічне виконання своїх обов'язків. Квінтесенцією діяльності кафедри мовної підготовки стала притча про двох будівельників. Їх запитали, чим вони займаються. Один відповів, що возить каміння. Інший же сказав: «Я будую Собор Святого Петра». Сьогодні на кафедрі 67 осіб, 67 - однодумців, які не «возять каміння», а працюють творчо, з наснагою.

Принципи, за якими працюємо:

- Викладач для студента, а не студент для викладача.
- Чітке дотримання правил внутрішнього розпорядку академії. Заняття треба починати вчасно і закінчувати не раніше встановленого терміну.
- Кількість лише тоді переходить у якість, коли викладач щоденно, щохвилини повторює азбучні істини. І це його не дратує, а навіть приносить задоволення.
- Творчий підхід і швидке реагування на зміни в навчальному процесі.
- Робота потребує високого інтелекту, міцного здоров'я й обізнаності в багатьох галузях науки. Хибною є думка про те, що з іноземними студентами може працювати викладач із середнім рівнем професійної підготовки.

Окрім традиційних заходів, які щороку проводить кафедра мовної підготовки: Новий рік, Свято Дружби народів, студентські конференції,

конкурси декламаторів, Шевченківські читання, цього року планується проведення нового для медичної академії освітньо-виховного патріотичного заходу «Літературні читання» присвячені творчості видатної української поетеси Ліни Костенко, яка є духовним символом країни. Запрошуємо всіх взяти участь та в житті послуговуватись закликом Ліни Костенко:

І якби на те моя воля,
написала б я скрізь курсивами:
- Так багато на світі горя,
- Люди, будьте взаємно красивими.

Чайка О. В.

Одеський національний медичний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Питання надання якісної освіти для студентів-медиків, що приїхали з інших країн завжди було важливим для будь-якого фахового університету, але особливої актуальності воно набуває в зв'язку з модернізацією вищої освіти. Постійне зростання обсягів медичної інформації, поява нових прогресивних методів лікування та сучасного обладнання диктує необхідність у вихованні не тільки професійного лікаря, а й інноваційного спеціаліста. На нашу думку, такий професіонал має бути мовно грамотним і влучно володіти кількома іноземними мовами, саме тому актуальним є використання інноваційних методів навчання у процесі підготовки іноземних студентів-медиків до вивчення іноземних мов.

Освітні інновації характеризуються цілеспрямованим процесом часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності, адаптації освітнього процесу до сучасних вимог часу і

соціальних запитів ринку праці [1, с. 28]. У процесі навчання іноземний студент-медик має бути підготовлений до будь-якої професійної ситуації, що може виникнути під час здійснення подальшої лікарської діяльності. На наш погляд, одним із важливих аспектів є вміння майбутнього лікаря правильно, чітко і грамотно висловити свою думку на кількох мовах, що дає можливість спілкування з фахівцями різних країн, обміну цікавим та корисним досвідом і, підвищує його статус в очах колег та пацієнтів.

Питання підготовки такого іноземного спеціаліста постає перед всіма кафедрами іноземних мов медичних ВНЗ і є не завжди простим у своєму вирішенні. Частина студентів, що приїжджають до нас з інших країн на навчання, нажаль, не в повному обсязі володіють тою мовою, якою проходить їх навчання за контрактом. Зважаючи на це, вони в першу чергу намагаються оволодіти тою мовою, що оточує їх у повсякденному житті та мовою, що воничують кожен день на лекціях та практичних заняттях. Інші іноземні мови відходять для них на задній план, саме тому перед викладачами кафедр іноземних мов, що працюють з іноземними студентами-медиками, постає завдання не тільки навчити їх граматичним та лексичним основам тої чи іншої мови, а й заохотити майбутніх лікарів до їх вивчення, навчити співпрацювати один з одним, знаходити альтернативні рішення різних завдань, а саме створити комфортну творчу атмосферу для прояву всіх комунікативних вмінь і навичок для подальшого їх вдосконалення.

З огляду на вищезазначене, пропонуємо найдоцільніші, на нашу думку, види інноваційних методів навчання. Одним з найпопулярніших є метод дискусій. Викладач розподіляє студентів на невеликі групи і пропонує кілька проблемних питань, що щільно пов'язані з медичною сферою, а кожна з груп у відведений час має підготувати свої аргументи стосовно цієї теми і чітко і грамотно висловити їх мовою що вивчається.

Не можемо залишити поза увагою метод-кейсів, що навчає приймати іноземних студентів-медиків конкретне рішення у запропонованій ситуації. Викладач пропонує «кейс», що є випадком з майбутньої професійної

діяльності і має кілька варіантів розв'язання, а майбутні лікарі, спираючись на отримані попередньо знання з фахових дисциплін, мають знайти свій варіант вирішення та обговорити його іноземною мовою, що сприятиме не тільки вдосконаленню мовних вмінь та навичок, а й поглибить знання з фахових дисциплін.

Великої популярності сьогодні набуває робота з мультимедійними засобами навчання. Майбутнім лікарям пропонується переглянути фільм, ролик або телепередачу з елементами медичної лексики та надається їм можливість після перегляду висловити свою думку, влучно підбираючи слова та фрази іноземною мовою як розмовного характеру, так і з професійної термінології.

Отже, впровадження інноваційних методів навчання передбачає організацію освітнього процесу таким чином, щоб іноземні студенти-медики були його активними учасниками і могли не тільки продемонструвати знання з лексики, стилістики або граматики тої мови що вивчається, а й проявити свої творчі здібності, що сприятиме їх заохоченню до вивчення іноземних мов.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю.В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. – № 1 (4). – С. 27-33.
2. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: А. С. К., 2004. – 192 с.

**ADVANTAGES OF INTERACTIVE METHODS TEACHING THE ENGLISH
LANGUAGE APPLICATION TO STUDENTS IN AGRARIAN
UNIVERSITIES**

The advantages of using interactive methods of teaching the English language to students in agricultural higher educational institutions over traditional ones:

- the traditional practical lesson, on the one hand, provides two-way communication between the teacher and the student, however, in some cases, the student acts as a repeater of the prepared material for practical training or retelling the material presented at the lecture;
- innovative interactive teaching methods allow students to develop their own and / or collective decision making in a professional field, expand and deepen the practical training of a future graduate, and quickly adapt to the working conditions and requirements of employers during studying in University or after graduate. It should be noted that at the present time there is no single procedure for applying interactive teaching methods in order to form each student's competence. In this regard, there are two main options for solving this issue: *1)* competences of training cycles (B1, B2, B3) of bachelors should be distributed in modules (test cycles), in which they will be formed on the basis of the decision of the methodical commission of the department, allowing to distribute active and interactive methods behind the modules (blocks of examinations) and determine their most appropriate composition for each module (exam), use the whole list of possible methods, change the composition of methods in a timely manner (a set of methods may vary annually based on the already established experience of conducting classes); *2)* teacher determines the necessary methods by himself in accordance with the recommended time allowed for practical exercises to perform the tasks in an interactive form.

PROBLEMS OF TEACHING UKRAINIAN TO FOREIGNERS

There are some typical problems in the current practice of teaching Ukrainian as a foreign language to foreign students. The process of study is carried out with the help of involving students in different activities during the lesson. A teacher has to provide such conditions in which each student would like to participate in group work, in which every student of the group understands the content and sense of the text, they have to read or listen to, and of course not to be afraid to make a mistake in the process of learning. There are some advice which every teacher should consider: the learners are active participants in reception of educational material, the activities are diverse and student-centered, the environment in the classroom is democratic.

I am sure that such method is rather helpful, by making the language relevant to the world rather than the classroom, learners will be able to get the necessary skills quicker. The communicative orientation needs the selection and organization of language material, communicative value both speech and training exercises, communicative formulation of educational problems, organization and structure of the lessons. By using this principle we can provide necessary conditions for speaking and intellectual activity of foreign students in the process of teaching Ukrainian as a foreign language.

The above mentioned teaching method will help foreigners to participate in all four kinds of speech activity and also to understand a language situation on a background of a problem in social and cultural spheres. To sum up, in order to develop active and proficient learners, teachers should use a wide range of instructional strategies at different stages of study to promote reflection, discussion and critical thinking and to elaborate effective techniques, activities and exercises of

problematic character to motivate students to apply in their answers the knowledge they have acquired during language classes.

Шафоростова С. Г., Ткаченко О. В.

Харківський національний медичний університет

ДО ПИТАННЯ ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Відношення до особистості як центру громадської системи зумовило зростання значущості людської індивідуальності. Професійна підготовка людини, її здатності, особливості характеру, сприйнятливність до нововведень, готовність до творчого пошуку і контакту набувають більшу соціальну значимість.

Поняття "імідж" від (лат. Imago - образ, від англ. Image - образ) набуло широкого використання в різних сферах знань: соціології, психології, політології, антропології, культурології. За обсягом і змістом воно стало міждисциплінарним, формувалося в категоріальному полі багатьох наук і інтерпретувалося відповідно до їх особливостей, цілей і завдань. Все більше в свідомості сучасної людини закріплюється уявлення про імідж як про певну цінність, від наявності та якості якої залежить життєвий успіх і успішність будь-якої діяльності.

Імідж викладача – це важливий аспект його професіоналізму і засіб педагогічного впливу на студентів. Він розкривається в двох планах: по-перше, з точки зору вимог до викладача з боку суспільства (яким воно собі уявляє викладача як просвітителя і носія морального досвіду); по-друге, з позицій викладача – яким він прагне представити себе студентам, що він хоче про себе заявити суспільству.

Формування іміджу викладача є активною цілеспрямованою діяльністю, орієнтованою на інформування викладача про сильні сторони тих своїх особистісних якостей і відносин, які мають об'єктивне значення для успішної

роботи з учнями. Правильне розуміння навчально-виховного значення іміджу викладача формує його відповідальне ставлення до моделювання своєї індивідуальності. Важливим аспектом становлення іміджу є практичне оволодіння викладачем принципами педагогічної етики, розвиток його професійної культури та наукової організації праці.

Професійний саморозвиток викладача вимагає від нього здатності змінювати форми і методи, структуру та зміст програми навчального матеріалу, створювати індивідуалізовані освітні програми, розробляти інтегровані курси. Розвиток самостійності, творчої ініціативи викладача – це є основа професійності. Формування індивідуального іміджу є невід'ємною частиною саморозвитку викладача.

Характер педагогічної діяльності постійно ставить викладача в комунікативні ситуації, вимагаючи прояви якостей, що сприяють ефективній міжособистісній взаємодії. Особливо важливим імідж викладача є в роботі з іноземними студентами. Такі якості як здатність до рефлексії, емпатія, гнучкість, товарицькість, толерантність, здатність до співпраці стимулюють стан емоційного комфорту, інтелектуальної активності, творчого пошуку студентів-іноземців, сприяють взаєморозумінню і співпереживанню. Саме ці якості складають гуманістичний потенціал викладача і сприяють розвитку особистості кожного студента, забезпечуючи доцільність та ефективність педагогічної взаємодії, допомагають в адаптації іноземних студентів в українському суспільстві.

Такі якості викладача, як: цілеспрямованість, наполегливість, толерантність, ініціативність, авторитетність, творчий підхід, – визначають швидкість і ступінь оволодіння іноземними студентами різними вміннями та навичками в спілкуванні.

ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ВИДАМИ МД

Читання як вид мовленнєвої діяльності є однією з головних **практичних цілей** навчання іноземної мови. Проте, не меншу роль відіграє читання у навчальному процесі як засіб навчання. Воно допомагає в оволодінні мовним матеріалом, в його закріпленні та нагромадженні, забезпечує запам'ятовування лексичних одиниць, зв'язків між ними, а також граматичних явищ, наповнення граматичних структур, порядку слів у структурах та ін. Читання допомагає удосконалювати вміння усного мовлення, під час читання функціонують провідні мовні аналізатори. Уміння читати дає можливість, у разі потреби, підібрати необхідні друковані матеріали та препарувати їх з метою підготовки усного повідомлення.

Читання має багато спільного з аудіюванням та письмом. Для цих трьох видів МД характерними є функціонування мовленнєво-рухового аналізатора у внутрішньому мовленні.

Читання іншомовних текстів розвиває мислення студентів, допомагає усвідомити особливості системи іноземної мови і глибше зрозуміти особливості рідної. Інформація, яку отримує студент з іншомовних текстів, формує його світогляд, збагачує країнознавчими знаннями про історію, культуру, економіку, політику, побут країни, мову якої він вивчає. Велика розумова робота, котра виконується читцем з метою проникнення у зміст тексту, розвиває мовну здогадку, самостійність у подоланні мовних та смислових труднощів, інтерес до оволодіння іноземною мовою.

Shchurovskaya O. N.

**The State Establishment «Dnipropetrovsk Medical Academy of Health
Ministry of Ukraine»**

HOW TO MAKE AN ENGLISH LESSON INTERESTING AND FUN

A creative approach to teaching English enhances student interest in the subject. It was proved that the more interesting the lesson is, the higher motivation of the students and the efficiency of learning English are by them. In this regard, three general types of lessons are identified: frontal, group and individual ones.

Frontal lessons are those, during which the teacher gives students new information, students listen to him/her, and then ask questions at the end of the lesson. The whole process is based on a monologue and a clear presentation of information by the teacher. Usually, this is not the most exciting type of lessons, but there is the variant of frontal lessons that can be considered an exception, i. e. a guided tour

Group lessons usually involve competition or teamwork. This type of classes is recommended for students of an advanced level. An example of an interesting lesson in this case can be any kind of competition, where each group selects a theme of interest to it or a fragment of such a theme. Another example is the playing lesson as a game. Here, the characters of a book can serve as a basis. One group of students can defend a character's actions, another group can criticize them; yet another group can act as the jury, while the teacher can take a role of the judge. Classical literature, as well as feature films or TV series can be taken as a basis.

Individual lessons depend on the level of each student. It is important not to impose anything while using them, but only to give advice and offer interesting material for work that would stimulate the student. Interesting English lessons are not difficult to conduct, the only requirement for them is that they must be imaginative and must stimulate learning the language.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ

Знание профессионального иностранного языка для современных специалистов является одним из условий успешной работы. Иностранный язык является базой профессиональной подготовки, именно на основе иностранного языка создается профессиональный уровень.

Процессы глобализации и интеграции в современном мире обуславливают возрастающую роль иностранного языка в сфере образования. В последнее время ведущие университеты мира используют иностранный язык в качестве средства обучения. Отметим, что речь идет о преподавании дисциплин на английском языке в странах, где английский язык не является языком общения большей части населения. В этом заключается принципиальное отличие данного феномена от предметно-языкового интегрированного обучения, рассчитанного на жителей Европейского союза. Последний является подходом к овладению содержанием обучения через иностранный язык и одновременно языком через предмет.

Подход к обучению, основанный на идее преподавания специальных предметов на английском языке, был впервые применен в 1987 году в голландском университете Маастрихта. В настоящее время данный университет предлагает академические программы на английском языке, почти половину его студентов составляют иностранцы. Позже к обучению на английском языке перешли университеты Швеции, Финляндии, Германии и страны бывшего СССР. Роль данного подхода особенно возросла в связи с популяризацией европейской системы высшего образования в мировом масштабе. Стоит отметить, что процесс обучения с использованием

английского языка в качестве образовательной платформы не подразумевает простой перевод содержания предметов на английский язык. Такая модель обучения предполагает владение профессиональной коммуникативной компетенцией на уровне, позволяющем приобретать опыт профессиональной деятельности, необходимый для дальнейшей полноценной интеграции в профессиональную среду, поэтому все участники образовательного процесса, использующие язык как средство обучения, должны владеть английским языком.

Таким образом, интеграция английского языка в содержание специальных дисциплин ведет к созданию новой парадигмы обучения, в которой преподаватели английского языка и преподаватели-предметники должны активно взаимодействовать друг с другом, чтобы гарантировать успех в обучении. Для достижения целей также важна вовлеченность и заинтересованность руководства университетов. В связи с этим руководством университета предлагается создание дискурсивных областей, доступных для преподавателей и студентов, а также проведение различных семинаров, помогающих создавать корпоративный имидж мультилингвальности университета, продолжение политики использования международных педагогических кадров по все большему количеству профилей подготовки.

В настоящее время большое внимание уделяется необходимости актуализации и модернизации методик и принципов преподавания на иностранном языке в вузах в пользу инновационных технологий, удовлетворяющих мировым требованиям, повышающих мотивацию студентов и демонстрируемые ими результаты обучения.

В заключение следует отметить, что в данный момент наблюдается взаимный интерес украинских и западноевропейских университетов в усилении профессиональной подготовки и увеличении конкурентоспособности своих выпускников. Становится очевидной необходимость создания единой языковой базы для взаимного обмена опытом и информационного обогащения с целью объединения мировых образовательных практик.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДЗ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ
МОЗ УКРАЇНИ»

КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

IV Міжвузівська науково-практична студентська
конференція з латинської мови

«PER ASPERA AD ASTRA»

Afhan S., Filipenko V. V.

Dnipro Medical Institute Traditional and Non-Traditional Medicine

THE LATIN LANGUAGE, AS A PART OF ENGLAND AND ITS CULTURE

Languages have been acquired new words in many different methods. Languages are able to borrow words and phrases from other languages; they create new words through the shortening of certain words; through compounding or through the process of affixation - adding an affix to a word to change its meaning. The English language also borrowed many different words from other languages such as Latin, Greek, French, and many other languages have had their words borrowed to create new English words. Despite English borrowing many words from various different languages, Latin has predominantly influenced the English lexicon - the vocabulary of the English language. The vocabulary of the English language is: 29% Latin; 29% French; 26% Germanic language; 6% Greek; 6% from other languages; 4% derived from proper names.

Latin which was the language of the Romans and was introduced in England by the Romanization. Latin was spoken by the military and official classes and therefore did not replace the Celtic language in Britain, as Latin was merely confined to the upper classes. Contact with this upper-class civilization came through contact with commercial and military personnels, and later as the religious language introduced Latin. The English had various relations with the Romans through which they acquired a considerable number of Latin words. Later, when the Christian missionaries came to England they then re-introduced Christianity into the island; this lead to the adoption of a large number of Latin words into the language.

The first Latin influence on the English language is heralded by England's contact with the Roman Civilization. The Latin words borrowed in this phase belong

to agriculture, war, and domestic life; some examples are the words: kitchen (based on Latin *coquere* “to cook”), cup (from Latin *cupa* “tub”), dish (based on Latin *discus*), wine (based on Latin *vinum*), mint (ultimately via Latin from Greek *minthē*), pepper (via Latin from Greek *peperi*, “berry, peppercorn”), cheese (from Latin *caseus*), butter (based on Latin *butyrum*), and milk (from an Indo-European root shared by Latin *mulgere* and Greek *amelgein* “to milk”).

Additionally, Latin has also influenced English grammar. For example, the distinction between “*I*” and “*me*” is based on cases. “*I*” is taken as the nominative case in Latin; the nominative case is the case used for a noun or pronoun which is the subject of a verb. The form “*me*” is then taken in the dative case, meaning it is used to indicate the noun to which something is given. The form “*me*” is also taken in the ablative case used to indicate the instrument/manner/place of the action which is being described by the word. Lastly, the form “*me*” is also used in the accusative cases in Latin to show the direct object of a verb.

Even minute details like the improper use of split infinitives come from the Latin language since Latin infinitives cannot be split. Just like in the Latin language it is improper to use split infinitives. Modern day English has also adapted this grammatical rule, and so therefore the use of split infinitives in the English language should also be avoided at all costs. For example, “*to love*” in English is “*amare*” in Latin and cannot be split as it goes against the grammatical rules. Latin and English language use the same grammar for split infinitives.

After the English settled in Britain, they received a few Latin words not directly from Latin but from native settlers who had acquired some Latin phrases/words into their language. Through the interaction between the native residents and the new English settlers certain Latin derived words entered the English language. Among these ones is “*ceaster*” < Lat. *castre* (from Latin *castra* (“*military camp*”). It has survived for many generations, as it can still be seen in the names of modern-day England cities such as Lancaster, Gloucester, Winchester, Manchester, Worcester etc. the ending has continued to be used in England to date.

English scholarship originally came from the medieval universities which were based around monasteries. Monks and Catholicism at the time used Latin as the lingua franca (a language used for communication among people of different mother tongues) and the study of Latin continued into the twentieth century at schools because of this link to scholarship. A lot of British institutions use Latin mottos (from Latin *muttere* “to mutter”) to denote themselves as places of scholarship linked to the tradition of universities and this spread to other institutions as well.

1. Birmingham City University uses the motto “*Age Quod Agis*” meaning “Do what you are doing”.
2. London School of Economics and Political Science uses the motto “*Rerum cognoscere causas*” meaning “To understand the causes of things”.
3. University of Glasgow uses the motto “*Via, Veritas, Vita*” meaning “The Way, the Truth, and the Life”.
4. University of Oxford uses the motto “*Dominus Illuminatio Mea*” meaning “The Lord is my Light”.
5. The motto of King’s School, Macclesfield is “*Non nisi malis terrori*” meaning “Only the bad have something to fear”.

As part of British culture Latin mottos are used to enhance communication, teamwork and in general Latin mottos are used throughout England as a primary method of expressing the spirit and purpose of an organization, person, and city.

The mottos are usually inscribed on a badge, banner or something of the like, as it is a symbol and phrase that those associated with it are proud of. Furthermore, Latin was always known as the language of intellectuals and so is therefore still being taught in more prestigious and private schools in the twenty-first century in England.

Some prevalent examples of Latin sentences and phrases being perpetuated as tags and mottos can be illustrated in the examples to follow:

1. The Royal Air Force, United Kingdom uses the motto “*Per ardua ad astra*” meaning “Through difficulties to the stars”.
2. The Association of Surgeons of Great Britain and Ireland use the motto “*Omnes ab omnibus discamus*” meaning “Let us learn all things from

Everybody”.

3. The motto of Rutland, a county in central England is “*Multum in parvo*” meaning “Much in little”.

4. The motto of Everton Football Club, Liverpool is “*Nil satis nisi optimum*” meaning “Nothing is enough unless it is the best”.

5. The motto of Edinburgh (the capital city of Scotland) is “*Nisi Dominus frustra*” meaning “Everything is in vain without God”.

6. The Royal society's motto, London “*Nullius in verba*”, is Latin for "Take nobody's word for it". It was adopted to signify the fellows' determination to establish facts via experiments.

Other phrases have been abbreviated and are now a part of everyday terminology for those who reside in the United Kingdom. Some examples are:

1. *AD (anno Domini*: in the year of the Lord), the predominantly used system for dating years across the world, used with Gregorian calendar, and based on the perceived year of the birth of Jesus Christ.

2. *e.g. (exempli gratia*: for the sake of example)

3. *i.e. (id est*: that is)

Latin has had an enormous influence on English vocabulary, and this influence can be historically and linguistically traced from before the Germanic invaders arrived in what would later be known as England. Even if it is difficult to determine if some words were borrowed directly from Latin, we know that Latin borrowings have played an enormous role in the creation of Modern English. This influence continued through all periods of English and even continues today. The English language would be unrecognizable if we were to not use words of Latin origin. Although English is clearly a Germanic language and doesn't belong in the Romance family, it will be forever bound to Latin.

References:

1. <https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=etymology+word+kit chen&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>
2. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/lingua-franca>

3. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/motto>
4. https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_language_influence_in_English

Андреева А. Ю., Ратомская Л. В.
Университет им. Альфреда Нобеля

ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА

Латинский язык – один из индоевропейских языков италийской группы, на котором – приблизительно с 6 в. до н.э. по 6 в. н.э. – говорили древние римляне и который был официальным языком Римской империи; один из основных письменных языков западноевропейской науки, культуры и общественной жизни; официальный язык Ватикана и Римско-католической церкви (вплоть до середины 20 в. использовавшийся в том числе и при католическом богослужении); язык богатейшей, более чем двухтысячелетней литературной традиции, один из важнейших языков общечеловеческой культуры, в некоторых областях знания (медицина, биология, общенаучная терминология естественных и гуманитарных наук) продолжающий активно применяться и в настоящее время.

В лингвистическом отношении латынь характеризуется многими чертами, типичными для наиболее архаичных индоевропейских языков, в том числе развитой морфологической системой склонения и спряжения, флективностью, префиксальным глагольным словообразованием. Латинский язык первоначально был языком небольшого племени латинов, обитавшего в средней части Апеннинского полуострова. Он был лишь одним из многих в группе близкородственных италийских языков, сформировавшихся к началу I тыс. до н.э. на территории центральной и южной Италии. Исконная зона бытования латинского языка – небольшая область Лаций, или Лаций. На территории этого племени в 753 г. до н.э. был основан город Рим, который с течением времени стал центром Римского государства, превратившегося к

концу I в. до н.э. в огромную Римскую империю. На территории этого государства латинский язык был языком государственных учреждений, а также широко употреблялся во всех сферах бытовой повседневности как в метрополии, так и в провинциях.

В истории латинского языка выделяют архаичный (до 3 в. до н.э.), классический (ранний – до 1 в. н.э. и поздний - до 3 в. н.э.) и постклассический периоды (приблизительно до 6 в. н.э.). Наибольшего расцвета латинская литература достигает к эпохе Цезаря и Августа (1 в. до н.э., так называемая «золотая латынь» Цицерона, Вергилия и Горация). Язык постклассического периода характеризуется заметными региональными различиями и постепенно (через стадию так называемой вульгарной, или народной латыни) распадается на отдельные романские наречия (в 8-9 вв. уже можно с уверенностью говорить о существовании ранних вариантов современных романских языков, отличие которых от письменной латыни полностью осознавалось современниками).

После распада Римской империи в V в. н.э. в Европе складываются раннефеодальные государства. К этому времени на территории современной Италии, Франции, Испании, Португалии, Румынии на основе латыни начинают формироваться так называемые романские языки (от слова *Romanus* - римский): итальянский, французский, испанский, португальский, румынский. Однако эти языки, как и другие (древнегерманский, древнеанглийский и т.д.), были еще в стадии становления, литературы на этих языках еще не существовало. В то же время каждое государство нуждалось в развитом и многофункциональном языке. Таким языком для Западной Европы в течение тысячелетия стал латинский. Латынь была языком государственных учреждений, дипломатии, церкви, образования и науки.

В XVII-XVIII веках образование и наука в странах Европы постепенно переходят на национальные языки, хотя и в это время каждый образованный человек превосходно знал латынь, а научные работы по традиции до XIX века составлялись именно на этом языке. Дольше всего традиция использовать

латынь в профессионально-научном языке сохранилась в медико-биологических науках.

Значение латинского языка для постепенного и длительного формирования новых западноевропейских языков сохраняется и после падения Западной Римской Империи. Латинский язык продолжал оставаться языком государства, науки и школы в Франкском королевстве. После того как Франкская империя распалась в 843 г. на самостоятельные государства Западной Европы (Италию, Францию и Германию), отсутствие в них в течение нескольких столетий национальных литературных языков заставляло прибегать в сношениях между ними к помощи латинского языка. На протяжении всех средних веков и позже латинский язык являлся языком католической церкви, начало чему было положено уже упоминавшимися христианскими писателями поздней империи.

Латинский язык в его народной (разговорной) разновидности – так называемая вульгарная (в значении – народная) латынь – явился языком-основой для новых национальных языков, объединяемых под общим названием – романских. При общности происхождения романских языков между ними в настоящее время имеются и значительные различия. Это объясняется тем, что латинский язык проникал на завоёванные территории на протяжении целого ряда веков, в течение которых сам он как язык-основа несколько видоизменялся и вступал в сложное взаимодействие с местными племенными языками и диалектами. Известный отпечаток на возникавшие родственные романские языки наложило также различие в исторической судьбе территорий, на которых они формировались в течение длительного времени.

ПІЗНАЙ САМОГО СЕБЕ

Питання про фактичне авторство афоризму *cogito, ergo sum* – пізнай самого себе залишається відкритим. Однозначно можна сказати, що це було популярне прислів'я, яке пізніше приписувалося конкретним філософам: Геракліту, Періандеру, Піфагору та Сократу.

У діалозі Платона «Протагор» стверджується, що сім мудреців піднесли цю фразу, як початок мудрості, у дар богу Аполлону. На думку грецьких авторів, включаючи Арістотеля, максима, так називають крилаті вислови філософського напрямку, має єгипетське походження, оскільки досократики були під впливом саме цієї культури. Фраза *cogito, ergo sum* є однією з 147 дельфійських максим, яка була викарбувана на стіні в храмі Аполлона у Дельфах у Стародавній Греції, згідно з записами грецького письменника Павсанія.

Існує інформація, що спартанець Хілон зробив розширений варіант висловлювання: «Пізнай самого себе, і ти пізнаєш богів і всесвіт». Сенс фрази залишався загадковим для сучасників і викликав безліч тлумачень. Так, в платонівському діалозі «Хармид» афінянин Критій висловлює думку, що фраза «Пізнай самого себе», звернена богом до відвідувачів храму, повинна замінювати собою звичайне вітання типу «Здрастуй». Бог, таким чином, вважає самопізнання більш важливим, ніж здоров'я.

Сократ неодноразово звертався до цієї теми. Він вдається до питання, що таке сама людина? Видатний філософ пояснював, що у всякому ремеслі майстер і інструмент, яким він користується, не тотожні один одному. Швець, наприклад, користується різакон, ножем, також своїми руками, очима; але, він не є жодним з перерахованого. Людина одночасно послуговується усім своїм тілом. Відповідно, людина і тіло, яке вона застосовує, не одне й те саме. Що ж

таке сама людина? Сама людина – це те, що користується тілом; а те, що користується тілом, ми називаємо душею. Отже, людина є душа, яка керує тілом, як своїм інструментом, а значить бог, який закликає пізнати самого себе, насамперед підштовхує до ретельного вивчення власної душі. Крилатий вислів *cogito, ergo sum* уживається в значенні, що людині необхідно зрозуміти те, чого вона хоче, що зробить її істинно щасливою і що вона може зробити для досягнення цієї мети.

Знайомлення людини з довкіллям – процес довготривалий, який нерідко відбувається протягом усього її життя. Кожен ознайомлюється з наукою, культурою, мистецтвом, на чомусь зупиняється докладніше. Вибір предмету пізнання, звісно, вирішує подальшу долю людини, але досить часто під час буденної метушні ми забуваємо про головне – хто ми ? Відповідь на це доволі філософське питання не обмежується лише статусом у суспільстві або професією. Вона торкається й того, як ти ставишся до тих чи тих речей, учинків, чи шкодуєш про неправильну колись поведінку, що думаєш про навколишній світ, людей, релігію. Ти можеш досягати високих результатів, усюди здобувати пальму першості, бути найкращим професором у найпрестижнішому університеті, але якщо не усвідомлюватимеш власного «Я», не перебуватимеш у гармонії з душею і всесвітом, то не матимеш щастя, бо матеріальні цінності ніколи його не нададуть. Може здатися, що ти й справді отримуєш задоволення від матеріального, та воно тимчасове, а, отже, несправжнє – значить, це лиш ілюзія щастя.

Пізнати себе, відверто кажучи, абсолютно не просто, як може здатися на перший погляд. Труднощі полягають у тому, щоб прийняти себе з усіма позитивними і негативними сторонами, бути відвертим із собою, у жодному разі не закривати очі на недоліки, бо вони, як і невдачі, теж невіддільна частина тебе. Людина – істота суперечлива, у якій постійно розум диспутує із серцем, матеріальне – з духовним. Треба не соромитися цього, а прийняти себе справжнім. Не бійтеся себе засуджувати, але не забувайте і хвалити. Робіть це, пам'ятаючи, що у всьому є міра. Чесно, справедливо і критично ставитися до

себе, постійно аналізувати свої вчинки, безперервно прагнути до самовдосконалення – оце і є *пізнання себе*. Тільки так людина досягне справжнє розуміння своєї душі та здобуде істинне щастя. Отже, *cogito, ergo sum*.

Беккер Є., Апоненко І. М.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ЛАТИНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Сьогодні у розвинених мовах близько 90 відсотків нової лексики становлять терміни в таких галузях науки, як комп'ютерна техніка, біохімія, кібернетика, мікробіологія, хімія тощо. Поняття, які з'являються в науці, вимагають появи нових термінів.

Українська мова запозичувала в різні історичні періоди з інших мов слова-терміни та окремі елементи як усним та писемним шляхом. Греко-латинське походження мають терміни: психологія, ксерокс, скелет, бібліотека, бібліографія, біологія, фонетика, космос, ідея, метод, аналіз, історія.

Особливе місце в лексиці української мови займають слова латинського та грецького походження, більшість із яких використовуються в медицині: консилиум, екстра, розеола, табес, санітар, кардіограма, госпіталь, генетика, еритроцит, фурункул, валідол. Формування цих термінів розпочалося ще з V століття до н.е., з часів Гіппократа (460-370 рр. до н.е.) – «батька» наукової європейської медицини. У його працях ми знаходимо витoki медичної термінології. Велика кількість термінів, якими у своїх творах користувався Гіппократ, увійшла до міжнародного словника медицини.

Найуживанішими складовими при творенні медичних термінів є:

1. Суфікс *-itis* (*-itidis f*) передає значення «запалення», наприклад: блефарит (*blepharitis, itidis f*) – запалення повік; фарингіт (*pharyngitis, itidis f*) – запалення гортані; бронхіт (*bronchitis, itidis f*) – запалення бронхів, отит (*otitis, itidis f*) – запалення вуха.

2. Компонент *-ectomia, ae f* має значення «видалення», наприклад: тонзилектомія (*tonsilectomia, ae f*) – видалення мигдалин; апендектомія (*appendicectomy*) – видалення апендиксу; артеріектомія (*arteriectomia, ae f*) – видалення артерії.

3. Компонент *-pathia, ae f* позначає «хвороба»: увеопатія (*uveopathia, ae f*) – захворювання судинного тракту; мастопатія (*mastopathia, ae f*) – захворювання молочної залози.

4. Компонент *-metria, ae f* означає «вимірювання чогось»: хронометрія (*chronometria, ae f*) – це метод вивчення затрат часу на виконання робочої операції; спостереження та вимірювання тривалості її елементів, які циклічно повторюються.

5. Компонент *-ideus, a, um* передає значення «схожості на щось»: крилоподібний – *pterygoideus, a, um*; перснеподібний – *cricoideus, a, um*.

Велику кількість слів ми вживаємо щоденно навіть не замислюючись, що вони утворені за допомогою латинських префіксів, суфіксів та коренів. І тут постає питання, а чому взагалі ми їх так широко використовуємо? Хіба не можна замінити їх вживанням звичайних українських слів? Дійсно, можна. Але куди простіше та більш престижно прикрашати своє мовлення вивченою термінологією, що стосується не тільки медицини. Простіше – тому, що часто в латинській мові та медичній термінології можна одним терміном замінити велику кількість слів, які нам довелося б вжити в українській мові. Наприклад:

1. *Dysfunctio* – порушення функції системи, органа або тканини організму, розлад функції.

2. *Hypertonia / hypotonia* – підвищений або понижений артеріальний тиск.

3. *Receptio* – сприймання подразнень рецепторами; перетворення їхньої енергії на нервові імпульси.

4. *Rhinitis* – запалення слизової оболонки носа.

5. *Osteologia* – вчення про кістки; розділ анатомії, що вивчає скелет, будову й розвиток кісток.

Отже, можна впевнено стверджувати, що сьогодні для визнання особи, як висококваліфікованого спеціаліста, на міжнародному рівні знання латинської мови та термінології є необхідною складовою. Тому слід завжди пам'ятати «Scientia potentia est!».

Борисенко Д. О., Ратомська Л. В.
Університет імені Альфреда Нобеля

ЛАТИНСЬКА МОВА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Латинська мова (Lingua Latina) - одна з найстародавніших мов індоєвропейської групи, основна мова європейської культури від античності до нового часу. Латинська мова є важливим культурним явищем сучасного світу. Без цієї, здавалося б, «мертвої мови» неможливо уявити собі сфери людської діяльності. Якщо ретельно придивитися, то виявиться, що сфера використання латини досить широка і відрізняється значною різноманітністю.

Латинська мова відігравала важливу роль у культурному розвитку як і у всьому світі, так і в Україні. Вперше латинізми з'являються в українській мові ще в X-XI ст. Однак основна маса латинських слів була засвоєна в XVI-XVII ст. В історії України це був період енергійного культурно-просвітницького руху, розквіту науки та літератури. Українські книжники розуміли міжнародне значення латинської мови в Західній Європі, її престижність. І вже з XVII століття відбувається переорієнтація української культури на західноєвропейські освітні зразки, й латинська мова, як мова освіти й культури, стає обов'язковою для вивчення в багатьох тодішніх навчальних закладах. Загалом в Україні ставлення до латинської мови на різних етапах її використання було неоднаковим: спершу — ворожим, згодом — прихильним. Опрацювання латиномовного масиву в українській філології розпочалося із поетичних жанрів, зокрема, вельми поширеним на той час епічному та етикетному присвячена переважна більшість сучасних досліджень; розгляд

прози досі обмежувався духовно-філософськими (С. Оріховський) та науковими (Ю. Дрогобич) трактатами. Також немало латиномовних творів містить літературно-публіцистична спадщина тих, без чиїх імен сьогодні важко уявити давню українську літературу: Герасим і Мелетій Смотрицькі, Лаврентій Зизаній, Памво Беринда. Українська латиномовна література створювалася протягом XV-XVIII ст. такими авторами як Григорій Сковорода, Станіслав Оріховський, Ян Юзефович та багато інших.

І вже зараз ми можемо аналізувати українські твори та українську літературу загалом, де можна побачити як українські письменники активно застосовували латинську мову для передачі певного настрою, переживань та своїх думок.

Так, наприклад, відомий вірш Івана Франка називається «*Vivere memento*» — пам'ятай, що живеш. Цю фразу утворено аналогічно до латинської «*Memento mori*» — пам'ятай про смерть.

Аналогічним чином, Леся Українка використовує «*Contra spem spero*», тоді як латинський крилатий вираз «*Dum spiro, spero*» (Поки дихаю, сподіваюсь). Але тут потрібний більш детальний аналіз.

«*Contra spem spero*» (Без надії сподіваюсь) - назва хрестоматійної поезії Лесі Українки, що сприймається як кредо молодої письменниці, декларація її незнищенного оптимізму, незламності духу людини:

«Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу, геть, думи сумні!»

Вірш увіходить до першої збірки Лесі Українки "На крилах пісень", що побачила світ на початку 1893 р. у Львові, принісши авторці популярність і визнання критики.

Сентенцію створено за допомогою оксиморону - стилістичної фігури, яка полягає у свідомому поєднанні протилежних за змістом понять, які логічно, здавалося б, виключають одне одного, але спільно створюють нове уявлення.

Це парадоксальне зіткнення двох латинських слів: *spes*, надія і *sperare*, сподіватися. Адже надія може включати одночасно і несприятливий, і щасливий хід подій.

• *Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio*
(Horatius).

Полонена Греція взяла в полон дикого переможця і принесла мистецтва в простакуватий Рим (Горацій).

Деякі українські історики (Михайло Грушевський, Іван Огієнко, Іван Крип'якевич), а також Леся Українка в драматичних поемах "Бояриня" та "Оргія" переносили цей вислів на стосунки України та Росії другої половини XVII - початку XVIII ст. Підтекст "Оргії" дуже виразний: Леся Українка правдиво відобразила стосунки між "тюрмою народів" - імперською царською Росією (Стародавнім Римом) й колоніально пригнобленою Україною (Стародавньою Грецією), викрила політику великодержавного шовінізму в ставленні до культури поневоленого народу, культури навіть давнішої і багатограннішої, ніж та, що насаджувалася імперіями - римською та царською.

• *Non multa, sed multum* (Plinius Caecilius Secundus (Iunior)).

Не багато (кількісно), але багато (за змістом) (Пліній Молодший).

Часто вживається як епіграф, зокрема видатним українським поетом шістдесятником Борисом Олійником до власної передмови "Не вернувся з плавання..." до "Поезій" іншого славетного українського поета-шістдесятника Василя Симоненка (1935-1963), земний шлях існування якого був надзвичайно коротким, але його вірші стали безсмертними, як-от "Лебеді материнства", "Ти знаєш, що ти - людина...".

• *Fiat lux - et stabat lux.*

Хай буде світло - і стало світло (Вислів з першої книги Біблії ("Буття", 1, 3) Як парафраза -*fiat* пох "хай буде тьма!" - вислів дав назву поезії "Fiat пох!" Лесі Українки з її другої збірки «Думи і мрії». Її символічні образи дуже конкретні: образи тюрми, залізних кайданів, дикого хаосу й мороку у володіннях "царя тьми", що створює універсальний образ царської тюрми народів. Понури її

деталю протиставлено символи оптимістичної тональності - світла, блискавиць, іскри Прометея (розвивається шевченківське розуміння Прометея як символу народу), слова-зброї, цілком реальні постаті "робітників діла і слова:

«Гей, царю тьми!
Наш лютий вороже!
Недарма ти боїшся
Кайданів тих залізної музики!
Боїшся ти, що грізні, смутні гуки
Пройняти можуть і камінне серце.
А чим же ти заглушиш дикий голос
Хаосу темного, крик голоду й біди
І розпачливого гукання "світла, світла"?
На нього завжди, як луна у горах,
Одважні, вільні голоси озвуться.
"Хай буде тьма!" - сказав ти, - сього мало,
Щоб заглушить хаос і Прометея вбить.
Коли твоя така безмірна сила,
Останній вирок дай:
"Хай буде смерть!"»

Як ми можемо побачити, що українські діячі, особливо письменники, дійсно використовували латинську мову в літературі, і навіть дуже активно. Таким чином, можна й насправді сказати, що латинська мова відігравала та відіграє важливу роль саме в українській літературі. Саме латинську мову автори вживають для придання особливого колориту, використання виразності, звучності і лаконічності латині (переважно в поезії).

Латинь продовжує жити не тільки в термінах, але і в численних крилатих виразах, афоризмах, прислів'ях. Їх можна зустріти в працях великих учених, творах письменників, промовах ораторів, та й у мові звичайних людей. Практично любий вираз має прихований сенс, що змушує думати, міркувати.

Латинська мова має як і велике загальноосвітнє значення, так і допомагає краще та глибше аналізувати мову і літературу. Отже, можна сміливо сказати, що латинська мова буде існувати і розвиватися, маючи таке ж значення, як і раніше.

Брошеван М. О., Запорожець О. С.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ЛАТИНСЬКА МОВА У МАГІЇ

Магія – це щось таке незвичне, страшне але водночас інтригуюче і захоплююче. Кожен, хто хоч раз чув про неї, хотів або навіть «використовував» магію.

Магія - це не тільки збори ритуалів, заклинань і обрядів. Перш за все, це спосіб сприйняття світу. Недарма в перекладі з давніх мов слово означає мудрість, пізнання, глибоке і серйозне дослідження.

З давнини людина проводить обряди, намагаючись захиститися від різних бід або небезпек. Учені вважають, що саме магичні ритуали древніх створили цивілізацію. Люди з різних причин поспішають до мага або астролога. Але заради чого б не проводилися ритуали, вони завжди відбуваються з вірою. Присутність релігії, філософії самопізнання - обов'язкові. На відміну від молитви, заклинання або закляття не носять прохальний характер. Вони скоріше є наказом, усною формою особливого договору з білими або темними силами, який часто скріплюється кров'ю.

У наш час звернення людей до магичних ритуалів зростає на тлі економічних і політичних криз, катастроф, епідемій, інший вираженою нестабільності суспільства. Ось, наприклад, частина заклинання для виконання бажання:

*...Et per nomen stellae, quae est Sol, et per signum, et per immensum
nomen Dei vivi, conjuro vos Angeli, qui creavit mundum et quicquid in eo*

est, quod pro melabores, et ad moleas omnem meam petitionem, juxta meum velle et votum meum, in negotio et causa mea...

Що перекладається як: «...Іменем зірки, названої Сонцем, її знаком, великим ім'ям живого Бога, я благаю вас, о, великі Янголи, щоб ви попрацювали для мене і допомогли виконати мої прохання згідно з моєю волею і бажанням щодо відомих мені причин і моїх справ...» Це заклинання відводять до заклинань білої магії, та ніякої шкоди не несе, але фахівці не радять проводити будь-які ритуали людям без певних знань.

Стародавні латинські записи заклинань мають не тільки сакральне значення, а й здатні зробити кардинальний вплив на життя людини. Вважалося, що саме обряди проведені на латинській мові були найсильніші та приносили найбільшу користь. Отже, латинська мова широко використовувалася у різних обрядах, магічних діях, заклинаннях давнього світу. Вона й у наші дні вважається найсильнішою.

Васильєва А. О., Запорожець О. С.

Дніпропетровська медична академія МОЗ України

ЯК ВИВЧИТИ ЛАТИНСЬКУ МОВУ

Як ви вважаєте, можливо вивчити латинь самотійно? Так, це досить реально, якщо застосовувати правильні підходи до навчання. Єдина складність у вивченні латині полягає у тому, що усна практика з живими людьми буде майже відсутня, бо мова – мертва. Але при відповідній мотивації і старанні ви зможете вивчити латинь самотійно в домашніх умовах у найкоротші строки. Тепер промови Папи Римського, трактати Юлія Цезаря і вчення великих філософів минулого мовою оригіналу більше не будуть для вас абракадаброю і не зрозумілим набором звуків.

Знання з латині можливо отримати безкоштовно. В інтернеті чимало навчальних посібників і тематичних сайтів. Варто віддати перевагу російським та німецьким підручникам (навіть перекладні та адаптовані).

✓ Крок перший – Придбати книгу-практикум

Починати вивчення латинської мови рекомендується з придбання книги-практикума по вивченню латині. Обов'язково, аби в даній книзі була велика кількість вправ і відповідей до них, бо вірогідніше всього займатись ви будете самостійно і перевірити вас буде нікому.

✓ Крок другий – послідовність

Але мало придбати практикум по вивченню латині, потрібно його пройти. І дуже важливо, аби ви виконали кожну вправу і завдання у книзі. Навчання по практикуму полягає у тому, що вправи побудовані таким чином, аби збалансувати відсутність педагога, тому для того, аби гарно вивчити латинь в домашніх умовах важливо забути про лінь і робити кожну вправу у книзі від початку і до кінця.

✓ Крок третій – Комбінуйте: читайте спочатку книгу, а потім переходьте до простого

Даний крок можна назвати комбінацією двох методів. Читати книги складніше і воно заставляє ваш мозок напрацьовувати навичку виловлювання суті написаного, бо одне слово на латині може мати декілька значень і якщо ви втратили ланцюжок логіки, то можете просто не зрозуміти написаного. А коли ви читаєте щось просте, то це дозволяє закріпити навички.

✓ Крок четвертий – Думати на латині

Після того, як ви навчилися читати і перекладати тексти на латині, настав час поставити собі амбіційну ціль: розуміти латинь настільки добре, щоб підсвідомо розуміти суть речення. Така амбіційна ціль потребує від вас вміння думати на латині. Це не легко, адже зазвичай, це вміння з'являється при живій розмові, тому у випадку за латинню вам доведеться прочитати і перекласти багато текстів.

✓ Крок п'ятий – Використовуйте будь-яку можливість для розмови

Сьогодні велика рідкість зустріти людину, котра знає латинь. Але якщо вам випав шанс усної практики мови – не втрачайте можливості! Спілкування з людьми – кращий спосіб вивчити латинь. Крім того, ви можете вступити у різноманітні групи по вивченню латині у соціальних мережах, там ви легко знайдете людину, з котрою можна відпрацювати усні навички латині за допомогою Skype.

✓ Крок шостий – Створіть власний словник

У процесі вивчення латині ви будете записувати не мало нових слів, ідіом, котрі мають власне значення, не розуміючи котре не зрозумієш суті. А для того, аби цей процес не перетворився у щось буденне і не цікаве, ви можете почати складати власний словник.

Основний посил: вивчення мови має стати веселим.

Ворническо В. В., Ратомская Л. В

Університет имени Альфреда Нобеля

ОБРАЗОВАНИЕ В ДРЕВНЕМ РИМЕ

Латинский язык относится к группе италийских мертвых языков. Становление литературного латинского языка происходило во II—I вв. до н. э., а наибольшего совершенства он достиг в I в. до н. э., в период так называемой классической, или «золотой», латыни. Он отличался богатейшей лексикой, способностью передавать сложные абстрактные понятия, научно-философской, политической, юридической, хозяйственной и технической терминологией.

За этим периодом следует постклассическая, или «серебряная», латынь (I—II вв. н. э.), когда окончательно упрочились нормы фонетики и морфологии, были определены правила орфографии. Последним периодом существования латыни античного времени была так называемая поздняя латынь (III—VI вв. н.

э.), когда стал усиливаться разрыв между письменной, книжной латынью и народно-разговорной. В странах Западного Средиземноморья к концу II в. до н. э. латинский язык завоевывал положение официального государственного языка. Но так как на западе Европы латинский язык в его разговорной форме распространялся, почти не встречая сопротивления племенных языков, то в глубине Средиземноморского бассейна (Греция, Малая Азия, Египет) он столкнулся с языками, имевшими более длительную письменную историю и имеющими уровень культуры значительно выше, нежели латинский язык римских завоевателей. Большое распространение в этих регионах еще до прихода римлян получил греческий язык, а вместе с ним – греческая, или эллинская, культура. Образованные римляне, как правило, читали и разговаривали на греческом языке. В разговорный и литературный латинский язык входили заимствованные греческие слова, особенно активно после того, как под власть Рима во II—I вв. до н. э. попали Греция и страны эллинизма. Со II в. до н. э. Рим начал усваивать лексику греческой науки, философии и медицины, частично заимствуя вместе с новыми понятиями и обозначающие их термины. *Латинское письмо* вначале было только письмом маленькой области Лациум, в особенности города Рима. Самая давняя форма латинского письма – *капитальное письмо*. Его буквы похожи на современные большие латинские буквы – квадратные по форме. Созданное на твердом материале монументальное капитальное письмо было перенесено на папирус, впоследствии на пергамент и бумагу. Оно было сохранено в дальнейшем только для инициалов, титулов, заглавных строк. В 3-4 веках развилось *унциальное письмо*, буквы которого похожи на маленькие латинские буквы. Его появление стало возможным с изобретением пергамента. Тенденция к четкости и красоте, достигаемым хотя бы путем относительно медленной вырисовки букв на мягком материале, создала различные формы книжного письма. Этими же формами пользовался печатный станок. Это смягченное письмо явилось в форме *унциала*, затем *полуунциала* и даже *чвертьунциала*. На смену полуунциалу и национальным курсивам в начале 8 века

приходит минускул. В 12 веке начинает складываться новый стиль письма – *готическое* (или монашеское) письмо. Для готического письма характерны остроугольные, изломанные очертания букв. В 14-15 вв. *карolingский минускул* возрождается в виде *антиквы* (округлого гуманистического письма). Антиква распространилась в Европе в 16 веке. *Книгопечатание застало* в области книжного письма два конкурирующих типа: *готическое письмо*, особенно излюбленное с 14в. в странах германской культуры, и возрожденное *карolingское круглое письмо* – *антиква* (antiqua, или romana), которое преобладало в Италии и Франции. *Система образования в Древнем Риме* строилась на основе и под влиянием греческой системы образования. О школах как таковых в Древнем Риме первые упоминания встречаются, начиная примерно с 450 года н.э. До этого времени обучением своих детей занимались родители. В семьях считалось правильным вырастить детей законопослушными гражданами своего государства. За воспитание дочерей вплоть до их замужества отвечала мать, а за воспитание сыновей до 16 лет – отец семейств. *Начальное образование детей* в Древнем Риме. От домашней системы образования в Древний Рим стал отказываться с началом эпохи Пунических войн. Именно тогда у многих жителей появились свободные денежные средства. В это время стали возникать частные школы, дававшие начальное образование детям до 12-13-летнего возраста. Здесь давали простейшие знания по геометрии и арифметике, латинскому языку и литературе. Учителя в этом периоде обучения назывались литераторами. Существовали интересные методы обучения грамоте. Дети сначала учили буквы на слух, не видя их написания, и на слух же учились складывать из них слоги и слова. Считать учились буквально на пальцах: пальцы левой руки обозначали единицы и десятки, пальцы правой – сотни и тысячи. *Среднее образование детей* в Древнем Риме. Желаящие учиться дальше могли пойти учиться к грамматiku, а в 16-летнем возрасте и к ритору. У учителя-грамматика получались знания более высокого уровня, сравнимого с нашей средней школой. Среднее образование в Древнем Риме должно было состоять из сплава наук и искусств. Ученики грамматика

читали вслух и учили наизусть изречения мудрецов, повествования об исторических подвигах, отрывки из Вергилия и Горация, Гомера. После зачитывания кого-либо текста происходил анализ содержания текста, разбирались язык и стиль написания. ***Образование в школах риторики.*** Дети знатных и богатых родителей после прохождения курса школы грамматики могли пойти учиться в более высокую школу, школу ритора или риторики, т.е., в школу красноречия. Высшие риторские школы располагались только в столицах провинций и в самом Риме. Обучение, в основном, было посвящено блестящему овладению ораторскому искусству. Преподавалась теория этого вида искусства, давались практические задания по самостоятельному составлению текстов речей и выступлений. Для этого необходимо было хорошее знание литературы, мифологии, истории, общественной жизни, философии.

Голуб М. А., Запорожец Е. С.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

ЛАТЫНЬ В ИМЕНАХ

Значительную часть словарного состава русского языка составляют латинизмы. Латинская лексика проникала в русский язык в течение многих веков: в древнейший период, особенно после принятия христианства, через греко-византийское посредничество, а с развитием просвещения в 16 в. она появляется и в церковнославянском языке, выполнявшем в то время функцию литературного. Одной из наиболее обширных областей применения заимствований из латинского языка являются имена.

В конце X века из Византии на Русь вместе с новой верой пришли церковные книги и, в частности, святцы. Они содержали христианские имена, среди которых были имена греческого и латинского происхождения. С тех пор церковь стала запрещать древнерусские имена как языческие и заменять их

христианскими. Славянские имена не сразу сдали свои позиции в языке. Однако к XVIII—XIX векам древнерусские имена были полностью забыты и вышли из употребления. А имена греко-латинского происхождения, наоборот, прочно вошли в русскую культуру.

Если внимательно присмотреться к таким именам, то можно увидеть в них, как в зеркале, отражение истории и мифологии великой античной цивилизации.

Имена во многом являются отражением многовековой культуры античного мира. Многие из них - эпитеты к именам собственным римских богов. Так, **Маргарита**, в переводе с латинского «жемчуг, жемчужина» (*margarita*, ае f), восходит к эпитету богини Венеры, являющейся покровительницей моряков. С эпитетом этой богини связано и имя **Марина**, т.е. «морская» (*marinus*, а, um). Имена **Виктория** и **Виктор** связаны с римской богиней Победы (*Victoria*). **Роман** переводится «римлянин» от прилагательного *romanus*, а um **Максим** - «величайший» от *maximus*, а um, **Константин** означает «постоянный» - от *constans*, *antis* (в математике существует понятие «константа», обозначающее постоянную неизменяемую величину). Однокоренные имена **Виталий** и **Виталина** восходят к латинскому существительному *vita*, ае, f - жизнь и переводятся как «полный жизненных сил», отсюда «витамины» - вещества, необходимые для жизни. Имя **Сергей** относится к римскому родовому имени *Sergius*, что, возможно, означает «высокочтимый, высокий». И это мизерное (*miser*, *era*, *erum* - бедный, скудный) количество примеров имен, пришедших из латыни.

Другим примером заимствований из латинского языка являются названия месяцев. Ещё в Древнем Риме был разработан солнечный календарь, состоявший из названий, связанных с римскими богами, императорами и просто числами. Он и был принят за основу, а впоследствии вытеснил древнеславянский календарь, скорее всего по религиозным причинам. Само слово «календарь» - *calendarium*, i n является латинским и в древности обозначал первый день каждого месяца (*Calendae*, arum f). У римлян год начинался не с января, как сейчас, а с марта. Происхождение названия первого

весеннего месяца **март** связано с именем римского бога войны - Марса, который считался отцом Ромула, легендарного основателя и первого царя Рима. Именно в этом месяце, с наступлением тепла, римляне начинали военные походы. Аналогично названы **май** и **июнь** - в честь римских богинь Майи и Юноны, а **январь** назван в честь Януса, римского бога всех начал. **Апрель** от латинского *aprilis* - раскрытие, берет начало от глагола *aperire* - открывать, а **февраль** - от *Februa, oium n* - праздник очищения. Иным примером служат названия месяцев **июль** и **август**, названные, соответственно, в честь императора Юлия Цезаря и его приемника, императора Августа. С нумерацией связаны сентябрь, октябрь, ноябрь и декабрь: **сентябрь** - *septem* - седьмой, **октябрь** *octo* - восьмой, **ноябрь** - *novem* - девятый, **декабрь** - *decem* - десятый.

Также хотела обратить внимание на серию книг про Гарри Поттера, так как являюсь безусловным любителем цикла книг про «Мальчика, который выжил». Имена героев, а также часть названий, которые у русского читателя не вызывают никаких ассоциаций, у Д. К. Роулинг не так просты, как кажется. Для многих имен и названий заклинаний писательница использует латинский и французский языки, причем умело обращается с корнями этих слов. Словом, в именах ее героев, а также в понятиях, которые она использует, содержатся некие намеки. Например:

Альбус Дамблдор (Albus Dumbledore). Первое слово — это латинское прилагательное *albus* белый (матовый, в отличие от *candidus* — белый сверкающий). С фамилией дело несколько сложнее. Я предполагаю, что здесь соединение англ. *dumbly* молча, безмолвно, молчаливо и фр. *dore* золоченый, позолоченный. Я это имя понимаю как «молчаливо золотой», «тот, кто не хвалится своим блеском».

Волан-де-Морт (Voldemort) — тут усматривается сразу два латинских корня: *volo* я желаю и *mors, mortis* смерть. С другой стороны, *vol-* корень от слова летать. Не забудем и про предлог *de*. Это предлог, имеющий значение: с, из; от, у; согласно. Кроме того, это приставка, обозначающая отделение. Таким образом, *Voldemort* — это «желаю отделиться от смерти», «лечу от смерти».

Люциус Малфой (Lucius Malfoy) тут совсем просто: Lucius — прямая ассоциация с Люцифер, вероятно. В фамилии Malfoy — явный корень французского глагола *malfaire* причинять зло. Про имя «Драко» и не говорю — это слово «дракон» — **Draco** по-латински.

Римус Люпин (Remus John Lupin) Начнем с имени Remus. Если мы обратимся к латинскому написанию, то получаем имя Рем. Рем — брат Ромула; обоих вскормила волчица, а затем они основали Рим. Фамилия тоже весьма прозрачна: здесь латинский корень *lupus* волк.

Сангвини (Sanguini) Тоже просто: латинское существительное *sanguis*, *inis* m кровь.

Северус Снегг (Severus Snape) Здесь латинское *severus* суровый, жестокий и английское *Snape*. С фамилией две ассоциации: *snake* змея и *snar* неожиданный.

Гарри Поттер (Harry Potter) В фамилии предполагается латинский корень *potens*, *potentis* сильный, могучий.

Рубеус Хагрид (Rubeus Hagrid) Здесь мы имеем латинское прилагательное *rubeus* красный.

В заключении хотелось бы отметить, что латынь встречается повсеместно и круг заимствованных слов довольно велик. Хотелось опровергнуть одно распространенное заблуждение, что латынь - мёртвый язык и на нем никто не разговаривает. Да, давно уже нет народа, для которого латинский язык был бы родным. И всё же, как это ни парадоксально, на нем говорят многие - в том числе и каждый из нас.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛАТИНСКИХ СЛОВ В СОВРЕМЕННОЙ ИНДУСТРИИ РЕКЛАМЫ

В 21 веке латинский язык принято считать мертвым языком. К мёртвым языкам причисляют языки, которые не имеют живых носителей. И действительно, людей, для которых латинский язык был родным, нет уже более полутора тысяч лет. Но прошлое этого языка было настолько выдающимся и влиятельным, что даже через тернии веков, не имея отношения к романской группе языков, мы находим отголоски этого «забытого» языка в повседневной жизни. В современной культуре латынь занимает особое место. Вы можете не быть деятелем науки, не изучать медицину и право, ничего не смыслить в культуре древних римлян и все равно, даже того не замечая, находить подтверждения актуальности латинских слов и примеры их использования в современном мире.

Где? Буквально на каждом столбе! Современные рекламные компании все чаще и чаще используют в качестве логотипов, рекламных слоганов и названия сайтов именно латинский язык. Но почему именно латынь стала всё чаще появляться в рекламной индустрии?

Во-первых, само слово «реклама» восходит к латинскому глаголу *reclamare* («выкрикивать»), потому как в Древнем Риме подобные объявления зачастую читали на рыночных площадях при большом скоплении народа. Во-вторых, в наше время все больше людей объединяют интернет-сайты, для написания веб-адресов которых принята латиница. В-третьих, по одной из версий, символ @ был изобретен средневековыми монахами для сокращения латинского предлога *ad* (у, к, при, около), что представляется логичным для написания адреса электронной почты, созданного при определенном сайте.

Уже давно было замечено, что латинские слова являются хорошим решением для названия бренда. В связи с тем, что латынь оставила свой отпечаток не только в языках романской группы, название брендов на латыни кажутся легкими на слух и для запоминания, а значит практически интернациональны. Посмотрим на некоторые удачные примеры использования латинских слов в названии брендов.

Сложно догадаться, что название известного напитка «Pepsi» имеет латинские корни. Калеб Брэдхам, создатель напитка, закончив медицинский колледж и зная латынь, взял за основу своего логотипа слово «dyspepsia» («расстройство пищеварения»), убрав приставку «dys». Тем самым породив миф о том, что новая pepsi – полезная для здоровья и аппетита вещь.

Когда химик и соучредитель компании Beiersdorf доктор Оскар Тропловиц понял, что водно-масляная эмульсия выступит в качестве идеальной базы под косметический крем для кожи, оставалось только придумать название, которое было подсказано самим кремом. Вдохновленный его белоснежным цветом, доктор Тропловиц назвал крем Nivea от латинского «nix, nivis» («снег»), то есть, nivea в переводе с латыни означает «белый как снег».

Название одной из крупнейших американских телекоммуникационных компаний Verizon – умелое сочетание двух латинских слов. Verizon, образованно от veritas - verus («истина» - «истинный») и horizon («горизонт»). Так, одним емким словом компания выразила собственное кредо и принципы ведения бизнеса.

Акио Марита и Масару Ибука – основатели компании SONY, осознавая возможность выхода на мировой рынок поменяли старое название «Токийская научно-исследовательская лаборатория» на простое и понятное SONY, от латинского sonus («звук»).

В Украине примерно на 100 человек приходится 17 котов, поэтому очень многие из нас сталкиваются с названием торговой марки Felix, которую производит всемирно известная компания Нестле Пурина. Названием корма служит латинское слово «Felix» - «счастливый».

Название средства для очистки поверхностей «Domestos», вероятно тоже берёт своё начало от латинского слова «domesticus» - «принадлежащий (относящийся) к дому, собственный», что подчеркивает область использования этого продукта.

Шоколад “Aero”, выпускающий фирма Nestle - от латинского aer «воздух».

Общеизвестное название «словесной» настольной игры Alias («иначе говоря, иными словами») также имеет полностью латинское происхождение.

Этим не исчерпывается список использования латинских слов в современной рекламе. Создание рекламных объявлений не только на национальных языках, но и на латыни, вполне оправдано. Вследствие поиска новых способов воздействия на общество происходит возврат к первоисточнику как средству объединения людей. Сегодня рекламная информация сопровождает человека всюду: в газетах и журналах, на радио и телевидении, на улице в виде растяжек и стендов, а также почти на каждом интернет-сайте. Целью распространения рекламной информации в виде ярких лаконичных сообщений на латинском языке может служить привлечение внимания более широкого круга интернет-пользователей и выведение информации на международный уровень.

Гусаров Д. В., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ОСОБЕННОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛАТИНОЯЗЫЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Начиная с IV-V веков н.э., латынь была основным письменным языком Западной Европы; и хотя латинский язык, как известно, впоследствии исчезнет как язык литературы, недооценивать его значение и приписывать его к обычным, естественным периодам не стоит. Латинская литература связывает

старое и новое, античность и новые национальные литературы. В средние века в латиноязычной литературе преобладали религиозные жанры, толкования библейских мотивов; в эпоху Возрождения, однако, преобладали тексты, произведения светского содержания, которые, тем не менее, отличались широким использованием античных жанровых форм — такая подача является, возможно, самой выразительной и самой главной особенностью латинской художественной литературы. Несмотря на то, какой большой промежуток времени охватывается ею, жанровые правила подачи и основные приемы зачастую остаются теми же.

Историю латинской литературы можно разделить на несколько периодов. Первый период - IV - середина VIII века - характеризуется переходом от светского образования к церковному. Монастыри в этот период были единственным местом, где книги читали и переписывали, можно было получить образование. К оказавшим наибольшее влияние на средневековую словесность памятникам латинской литературы относятся «Исповедь» Августина, «Психомеханика» Пруденция, «Бракосочетание Филологии и Меркурия» Марциана Капеллы. Авторы этого периода - папа Григорий I Великий, поэт и гимнограф Венанций Фортунат; историки Григорий Турский и Беда Достопочтенный.

Второй период (конец VIII-IX века), получивший название «Каролингское возрождение», обозначен стремительным ростом интереса к литературному наследию античности. Латинская литература культивируется учёной придворной академией, созданной Карлом I Великим. В разное время в него входили историк и поэт Павел Диакон, поэт и педагог Алкуин, поэт и церковный ритор Теодульф и др. Члены кружка подражали античным образцам, создавали схолии к античным памятникам, но содержание их текстов было по-прежнему религиозным.

Позднее, вплоть до XIV-XVI веков, литература становится всё менее религиозной и всё более светской. Однако, даже в условиях настолько развитого, во многом отличающегося от античного, общества, писатель и поэт,

как и прежде, обращается к классике Овидия и Цицерона, сохраняя непоколебимые устои оригинального их творчества.

Довгань Є. Р., Запорожець О. С.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ЗАСТОСУВАННЯ ЛАТИНІ В ЕКЗОРЦИЗМІ І ОКУЛЬТИЗМІ

Власне, що є екзорцизм і окультизм?

Екзорцизм - звичай або обряд у рамках різних релігій і вірувань, що складається з вигнання бісів, демонів та нечистої сили з людини.

Окультизм - загальна назва навчань і традицій, які вважають, що існують приховані й невідомі науці сили.

До наших днів дійшло безліч легендарних фраз на латині, які на думку езотериків, не загубили сенсу і своєї містичної сили, проте присутня складність у правильності вимови і істинного розуміння сенсу фраз.

Aquae in mae fluunt et dies

et anni in aeternitatem fluunt

(Як в море ллються швидко води, так у вічність ллються дні і роки.)

Чому саме латинську мову використовують в цих галузях?

Передбачається, що існує дві причини: лінгвістична та історична. Лінгвістична полягає в тому, що мова європейська і вважається основоположницею інших: є можливість вгадувати коріння та наявність схожих фонем, але при цьому мова сама по собі незрозуміла. А це завжди звучить загадково.

Основна причина, напевно, історична. Латинь довгий час використовувалася як основна міжнародна інтелектуальна і церковна мова в Західній Європі. Переважна більшість трактатів і праць середньовіччя і раннього Нового часу написано саме на латині. І до сих пір ця мова є однією з основних у Ватикані. Є припущення, що більшість богословських трактатів й

по сьогодення пишуться «мертвому мовою». А молитви й зовсім читаються на ній. Так що латинь не тільки найвідоміша і розповсюджена європейська давня мова, але також і найцерковніша. А чим же ще виганяти демонів, якщо не древніми церковними молитвами?

Найчастіше в ритуалі використовується латина, саме на ній читаються всі молитви й заклинання, вважається, що вона найсильніше впливає на демонів, а тому молитви на цій мові найбільш ефективні і болючі для нечистої сили.

Латинь здавна використовували маги як для успішного проведення містичних церемоній, так і для виготовлення талісманів, а церковні служителі - для обрядів екзорцизму. Майстри окультизму повинні були не тільки знати латину, а й уміло складати магичні заклинання, керуючись певними правилами, які передавалися від Учителя учню, що гарантувало безпеку і успіх під час обрядів.

Історики стверджують, що найперші заклинання писалися на латині. Для відьом вони становили особливу важливість. Така популярність виправдовується тим, що люди вірять в силу латини. Головна причина полягає в тому, що мова вже давно офіційно визнана мертвою. І тому людство вважає, що вона володіє неймовірною силою, здатною зруйнувати навіть найсильніші чари.

Єханін М., Сидора М. Ю.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ЛАТИНСЬКА МОВА В МУЗИЦІ

Культура римської цивілізації має багатовікову історію. Латинська мова, яка є носієм давньої культури і зараз залишається мовою науки, філософії, медицини, релігії та юриспруденції, а також літератури багатьох народів Європи. Дослідження істориків показало, що музика зародилася практично

одночасно з мовою. Спочатку вона супроводжувала мандрівних співаків, потім виникла мелодія, а за нею вже і пісня.

Якщо говорити про латинську мову в музиці – це, у першу чергу, літургійні тексти, а також гімни, піснеспіви, молитви та латинська пісня.

Літургійна драма (від грец. *Leiturgia* - богослужіння) зароджується в надрах самого богослужіння. Так, у цій драмі присутня деяка театралізація. Наприклад, при виконанні обрядів використовувалась пантоміма. Із різдвяних і великодніх служб повільно розвивалися, шляхом драматизації окремих обрядів, різдвяні та великодні драми, які від примітивної театралізації переросли в справжній театр – у костюмах та зі сценічним оформленням.

Коли літургійна драма, вийшовши із церкви, перетворюється на містерію (лат. *mysterium*, від. грец. *Mysterion* – таємниця). То вже сама містерія тяжіє до місцевої мови, вона включає народно-комічні побутові сцени, великі вокальні соло та навіть танці.

Найвідоміша збірка середньовічних пісень, написаних латинською мовою, - це «*Carmina Burana*» (від латинської **carmen, inis n** – пісня, наспів; **Burana** – найстаріший монастир у Баварії). Всі пісні збірки діляться на декілька груп:

1. *Carmina moralia et satirica* (пісні повчальні та сатиричні);
2. *Carmina amatoria* (пісні любовні);
3. *Carmina ecclesiastica* (пісні церковні);
4. *Carmina potoria* (пісні застільні);
5. *Ludi* (театралізовані вистави, буквально від лат. *ludus, i m* – гра);
6. *Supplementum* (доповнення: пісні німецькою, від лат. *supplementum, i n* - доповнення).

На окрему увагу заслуговує історія походження нот та їх розвиток. Знайомі всім – до, ре, мі, фа, соль, ля, сі – вперше з'явилися в епоху Середньовіччя в XI сторіччі. Гвідо д'Ареццо — один з найбільших реформаторів у галузі музичної практики середньовіччя, увів у музичну практику систему сольмізації, 4-лінійний нотний стан з літерним позначенням висоти звуку на кожній лінії, і ключ. Під час виступу хору Гвідо, для вказівки нот, використовував свою ліву

руку: згинаючи суглоби пальців, він показував, яку з нот треба брати. Через деякий час він почав записувати ноти у вигляді заштрихованих квадратиків, які розміщувалися на певному місці на нотному стані (тоді це були чотири паралельні лінії). Зараз цих ліній п'ять, а ноти зображують у вигляді кружечків. Кожній із семи нот октави Гвідо дав назви, які запозичив із церковного гімну присвяченого святому Іоану Хрестителю. Кожен рядок цього гімну співається на тон вище попереднього.

У сучасній інтерпретації звукоряд звучить так:

Do – Dominus – Господь;

Re – res – матерія;

Mi – miraculum – чудо;

Fa – familia planetarum – сонячна система;

Sol – solis – Сонце;

La – via lactea – Чумацький шлях;

Si – sidera – небеса.

Сказане вище ще раз доводить, що латинська мова ось уже декілька тисячоліть супроводжує людство та слугує йому в самих різноманітних видах діяльності: від медицини до мистецтва.

Загуменная А. С., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ОСОБЕННОСТИ АССИМИЛЯЦИИ ЛАТИНИЗМОВ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ XIV-XV вв. В ОБЛАСТИ ФОНЕТИКИ

Ассимиляция на фонологическом уровне состоит в том, что в воспринимающем языке чужие звуки заменяются близкими звуками родного языка. Однако фонетическая ассимиляция латинизмов во французском языке имеет характерные черты, обусловленные некоторыми особенностями

заимствования из латинского языка. Латинские и французские языки являются родственными.

На протяжении многих веков они находились в постоянном взаимодействии. Вследствие билингвизма образованных слоев населения во Франции в средние века произошло фонетическое уподобление латинского языка французскому, в результате чего уже в латинском языке были заменены латинские звуки наиболее близкими звуками французского языка. Это облегчало процесс заимствования и способствовало массовому проникновению латинизмов во французский язык.

Латинизмы, попадая во французский язык, подвергались не фонетической ассимиляции, как таковой, а лишь материальному оформлению их конечной части. Под материальным оформлением латинизмов понимаются те минимальные фонетические и орфографические изменения, которые испытывает последняя часть латинизмов под влиянием фонологической системы французского и латинского языков.

В XIV в. во французском языке существовало два типа слов:

1) Мужской с ударением на последний слог (*maison*, *ami*); 2) Женский с ударением на предпоследние слоги (*porte*, *chose*).

Все неологизмы, появляющиеся во французском языке, в том числе и латинские заимствования, распределяются согласно этим двум типам слов. Выбор того или иного типа зависит от окончания латинской основы, так как именно она служила исходной формой для заимствований из латинского языка.

Поскольку большая часть именных основ латинских слов оканчивается на согласный, то в начале происходит их классификация во французском языке по аналогии с имеющимися рядами искомых слов или ранних заимствований мужского типа. Например: *regimentum*, n – *regiment*, m; *supplementum*, n – *supplement*, m; *fermentum*, m – *ferment*, m по аналогии с *ornament*; m; *serment*, m.

В процессе функционирования в языке в латинских заимствованиях, как и в исконных словах, могут возникать различные фонетические и орфографические изменения, независимо от происхождения слов. Интересно

проследить изменение произношения “i” в префиксе – in (-im) в зависимости от согласного основы в префиксальных производных – заимствованиях ([i] произносится в указанных префиксах как [ẽ] перед следующими согласными основы: [p] [b]: impossible < impossibilis, imbecile < imbecillus, [k] [g]: inconnu, ingouvernable, [s]: insalubre < insalubris).

Все вышесказанное относится к внешней стороне материального оформления латинских заимствований. Оно обусловлено факторами фонетического порядка как со стороны французского, так и со стороны латинского языков. Фонологическая система латинского языка не могла оказать существенного влияния на латинизмы, а через них и на французский язык в XIV-XV веках, так как сама была полностью ассимилирована последним. Это влияние выражалось лишь в стремлении отразить в латинизмах офранцуженное произношение латинских слов в момент заимствования. Поэтому воздействие фонетических факторов как с одной, так и, с другой стороны, сводилось лишь к минимальным фонетическим изменениям конечной части заимствованного слова.

Заремба Н. М., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ЛАТИНСКИЙ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ (ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ЛИТЕРАТУРА, КУЛЬТУРА, СМИ И ДРУГОЕ)

В наше время латинский относится к мертвым языкам, хотя если углубиться в использование латинского в наше время, то можно понять, что он употребляется достаточно часто. Для такого феномена, как по мне, есть несколько главных причин:

- Всеобщее использование в медицине и в названии медицинских препаратов.
- Латинский язык является интернациональным т.е. используется почти во

всех уголках земного шара.

В современном мире латинский язык является таким себе "материалом", с помощью которого создаются новые и усовершенствуются уже имеющиеся названия в медицинской и биологической терминологии. Использование "мёртвых" языков в этом отношении очень удобно. Почему? За каждым словом закреплено раз и навсегда определённое значение.

Хоть многие медицинские работники давно уже перешли на свои родные языки, они продолжают использовать латинский язык, поэтому названия болезней, диагностик и лечений можно узнать в любой точке мира, независимо от вашего языка. Знание латинского открывает новые знания для человека, позволяет расширить границы восприятия и мироощущения.

В искусстве и литературе нашего времени латинский язык достаточно ощутимо помогает художникам и писателям. Как? В большей степени, использование латинского языка передает стилистику и атмосферу той эпохи, что может быть очень актуально для людей таких профессий, как писатель и художник. Латинский всегда был и остается основным языком европейской церкви. Даже после падения Римской империи, вплоть до 12-13 веков, латинский язык оставался основным литературным языком. В наше время этот язык помогает воссоздать в произведениях атмосферу древности, а также добавляет особых выразительных очертаний. Он придает свой характер и научной литературе.

Множество знаменитых писателей в своих произведениях использовали латинские термины. Как показывает практика, у русских писателей конца XIX - начала XX века термины на латинском встречаются довольно часто. Это связано с тем, что на территории России латинский язык был обязательным предметом изучения в школах.

Например, роман «Мастер и Маргарита» - это главное произведение в карьере М.А. Булгакова. Вряд ли среди нас найдется такой, кто не слышал об этом романе. Герои романа говорят на нескольких языках, среди которых есть и латинский.

Сегодня латынь вновь изучается во многих высших заведениях и не только на медицинских, но и на других специальностях. В средствах массовой информации латинский используется, по большей части, при упоминании все тех же медицинских препаратов или новых видов различных заболеваний.

По всем вышеперечисленным пунктам я считаю, что язык, который существует и используется на протяжении тысячелетий, не может считаться «мертвым».

Зозуляк В. А, Ратомская Л. В

Университет имени Альфреда Нобеля

ЛАТИНСКИЙ ЯЗЫК В СТИХОТВОРЕНИЯХ РУССКИХ ПОЭТОВ

Латинский язык – один из древнейших и важнейших языков мира. Это язык великой Римской Империи – государства, веками и тысячелетиями господствовавшего на огромных территориях Европы и Средиземноморья и несущего свою бессмертную культуру в наши дни. Он вечен и незабываем. Он является одним из священных языков Библии, одним из ведущих языков в науке, а именно медицине, биологии, химии, математике и других. Он входит в основу множества языков современности, а крылатые фразы на латыни навсегда отпечатались в мировом искусстве и культуре, часто встречаясь в литературных и драматургических произведениях всех времён, на холстах картин и на стенах зданий, в поэмах и песнях, в книгах и на заборах улиц – повсюду.

Многие русские поэты и писатели были увлечены латынью и всячески связывали с этим волшебным языком своё творчество. Большинство из них использовали латинские слова или афоризмы в качестве названий для своих произведений, либо же в качестве эпитафий к ним.

К примеру, у известного русского поэта Фёдора Ивановича Тютчева есть стихотворение под названием «Silentium!». Это произведение относится к

шедеврам философской лирики поэта. В переводе с латыни его название означает «Молчание!». Ключевой мыслью Ф.Тютчева здесь является богатство внутреннего мира человека, его чувств, эмоций, переживаний, которые невозможно передать словами. А латинское название как нельзя лучше подчеркивает особенность этой идеи, ведь обычные слова слишком просты, чтобы описать всё то, что творится в душе человека: «Как сердцу высказать себя?... Мысль изреченная есть ложь». Всего одно слово на древнем языке, торжественное и навсегда застывшее, как мрамор, является истиной: «Silentium!».

Такое же название имеет стихотворение ещё одного русского поэта Осипа Эмильевича Мендельштама, однако для него «Silentium!» значит нечто иное. Молчание для него – это как отказ от суеты, мир божественного спокойствия и гармонии. Тишина для поэта прекрасна и мелодична. Она – как символ чистоты и неприкосновенности, в которой так нуждается человек, уставший от вечной суматохи. И лишь «Silentium!» – слово на волшебном языке веков способно передать то рвение к первооснове, к самым истокам человеческой жизни: «Да обретут мои уста... Первоначальную немоту,... Как кристаллическую ноту,... Что от рождения чиста!».

У О.Мендельштама есть ещё одно стихотворение с латинским названием: «Notre Dame», которое принадлежит к его раннему творчеству и входит в поэтический сборник «Камень». Это произведение воспевают величественный памятник французской готической культуры – знаменитый Собор Парижской Богоматери, который из некогда грубого бесформенного камня превратился в настоящее произведение искусства, светлый храм, убежище и уладу для души, вместилище мудрости. В этом образе О.Мендельштам также воплотил миссию поэта, который подобно мастеру, обтачивающему кусок камня, воздействует на слово, придавая ему особый смысл, духовную силу и доводя его до совершенства.

Говоря об интересе русских поэтов к крылатой латыни, нельзя не вспомнить животрепещущую поэзию Александра Александровича Блока и его

знаменитое стихотворение «Незнакомка». В нём поэт описывает атмосферу города, выжигающую пустоту и безысходность жизни. Среди диких криков толпы, которой чужды истина и красота, лирический герой вдруг замечает прекрасную незнакомку, так не похожую на людей вокруг. Сжимая в руке стакан, он молча любит чудесной иллюзией, которая, будто воплощение гармонии и изящества, завораживает и пленит его сердце. Понимая, что лишь плод воображения способен спасти его душу от лжи, хаоса и грязи вокруг, поэт с горечью утверждает: «In vino veritas» («Истина в вине»).

Константин Георгиевич Паустовский говорил: «Золотая латынь! Каждое ее слово можно отлить из золота». А ведь правда, латинский язык благороден и вечен, он твердо ступает сквозь века и поколения, неся в себе ту самую нетленную истину, так ярко и решительно кричащую о себе в каждом слове. Он вызывал восторг не только у поэтов, драматургов и других деятелей искусства, но ещё и у известных учёных, политиков, философов всех времён.

Латинский язык – это язык вне времени, которым восхищались когда-то, восхищаются сегодня, и будут восхищаться всегда.

Калинина К. А., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ЛАТИНСКИЙ ЯЗЫК В ТАТУИРОВКАХ

Татуировка — процесс нанесения перманентного (стойкого) рисунка на тело, выполняемого методом местного травмирования кожного покрова с внесением в дерму красящего пигмента.

Такое определение дает нам википедия. В наше время они набрали особую популярность. Для людей старшего поколения остался стереотип ношения татуировок бывшими заключенными. Сейчас, в XXI веке, татуировки стали отдельным, особым видом искусства.

Самыми распространёнными являются татуировки на латыни. Почему? Ответ очень прост и очевиден. Латынь – мертвый язык и это делает ее столь

привлекательной, а также, это один из немногих языков древности, сохранившийся до наших дней. Сейчас латынь мало кто изучает, благодаря этому человек может вложить в татуировку свой собственный, личный, сакральный смысл и тем самым, скрыть его от чужих людей.

Чаще всего темой для татуировок является семья, любовь или же жизненная философия человека. Ниже я приведу вам примеры таких татуировок на разную тематику.

Любовная:

- *Magna res est amor* – «Любовь – великое дело».
- *Amor Vincit Omnia* – «Любовь побеждает все».
- *Amor et honor* – «Любовь и честь».
- *Si vis amari ama* – «Если хочешь быть любимым, люби сам».
- *Dum spiro, amo atque credo* – «Люблю и верю пока дышу».
- *Finis vitae, sed non amoris* – «Заканчивается жизнь, но не любовь».

Жизненная философия:

- *Suum cuique* – «Каждому свое».
- *Silentium* – «Молчание».
- *Procul negotiis* – «Прочь неприятности».
- *Per aspera ad astra* – «Через тернии к звездам».
- *Vivere militare est* – «Жить – значит бороться».
- *Experientia est optima magis* – «Опыт – лучший учитель»

О свободе:

- *Homo liber* – «Свободный человек».
- *Non bene pro toto libertas venditur auro* – «Позорно продавать свободу за золото».
- *Vita sine libertate, nihil* – «Жизнь без свободы – ничто».
- *Liberum arbitrium indifferentiae* – «Абсолютная свобода выбора».
- *In arte libertas* – «В искусстве свобода»

О семье:

- *Filiae renidentia est carior quis vestrum* – «Улыбка дочери дороже каждого из вас».
- *Gratias mātē pro mea vītā ago* – «Спасибо маме за жизнь».
- *Propter vitam parentibus meis gratias ago* – «Спасибо родителям за жизнь».
- *Solum mater digna amatu* – «Любви достойна только мама».
- *Familia mea arx mea est* – «Моя семья — моя крепость».
- *Liberi mei vita mihi sunt* – «Мои дети — моя жизнь».
- *Familia mea divitiis meis* – «Моя семья — мое богатство».
- *Meus filius vita mea* – «Мой сын — моя жизнь».
- *Mater* – «Мама».
- *Mea mater vita mea* – «Моя мама — моя жизнь».
- *Familia omnibus praestat* – «Семья превыше всего».
- *Mea filia vita mea* – «Моя дочь — моя жизнь».

Также татуировки на латыни делают многие знаменитости. На мой взгляд, хоть латынь и считается мертвым языком, она очень живая. Да, у нее не много носителей. Да, мы не говорим на ней в повседневной жизни. Но благодаря татуировкам, она остается актуальной по сей день и в будущем также будет актуальна. И, на мой взгляд, с каждым годом интерес к ней становится все больше и больше. Она очаровывает и притягивает, она пробуждает желание разгадать, что же скрывает надпись на теле. И, на мой взгляд, это прекрасно.

Козарук А., Ратомська Л. В.
Університет ім. Альфреда Нобеля

АНАЛІЗ ТВОРЧОСТІ ДАВНЬОРИМСЬКОГО ПОЕТА КАТУЛЛА

Катулл, Гай Валерій є одним з найвідоміших поетів Давнього Риму. Він був членом гуртка римських поетів-неотериків I ст. до н.е., куди входили представники молоді аристократії. Вони культивували переважно малі літературні форми (епіграму, елегію, епілій), свідомо протиставивши їх епосу

та драмі. Взірцем слугувала грецька поезія, головним чином александрійська поезія з кола Каллімаха.

Творчість Катулла налічує 116 віршів. Половину з них становлять вірші лайливі, друга половина – це вірші про кохання та дружбу, вчена поезія та різні роздуми на особисті теми.

Odi et amo — відомий двовірш давньоримського поета Катулла, що є елегійним дістіхом з 14 слів. Художній емоційний ефект вірша досягається протиставленням двох полярних почуттів – ненависті і любові.

Латинський варіант

«Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requiris.

Nescio, sed fieri sentio et excrucior.»

Переклад Ф.А. Петровського

«И ненавижу её и люблю. Почему же? – ты спросишь. Сам я не знаю, но так чувствую я, и томлюсь.»

«Контраст двох почуттів стає предметом епіграми, якій і належить описувати дивовижні, захоплюючі речі. Але це не тільки почуття: для римлянина дієслова "ненавиджу" і "люблю" означали насамперед прояв і ворожнечі, і бажання. У число таких дій входили і висловлювання: лайливі вірші Катулла проти Лесбії — не просто опис ненависті, а ворожий акт; вірші про поцілунки — не просто опис бажання, а сам акт вимоги або блага. Ці дії характерні саме для вільної людини — тільки вона може відкрито ворогувати і бажати. Але коли безіменний співрозмовник запитує: "Чому ти це робиш?" — у відповіді дієслово активного стану замінено на пасивний (замість "роблю" — "робиться"), а вільна людина виявляється в положенні раба (замість "ненавиджу і люблю" — "терплю тортури") ». [2]

Вірші Катулла до Ювенцію — збірка віршів, що дає дослідникам можливість зробити висновок про бісексуальність автора. У короткому вірші № 48 («Очі солодкі твої, Ювенцій ...») поет просить дати йому триста тисяч поцілунків.

«Очи сладостные твои, Ювенций,

Если б только лобзать мне дали вдосталь,
Триста тысяч я раз их целовал бы.
Никогда я себя не счел бы сытым,
Если б даже тесней колосьев тощих
Поднялась поцелуев наших нива.»
(Переклад Ютіна І.В.)

Іноді Катулл налаштовував свою ліру на жартівливий і грайливий лад. В такому тоні подані його вірші до друзів — Фабуллу, Флавію, Цецилію. У цих віршах відображені і літературні інтереси поета, і світлі моменти його життя, пов'язані з теплими дружніми бесідами, з щирими веселощами товариських гулянок і легкими забавами безтурботної ранньої юності.

«Пьяной горечью Фалерна
Чашу мне наполни, мальчик:
Так Постумия велела,
Председательница оргий.
Ты же прочь, речная влага,
И струей, вину враждебной,
Строгих постников довольствуй:
Чистый нам любезен Бахус.»
(Переклад О.С. Пушкіна)

Творчість Катулла відіграла переламну роль в історії розвитку римської поезії та культури в цілому. Головною темою є не Римська держава, не римський народ, а особисті почуття і думки. Внутрішній розлад, похмурі трагічні фарби характерні для поезії Катулла. Пояснення цьому слід шукати в навколишній дійсності поета. Він живе у важкий для Риму історичний період. При ньому до влади приходить диктатор Сулла, спалахує повстання рабів під керівництвом Спартака, починається громадянська війна між Цезарем і Помпеем. Невпевненість у завтрашньому дні, неспокійний ритм римського життя, повного жорстоких чвар і глибоких суперечностей, не міг не відбитися на творчості чуйного, чутливого, глибоко відчуючого поета.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гаспаров М. Л. Поэзия Катулла // Гай Валерий Катулл Веронский. Книга стихотворений / Изд. подг. С. Шервинский, М. Гаспаров; отв. ред. М. Гаспаров. — М. : Наука, 1986. — С. 155—207. — 304 с
2. Энциклопедия. Всемирная литература.

Conte Antonio, Filipenko V. V.

Dnipro Medical Institute Traditional and Non-traditional Medicine

THE LATIN LANGUAGE AS A PART OF ITALIAN CULTURE

In this paper, we will be discussing about Latin language, its history, and its place in Italy as we know today. For this we have to analyze the interaction of facts both in the matter of historical and linguistic nature. Therefore, this article is written in the form of hypertext that contains the maximum amount of information to allow the students to fully grasp the idea of the importance of Latin language in European culture.

According to Roman legend, the Latin language descended from the Trojans, who landed in Italy after the fall of Troy, although there is no documentation to this fact. The documentation and development of Classic Latin began in Central Italy, an area known as Latium, hence the name, and gradually began to expand. During the political height of the Roman Empire, it was used in its pure Classical form, and to this day is still used by the Roman Catholic Church in this version.

In the whole empire Latin was the official language, but only for written documents, verdicts etc. People kept on talking their own mother tongue of origin and/or very often a kind of Latin much influenced by their mother tongue. Between the third and the fifth centuries B.C., along with the decline of the Western Roman Empire, spoken language became more and more different from the official language. This was the origin of the Western European languages. Thus, in Spain they used to speak Hispanic-Latin, in France Franco-Latin, in Great Britain Anglo-Latin etc.

The barbarian invasions after the fall of the Western Roman Empire (476 B.C.) brought a final fragmentation of linguistic unity in Italy. The invaders, although they had learned Latin, spoke it in their way and later some peculiarities of their languages appeared in the spoken languages in Italy. For example, it is still used some words of Langobard origin (the Langobards)^[1] reigned over Northern Italy for two centuries, 568-774 B.C.): *ciuffo, graffiare, guancia, ricco, scherzare, schiena, zanna* (*clump, scratch, cheek, rich, joke, back, fang*).

After the fall of the Western Roman Empire, for a long time, in Italy, Latin remained the only language used for written communication, for literature, documents and in the official sites. Latin was still spoken in 1600 in the universities in all Europe.

The first documents were written in Vulgar Latin^[2], that is, the language spoken by people of certain regions and that nowadays we call dialect, were “placiti” (i.e. verdicts) of Cassino (in the province Frosinone) of 960 B.C. An example: Lat.: “*Sao ko kelle terre, per kelle fini que ki contene, trenta anni le possette parte Sancti Benedicti*” (= Ital.: *So che quelle terre, entro quei confine che qui si descrivono, le ha possedute per trent’anni l’abbazia di San Benedetto* – *I know that those lands, within the boundaries described here, have been owned by the abbey of St. Benedict for thirty years*).

Written Vulgar was also used in literary texts around 1200. The famous “Cantico delle creature” by Saint Francis of Assisi^[3] was written in Umbrian Vulgar (dialect of Latin Vulgar) in 1224:

*Altissimu, onnipotente, bon Signore,
tue so' le laude, la Gloria, e l'honore et onne benedictione.
Ad te solo, Altissimo, se konfano,
et nullu homo ène dignu te mentovare.
Laudato sie, mi' Signore, cum tucte le tue creature,
spetialmente messor lo frate sole,
lo qual'è iorno, et allumini noi per lui.
Et ellu è bellu e radiante cum grande splendore:*

de te, Altissimo, porta significatione.

Translation:

Highest, almighty good Lord

Yours are the praises, the glory honour

And all the blessing

To you, alone, Most High, do they belong.

No human lips are worthy and the

To pronounce Your name.

Praised be You, my Lord with all Your creatures

Especially our brother, Master Sun

Who brings the day and the light

That warms us he that is beautiful and radiant

In all his splendour!

He brings meaning of You, O Most High.

In 14th century, when people were speaking in their daily life, they tend to use the dialects of Vulgar Latin. However, in literature and formal documents they used Latin. Sicilian, Tuscan, Florentine are the spoken dialects of Vulgar Latin. Between the most used Sicilian and Tuscan, Florentine Tuscan dominated. That was due to the fact that, within a few decades, Dante, Petrarch and Boccaccio became famous writers in Latin Vulgar and they were all from Tuscany. The first one was Dante Alighieri, who decided to write a huge narrative poem, something between metaphysics and science fiction. It is about his fantastic travel through Hell, Purgatory and Paradise. Then there was Petrarch, who wrote very beautiful and tender love poems for his lover Laura, and then Giovanni Boccaccio who wrote the Decameron, a collection of short stories devoted to humoristic and erotic subjects. The three of them were very popular among their contemporaries and had much impact, by emulation, on the authors from the other Italian regions.

In the 15th century, the Vulgar Spoken Latin started to deteriorate and the use of Classical Latin began to increase. Humanists, as the scholars of that period are called, found texts which were believed to be lost and they discovered works which were

unknown at the time. Admiration for the classical world raised the desire to imitate ancient writers and Latin was considered the only noble language for literature. This period of decadence of Vulgar Latin ended only at the end of the century, when some great authors (for example, Lorenzo the Magnificent (Ital.: Lorenzo il Magnifico > Lat. *Magnificus*^[4]) started to believe again in Vulgar Latin's potentiality and to use it in their works.

In the 16th century the great debate on which Vulgar Latin should be used has appeared in Italy, there were three main stances:

Some people wanted the Florentine Tuscan (dialect of Latin Vulgar) of the great writers of the 14th century (Dante, Petrarch and Boccaccio); others thought that Italian should be a mix of the most elegant words of national dialects; the third group would prefer the predominance of modern Florentine Tuscan of the 16th century. The first stance prevails owing to great writers of the time such as Pietro Bembo^[5] and Ludovico Ariosto^[6], who used the mixture of Latin Vulgar and the Florentine Tuscan of the 16th century.

In the 17th century many linguistic innovation took place. New words were invented. Elegant and other words from every day and practical life, dialectal and foreign terms were mixed with technical vocabulary.

But in certain milieus, respect for tradition was still very deep. In 1612 the Accademia della Crusca^[7], the official institution of Italian language till now, published the first edition of its Dictionary, based on the language used by the Florentine writers of the 14th century and also consisted of many Classical Latin words.

Many scientific words were drawn from Latin (Ital.: *cellula*, *condensare*, *iniezione*, *iperbole*, *prisma*, *scheletro* – *cell*, *condense*, *injection*, *hyperbole*, *prism*, *skeleton*) as well as legal words (Ital.: *aggression*, *consulente*, *patrocinio* – *aggression*, *counselor*, *patronage*).

Illuminists^[8] intended to bring truth and the light of reason everywhere, to eradicate superstition and prejudice for a spiritual and material improvement of

mankind. You can see this in the written Italian language of the 18th century, which gives priority to content rather than to the elegance of form.

The strong dominance of the French illuministic culture encouraged the entry in the Italian vocabulary of much Gallicism^[9], many of which have Latin origin (cavaliere > Lat. *caballus*, “horse”; *mestiere* > Lat. *ministerium*, “service”, “craft”; *coricare* > Lat. *collocare*, “to lay down”).

In the 19th century, Classicists, opposed to the abuse of Gallicisms by the 18th century’s men of letter, preferred to go back to the elegance of the traditional language and the imitation of classical authors. Romantics, on the other hand, would have liked a modern and fresh Italian language, adaptable to national reality, to become a tool for the political unity of Italy.

The growth of the middle bourgeoisie brought success to the romantic thesis, because teachers, doctors, notaries, technicians and militaries felt the need for an ordinary language that could substitute for dialect, in their profession as well as in simple conversation.

Whereas poetry was linked to tradition for a long time. The most authoritative testimony of this trend was represented by *I Promessi Sposi* (Ital.) by Alessandro Manzoni^[10] who, for the final edition of 1840, did not use the old traditional language, but the Florentine dialect(Vulgar Latin) spoken by the middle class of the Tuscan city.

In the 20th century Italian language prevailed over dialects. But Latin is still taught in schools in Italy even though not all types of Secondary Education have Latin language in its curriculum. The kind of Latin instruction provided in Italy at the various high schools mostly focuses on grammar, written text, and translation. Virtually conversational Latin is not taught. Great emphasis is put on grammar, and the quite apparent goal is to make students able to translate the classics (e.g., Ital.: Caesar’s *De Bello Gallico*^[11]) and render them into idiomatic Italian, taking the time it needs, and working with a dictionary at all times. In order to learn Latin, one should go to a school where Latin is taught throughout its education years. In Italy, one can acquire Latin education by going to three types of Secondary Education

schools: Liceo Scientifico (Scientific High School), Liceo Classico (Classic High School) or Liceo delle Scienze Umane (Human Sciences High School). Based on which one is picked, the length of Latin education varies to; Liceo Classico (mandatory 5 years of Latin and Old Greek, 3 years Philosophy plus all other subjects); Liceo Scientifico (mandatory 5 years of Latin, 3 years Philosophy plus all other subjects); Liceo delle Scienze Umane (mandatory 5 years Philosophy and Pedagogy and 2 years of Latin plus all other subjects). If students want, they can pursue a university-based education in Latin language as well throughout Italy.

To conclude, Latin language, although not spoken, is still used in today's Italy. Most students learn how to write, understand and translate the language at High Schools. They are also encouraged for further education in university if they would like. Latin is possibly will be inseparable from Italian culture in the coming years.

Historical and linguistic notes:

1. The Langobards - Germanic people who invaded Italy in the 6th century.
2. Vulgar Latin - any of the dialects of Latin spoken in the Roman Empire other than classical Latin (the language of educated people in ancient Rome). The Romance languages developed from them.
3. Saint Francis of Assisi - an Italian and the Roman Catholic monk who founded the Franciscan order of friars (1181 - 1226). Pope Gregory IX canonized Francis on 16 July 1228. He was designated Saint Patron of Italy.
4. Lorenzo de' Medici (1449-1492), known as the Magnificent, was a ruler of Florence during the Renaissance. He was also a great patron of the arts who employed Leonardo da Vinci, Michelangelo, Botticelli and other famous artists.
5. Pietro Bembo, (1470 -1547) was an Italian scholar, poet, literary theorist and a cardinal. He was an influential figure in the development of the Italian language, specifically Tuscan, as a literary medium, codifying the language for standard modern usage. His writings assisted in the 16th-century revival of interest in the works of Petrarch.

6. Ludovico Ariosto (1474 -1533) was an Italian poet. Ariosto also coined the term "humanism" for choosing to focus upon the strengths and potential of humanity, rather than only upon its role as subordinate to God. This led to Renaissance humanism.
7. Accademia della Crusca ("Academy of the Bran") is an Italian society for scholars and Italian linguists and philologists established in Florence. It is the most important research institution on the Italian language as well as the oldest linguistic academy in the world. The Academy was founded in Florence in 1583. It has been characterized by its efforts to maintain the purity of the Italian language. Crusca means "bran" in Italian, which conveys the metaphor that its work is similar to winnowing as it is well explained by the emblem of the Accademia della Crusca that depicts a sifter that is straining out corrupt words and structures (as wheat is separated from bran).
8. Illuminism - belief in or proclamation of a special personal enlightenment.

Illuminist - someone who subscribes to the doctrine of illuminism, or who claims to have achieved spiritual illumination .

The Age of Enlightenment was a cultural movement of intellectuals beginning in late 17th-century Europe emphasizing reason and individualism rather than tradition. Its purpose was to reform society using reason, to challenge ideas grounded in tradition and faith, and to advance knowledge through the scientific method. It promoted scientific thought, skepticism, and intellectual interchange.

9. Gallicism - (Linguistics) a word or phrase borrowed from French.
10. Alessandro Manzoni (1785-1873) was an Italian romantic novelist and poet. He is famous for his historical novel *The Betrothed* (orig. Ital.: *I Promessi sposi*). The novel was a fundamental milestone in the development of the modern, unified Italian language. Manzoni also set the basis for the modern Italian language and helped creating linguistic unity throughout Italy.
11. Caesar's *De Bello Gallico* - Caesar's War in Gaul is one of the great classics of military and historical literature. It gives great insight into Roman and Gaulish

military matters, politics and the culture of Gaul. The work is a mainstay in Latin instruction because of its simple, direct prose.

References:

1. http://www.dilit.it/en/doc/learn-Italian/language/italian_language_history_timeline.html.
2. <https://worldofdictionary.com/dict/latin-english/meaning>.
3. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english>.
4. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.

Корольова Ю. О., Ратомська Л. В.

Університет імені Альфреда Нобеля

ВПЛИВ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ НА НІМЕЦЬКУ МОВУ

Кожна мова є динамічною системою, яка постійно розвивається, збагачується, контактуючи з іншими мовами. Всесвітньо відомим є той факт, що запозичення в різних мовах по-різному впливають на збагачення словникового складу безпосередньо іноземних мов.

Запозичення складають особливу частину лексики, як з точки зору найменування, так і з точки зору обґрунтованості їх вживання. Універсальним для будь-якої мови є те, що в результаті мовних контактів і розширення досвіду даного мовного колективу, під впливом інших мов, а також з розвитком економічних і культурних зв'язків, запозичення стають одним із засобів задоволення потреби в найменуваннях нових напрямків розвитку.

Латинська мова одна з найдавніших мов. **“Lingua Latina est linque antique”** Зараз її не використовують для спілкування в жодній країні світу, тому вона називається “мертвою”. У той самий час латинська мова є загальнолюдським надбанням, оскільки продовжує робити вплив на формування багатьох інших мов.

Величезною є роль у формуванні лексичного складу германських мов. На відміну від ситуації в минулому, коли запозичення вживались лише елітою, у сучасній німецькій мові вони широко використовуються. Багато сучасних німецьких вчених пишуть про надмірне використання запозичень в німецькій мові.

Головною зовнішньою причиною запозичень, на думку вчених, є соціально-економічні, політичні, воєнні, культурні, релігійні та інші види контактів, і як наслідок знайомство з новими предметами, а потім і обмін новими поняттями та ідеями.

Так, в німецькій мові з'явилися латинські запозичення з області будівництва і військової справи: лат. **murus**> нім. **Mauer** - кам'яна стіна; лат. **tegula**> нім. **Ziegel** - цегла, черепиця; лат. **porta**> нім. **Pforte** - ворота; лат. **cella**> нім. **Keller** - підвал; лат. **fenestra**> нім. **Fenster** - вікно; лат. **campus**> нім. **Kampf** – поле; лат. **titulus**> нім. **Titel** - звання; лат. **via strata**> нім. **Straße** - дорога; лат. **milia**> нім. **Meile** - миля; лат. **distantia**> нім. **Distanz** - відстань.

Ще одна група запозичень- зі сфери домашнього господарства, побуту, кулінарії: лат. **tapetum**> нім. **Teppich** - килим; лат. **patina**> нім. **Pfanne** - пательня; лат. **Caseus** > нім. **Käse** - твердий сир. Латинське походження мають назви деяких німецьких міст, що з'явилися на місці давньоримських колоній-гарнізонів: **Köln** <лат. **Colonia** ("поселення"); **Regensburg** <лат. **Regina Castra** ("Цариця-фортеця"; можливо, це переосмислено назву "фортеці на річці Реган (нині Реген)" - місто розташоване в гирлі річки); **Wien** (Відень) <лат. **Vindobona** та ін.

Деякі релігійні поняття також мають витоки з латинської мови: лат. **claustrum**> нім. **Kloster** – монастир; лат. **monachus**> нім. **Mönch**– чернець; лат. **capella**> нім. **Kapelle** – каплиця; лат. **crux**> нім. **Kreuz** – хрест; лат. **operari**> нім. **opfern** – жертвувати; лат. **signare**> нім. **segnen** – благословляти, хреститися.

З поширенням монастирів і відкриттям при них шкіл, в німецьку мову увійшли слова: лат. **schola** > нім. **Schule** – школа; лат. **tabula** > нім. **Tafel** – дошка; лат. **breve** (стислий огляд) > нім. **Brief** – лист.

Розвиток садівництва та квітництва при монастирях збагатили мову назвами рослин: лат. **rosa** > нім. **Rose** – троянда; лат. **petrosilium** > нім. **Petersilie** – петрушка; лат. **mimosa** > нім. **Mimose** – мімоза; лат. **lilium** > нім. **Lilie** – лілія.

Неймовірний вплив латинської мови відчули всі європейські мови. Вона стала основою для багатьох мов держав Європи. Особливо у період введення нової релігії, а саме, християнства. Але є одна відмінна риса німецької мови – це трансформація слів на німецький лад.

Можна зробити висновок, що науковий підхід до проблеми мовних запозичень повинен враховувати всі функціонально – стилістичні аспекти даного явища, тобто визначати доречність слова до певної сфери вживання і стилю мовлення. Відсоток запозичень в мові величезний. Неможливо встановити точну кількість через безперервний процес інтеграції іншомовних слів. Крім того, запозичені елементи швидко асимілюються, тому з'ясувати їх походження стає ще складніше «У кожній мові можна виділити наступні шари: слова, властиві всім мовам однієї сім'ї: слова, загальні для групи, підгрупи споріднених мов; споконвічні слова конкретної мови; запозичені слова ».

Кравцова А. О., Ратомська Л. В.
Університет імені Альфреда Нобеля

ЛАТИНА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Латинська мова має досить довгу та цікаву історію, адже є однією з найдавніших писемних мов. Вона була мовою цивілізації, якій належав величезний вплив на формування країн Європи та історії майже всього світу.

Маючи латину як фундамент, розвивалися неороманські мови, такі як французька, іспанська, італійська та багато інших. І хоча зараз на зміну латині прийшли сучасні мови, вона все одно залишається офіційною мовою медицини, юриспруденції, науки та церкви, адже приваблює своєю точністю і лаконічністю. Слід пам'ятати, що більшість медичних, юридичних, математичних та технічних термінів – саме латинського походження. Навіть втративши значення міжнародної мови спілкування, латина й сьогодні залишається найбагатшим джерелом творення міжнародної номенклатури та наукової лексики.

Не так давно в країнах західної Європи відбулося декілька конгресів латиністів, які пропагують відновлення актуальності мертвої мови. Їх документація та діяльність в цілому проводиться виключно латиною. Динаміку руху за живу латину характеризує практика застосування цієї мови в якості міжнародної мови науки, а також мови літературної творчості. Характерним показником є наявність газет та журналів, що й до сьогодні публікують статті латинською.

Наприклад, оксфордський науково-популярний журнал «Greece and Roma», який видається англійською мовою, майже в кожному номері надає місце для публікації латинських віршів, а також кросвордів та інших розважальних матеріалів латинською мовою. Звернемо увагу на голландський філологічний журнал «Mnemosyne», щодо недовго випускав статті виключно латиною (тепер німецькою, французькою, англійською та італійською мовами).

Також варто зазначити, що існує перелік журналів, присвячених саме живій латині: «Latinitas» (Ватикан), «Palaestra Latina» (Іспанія), «Vox Latina» (Німеччина), «Vita Latina» (Франція), «Orbis Latinus» (Аргентина). Видаються вони тільки латинською мовою. У цих журналах публікуються результати робіт щодо формування новолатинської лексики, які проводяться у різних країнах світу. Виклад цих матеріалів у вигляді фундаментального словника складає одну з найважливіших задач, включених у програму діяльності Міжнародної академії сприяння латинської

освіченості. Цікавий факт: радіо Фінляндії (*Radio phonia finica generalis*) кожної неділі передає короткий випуск новин латинською мовою.

Відомо, що латина є офіційною мовою сучасної Католицької церкви, а також держави Ватикан. Саме цією мовою ведеться уся документація Ватикану і складаються усі послання Папи Римського. Відповідно до західних богословських традицій, на латині й досі пишуться дисертації і навіть проводяться диспути та молитви. Знання латинської мови є обов'язковою умовою для священнослужителів католицької церкви. У Ватикані прагнуть осучаснити латинську мову, та за ініціативою голови католицької церкви було складено спеціальний словник, який містить в собі безліч сучасних слів та термінів, перекладених стародавньою мертвою мовою. Згідно з цим словником, сигарети на латині називаються *fistula nicotiana*, баскетбол – *follies canistri que ludus*, бармен – *tabernae potoriae minister*, дезодорант – *foetoris delum entum*, комп'ютер – *instrumentum computatorium*, міні-спідниця – *tunicula minima*, ООН – *Unitarium Nationum Coetus*. Латинською мовою переклали навіть словосполучення "любитель панк-року" – *punkianaes catervaeas secla*. Укладання такого спеціалізованого словника далеко не єдиний метод популяризації латинської мови у світі. Папа Римський також має намір відкрити Академію латинської мови у Ватикані, яка сприятиме поширенню, вивченню та широкому використанню мертвої мови, а також допоможе їй не втрачати своєї актуальності у сучасному житті.

Що стосується сучасної системи освіти, то загальновідомим є факт, що саме вивчення латини створює неабиякий вплив та допомагає учням безпосередньо у вивченні сучасних іноземних мов, зокрема німецької, французької, іспанської та інших, так як латина належить саме до індоєвропейської мовної сім'ї. За даними статистики, за останні сім років кількість державних середніх шкіл в Англії, де учні мають змогу вивчати латину, подвоїлася. За підрахунками вчених, з 20 000 найбільш уживаних слів англійської мови 10 400 (!) – латинські, 2 200 – грецькі та 5400 – власне англійські слова. Знання латинської мови входять до обов'язкової програми

класичної освіти. *Gaudeamus* (Гаудеамус) – міжнародний гімн студентів, складений на латині, відомий студентам з різних куточків планети. Найбільші переваги вона має в розумінні учнями іноземних мов та світової історії, тому що знання, які були отримані під час вивчення латини, повторюються іншими предметами, що надає можливість лише примножувати та поглиблювати знання. Величезний вплив ця мова має на ряд шкільних предметів, таких як фізика, математика, біологія та ін. Учні здобувають навчальний матеріал за допомогою багатьох латинських термінів (абсциса, протон, функція, коло тощо), використовують латинський алфавіт для позначення точок та геометричних фігур. Активно сприяють школам та вищим навчальним закладам, які прагнуть вивчати латину, так громадські організації, як «Товариство заохочення римських досліджень» (www.romansociety.org) і «Друзі Класики» (www.friends-classik.demon.co.uk).

Латина є невід'ємною частиною культури сучасного світу. Без цієї, здавалося б, і справді «мертвої» мови неможливо уявити існування багатьох професій. Якщо ретельно придивитися, то можна помітити, що сфера використання латини досить широка та різноманітна. Ця мова й досі використовується в медицині при складанні рецептів, а також як міжнародна мова анатомії, фармакології та фармацевтики. Лікаря доводиться зустрічатися з латиною у повсякденній роботі – при читанні назв хвороб, ліків та анатомічних термінів. Сучасні лікарі у своєму професійному мовленні вживають близько 60% слів латинського походження. Схожа ситуація з юриспруденцією та іншими галузями, де хоча б частково використовується латина.

Незважаючи на те, що римська система нумерації поступилася своїм місцем арабській, римські цифри и зараз користуються достатньо широким попитом. Відома латина також і в літературі. Серія всесвітньо відомих романів Джоан Роулінг про Гаррі Поттера насичена латиною. Магічні закляття та навіть імена героїв походять власне від латинських коренів. Та що тут казати, коли

найголовнішим предметом, який вивчав Поттер у школі чаклунства, була саме латинь.

Той факт, що латинська мова почала використовуватися не тільки в наукових галузях, а й у повсякденному житті, говорить про те, що мова поступово повертається. З приводу актуальності латини в наш час ведеться безліч дебатів, але все ж таки прийнято вважати її офіційно мертвою мовою. Але що саме значить вислів «мертва мова»? Якщо мова, як кажуть, «мертва», то колись вона таки була жива. Латина зародилася, існувала протягом певного часу і потім зникла. Це означає, що будь яка мова – той самий живий організм, який є чимось набагато більшим, аніж просто засобом для вираження думок. Латина – це не тільки засіб комунікації, який мав місце в історії людства. Латина – це і є історія. А історія, як відомо, не має кінця.

Кравцова И. А., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ВЛИЯНИЕ ЛАТЫНИ НА РАЗВИТИЕ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА

Длительное время между римлянами и германцами существовали экономические связи, об этом напоминают названия немецких городов: Koblenz (из лат. Cōfluēntēs, букв. «стекающие») – Кобленц расположен у стечения Мозеля с Рейном), продукты сельского хозяйства: Wein (из лат. vīnum).

Значения латинского языка сохраняется и после падения Западной Римской империи. Он остается языком государства и школы во Франкском королевстве (кон. V в.). На протяжении всех средних веков и позже латинский язык является языком католической церкви.

Влияние латинского языка на германские языки было особенно ощутимо в период христианизации германских земель, в первую очередь из-за того, что введение новой религии предполагало и введение многих терминов, которые были связаны с христианством. Специфической чертой процесса заимствования

новых слов являлось то, что германцы не переносили слова из латыни целиком, а образовывали из них (при непосредственном знании этимологии исходного слова) слова собственные, имеющие германские словообразовательные средства. Например, латинское *com-mūnĭo* в древневерхненемецком имело вид *gi-meini-da*, слово *ex-surgere* – *ūf-stān* и так далее.

Естественно, что слова, не имеющие аналогов или сложно их обнаруживающие, были заимствованы непосредственно в том виде, в каком они существовали в латинском языке, но при этом претерпевали некоторые морфологические изменения. Например, к таким словам можно отнести: древневерхненемецкое *klōstar* (в современном немецком – *Kloster*, находящее корень в латинском слове *claustrum*), *munich* (*Mönch*, лат. *monachus*).

Часть слов, заимствованных из латыни, не несёт религиозного характера. Многие из них имели вполне обыденное значение, аналоги таких слов существовали, однако в силу ряда причин прижились в немецком языке. К таким словам, например, можно отнести понятия, касающиеся образования – *scrīban* (*schreiben*, лат. *scrībere*), *scuola* (*Schule*, лат. *scōla*), врачевания – *arzat(er)* (*Arzt*, лат. *archiater*), и другие.

Эпоха Возрождения и гуманизма оказала сильнейшее влияние на мировоззрение, жизнь, быт, культуру европейцев и ознаменовалась расцветом науки, образования, литературы, искусства – музыки, архитектуры, живописи. На фоне возросшего при этом интереса общества к античной культуре количество латинских заимствований в немецком языке увеличилось и в этих сферах деятельности человека. Книжная заимствованная лексика этого периода подверглась меньшей ассимиляции, чем заимствования предшествующих эпох: *Text*, *Logik*, *Philosophie*, *Astronomie*, *Komet*, *Mixtur*, *Medizin*, *Akademie*, *Aula* (актовый зал), *Auditorium*, *Examen*, *Fakultät*, *Gymnasium*, *Doktor*, *Rektor*, *Professor*, *Student*, *Harmonie*, *Melodie*, *Note* (запись), *Pause*.

Многовековое распространение латинского языка содействовало его проникновению в западноевропейские языки. Вплоть до XVII в. латинский язык оставался языком дипломатии и международным языком науки. В XII в.

переведен «Канон врачебной науки» Авиценны с арабского, отчет об открытии «Нового света» А. Веспуччи, составлен первый договор русско-китайских отношений – Нерчинский договор 1689, закон всемирного тяготения И. Ньютона был также написан на латинском языке. В наше время латинский язык служит источником для образования международной общественно-политической и научной терминологии.

В XVII-XVIII веках в Германии стали возникать языковые общества, которые пытались бороться за чистоту немецкого языка. Они указывали на засилье в речи галлицизмов и латинизмов, высмеивали любовь немцев к иностранным словам и предлагали альтернативы для замены этих слов. Не всегда эти слова были удачными, и нередко доходило до смешного. Так, например, предлагалось слово «Nase» заменить через «Gesichtserker», что буквально можно перевести как «лицевой эркер». Однако подобный языковой пуризм не нашел отклика среди немцев и такие неологизмы не прижились.

Выводы

Немецкий язык, как и любой другой европейский язык, ощутил невероятное влияние латыни. Во многом, латынь стала основой для большинства языков государств Европы. Особенно заметным было ее влияние в период введения новой религии, а именно, – Христианства.

Отличительная черта немецкого заимствования – это не дословное копирование латинских слов, как это часто бывало в других европейских языках, а некая трансформация их основ на «немецкий манер». Как правило, даже сложные слова были заимствованы с некоторыми морфологическими изменениями.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. https://ru.wikibooks.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%8F%D0%B7%D1%8B%D0%BA
2. <http://www.dissercat.com/content/osobennosti-osvoeniya-zaimstvovannoi-latinskoi-leksiki-v-otraslevoi-terminosisteme-na-materi>

3. <http://startdeutsch.ru/interesno/o-nemetskom-yazyke/1042-nenemetskij-nemetskij>
4. <http://www.melene.ru/news/roots-German-language>

Кутовий А., Писаренко Н. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

МІСЦЕ ЛАТИНИ У РОЗВИТКУ МОВИ «ДИПЛОМАТІВ»

Центральне місце *lingua franca* (спільної, вільної мови) у дипломатичному дискурсі латина зберігала у Європі протягом Середніх віків, аж до XVIII століття [2,с.112]. Відомі договори (Вестфальський 1048 р., Англо-данський 1670 р. та Англо-голландський договір 1674 р.) були написані і підписані латиною, відповідно до загальноприйнятого звичаю. У цей період дипломати не тільки переписувалися, а й спілкувалися латинською мовою попри того, що активізувалась французька мова, мова передової на той період держави.

Безперечно, мова дипломатичного спілкування (до якої належить спілкування письмове – офіційні документи – та усне спілкування) історично нерозривно пов'язана з латинською мовою.

У давньому світі дипломатія виконувала зовнішньополітичні завдання держав, економічною основою яких було рабовласництво. Рабовласницький лад не залишався нерухомим. У процесі свого історичного розвитку він пройшов кілька послідовних стадій. Більш розвинене рабовласництво, пов'язане з товарно-грошовим господарством і зростанням приморських міст, лежало в основі античних держав – Греції та Риму.

Закономірно, що разом із французькою, латинська мова, яка була закладена у її основу, сформувала сучасний термінологічний апарат мови дипломатії. Таким чином було широко застосовано термінологію міжнародного права, головним чином, латинського та французького походження. Часто у дипломатичних текстах латинські терміни і вирази

вживаються в оригінальному латинському написанні [2, 112]. Ми досліджували Великий тлумачний словник сучасної української мови, укладач і головний редактор якого є В. Т. Бусел. Було виписано близько 50 термінів дипломатичного спрямування.

Зазначимо, що до найбільш відомих та часто вживаних належать наступні:

Реституція (від лат. *restitutio* – відновлення) – у цивільному праві повернення сторонами, що уклали угоду, всього одержаного ними за угодою у разі визнання її недійсною. За неможливості повернути одержане в натурі сторони мають відшкодувати його у грошах, якщо інші наслідки недійсності угоди не передбачені законом [3, 119].

Конвенція (від лат. *conventio* – договір, угода) – міжнародний багатосторонній договір зі спеціального питання (напр., консульська К., патентна К., митна К.). Найчастіше *конвенцію* підписують під час укладання угод економічного, юридичного та гуманітарного характеру [1, 563].

Пакт (від лат. *pactum* – договір, угода) – міжнародна угода, звичайно великого політичного значення [1, 876].

Паритет (від лат. *paritas* – равенство) – принцип рівного представництва сторін; рівність, однакове положення, рівноправність сторін [3, 187].

Меморандум (лат. *memorandum* – дипломатичний документ, у якому викладаються погляди уряду або урядів з якого-небудь питання [1, 658].

Status quo (з лат. «положення, в якому») – термін, що використовується на позначення стану речей, що склався на поточний час у певній предметній області. Термін широко застосовується у юриспруденції. Зберегти статус-кво означає залишити все так, як є [1, 1387].

Латинська мова вийшла із щоденного використання, проте частина латинських сталих фраз та виразів і досі використовують у мові дипломатичних документів, формуючи універсальний базис для успішного міжкультурного дипломатичного спілкування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов. ред. В. Т. Бусел – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005 – 1728 с.
2. Культура речи и деловое общение : учебник и практикум для СПО (Серия: Профессиональное образование) / отв. ред. В. В. Химик, Л. Б. Волкова. – М.: Издательство Юрайт, 2018. – 308 с.
3. Юридичні терміни. Тлумачний словник/ Ю70 В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за ред. В.Г. Гончаренка. – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Либідь, 2004. – 320 с.

Ляпунова Ю. С., Перинець К. Ю.

Університет митної справи та фінансів

РЕАЛІЇ СУЧАСНОГО ЖИТТЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

*Me, I believe in grammar, but I did not
really know about it until I learnt a little Latin –
and that is a gift, an absolute gift.*

Margaret Thatcher

Загальновідомо, що латинська мова перестала бути засобом активного спілкування майже дві тисячі років тому і вважається сьогодні «мертвою мовою». У наші дні латинська мова – це своєрідний «фундамент», з якого творяться нові терміни. Адже жодна галузь науки не може обійтися без знання термінології, що формується на основі латинської мови.

Латина продовжує «жити» в сьогоденному житті: вона є однією з офіційних мов Ватикану, друкуються журнали та функціонують сайти з різними матеріалами, написаними латинською мовою.

Наприклад, у престижних філологічних журналах «Mnemosyne» та «Eirene» друкуються статті латиною, а у польському виданні «Meander» тексти статей польською мовою супроводжуються латинськими резюме.

Оксфордський науково-популярний журнал «Greece and Roma», що видається англійською мовою, майже в кожному номері надає місце для публікації латинських віршів.

Латинською мовою видаються журнали, спеціально присвячені «живій» латині: «Latinitas» (Ватикан), «Palaestra Latina» (Барселона), «Vox Latina» (Саарбрюккен), «Vita Latina» (Авіньон), «Orbis Latinus» (Мендоса, Аргентина). У цих виданнях систематично публікуються результати роботи, що ведеться в різних країнах, по нормуванню новолатинської лексики. Критичний звід цих матеріалів у виді фундаментального словника складає одну з найважливіших задач, включених у програму діяльності Міжнародної академії сприяння латинської освіченості.

Про це свідчить укладання словника сучасних слів під назвою **Lexicon Recentis Latinitatis**, опублікованого у 2003 році. Цей словник можна знайти на офіційному сайті Ватикану [1]. Ініціатором створення та видання словника був Папа Римський Бенедикт XVI, який прагнув «вдихнути нове життя» в функціонування латинської мови та забезпечити відповідність перекладів сучасним правилам. Йому це вдалося, бо подібний ризиковий експеримент був позитивно сприйнятий як світською, так і церковною аудиторією.

Пропонуємо розглянути деякі цікаві переклади детальніше.

Так, першу групу склали слова, що пов'язані з технічною стороною нашого життя: комп'ютер перекладається як *instrumentum computatorium*, інтернет – *inter rete*, електронний лист/і-мейл – *inscriptio cursus electronici*, ксерокопія – *exemplar luce expressum*, телесеріал – *fabula televisifica*, посудомийна машина – *escariorum lavator*, телефон – *telephonicum colloquium*, таймер – *instrumentum temporis praestituendo*, таксі – *autocinetum meritorium*.

Очевидно, що перекладачі намагались пояснити ту чи іншу сучасну реалію: таймер – це інструмент для розрахунку часу, ксерокопія – копія, що копіюється під світлом тощо. А слово інтернет (лат. *inter* – між та англ. *net* – павутиння) перекладено буквально *inter* – між, *rete* – сітка.

Не менш цікавими є переклади інших сучасних реалій, без яких ми вже не можемо уявити наше життя: дезодорант – *foetōris delumentum*, джинси блакитного кольору – *bracae linteae caeruleae*, міні-спідниця – *tunicula minima*, бестселер – *liber maxime divenditus*, гірський велосипед – *birota montāna*, спорт – *ludicra corporis exercitatio*, парашут – *umbrella descensoria*, уїк-енд – *exiens hebdomada*, нічний клуб – *taberna nocturna*, бармен – *tabernae pоторiae minister*, чайна кімната – *conclāve thearium*, самоконтроль – *sui moderatio*.

У словнику можна знайти переклади слів з кримінальною чи неформальною конотацією: сигарети – *fistula nicotiana*, наркотик – *medicamentum stupefactivum*, гангстер – *gregalis latro*, любителі панку – *punkianae catervae assecla*.

Також укладачами було перекладено велику кількість екзотизмів – слів, що передають характерні назви реалій із життя інших народів і не мають точних відповідників у мові, до якої вони потрапляють. Наприклад, леді – *Anglica mulier conspicua*, гідальго – *nobilis Hispanus*, мазурка – *saltatio Polonica*, сафарі – *Africana venatio* та інші. Обов'язковим елементом перекладу таких слів є вказівка на країну чи континент, звідки був запозичений екзотизм.

Таким чином, видання цього словника є доказом того, що латинська мова не втрачає своєї актуальності у сучасному житті. На наш погляд, подібні переклади «оживляють» та осучаснюють латину, ще раз засвідчують багатство її лексичної та граматичної системи. Адже робота з таким словником на заняттях з латинської мови надасть змогу студентам підбирати, аналізувати лінгвістичні та культурологічні аспекти, що підвищить їх мовний та професійний потенціал.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Parvum verborum novatorum lexicum // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vatican.va/roman_curia/institutions_connected/latinitas/documents/rc_latinitas_20040601_lexicon_it.html#r (дата звернення: 15.01.2019).

ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ В ДРЕВНЕЙ ГРЕЦИИ

В 3 - 2 тысячелетиях до н. э. в Греции, на Крите и некоторых других островах Эгейского моря возникла самобытная культура со своей письменностью. Ею владели жрецы, царская свита, вельможи и состоятельные граждане. Центры обучения писцов возникали при дворцах и храмах. Образованность почиталась как необходимое и неотъемлемое свойство достойного гражданина полиса. Если хотели сказать дурно о человеке, говорили, например: "Он не умеет ни читать, ни плавать". В школе закладывалось все великое и прекрасное, что оставила нам Древняя Греция. Школы были небольшими - 20 - 50 учеников на одного учителя. Размещались ученики в доме учителя либо просто на улице города. Учитель сидел на высоком стуле, дети располагались вокруг на низеньких складных табуретах. Писали на коленях. Занимались одновременно дети всех возрастов: пока одни отвечали учителю, остальные выполняли задание. Занятия шли весь день с большим перерывом на обед. Каникул не было - выходные выпадали на городские и семейные праздники. Книг было чрезвычайно мало. Образование усваивалось с голоса учителя.

На начальное обучение тратилось 6 - 8 лет, примерно до 14-летнего возраста. Учили начаткам чтения, письма и пения. Читать учились по слогам, перебирая множество сочетаний, пока не узнавали их с первого взгляда. Затем читали первые слова - имена богов и героев. Затем читали первые фразы, обычно поучительные стихотворные строчки: "Прекрасен тот, кто вправду человек во всем", "Приятно, если умный сын в дому растет", "Пусть все несут совместно бремя общее" и т. д. Читали только вслух. Писать учились на воощенных дощечках величиной в ладонь. Дощечки скреплялись шнурками в

книжечку. Писали палочки - стило, - заостренной с одного конца: острым концом оцарапывали буквы, тупым стирали написанное. Для упражнений в счете служила доска - абака, разделенная на клетки для единиц, десятков, сотен и т. д. На клетки клали бы или камешки - от одного до девяти. С помощью абаки учились четырем арифметическим действиям. Пению учили только в унисон, с голоса, поскольку нот не было. Пение сопровождали игрой на семиструнной кифаре. Иначе строилось воспитание и обучение в Афинах.

Все афиняне получали домашнее воспитание. Сыновья свободных афинян обычно получали такое воспитание до семи лет. Затем за мальчиками из состоятельных семей присматривал особый раб – педагог. Воспитателем часто оказывался самый никудышный в хозяйстве раб. После семи лет мальчики - дети свободных граждан получали возможность учиться в частных и общественных учебных заведениях. Вершиной воспитания и образования считалось пребывание 18—20-летних юношей в эфебии - общественном учреждении, где находившиеся на службе у государства преподаватели учили военному делу: верховой езде, стрельбе из лука и катапульты, метанию дротика и пр. По суждениям афинян, женщина не могла претендовать на обладание образованием. Ее уделом было домашнее хозяйство.

Манченко А., Писаренко Н. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ERRARE HUMANUM EST – ЛЮДИНІ ВЛАСТИВО ПОМИЛЯТИСЯ

Згідно з житейською мудрістю, крилаті вислови тісно йдуть поряд із людиною. Щодня ми чуємо багато цікавих стійких виразів і вживаємо їх самі, оскільки вони допомагають висловити власну думку більш влучно та яскраво. І посперечатися з цими словами дуже важко, адже афоризми сьогодні є невід’ємною частиною нашого життя і спілкування. Вони прикрашають мову, додають нових барв у повсякденне спілкування, дають життєві поради.

Латинськими крилатими висловами послуговуються в усіх сферах сучасного життя. Як правило, коли говорять про афоризми, то часто розуміють народну мудрість, але ж нерідко крилаті вислови мають конкретних авторів.

Встановити автора вислову *errare humanum est* не вдалося. Цей вираз активно використовувався, починаючи ще з античних часів. Грецький поет Феогнід, який жив і творив за 500 років до н. е., висловлював думку щодо праобразу цього виразу. На його думку, якщо злитися на кожну помилку друзів, неможливо буде ні з ким зберегти теплі дружні стосунки. А все тому, що помилки між смертними неминучі.

Грецький драматург Евріпід був впевнений, що усім людям властиво помилятися. Грецький оратор Демосфен стверджував, що не помилятися здатні тільки боги.

Марк Анней Сенека – римський ритор – також використовував подібний вислів, який першоджерела зафіксували як *errare humanum est* – людині властиво помилятися. Саме таке формулювання стало найпоширенішим. Тому часто цей вираз приписують саме Марку Аннею Сенеці.

Вислів учить нас терпимості і поблажливості до чужих помилок, адже ми теж рано чи пізно опинимося на місці тих, хто помилився. Якщо ми не будемо прощати чужі провини, ми ніколи не зможемо вибудувати близькі стосунки ні з друзями, ні з родичами. І в кінцевому підсумку самі від цього будемо нещасні. Вміння прощати – це великий дар. Але не всі, на жаль, ним володіють. Розірвані дружні чи родинні зв'язки, зруйновані сім'ї, втрачена дружба – це все результат невміння виправдати в своїх очах чужі людські слабкості. Людині властиво, на жаль, легко знаходити виправдання собі, і дуже важко – проступкам інших. Афоризм використовують у тих випадках, коли потрібно пояснити причину будь-якої помилки тієї чи іншої людини. Однак часто буває так, що люди прикриваються цією фразою, списують своє небажання або невміння на те, що всі ми не без гріха.

Марк Цицерон доповнив фразу про властивості людини робити помилки, і в його інтерпретації вона звучить так: *Людині властиво помилятися, а дурню –*

наполягати на своїй помилці. Цим він хотів сказати, що лише розумні люди здатні визнавати свої помилки та виправляти їх у міру можливості. Дурні ж будуть упиратися і вважати себе правими, незважаючи ні на що. Відповідно, не визнаючи своїх помилок, такі люди будуть робити їх знову і знову.

Крім відомого латинського афоризму *errare humanum est*, є ще безліч схожих за змістом, наприклад: *homo sum et nihil a me alienum puto* – я людина, і ніщо людське мені не чуже та інші. Подібні вислови свідчать про зберігання людської мудрості. Неважливо, мабуть, знати ім'я автора відомих слів, час їх часто губить, важлива порада, життєвий досвід, що залишилися важливими і для сучасних поколінь.

Той, хто працює над собою, а не рахує чужі гріхи, здатний багато чого досягти в житті. І навпаки, люди, які виправдовують свої невдачі тим, що у когось їх більше, навряд чи будуть щасливі й успішні. Разом з тим потрібно бути більш терпимим до недоліків інших. Якщо люди не роблять поганих вчинків свідомо, а лише через свою необачність – не варто їх судити занадто строго. Ідеальних людей не існує – всі ми можемо рано чи пізно оступитися. Головне, вчасно зрозуміти, в чому причина наших невдач, зробити правильні висновки і «провести роботу над помилками». Тільки в такому випадку наші помилки стануть нам допомогою – дадуть безцінний досвід, який допоможе досягти успіху в житті.

Мелехова І. О, Ратомська Л. В

Університет імені Альфреда Нобеля

ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДИСЦИПЛІНАРНОЇ НАУКИ У МЕЖАХ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Останнім часом можна чітко відстежити тенденцію до скорочення дисциплінарних годин, відведених на вивчення латинської мови в гуманітарних

вищих навчальних закладах, що спеціалізуються на підготовці кадрів майбутніх лінгвістів та перекладачів з різних мов романо-германської групи. З одного боку, така ініціатива зрозуміла з певних економічних та педагогічних причин, але, з іншого боку, вона може призвести до погіршення рівня підготовки професійних кадрів у сфері лінгвістики та перекладознавства у нашій країні, до формування не досить глибокого ставлення до своєї справи, та як результат, до перенасичення такими кадрами ринку праці.

По-перше, потрібно усвідомити та добре розуміти, що латинська мова є основою для більшості сучасних мов романо-германської групи, зокрема англійської мови, адже як відомо лексичний склад сучасного варіанту англійської складається приблизно з 20-30 % слів власне англійського походження (з староанглійської мови), інша частка припадає на запозичення з латинської, грецької, французької, німецької та скандинавських мов. Історія розвитку англійської безпосередньо пов'язана з впливом латини на неї тим чи іншим шляхом з різною інтенсивністю. Перший період процесу лексичних запозичень асоціюється з давньогерманськими племенами англів, саксів та ютів, що контактували з римською цивілізацією протягом чотирьох століть ще до часів військової окупації Британії римлянами. Інший пов'язаний з розповсюдженням християнства на території сучасної Великобританії у 6-7 столітті, а отже входження в англійську мову слів, що стосуються релігійних понять, таких як: *engel* (*angel*) від *Lat. angelus*; *biscop* (*bishop*) від *Lat. episcopus*; *cyrice* (*church*) від *Lat. cyriaca*; *munuc* (*monk*) від *Lat. monachus*; *nunne* (*nun*) від *Lat. nonna*; *papa* (*pope*) від *Lat. papa*. Третій період – норманське нашествя 1066 року та згодом початок епохи Ренесансу, що можна характеризувати значним впливом французької мови на англійську, змішення слів французького та латинського походження та впровадження цих слів в активний ужиток. Деякі латинські слова зазнали орфографічних змін, характер яких дає підстави вважати, що ці слова були запозичені з латинської мови через французьку: лат. *conspicu-us* > *conspicuous*; лат. *extern-us* > *external*; лат. *celeri-tas* > *celerity* тощо. Але варто зазначити, що в усіх випадках, тобто незалежно від того,

безпосередньо з латинської мови чи через французьку було запозичене те чи інше слово в англійську мову в XV - XVI ст., корінь (основа) латинського слова залишається без змін: лат. *irrito, irritere* - англ. *irritate*; лат. *separere* - англ. *separate*; а також *collect, correct, permit, produce* та багато інших. Четвертий період можна пояснити науково-технічним розвитком та відповідно запозиченням багатьох термінів та абстрактних понять з латинської мови англійською. У цей період велику «словотворчу» силу мали письменники та науковці, які і використовували запозичені з латини поняття, котрі потім транслітерувалися та увійшли в англійську мову інколи без змін, а іноді після певних морфологічних трансформацій. Так, у працях Т. Мора вперше зустрічаються нові для англійської мови іншомовні слова, наприклад: *absurdity, anticipate, comprehensible, detector, exact, exaggerate, explain, fact, indifference, monopoly, monosyllable, paradox* та багато інших. У творах Еліота зустрічаються слова: *accomodate, analogy, animate, encyclopedia, exhaust, implacebility, infrequent, irritate, modesty*, також *experience* (як дієслово) та інші. З цього можна зробити висновок, що латинська мова – одне з головних джерел збагачення англійської мови, без її впливу неможливо було б уявити сучасний вигляд англійської мови. Розуміння цих процесів зможе допомогти студентам-філологам побачити динамічний розвиток однієї окремо взятої мови, прослідити етимологічний зв'язок між словами латинської та англійської мов, що зможе надати можливість прискорити процес вивчення нових слів будь-якої мови романо-германської групи, а отже і дати додатковий стимул та мотивацію до вивчення іноземних мов та вдосконалення своїх знань, та, звісно, розширення словникового запасу.

Якщо підійти до питання вивчення латини в розрізі навчальної програми для майбутніх викладачів, окрім певних моральних та духовних мотиваційних рис, можна також знайти і очевидні практичні переваги у поглибленому викладанні цієї дисципліни. Як було зазначено у статті О.Тіморшеної «Шаг навстречу миру» («Крок назустріч світу») : «Люди, які починають вивчення іноземних мов з англійської, в якому відсутні відмінки і відмінювання,

ризикують стати свого роду лінгвістичними каліками», що є дуже влучним висловленням, адже для багатьох студентів процес вивчення іноземної мови може затягнутися та бути дуже повільним саме через те, що нам, як носіям мов слов'янської групи складно зрозуміти певні граматичні поняття та структури, через це виникає ряд помилок та ускладнюється процес перекладу. Саме тому для майбутнього перекладача було б корисно спочатку ознайомитись з граматикою латинської мови, котра хоча і є досить складною для розуміння та сприйняття, допоможе більш глибоко зрозуміти граматичні особливості притаманні англійській мові, та які відсутні в українській або російській мовах. Наприклад, базові знання латинської граматики допоможуть зрозуміти такі ключові та важливі теми з англійської граматики як використання пасивного звороту (*Ablatīvus auctōris*) або правило послідовності часів (*Consecution temporum*), а також розуміння використання великої кількості часів (перфектних у тому числі), що не властиво нашій мові, але активно вживається в умовах англійської мови.

Крім того, що латинська може дати підґрунтя для засвоєння інших мов, похідних від неї, ця мова ще й унікальне джерело для розвитку перекладацьких навичок, таких як розуміння не тільки граматичних структур, але і різноманітних трансформацій, а це є визначальним вмінням для майбутнього перекладача. Наведемо приклад. "*Scientia et potentia humana coincidunt*", що дослівно можна перекласти як «Знання та сила людини збігаються», але ж завдання перекладача полягає в тому, аби якнайкраще адаптувати вислів з іноземної мови до рідної мови, при цьому зберегти зміст, а у випадку перекладу висловлень з латинської мови, перекладач повинен ще й зберегти певний відтінок афористичності фрази. Тому, зрозумівши тотожність понять «наука» та «сила» у контексті цього висловлення, можна трансформувати дослівний переклад таким чином: «Знання – сила», або навіть «У знанні – сила», зберігаючи концепцію оригінального вислову та додавши йому лаконічності, чіткості та простоти, властивої афоризмам. Цей приклад доводить думку, що тренуючи свої вміння аналізувати та порівнювати лінгвостилістичні аспекти

певного тексту, написаного будь-якою мовою, у нашому випадку латинської мовою, студент розвиває свої перекладацькі навички, а тому процес перекладу англomовної літератури або синхронного перекладу буде дещо поліпшений та удосконалений.

І останній аргумент полягає в тому, що майбутній перекладач повинен бути всебічно розвинутий та мати велику базу знань з різних сфер життя, культури, науки та мистецтва тощо. Латинська мова, у свою чергу, відкриває нові можливості для ознайомлення з одними з найвеличніших досягнень культури в історії людства, як наприклад праці Гомера, Овідія, Галія Юлія Цезаря, Тацита, Вергілія тощо. Також більш поглиблене вивчення латини – є однією з важливих чинників, що сприяють кращому розумінню багатьох термінів з різних сфер науки (юриспруденція, медицина, економіка, фізика, хімія тощо), що важливо для перекладача технічної літератури тощо.

Важливо зазначити, що закордонні спеціалісти з лінгвістики та педагогіки приділяють більше значення вивченню латинської мови та активно впроваджують нові методи викладання цієї дисципліни. Автор навчальних програм з латинської мови для Оксфордського університету Б. МакМанус в описі початкового курсу латини особливо підкреслює, що вивчення студентами самих основ латинської граматики і відмінностей між граматиною латини і сучасної англійської необхідно для розуміння того, як влаштовані обидві мови і як вони функціонують. Е. Карі-Хейзер, що пропонує унікальний проект вивчення латини онлайн в так званій Інтернет-аудиторії, вказує у своєму описі авторського курсу на те, що розвиток умінь і навичок перекладу з латинської відбувається не тільки на основі поступового засвоєння правил граматики мови, а й за рахунок з'ясування зв'язків латинської та англійської лексики, розуміння закономірностей розвитку і функціонування лексичних одиниць.

Отже, можна зробити висновок, що більш поглиблене вивчення латинської мови – це не тільки необхідний захід для підтримування загального освітнього рівня людей, що отримують вищу освіту, але й відіграє важливу роль у сфері підготовки кадрів майбутніх лінгвістів, перекладачів, адже допомагає

розширити словниковий запас студента, прискорити процес опанування інших мов романо-германської групи, розвиває аналітичні здібності, дає можливість вдосконалювати «лінгвістичне» мислення студента та покращувати його професійні навички, а отже допомагає формувати більш конкурентно-спроможні кадри спеціалістів, які так потребує ринок праці України.

Мудрак Є. Є., Запорожець О. С.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ІСТОРИЧНІ УМОВИ ВІДОКРЕМЛЕННЯ ЛАТИНЯН ТА ЕЛЛІНІВ.

РОЗДІЛЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ ТА ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ МОВ

Мета даного нарису – розглянути деякі цікаві особливості відокремлення від індоєвропейського народу середземноморської гілки та власне розділення її на латинську та грецьку групи у мовному аспекті.

Лінгвістичні дослідження показують, що в деякий час від загального індоєвропейського народу відокремилось плем'я, яке потім тривалий час існувало як єдине ціле, а потім розпалося на дві групи – первісних еллінів та їх дочірні племена (іонян, доріян та ін.) і латинян, які в свою чергу розділились на латинян та умбрів, а згодом також і на менші племена та родини.

Виділення коренів, які є спільними для всієї індоєвропейської мовної сім'ї, дає визначити ті слова, якими користувались індоєвропейці ще до моменту відокремлення від загального праятносу нащадків окремих народів. Це також дає розуміння того, які поняття були їм знайомі, який рівень культури вони мали. Таким методом визначено, що до розділення індоєвропейці вже перейшли від привласнювального типу господарства до відтворювального, вміли оброблювати землю, вживали сіль та виноградний сік, користувалися одягом, влаштовували житло, вміли виготовляти примітивні човни та вози, а також що основною їх діяльністю було розведення худоби: вже були приручені деякі види птиці, свиня, бик, собака, вівця. Спільність походження грецьких та

італійських народностей також доводиться наявністю спільних мовних конструкцій, що визначали способи виміру площі, елементи озброєння. Як пише в своїй «Римській історії» німецький історик та філолог Т.Момзен, «...спосіб добування вогню тертям одного шматка дерева іншим і власне назви першого і другого шматка у еллінів і італійців були однакові, і, отже, спосіб був знайдений ще в епоху їх нероздільного існування».

Науменко М., Писаренко Н. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ЛАТИНСЬКІ АБРЕВІАТУРИ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Традиційно вважають, що найбільший вплив *lingua latina* справила саме на романські мови, але й у германських, зокрема англійській мові, є чимало латинізмів, тобто слів, запозичених з латинської мови. Таке явище пов'язане з тим, що до середини XIX століття латина була державною мовою у багатьох європейських країнах, нею укладали міжнародні договори, друкували книги, писали наукові трактати. Внаслідок чого англійські переклади цих трактатів були багатими на латинізми задля збереження наукового стилю викладу. Однак після французької революції мову викладання в університетах змінили з латинської на національну (національні), через що латина поступово почала втрачати свій авторитет, а у XIX столітті взагалі майже вийшла з уживання попри те, що справила колосальний вплив на формування лексики багатьох сучасних мов.

Зараз латинська мова є офіційною мовою Святого Престолу, Мальтійського ордену, Ватикану, римсько-католицької церкви. Також вона є міжнародною мовою у медико-біологічній сфері, вживають латинські терміни у міжнародних відносинах та юриспруденції.

Латинські аббревіатури широко використовують у ділових документах, інструкціях, газетних статтях, навчальній літературі, різноманітних текстах англійською мовою.

Найбільш розповсюдженою аббревіатурою є «etc», походженням якого є латинське «et cetera», що означає «і так далі», хоча багато хто звик вимовляти просто «etc»:

In this shop you can buy pencils, pens, paper etc.

В англійській мові для позначення часу використовують форми «p.m.» та «a.m.», через те що англійці не вживають такі позначення часу, як, наприклад, в Україні: 19 година – ми розуміємо сьома вечора. Для уникнення непорозуміння варто знати, що ці англійські аббревіатури читають як «post meridiem» та «ante meridiem», що відповідно означають «час від полудня до опівночі» та «час від опівночі до полудня»:

Them atchis starting at 4 p. m.; I usually get up at 7 a. m.

У багатьох підручниках можна помітити, що задля пояснення певного правила уживають аббревіатуру «e. g.», яка містить у собі латинське скорочення «exempli gratia». Українським відповідником цього латинізму є слово «наприклад»:

You can prepare for breakfast all you want – e.g. omelet with cheese.

Скорочення «C. V. » має бути знайоме багатьом, адже вже у школі на уроках англійської мови його писали абсолютно всі. Українською перекладається як «резюме», а латинською звучить як «curriculum vitae», тобто «життєвий шлях»: *For an interview you need to provide our boss your C. V.*

Широко розповсюдженими у навчальних текстах є аббревіатури «A. D.» та «B. C.». Вони є аналогами українських «н.е.» та «до н.е.». Читаються як «Anno Domini» та «Before Christ», тобто «нашої ери, від Різдва Христового» та «до нашої ери, до Різдва Христового»:

The Old City was originally built by King David in 1004 B.C. ; The building of the Roman Colosseum began between 73-75 A.D.

Часто для порівняння використовують таблиці, у шапці яких зазначене скорочення «vs.», яке розшифровується як «versus» - «у порівнянні з, навпроти». Його вживають для зіставлення двох явищ: *Dont compare cats vs dogs!*

Отже, унаслідок багатьох історичних процесів, латинська мова вплинула на англійську, що простежується й сьогодні, зокрема в умовних скороченнях. Такі аббревіатури допомагають зробити письмо легшим, більш лаконічним, адже значно спрощують процес написання багатьох виразів та фраз. Попри те, що інколи виникає проблема з їх правильним прочитанням, скорочення активно застосовують у документах, статтях, навчальних посібниках, підручниках та переписці.

Однолько О., Писаренко Н. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ І ЗНАЧЕННЯ АФОРИЗМУ

ARS LONGA, VITA BREVIS EST

Мистецтво вічне, життя коротке – відомий латинський афоризм. Цей крилатий вислів у скороченому варіанті можемо прочитати в одному з «Діалогів» давньоримського філософа Луція Аннея Сенеки «De brevitae vitae».

Проте автором цієї сентенції був видатний давньогрецький лікар й мислитель, дослідник природи Гіппократ, якого називають однією з найвизначніших осіб в історії медицини, її «батьком».

В оригіналі думка Гіппократа звучить так: *Життя коротке, однак мистецтво довге, випадок швидкоплинний, досвід оманливий, судження складне/* грецькою Ὀβίοςβραχύς, ἡδὲτέχνημακρὴ, ὁδὲκαὶρὸςὀξύς, ἡδὲπεῖρασφαλερὴ, ἡδὲκρίσιςχαλεπή.(Aphorismi 1, 1) / латинською *Vita brevis, ars vero longa, occasio autem praeceps, experientia fallax, iudicium difficile* /. Далі лікар звертає увагу на те, що не тільки сам лікар повинен вживати для справи

все, що необхідно, але і хворий, і оточуючі, і всі зовнішні обставини повинні сприяти лікарю в його діяльності.

У Гіппократа, як бачимо, йшлося про мистецтво лікування. В античності наука й мистецтво об'єднували в одне поняття. Гіппократ у творі «Закон» писав, що медицина насправді є найблагородніше з усіх мистецтв, але через неуцтво тих, які займаються нею, і тих, які з легковажною поблажливістю судять їх, вона далеко нижча тепер за всі мистецтва.

Кожен справжній лікар займався своїм ремеслом для загальної користі, був майстром своєї справи, володів необхідними в його професії технічними навичками – *techne*, що в перекладі з грецької і означає «мистецтво». Старогрецькому слову *τέχνη* / *techne* відповідає латинське *ars*. У латинській мові також не було відмінностей між поняттями «мистецтво» і «наука»: їх зміст передавало слово «ars» – єдине вчення, що виявляє і упорядковує усі практичні правила.

Отже, говорячи про «мистецтво», Гіппократ мав на увазі, не художню творчість, а мистецтво лікування. Сенс його висловлювання в тому, що наука неосяжна, адже мистецтво лікування настільки складне, вимагає такої кількості знань, на опанування та засвоєння яких не вистачить усього людського життя. У цій думці вченого вкладено усе тривожне і невтомне прагнення до знання, властиве освіченій людині, і вся скорбота за власною недосконалістю. Римський філософ-стоїк Луцій Анней Сенека у своїй праці «Про швидкоплинність життя» пояснював, що через це відомий вигук найвеличнішого з лікарів про те, що життя коротке, а мистецтво тривале *vitam brevem esse, longa martem*. Завдяки Сенеці вислів закріпився в латинській формі.

У Європі та світі ця антична мудрість стала популярна у XIX столітті особливо після того, як видатний німецький поет Йоганн Вольфганг Гете повторив його у своїй трагедії «Фауст» у формі: «Мистецтво довговічне, а життя коротке». Цей твір приніс Гете світову славу, був перекладений багатьма

мовами, а сам вислів набув надзвичайної популярності. Кожна освічена людина того часу вільно вживала його.

Цей вираз був відомий і у східній Європі. Освічені люди були обізнані з цим афоризмом і не тільки з ним, вони використовували крилаті вислови за необхідністю. Про це свідчать слова героя драми «Труп» («Живий труп») Л.М. Толстого про написання твору: тільки накидана мною начорно, і я навряд чи скоро або коли-небудь візьмуся за неї, бо все ще слабкий від хвороби, а зробити більш важливого і потрібного хочеться ще багато. *Ars longa, а vita, особливо в 74 роки, дуже brevis*. (Л. М. Толстой, «Творчий процес».)

З плином часу афоризм *Ars longa, vita brevis* вживають у прямому перекладі, без поглиблення в деталі смислів: усе, що митець створив протягом життя, всі творіння його рук, духу й розуму будуть і надалі жити навіть після його смерті. Твори мистецтва живуть вічно, і тим самим зберігають пам'ять, нагадують про людину, що їх створила. Кожен майстер живе в своїх творіннях. Таким чином, у сучасному світі вислів видатного давньогрецького лікаря отримав інше, зовсім відмінне від початкового значення.

Омельницька Ю., Писаренко Н. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ALEA JACTA EST – ЖЕРЕБ КИНУТО

Фразеологічна скарбниця будь-якої мови містить велику кількість крилатих висловів. Цим словосполученням позначають невеликі цитати, образні вирази, вислови історичних осіб, імена міфологічних і літературних персонажів, які увійшли в нашу мову з античних біблійських міфів, народних пісень, казок, світової художньої літератури, публіцистики, історичних документів, наукових творів, промов політичних діячів. Ідіоми – як їх ще називають – однаково зрозумілі і у межах мови, якою їх було створено, і поза нею. Недостатнє знання конкретних умов виникнення вислову та ймовірні

зміни у його значенні можуть призвести до неправильного тлумачення. Ми маємо за мету висвітлити значення крилатого латинського вислову *alea iacta est* – жереб кинуто.

У першому столітті до нашої ери Італія ще не була великою Римською імперією, а лише була на шляху до світового панування. Для зміцнення влади і авторитету імператорам необхідно було розширювати свої володіння за рахунок загарбницьких походів на сусідні землі. Майбутній імператор, проконсул Гай Юлій Цезар, зібравши свої військові сили, відправився підкорювати Галлію, шлях до якої пролягав через річку Рубікон. У перекладі з латині *Rubicon* (від *ruber, rubra, rubrum* – червоний, а, е) – Червона річка. Але похід Цезаря не був схвалений сенатом, надійшов наказ розпустити військо. Гай Юлій Цезар не послухався сенату, і в січні 49 року до н. е. легіон, яким він керував, наблизився до берегів Рубікону. Зупинившись, Цезар вагався, розмірковув, чи варто йому рухатися далі. Він розумів, якщо перейти Рубікон, то зворотнього шляху не буде. Цезар усе-таки вирішує перейти річку, і, як свідчать джерела, сказав при цьому: «Вперед, куди кличе нас знамення богів і несправедливість супротивників. *Так буде кинутий жереб долі*». Ця фраза зафіксована у першоджерелах, але крилатим висловом став *alea iacta est* – жереб кинуто. Деякі історики стверджують, що перш, ніж сказати цю фразу, він і справді кинув якусь подобу гральних кісток, які вказали на те, що слід йти. За іншими даними, вираз *жереб кинуто* був тільки фразою. Цезар, промовляючи цю фразу, мав на увазі те, що він приймає одне з найважливіших рішень в житті. Цезар мав намір «повалити» імператора. Його рішення було беззаперечним, і іншого шляху вже не було, це було остаточно. Слід розуміти цей вираз, що це точка неповернення. Свою метафоричність фраза набула тільки до сімнадцятого століття.

Дослідники виділяють ще один крилатий вислів, пов'язаний з цим військовим походом – згодом і сам перехід через річку Рубікон знайшов символічність. Виник вислів *перейти Рубікон*. Як і у випадку із фразою *жереб кинуто* фразеологізм *перейти Рубікон* означає зважитися на важливий крок,

також це своєрідна точка неповернення, яка указує, що зворотньої дороги немає.

Після переходу Рубікону Цезар вступив у відкриту війну з сенатом, яка тривала 4 роки і, скинувши імператора, став правителем Риму. З цього моменту і починається історія великої держави – Римської імперії.

До нашого часу дійшла фраза *жереб кинуту*, вживають її мовою, як нам здається, оригіналу – латинською *alea jacta est*. Але мало хто знає, що знамениту фразу, згідно з твердженням давньогрецького історика Плутарха («Порівняльні життєписи»), Цезар вимовив грецькою мовою, що на той період було ознакою хорошого тону у римлян, як цитату з відомого комедії давньогрецького драматурга Менандра: *esto alea jacta est* – нехай буде кинуту жереб.

Найяскравіші та найталановитіші представники Римської імперії та Давньої Греції через латинську мову подарували нам цілу скарбницю людської мудрості. Найбільш повно вона відображена у крилатих виразах, актуальних і дотепер, які примушують замислитись, збагачують людей морально, етично, інтелектуально. Вивчення цього мовно-літературного спадку не тільки ознайомлює з давнім світом, але й допомагає знайти своє місце в сучасному.

Панина К. Н., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

«О БЫСТРОТЕЧНОСТИ ЖИЗНИ В СТИХОТВОРЕНИИ ИЗ ЭЛЕГИИ «ИСКУССТВО ЛЮБВИ» ОВИДИЯ»

Публий Овидий Назон (Publius Ovidius Naso) – римский поэт, последний из великих поэтов «золотого века» римской литературы, произведения которого имели существенное влияние на более позднюю европейскую литературу, литературу Средневековья и нашего времени. Поэт оставил потомкам такие известные произведения как: «Героиды» (лат. *Heroides*), «Метаморфозы» (лат.

Metamorphoses) и «Наука любви» («Искусство любви») (лат. *Ars Amatoria*). Произведения Овидия отличаются виртуозной легкостью и гибкостью стиля, которым он владел в совершенстве. Можно сказать, что для него характерен синтез иронии с традиционными литературными мотивами. Безусловно вызвавшее резонанс среди читателей, и также роковое произведение, трагически повлиявшее на жизнь писателя это – «Наука любви». Это то самое произведение из-за которого Овидий был позже отправлен в ссылку в Томы, по приказу императора Августа, в которой и погиб. Это творение Овидия, не теряющее своей актуальности и ныне, дидактическая поэма в трёх книгах, заключающая в себе наставления, сначала для мужчин, какими средствами можно приобретать и сохранять за собой женскую любовь (1 и 2 книги), а потом и для женщин, как они могут привлекать мужчин и сохранять их привязанность. Овидий иронично и остроумно рассматривает любовь не как божественное чудо, а как некую науку, которой можно легко обучиться и преуспеть в ней. Книга имеет дидактическую окраску – поэт выступает в роли учителя, передающего свои богатые познания в сфере отношений молодым людям. Овидий безусловно являлся тонким психологом и внимательным наблюдателем, понимающим особенности психологии мужчин и женщин, аспекты их взаимодействия и отношений в целом. «Любовь – искусство, которому можно научиться, и в котором можно совершенствоваться, только познав его законы» – утверждал писатель. В своем произведении, Публий Овидий Назон напоминал молодым людям, что молодость не вечна, а время быстро утекает от тех, кто его не ценит. Конечно, весьма конкретные советы о вежливости, опрятном внешнем виде, красноречии и умении поддержать беседу – полезны, но именно молодость и свежесть их главный соратник. «Пользуйся юностью; жизнь быстро проходит: последующие радости не будут столь же прекрасны, как первые» – говорил он, что также отражается в следующих строках.

Venturae memores iam nunc estote
senectae:

Грядущий, ты помни о старости ныне,
Пока только можно, пока молодые года.

Sic nullum vobis tempus abibit iners.	Ничто в этой жизни тебя не пройдет и не
Dum licet, et vernos etiam nunc vivitis annos,	минет.
Ludit: eunt anni more fluentis aquae.	Играй, веселись, ведь года протекут как
Nec quae praeteriit, iterum revocabitur unda,	вода.
Nec quae praeteriit, hora redire potest.	Спешь собираться уж ныне в большую
Dandum est aetate: cito pede labitur aetas,	дорогу,
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit..	Ведь время назад не вернешь ты уже
Quam cito (me miserum) laxantur corpora rugis,	никогда.
Et perit, in nitido qui fuit ore color,	И короток век: проскользнет он на
Quasque fuisse tibi canas a virgine iuras,	быструю ногу
Spargentur subito per caput omne comae.	И не уследишь, как закатится эта звезда.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetiistis,	И ты не заметишь, как скоро густые
Nec faciunt cervos cornua iacta senes:	морщины
Nostra sine auxilio fugiunt bona: carpite florem	Покроют твой лоб и поблекнут в печали
Qui, nisi carptus erit, turpiter ipse cadet	глаза,
	Виски посребрят от раздумий бесплодных
	седины
	И кудри осыпятся, с ними исчахнет слеза.
	Ничто не удержит, ни вся запоздалая
	ярость,
	Твой бег, что ни с кем не делил на зеленой
	траве.
	И с кожей змеиной придет к тебе дряхлая
	старость,
	Рогамы украсив упрямство в пустой
	голове.

(Перевод В.Валевского)

В первом четверостишии :

«Venturae memores iam nunc estote senectae:

Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Dum licet, et vernos etiam nunc vivitis annos,

Ludit: eunt anni more fluentis aquae.»

Автор напоминает молодым людям, что время это бесценный ресурс, и старость неожиданно застанет врасплох каждого, в частности, еще вчера

молодого человека во цвете сил. Стоит отметить, что тема ускользающей юности и исчезающего времени встречается и у современников Овидия – выдающихся, незабвенных гениев литературы Горация и Вергилия. «Бежит безвозвратное время» – рассуждал Вергий. «Стремительно уходят годы. Чего только не ослабляет всеразрушающее время» – развивал ту же мысль Гораций.

Анализируя следующую часть:

«Nec quae praeteriit, iterum revocabitur unda,
Nec quae praeteriit, hora redire potest.
Dtendum est aetate: cito pede labitur aetas,
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.»

Мы можем ясно наблюдать, что предупреждения автора о неминуемом наступлении взрослой жизни, приобретают более трагический подтон, и позже это настроение будет только усиливаться. «Чему не угрожает губительное время?» – выражение Горация отлично дополняет эти философские строки. Планы навеенные юнцам молодостью – лучшей порой их жизни, время не пощадит. Годы столь мгновенно утекают, что на смену ребячеству быстро приходит взрослая жизнь, а позже и старость.

«Quam cito (me miserum) laxantur corpora rugis,
Et perit, In nitido qui fuit ore color,
Quasque fuisse tibi canas a virgine iuras,
Spargentur subito per caput omne comae.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetiistas»

В этих строках автор предупреждает, тем же напоминая цветущим молодым людям, что красота не вечна, что каждый человек пусть даже самый прекрасный, подвластен чарам времени. Если в первом четверостишии прослеживался некий гедонизм, и призыв использовать свою молодость, наслаждаясь ею в весельи (играх), то к концу стиха, автор все больше обращает читателей к реалиям жизни.

«Nec faciunt cervos cornua iacta senes:
Nostra sine auxilio fugiunt bona: carpite florem

Qui, nisi carptus erit, turpiter ipse cadet»

В последней, завершающей части, необратимость наступления старости и некая тоска по этому поводу уже очевидно видна. Дидактическая, завершающая часть стихотворения повествует о том, что в праздном и увесилительном времяпровождении – молодость и время исчезают бесследно, оставляя за собой лишь пустоту.

В заключении, стоит отметить, что столь актуальная и в наше время философская тема, затронутая в этом произведении Овидия, раскрывает автора с новой стороны. Автор вызывающего, смелого, удивительного по своей откровенности произведения – «Наука любви» («Искусство любви»), затрагивает в своем творении не только любовную тему, как принято считать, но и тематику увядающей юности, неумолимо испаряющегося времени. Безусловно, популярная в те времена тема о наслаждении молодостью и всеми ее преимуществами, тут присутствует, но теперь можно утверждать, что древнеримская литература с появлением Публия Овидия Назона вышла на иной уровень осмысления. Осознание неизбежного, минорное, теперь переплетается с советом и наставлением: оставить что-то после себя, не растерять самого себя в круговороте жизни, задуматься о старости пока еще молод. «Тем, чем мы были и чем являемся, завтра уже не будем» – Публий Овидий Назон.

Пінська Д., Лощинова І. С.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ВПЛИВ ЛАТИНИ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Латинська мова з давніх давен відігравала важливу роль у культурному розвитку Європи. Вперше латинізми з'являються в українській мові ще в 10–11 ст. Однак основна маса латинських слів була засвоєна в 16–17ст. В історії України це був період енергійного культурно-просвітницького руху, розквіту науки та літератури. На латині українські студенти здобували освіту в

західноєвропейських університетах, засвоюючи досягнення європейської науки. Латинська мова посідала перше місце і в навчальній програмі Києво-Могилянського колегіуму.

Ще в першій половині 13 ст. латина була мовою канцелярій Галицько-Волинської держави, що було життєвою необхідністю. Серед закарпатських українців в Угорщині латинський вплив був сильним аж до 18 ст., де латина мала статус офіційної мови. Через посередництво польської культури (16–17 ст.) латинська мова стає невід’ємною частиною наукового, духовного, адміністративного та культурного життя України.

Процес запозичення латинізмів тривав і в наступні століття, але інтенсивність його була значно меншою. З латинської мови в українську прийшли такі слова, як-от: агітатор, адвокат, аукціон, клас, клієнт, контракт, конфлікт, культура, меценат та ін. Для латинізмів характерні префікси **де-, екс-, ім-, ін-, ре-**, суфікси **-альн(ий), -ат, -аці(я), -ент, -тур(а), -ум, -ус** (*депресія, експозиція, імпонувати, інкубатор, інтервал, реконструкція; універсальний, концентрат, інформація, інцидент, диктор, диктатура*).

Сьогодні знання основ латинської граматики, спеціальної лексики й основного греко-латинського словотворчого фонду забезпечує професійну термінологічну грамотність спеціаліста, водночас значно підвищує його загальнокультурний рівень.

Постовой В., Аноненко І. М.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

КРИЛАТІ ВИСЛОВИ ТА ДЕВІЗИ В МЕДИЧНІЙ НАУЦІ

Латинська мова — одна з мов італійської мовної групи, колись розповсюджена на території Апеннінського півострова. Вона набула значного поширення в Європі зі зростанням і становленням Римської імперії. Протягом багатьох століть латина була мовою культури, літератури й науки по всій

Європі. І до цього дня вона не втратила своєї ролі універсальної мови, зрозумілої вченим всіх країн світу.

Крилаті латинські вирази виявилися найбільш стійкими в медицині, де поряд з термінологією вони зберігаються як невід’ємні складові професійної мови: *Medicina fructosior ars nulla* – немає мистецтва, кориснішого за медицину; *Salus aegroti – suprema lex medicorum* – благо хворого – найвищий закон для лікарів; *In via est in medicina via sine lingua latina* – шлях у медицині без латинської мови непрохідний.

Медичну освіту неможливо здобути без оволодіння основами розгалуженої термінології латинської мови, перевага якої – ємність і точність, що також представлено й в крилатих висловах та девізах, наприклад: *Est medicina triplex: servare, cavere, mederi* – у медицині три задачі: оберігати, попереджувати, лікувати.

Bene dignoscitur, bene curatur – добре розпізнається, добре лікується. Цей принцип класичної медицини витримав іспит часом і протягом тисячоліть залишився непохитним, незважаючи на зусилля знахарів і шаманствующих адептів нетрадиційного лікування.

Contra spem spero – без надії сподіваюсь. Це основний девіз лікаря-професіонала, зобов’язаного надавати допомогу в будь-якій ситуації, навіть якщо вона представляється безнадійною.

Primum non nocere – насамперед не шкодити. Принцип, якого дотримується кожен лікар, зіставляючи передбачуваний ефект лікування з можливим ризиком ускладнення.

Contraria contrariis curantur – протилежне виліковується протилежним. Основний принцип класичної алопатії.

Основна ж парадигма гомеопатії така: *Similia similibus curantur* – подібне виліковується подібним.

Hygiēna arnica valetudinis – гігієна – подруга здоров’я. З характерною для латині лаконічністю представлений основний принцип профілактичної медицини.

Divinum sedare dolorem – справа божественна вгамовувати біль. Девіз королівського коледжу анестезіології (Лондон).

Кожен із лікарів повинен грамотно і свідомо використовувати медичну термінологію у професійній діяльності. Висококваліфіковані лікарі-хірурги вживають латинські вислови: *In chirurgia factiones potentiora verbis* – в хірургії дії сильніше слів; *Chirurgia eeffectus inter omnes medicinae partes evidentissimus est* – ефект хірургії серед всіх розділів медицини – найпомітніший; *Chirurgus mente prius et oculis agat, quam armata manu* – нехай хірург спочатку діє розумом і очима, ніж озброєною рукою; *Festina lente!* – поспішай повільно!

Носії найрізноманітніших мов у побуті часто використовують латинські крилаті вислови, що стали невід’ємною частиною культури різних країн: *Si quis dat mannos, ne quaere in dentibus annos* – дарованому коню в зуби не дивляться; *Scientia potentia est* – знання – сила; *Veni, vidi, vici* – прийшов, побачив, переміг.

Саме завдяки старогрецьким і римським лікарям більшість медичних термінів, які ми зараз вживаємо латинські або латинізовані грецькі слова, звідси випливає необхідність для кожного лікаря знати латинську мову і не забувати вислів видатного римського оратора Цицерона: *Non tum praeclarum est seire Latinae, quam turpe est nescire* – не так почесно знати латину, як ганебно не знати її.

Савченко Е. С., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ОРАТОРСКОЕ ИСКУССТВО В ДРЕВНЕМ РИМЕ

Ораторство – одна из древнейших наук. В различные времена она занимала большее или меньшее место в развитии общества, ценилась выше или ниже, но никогда не исчезала. В развитии ораторства явственно видны преемственность традиций, взаимовлияние культур, учет национальных особенностей, и в то же время – ярко выраженный общегуманистический

характер. Объективной основой зарождения ораторского искусства как социального явления стала насущная необходимость публичного обсуждения и решения вопросов, имевших общественную значимость. История показывает, что важнейшим условием проявления и развития ораторского искусства, свободного обмена мнениями по жизненно важным проблемам, движущей силой критической мысли являются демократические формы правления, активное участие свободных граждан в политической жизни страны. Ораторство как систематическая дисциплина сложилась в Древней Греции в эпоху Афинской демократии. В этот период умение выступать публично считалось необходимым качеством каждого полноправного гражданина. Вследствие этого, афинскую демократию можно назвать первой риторической республикой. Отдельные элементы ораторства возникли еще раньше в Древней Индии и в Древнем Китае, но они не были сведены в единую систему и не играли столь важной роли в обществе. Итак, красноречие стало искусством в условиях рабовладельческого строя, который создал определенные возможности для непосредственного влияния на разум и волю сограждан с помощью живого слова оратора. Расцвет ораторства совпал с расцветом древней демократии, когда ведущую роль в государстве стали играть три учреждения: народное собрание, народный суд, Совет пятисот. Публично решались политические вопросы, вершился суд. Чтобы привлечь на свою сторону народ, надо было представить свои идеи наиболее привлекательным образом. В этих условиях красноречие становится необходимым каждому человеку. Начало ораторства принято возводить к 460-м годам до н.э. и связывать с деятельностью старших софистов Коракса, Тисия, Протагора и Горгия. Красноречие Древнего Рима развивалось под влиянием греческого наследия и достигло расцвета во времена могущества Римской республики. Уважение к ораторскому слову было в Риме древним и традиционным. Считалось, что как на войне римлянин служит своему отечеству с оружием в руках, так в мирное время он служит ему речами в сенате и народном собрании. "Достойный муж, искусный в речах", - таким

был идеал римского оратора. Однако, чтобы правильно понять его, следует помнить, что "достойный муж" в латинском языке тех времен - синоним аристократа, а идеал красноречия был тесно связан с политическим идеалом. Риторическая культура Древней Греции легла в основу всплеска, развития, продолжения и процветания ораторского искусства в Древнем Риме. В Риме все государственные дела решались дебатами в народном собрании, в Сенате и в суде. Политика и право – это кредо для римлянина, они стояли выше искусства и литературы. В Древнем Риме на оратора смотрели как на бога. Красноречие оказало огромное влияние на все виды литературы. Поэты и ораторы проходили одну школу – риторическую. Особое внимание уделялось различным фигурам, то есть выразительным средствам. Риторика оказала сильное влияние на поэтов Вергилия и Овидия, на историков Ливия и Тацита. Всем известно, что Аристотель оставался для Рима высшим авторитетом в области риторики, но, тем не менее многие римляне внесли вклад в эту науку. Наивысшего развития римское ораторское искусство достигло в последний век Республики. Вершиной его стал оратор Марк Тулий Цицерон (106–43 г.г. до н. э.). Он стал наиболее знаменитым и вместе с тем одним из последних представителей классического красноречия. Цицерон изучал римское право у знаменитого юриста Сцеволы, учился искусству спора и аргументации, знакомился с греческой философией, изучал ораторское искусство греческих мастеров слова, учился ему у Красса и Антония. Ораторские способности открыли ему путь к высшим государственным должностям. Но на первый план Цицерон выдвигал труд. Он приложил много усилий во время работы над голосом, чтобы устранить его природную слабость и придать ему приятное звучание и силу. Всегда тщательно готовился к произнесению речей, постоянно совершенствовал свое ораторское мастерство. Наиболее полезным для оратора Цицерон считал этику и логику, философию, историю и литературу, так как знание логики помогает логически правильно построить речь, знание этики - выбрать тот прием, который вызовет нужную реакцию у слушателей. Философия, история и литература делают интересным то, что

уже известно. Наиболее важными условиями успеха Цицерон считал убежденность самого оратора и стремление убедить суд, а решающим фактором в выступлении оратора - знание. Расположению материала Цицерон придавал большое значение. Он разработал композицию судебной речи, которая обеспечивала максимально легкое усвоение материала. Речь состояла из шести частей:

I. Вступление, которое должно вызвать симпатии к оратору, сосредоточить внимание слушателей;

II. План выступления, в котором он ясно указывал основные положения защиты и выдвигал тезис;

III. Рассказ о том, как произошло преступление;

IV. Самая важная часть для Цицерона - доказательства. Для доказательства оратор привлекал факты двоякого рода: одни из них должны действовать на ум слушателей, другие - воздействовать на чувства, что особенно важно в конце речи;

V. Повторение решающих доводов, чтобы они лучше запечатлелись в сознании суда. И заканчивалась речь подведением итогов.

Главная сила речей Цицерона в их содержательности, умении подбирать веские доказательства, в логичном расположении материала. Глубокому содержанию речей Цицерона соответствовала яркая форма. Все изобразительные средства были использованы и «разбросаны по речи с умом», особенно сильны были его патетические заключения с риторическими вопросами. Цицерон писал: «Чтобы зажигать сердца, речь должна пылать». И все его судебные речи, сильные по аргументации, удивительные по форме, очаровывали и подчиняли себе слушателей: он умел возбудить в них чувство сострадания к подсудимому, умел остроумным замечанием ввести противника в замешательство, заставить судью улыбнуться. Квинтилиан так оценил ораторское мастерство Цицерона: «Небо послало на землю Цицерона, по-видимому, для того, чтобы дать нам пример, до каких границ может идти

могутство слова...С полной справедливостью современники провозгласили его царем адвокатуры».

Ситніченко О., Лоцинова І. С.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ЗВ'ЯЗОК ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ТА МІФОЛОГІЇ

Медицина – це мистецтво й наука одночасно. Для лікаря завжди є відкритою скарбниця загальнокультурних цінностей людства. Немає жодної галузі людського знання, де б не залишила яскравих відбитків антична культура, зокрема міфологія. Давньогрецька та латинська мови склали основу для медичної фахової лексики, а вплив міфології спостерігається в анатомічній, хімічній, фармацевтичній та клінічній термінологіях.

Скільки часу розвивається європейська медицина, стільки ж років і медичній термінології. Слово «термін» уживалось ще в античні часи. У латинській мові слово *terminus* мало значення «кінець, кордон, межа, рубіж». Спочатку терміном називали камінь, що розмежовував територію різних племен, а в римській міфології так називали бога кордонів і прикордонних межових знаків, які вважались священними.

Велика кількість анатомічних, фармацевтичних та клінічних термінів прийшли (та функціонують і досі) з античних міфів: атлант, павутинноподібна оболонка головного мозку, ахіллесова п'ята (сухожилля), гермафродит, кесарів розтин, амнезія, едіпів комплекс, гіпноз, гігієна, панацея, морфій.

Ім'я античного міфологічного героя, який за участь у боротьбі титанів проти Зевса змушений був довіку підтримувати небосхил, і досі живе в медицині. Атлант є символом витривалості й терпіння, **atlas**, **atlantis m** – атлант, перший шийний хребець, який має будову, відмінну від інших шийних хребців у зв'язку з участю в рухомому зчленуванні з потиличною кісткою.

Анатомічні й клінічні терміни tendo Achillis (calcaneus) - сухожилля п'ятки (ахіллове сухожилля), achillodynia (біль у ахілловому сухожиллі), achillotomia (розтин ахіллового сухожилля), achillorraphia (зшивання ахіллового сухожилля) пов'язані з міфічним героєм Ахіллом. Мати Ахілла, Фетіда, купала сина в водах ріки Стікс, тіло Ахілла стало невразливим до зброї, залишилась вразливою тільки п'ята, за яку вона його тримала. Ахілл постраждав від стріли Париса, яку Аполлон спрямував у вразливе місце – п'ятку. Ахіллове сухожилля або п'яткове сухожилля – найпотужніше й найміцніше сухожилля людського тіла, може витримати тягу на розрив до 400 кілограмів, а в деяких випадках і більше. Незважаючи на це, воно належить до сухожиль, які найбільш часто травмуються.

Caput Medusae – голова Медузи – клубок розширених черевних вен, які розходяться в радіальному напрямку від пупка, нагадуючи зміїне гніздо. У міфології горгона Медуза – найвідоміша із сестер-горгон, чудовисько з жіночим обличчям і зміями замість волосся; її погляд обертав людину на камінь. Це й надихнуло середньовічного медика Северина Боеція на створення терміна (1643 р.).

У римській міфології згадується річка Лета. Померлі, потрапляючи під землю, пили воду з річки й забували, що з ними було раніше. Оскільки річка Лета знаходилась в місцях перебування померлих, то прикметник letalis, є у медичній термінології має значення «смертельний». Клінічний вислів exitus letalis означає «смертельний кінець»; у художній літературі вислів «канути в Лету» вживається у значенні «померти, піти в небуття».

Грецькі й римські імена богів увійшли повністю або частково (як компоненти) у медичні терміни. Слово «гермафродит» використовується для опису індивідуума, що має ознаки як жіночої, так і чоловічої статі. Термін походить від імені бога, сина Гермеса й Афродіти, який з'єднаний в одному тілі з жінкою-німфою.

Ім'я богині підземного царства **Манії** вживається в медичній термінології як повний термін (mania - психічний розлад, при якому у хворих виникає

надмірний потяг до чогось), як кінцевий елемент у термінах (наприклад, megalomania, kleptomania, necromania) і як похідне слово: maniacus (маніяк) - психічно хвора людина .

Гігієя - у грецькій міфології богиня здоров'я, дочка Ескулапа й Епіони. Вона всюди супроводжувала свого батька, дбала про його зміїв. Батько був богом лікування, а дочка – богинею здоров'я. Її зображували у вигляді дівчини, яка годує з чаші змію. Один із медичних знаків – чаша зі змією – є символом мудрості й святості, чистоти й недоторканості. Змія кусає того, хто порушує це правило. На честь богині Гігієї названа наука гігієна. Гігієна означає здоровий спосіб життя, турботу про здоров'я, що сприяє продовженню життя.

Терміни **«психологія»** (psychologia), **«психотерапія»** (psychotherapia) пов'язані з грецьким словом «psyche» – душа. У грецькій міфології відомий міф про Дмура й Психею, де Психея є уособленням людської душі; зображувалася метеликом або молодою дівчиною з крилами метелика. Вона – наймолодша дочка царя, настільки вродлива, що її красі заздрила сама Афродіта. Скривджена богиня послала свого сина Амура, щоб він покарав Психею. Але він, зачарований її красою, переніс дівчину в свої покої й навідував уночі, заборонивши бачити його обличчя. Психея порушила обіцянку, спробувала побачити Амура, і він зник. Потім на її долю випало багато переживань, проте Психея знаходить свого коханого, а Зевс дарує їй безсмертя. Єдність безсмертного кохання та безсмертя людської душі знайшли втілення в давньо-грецькому міфі.

У медичну термінологію увійшло ім'я першої дружини Асклепія – Епіони (болеотамуюча, заспокійлива). Вона отримала своє ім'я від грецького opion – висохлий на повітрі молочний маковий сік. Епіона тамувала біль під час важких хірургічних операцій, користуючись послугами двох божеств – Гіпноса й Морфея (бога сновидінь у грецькій міфології). Тому маємо ще два терміни: гіпноз, морфій.

У даній статті наведений далеко не повний перелік тих назв, які вживаються в медичній термінології. Чимало цікавого можна знайти й у галузях фармакології, фітотерапії, ботаніки.

Славінська К. В., Ратомська Л. В.
Університет імені Альфреда Нобеля

ЛАТИНСЬКІ АФОРИЗМИ В ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА

Для розвитку наукової та художньої думки Європи значення латинської мови важко переоцінити: багато століть вона залишалася провідною мовою науки та освіти. У розвитку національних літератур латинську мову вважали як гальмівний чинник майже до середини ХХ ст. Упродовж тривалого часу латинська література зазнавала критики, і це стосувалося не лише мови, а й тематики, мотивів, а також художньо-стилістичних засобів. Згодом погляд на художню спадщину авторів, які творили латиною, підлягає об'єктивізації. Вперше на терени України латинізми проникають в Х-ХІ ст. (коляда, гімн, кесар, фортуна та інші. Але тільки в XVI-XVII ст. основна маса латинізмів була засвоєна українською мовою.

Найбільше в Українській літературі латинські афоризми використовував Іван Якович Франко – видатний український письменник, публіцист, поет, перекладач, громадський і політичний діяч. Протягом 40-літньої творчої активності Франко працював як оригінальний письменник (прозаїк, поет, драматург) і літературній критик та перекладач, багатогранний учений й мистецтвознавець, етнолог, історик, економіст і філософ. Творчість письменника написана українською, польською, німецькою, російською, болгарською, чеською мовою, за приблизними оцінками налічує кілька тисяч творів загальним обсягом понад 100 томів. Усього за все життя Франка окремими брошурами і книгами з'явилося понад 220 видань, у тому числі більш ніж 60 збірок його оригінальних та перекладних творів різних жанрів.

Він був одним із перших професійних українських письменників, який заробляв на життя літературною працею. Насправді лиш декотрим з латинських висловів він дав пояснення. Решту, після його смерті, перекладала редакція видання, яка готувала його твори до друку. Серед перекладів цієї групи трапляються не зовсім точні, що часто подає неправильну думку автора, а буває, перекручує основну ідею твору.

Наприклад в історичній розвідці «Хмельниччина 1648-1649 р. у сучасних віршах» І. Франко подав на латинською мовою приповідку - за його словами - «зложились була між освіченими культурниками того часу». Приповідка відображала люту, класову ненависть польської шляхти до українських селян.

У ній було сказано: «**Rustica gens est optima flens et pessima ridens**». Це перекладається: «Селяни найліпші тоді, коли вони плачуть, а найгірші, коли сміються». А в згаданому томі подано такий переклад цієї приповідки: «Селяни найкраще за всіх плачуть, найгірше за всіх сміються». Цей переклад, поданий в томі, помилковий. Однак, хоч він дещо й заплутує думку автора, на основну ідею твору впливу не має, бо подає неправильно лиш окремі факти допоміжного характеру. Розуміється, і їхня наявність у виданні - виправдання не має. Але є один неправильний переклад латинської фрази в поетичному творі Івана Франка, в результаті якого загублюється основна ідея вірша. Мова про XV поезію з циклу «Веснянки», написану 14 жовтня 1883 року.

Якщо б сто років тому написав Іван Франко таку відозву відкрито, то її негайно конфіскувала б австро - угорська цензура, і жандарми притягнули б поета до суворой судової відповідальності за покликання порушити публічний спокій у державі. І вже ж таки І.Франко тоді написав революційний заклик подібного змісту. Але поет на той час уже був умудрений великим досвідом у справах цензури в Галичині. Тому писав його замасковано. Вибрав для цього жанр лірики, щоб - як поезії притаманне - у вірші сказати більше, ніж можна в прозі. Крім цього, тут легше застосувати спосіб Езопівською мовою, приховати перед цензурою крамольну ідею твору.

Використавши ці маскувальні засоби, І.Франко ще більш приховав ідею вірша тим, що дав йому назву й такі, як назва, рефрени кожній з трьох строф - латинським висловом «**Viveremento!**» Свого перекладу вислову він не дав. У наш час перекладають його редакції видань. Але, на жаль, у всіх виданнях цього твору переклад вислову «**Viveremento!**» подається не вірний.

Одні автори перекладають: «Пам'ятай, що живеш!», інші - «Пам'ятай про життя!» Пам'ятай, що живеш - по-латині буде: «**Memento, quod vivis!**», а «Пам'ятай про життя» - «**Mementodevita!**». Ми ж маємо «**Viveremento!**»

Ця граматична форма у латині вживається в настановах, напучуваннях, які мається на увазі виконати в майбутньому, і правильний переклад фрази «**Viveremento!**» буде: «Пам'ятай, що ти повинен (мусиш) жити!» (Аналогічно перекладається латинська фраза: «**Mementomori!**» - «Пам'ятай, що ти мусиш умирати»).

Фразою «**Viveremento!**» І. Франко в цій веснянці чотири рази підкреслює: «Пам'ятай, що ти мусиш жити!». У того, хто в дослідженні цього вірша виходить від невірного перекладу фрази «**Viveremento**», зникає з поля зору заклик у вірші до революційної боротьби. Залишається тільки «утвердження життя» чи «проголошення поетом свого суспільного кредо», без клича - практично, революційним способом, запровадити те кредо в життя. Таку ідеологічну втрату приніс невірний переклад латинської фрази «**Viveremento!**».

Смічніков Д. Є., Ратомська Л. В.
Університет ім. Альфреда Нобеля

ВЫДАЮЩИЕСЯ ДЕЯТЕЛИ ДРЕВНЕРИМСКОЙ ИСТОРИИ И КУЛЬТУРЫ

Октавиан Август (лат. Octavianus Augustus), урождённый как Гай Октавий Фурий (лат. Gaius Octavius Thurinus) – это выдающийся древнеримский

политический деятель, внучатый племянник самого Гай Юлия Цезаря, усыновлённый им же согласно завещанию, и, конечно, что самое важное – основатель Римской империи и, соответственно, её первый император. Будущий правитель крупнейшей античной державы родился в 23 сентября 63 г. до н.э. в семье богатого плебейского рода, который принадлежал к всадническому сословию (сословию эквитов). Будучи наследником великой древнеримской личности, Октавиан Август вступил в борьбу против убийц Цезаря, не получивших ожидаемое влияние на римский сенат. В ходе этой гражданской войны был сформирован политический союз между Августом, Антонием и Лепидом, известный как «второй триумвират». Разумеется, ни о каком равном продолжительном союзе не шло и речи – с самого начала союзники имели свои взгляды на то, как должен быть разделён Рим. Битва при Филиппах разбила армии заговорщиков. Марк Брут был побеждён, а, следовательно, это стало решающей точкой одной гражданской войны, и начальной точкой другой – как и ожидалось, политический союз распался в ходе особенно ожесточённых противоречий между Марк Антонием и Октавианом Августом. Наконец, в 30 году до н.э., после тринадцатилетних войн Октавиан Август стал единоличным правителем Римского государства. В ходе его правления Рим вошёл в «золотую эпоху»: государственные границы расширялись, формировалась «золотая молодёжь», римский люд начал с радостью пожинать плоды эпохи Августа, когда внутренние конфликты были окончательно искоренены, но вместе с этим развивался и так называемый культ императора. Так как Октавиан Август был человеком неглупым, то он понимал, что ему необходимо заручиться поддержкой людей искусства. Он требовал, чтобы его изображали вечно молодым, тем самым он нарушал принципы «реалистичного» римского искусства, заменяя его принципами «совершенного» древнегреческого искусства. «Вечным городом» (лат. «Aeterna urbs») Рим стали называть именно при первом императоре. Приняв Рим кирпичным, он сделал его мраморным. Август очень трудился над тем, чтобы столица Римской империи стала настолько величественной, насколько она могла себе позволить,

и итогами его трудов нельзя не восхищаться. Октавиан в ходы правления также не спешил резко менять менталитет римских граждан – переход к монархической форме власти был очень плавен, значение титулов изменялось лишь постепенно, а сам Октавиан поощрял около-республиканские взгляды на жизнь как таковую, хотя нельзя сказать, что сам он соблюдал вещи, которые сам же и пропагандировал. Его римская монархия получила название «принципат». И сейчас речь пойдёт об ближайшем друге и фаворите императора, который и обеспечивал Октавиану поддержку искусством, об Меценате!

Гай Цильний Меценат (лат. Gaius Cilnius Maecenas) – древнеримский политический деятель, неофициальный министр культуры и покровитель искусств как таковых. Имя Мецената стало нарицательным. Как соратник Октавиана, Гай Меценат целиком поддерживал монархические устремления своего друга. Он был единственным человеком, который мог перечить императору. Часто, связи с боязнью поданных высказываться вслух, это приходилось делать самому Гай Меценату, и таким образом он выступал как вразумитель опьянённого яростью Октавиана. Например, когда император собирался подписать смертные приговоры, Меценат не сдержался и прокричал: «Да полно же тебе, мясник!» (лат. Surge tandem, carnifex!). Но несмотря на то, что Меценат занимался политической деятельностью – она его не интересовала и прославился он за то, в чём сам был бездарен, за покровительство искусств. Деятели искусства знали, что они могут обратиться к Меценату в любое время, включая особо тяжкие времена. Это и принесло нашему герою добрую память потомков, но что важнее для тех времён – это принесло укрепление монархической власти, искусство стало её верной опорой. Но вернувшись в прошлое, вспомним об политическом деятеле и ораторе, республиканце, который противостоял не только второму триумвирату, но и самому Цезарю, отстаивая устоявшиеся республиканские традиции.

Марк Туллий Цицерон (лат. Marcus Tullius Cicero) – выдающийся человек I в. до н.э., благодаря его врождённым ораторским качествам он быстро строил

свою политическую карьеру. Особенно хорошо он проявил это в 63 году до н.э., когда при подавлении заговора Катилины он произнёс свои знаменитые четыре речи, известные как «катилинарии» или «речи против Катилины» (лат. *Orationes In Catilinam*). Наиболее известной цитатой Цицерона в тот день стала «О времена! О нравы!» (лат. «*O tempora! O mores!*»), ставшая крылатым выражением. Ни во времена первого, ни во времена второго триумvirата он не предал республиканские ценности. Даже после победы Цезаря и момента, когда тот простил Цицерона, Марк не смирился с установлением диктатуры и вместо политики, выбрав которую он несомненно смог бы обогатиться, он выбрал путь искусства. Стоит отметить, что данный этап его жизни стал наиболее плодотворным для Марка Тулия как автора философских трактатов и речей. Убийство Цезаря послужило сигналом для Цицерона: он присоединился к Октавиану, считая, что сможет манипулировать им. Однако, надежда о республике погибла вместе с самим Цицероном. В 43 г. до н.э. он был объявлен Антонием врагом народа и убит. Но наследие его выжило. Именно благодаря его произведениям можно судить о жизни в I веке до н.э., также стоит отдать должное его литературному таланту в целом: его катилинарии принадлежат к числу самых выдающихся образцов жанра, а философские трактаты целиком обхватывают древнегреческую философию таким образом, чтобы латинский читатель мог их воспринимать.

Но не всегда Октавиан оставался победителем, примером служит Публий Квинтилий Вар – политический деятель и военачальник императора. Быстрый скачок по карьерной лестнице был обеспечен этому человеку благодаря тому, что вопреки воле отца, в гражданской войне он выбрал именно путь Октавиана. В 7 году он стал пропретором Германии, используя свою прежнюю политику устрашения и подавления на ранее доверенных ему землях. Однако вспыхнуло восстание, которое возглавил римский гражданин и вождь херусков Арминий. Обманом, он завлѣк Публия Вара в Тевтобургский Лес, где началась настоящая бойня, в которой легионы показали себя бессильными, связи с невозможностью маневрирования. Германцы в составе легионов также присоединились к

восстанию. Сам Вар вместе с остальными командирами решил покончить жизнь самоубийством. Арминий решил отослать голову Вара Марободу, вождю другого германского племени - маркоманам, с намерением заключить племенной союз, но последний перенаправил голову в Рим. Октавиан Август был настолько поражён потерей трёх легионов, что впал в депрессию и прокричал: «Квинтилий Вар, верни мне легионы!» (лат. «Quintili Vare, legiones redde!»). Тем самым Квинтилий Вар стал выдающимся человеком древнеримской истории, ведь он сумел расшатать психику своего же императора, подставив под удар все его достижения. Август, известный как человек, который никогда не начинал войну, либо сражение не будучи уверенный в собственных силах – потерпел фиаско. Итогом поражения Вара стала полная потеря Германии и высокий шанс восстания в Галлии. Октавиан Август в отчаяние возобновлял армию и устраивал массовые казни тех, кто собирался уклониться от службы. Первый император Римской империи до конца своих лет ежегодно облачался в траурную одежду, вспоминая то, как один деспотичный пропретор чуть ли не довёл Римское государство до краха. Как мы можем заметить, «величественность» - понятие относительное и далеко не всегда идёт на благо ни государству, ни народу. Но не стоит забывать, что именно эти люди, каждый по-своему, индивидуально, внесли свой вклад в богатейшую историю Рима, и неважно, очернили ли они своё имя на века или прославили, ведь достаточно сказать, что они стали лицами давно минувшей Античности, и нам не следует об этом забывать.

Сокур С. Р., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ЛАТЫНЬ В СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЕ

Под словом "культура" мы будем подразумевать "совокупность производственных, общественных и духовных достижений людей", причем

наибольшее внимание уделим двум последним. Слово "современный" в некоторых случаях следует понимать расширительно: так, в статье приводятся примеры из русской литературы и поэзии начала XX века, подчас намного более близкой современному читателю, чем многим читателям того времени.

Исключительно велика роль латинского языка как языка народа большой и богатой культурной традиции в истории европейской и мировой культуры. Большая роль в современном мире: терминология многих наук, в медицине (анатомическая и фармацевтическая терминологии базируются на латинском языке), в ботанике до сих пор единственный официальный язык в мире, изучается в некоторых средних общеобразовательных заведениях (лицеях, гимназиях), стремящихся дать своим ученикам классическое образование, в высших учебных заведениях медицинского, юридического, филологического профиля. Велика словообразовательная роль: при образовании новых слов часто используются латинские корни, приставки, суффиксы.

Знание латинского языка помогает при изучении современных романских языков, это позволяет быстрее овладеть лексикой и во всей глубине осознать закономерности функционирования языка. Кроме того, необходимо помнить, что латинский язык - это официальный язык государства Ватикан, где все документы оформляются на латыни.

Как показывает практика, у русских и зарубежных писателей конца XIX - начала XX века латинские изречения встречаются довольно часто. Это связано с тем, что в Европе и России латинский язык был обязательным предметом изучения в гимназиях.

Рассказ "В аптеке" (Чехов А.П.)

"Свойкин подошел к конторке и подал выутюженному господину рецепт. Тот, не глядя на него, взял рецепт, дочитал в газете до точки и, сделавши легкий полуоборот головы направо, пробормотал:

Calomeli grana duo, sacchari albi grana quinque, numero decem!

(Каломели два грана, сахару пять гран, десять (порошков)!)

Рассказ "И то и се (письма и телеграммы)"

Товарищ! Вчера я видел С. Б.(Сару Бернар). Грудь паралитическая, плоская. Костный и мышечный скелеты развиты неудовлетворительно. Шея до того длинна и худа, что видны не только **venae jugulares** (яремные вены), но даже и **arteriae carotida** (сонная артерия). **Musculi sterno-cleido-mastoidei** едва заметны. Сидя во втором ряду, я слышал анемические шумы в ее венах. Кашля нет. На сцене ее кутали, что дало мне повод заключить, что у нее лихорадка. Констатирую **anaemia** и **atrophia musculorum** (мышечная атрофия). Замечательно. Слезные железы у нее отвечают на волевые стимулы. Слезы капали из ее глаз, и на ее носу замечалась гиперемия, когда ей, согласно театральным законам, нужно было плакать."

Серия книг о Гарри Поттере (Дж. Роулинг)

Девиз Хогвартса: "**Draco Dormiens Nunquam Titillandus**"

(Не щекочи спящего дракона)

Некоторые заклинания, восходящие к латинским словам:

CRUCIATUS (CRUCIO) – пыточное проклятие; слово происходит от латинского *cruciare* — «мучить, терзать, пытаться».

IMPERIO – заклинание абсолютного подчинения противника; слово происходит от латинского *imperare* — «повелевать, властвовать».

EXPECTO PATRONUM - заклинание, вызывающее защитника от дементоров; в переводе с латинского означает буквально "жду защитника".

Поезия

Название венка сонетов Максимилиана Волошина "*Corona astralis*", что в переводе с латинского означает «звездная корона» или «звездный венок», и сборника стихотворений об ужасе войны «*Anno mundi ardentis 1915*» («В год пылающего мира 1915»).

Ярчайшим примером использования латинского языка (наряду с арамейским и древнееврейским) в кино является фильм Мела Гибсона "Страсти Христовы" (2004).

Латинский язык, где бы он ни использовался: и в науке, и в процессе практической деятельности в медицине, и в юриспруденции полезен

и необходим. Когда его используют специалисты, он позволяет выражаться кратко и точно.

YLE – радио в Финляндии, передающее новости на латинском языке (*Radiophonia finnica generalis*).

Учебные заведения, в которых преподавание ведется на латинском языке. Например, *Accademia Vivarium Novum* в Риме является единственным колледжем в мире, где студенты-мужчины могут провести один или несколько лет, погруженных в латынь и древнегреческий.

Подавляющее большинство латинских слов стало проникать в древнерусский, а затем в русский язык, когда латынь была уже мертвым языком. Входили они через языки-посредники, сначала через старославянский язык, затем через польский, немецкий, французский и др.

Среди слов латинского происхождения много научных и политических терминов, вообще слов, связанных с "учеными" занятиями: абориген, абстракция, адвокат, аксиома, алиби, аудитория, аффикс, вакуум, вена, дедукция, декан, диктатура, инерция, коллега, конус, конференция, меридиан, перпендикуляр, пропорция, радиус, ректор, рецензия, формула, конституция, манифест, меморандум, пленум, революция, республика, референдум, фракция и др.

Из латинского языка пришло немало собственных личных имен: Август, Антон, Валентин, Валерий, Виктор, Игнатий, Иннокентий, Клавдия, Константин, Максим, Марина, Наталия, Павел, Роман, Сергей, Феликс, Юлий и др.

Это язык богатейшей, более чем двухтысячелетней литературной традиции, один из важнейших языков общечеловеческой культуры, в некоторых областях знания (медицина, биология, общенаучная терминология естественных и гуманитарных наук) продолжающий активно применяться и в настоящее время.

В настоящее время латинский алфавит знаком почти всем людям Земли, поскольку изучается всеми школьниками либо на уроках математики, либо на

уроках иностранного языка (не говоря уже о том, что для многих языков латинский алфавит является родным), поэтому он является «алфавитом международного общения». На латинском алфавите основано большинство искусственных языков, в частности, эсперанто, интерлингва, ido и другие. В настоящее время значение латинского языка, естественно, не столь велико, тем не менее он играет весьма важную роль в системе гуманитарного образования.

Между тем, латинский язык с давних пор и до настоящего времени служит неисчерпаемым источником для образования международной общественно-политической и научно-технической терминологии, пронизанной разного рода культурно-историческими ассоциациями. Латинизмы занимают значительное место в интернациональном словарном фонде многих языков мира, особенно европейских.

Ткач А., Смешливая И. А.

ГУ "Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины"

ЛАТИНСКИЙ ЯЗЫК, ГРЕЦИЗМЫ И ФИЛАТЕЛИЯ

Латинский и греческий языки используются не только в профессиональной терминологии большинства современных научных дисциплин, но и в такой области, как коллекционирование (которое также может носить научный характер).

Уже само слово “коллекционирование” отсылает нас к латинскому языку. Коллекционирование – это собирание коллекции. У латинского *collectio* главные значения – ‘собираение; краткий обзор, подытоживание, перечень’. И действительно, коллекционирование – это систематизированное собирание и изучение каких-либо однородных предметов.

Существуют самые разные виды коллекционирования, и названия многих из них – латинского или греческого происхождения. Приведём некоторые примеры. Нумизматика, коллекционирование монет, – от *numisma* (*nomisma*)

(греч.; лат. *nummus*) – ‘монета, изображение на монете’. Фалеристика, коллекционирование орденов, медалей, значков, любых нагрудных знаков, – от *phalerae* (греч.) – ‘металлические украшения, служившие воинскими знаками отличия’. (Есть и исторические дисциплины нумизматика и фалеристика.) Экслибристика, коллекционирование книжных знаков, – от лат. *ex libris* – ‘из книг’.

Увлечённость теми или иными видами коллекционирования часто передаётся в их названиях корнем фил – от греч. *phileō* – ‘люблю’, *philia* – ‘любовь’. Вот наиболее известные из этих названий:

Филокартия – коллекционирование почтовых открыток [фр. *carte* – ‘карточка’ ⇐ греч. *charta* – ‘лист папируса, бумага’].

Филумения – коллекционирование спичечных этикеток, коробков и др. [*phil* + лат. *lumen* – ‘свет’ (раньше писали “филлумения”, но в результате реформы орфографии и пунктуации русского языка (1956 г.) в некоторых иноязычных словах, в том числе в рассматриваемом слове, произошла потеря удвоения согласных)].

Библиофилия (библиофильство) – коллекционирование книг [*biblos* (греч.) – ‘египетский папирус; бумага; книга’].

Филобутонистика – коллекционирование пуговиц [фр. *bouton* – ‘пуговица; растительная почка’ (словари дают лат. *boto, onis m* – ‘пуговица, кнопка’)].

Филотаймия (календаристика) – коллекционирование карманных календариков [англ. *time* – ‘время, срок’; лат. *calendarium* – ‘поздн. календарь’ (первоначально – ‘долговая книга’ ⇐ *Calendae* – ‘календы’ (у римлян – первый день месяца; как раз в этот день должники платили проценты))].

Филофония – коллекционирование звукозаписей [греч. *phone* – ‘звук’].

Во 2-й половине XIX века и в XX веке очень популярной становится филателия – область коллекционирования и изучения знаков почтовой оплаты, среди которых наибольший интерес вызывают, конечно же, почтовые марки. Слово “филателия” в 1864 году было введено в обиход французским

коллекционером Жоржем Эрпеном. Есть несколько трактовок этимологии этого слова. Нам кажется верной та, которая объясняет его происхождение от уже указанного греческого *phileo* (или *philia*) и ещё одного греческого слова – *a-teleia* – ‘освобождение от оплаты’ [← *telos* – ‘платёж, подать, налог, пошлина’; *teleo* – ‘вносить, платить, уплачивать; платить налоги’]. Такая трактовка отражает смысл появления и использования, в частности, почтовых марок: предоплата почтового сбора (иначе – франкирование, франкировка).

Случайно увидев в интернете марку с изображением лекарственного растения и его латинским названием, мы решили провести небольшое (как оказалось) исследование, чтобы понять, как и насколько активно представлен латинский язык на почтовых марках разных стран. Небольшим исследованием получилось потому, что, как выяснилось, марки – это огромный мир, и за короткое время можно оказаться лишь на его пороге (недаром коллекционирование марок со временем распалось на несколько видов, каждый из которых носит узкий, специальный характер). Поставив перед собой определённую задачу, мы в какой-то мере почувствовали себя филателистами, – правда, коллекционировали мы не сами марки, а их изображения в интернете. Занятие оказалось увлекательным.

Косвенно латинский язык представлен на большинстве почтовых марок всех стран мира, являющихся членами ВПС – Всемирного почтового союза (а это 192 страны – практически все страны мира), – представлен латиницей. Согласно Всемирной почтовой конвенции, название выпускающей страны (страны-эмитента) на почтовой марке указывается латинскими буквами. Можно говорить и об обозначении на марках латиницей денежных единиц, иногда – номиналов, о множестве других надписей; но в этой статье коснёмся только названий выпускающих стран, включая сюда и не прямое указание страны (например: Poste Italiane), и обозначение страны аббревиатурой (например: US – Соединённые Штаты [Америки]).

Занимаясь поиском названий государств на латинице, мы просмотрели многие выпуски стандартных и памятных марок нескольких стран. Попутные

наблюдения: мы увидели, что не только вековая история государств стала одной из основных тем марок, – марки “невольны” отразили движение своего времени – истории последних 180 лет: мирное время, достижения, распад, объединение государств, смена не только правительств, монархов, но и форм правления; изменения названий стран, войны, оккупации... Чтобы понять сюжеты марок или надписи на них, пришлось обращаться к статьям по истории. Как ни удивительно, но выбор алфавита, отсутствие или наличие на марке названия государства, в том числе на латинице, иногда также являются следствием конкретных событий, конкретных периодов его истории.

Мы не нашли информацию о том, когда впервые было принято решение указывать на марках названия выпускающих стран-членов ВПС латинскими буквами. Самый старый вариант Конвенции, который мы отыскиали в интернете, это регламент Всемирной почтовой конвенции 1952 г. В нём уже есть статья, согласно которой на марке должно быть указано наименование страны, по возможности латинскими буквами. Во многих странах мира латинский алфавит является официальной письменностью или используется наряду с другими письменностями, поэтому для почтовых марок этих государств естественны надписи на латинице. Но и среди этих стран у каждой своя история появления её наименования на марках. Например, названия Франции, Германской империи (1871 – 1918), США, Канады можно прочесть на первых же их общенациональных стандартных марках. Как на марках этих государств, так и на марках Испании, Бельгии, Австрийской империи (позднее – Австро-Венгрия), Италии, Бразилии название страны начали указывать ещё до учреждения в 1874 г. Всемирного почтового союза. С 1892 г. на марках Бельгии название страны даётся на двух языках – французском и нидерландском. В 1907 г. к странам-участницам ВПС присоединился созданный в 1901 г. (на правах британского доминиона) Австралийский Союз; на его первых (1913 г.) и всех последующих серийных марках читаем название страны – “Australia”.

Некоторые страны, не имевшие латинской письменности, использовали на своих марках английский или французский языки. Так, почти сразу после вступления в ВПС Турции (а Турция является одним из первых учредителей Союза) на её марках появляется название Оттоманской империи на английском языке. На многих марках последующих лет название страны на латинице отсутствует. Но в 1926 г., вскоре после образования Турецкой Республики (1923 г.), на конгрессе тюркологов в Баку (в нём принимал участие и Кемаль Ататюрк) прозвучало требование латинизации тюркских языков, и с 1928 г. для турецкого языка начали использовать латинский алфавит. На марках виден постепенный переход Турции на латиницу. С 1939 г. все надписи на турецких марках, в т. ч. прямое или косвенное указание страны, даются латинскими буквами.

На английском языке дублировалась надпись “Императорская японская почта” на марках Японии 1876-1896 гг. В последующие десятилетия латиница с японских марок постепенно уходила; но с 1966 года, согласно регламенту ВПС, на почтовых марках Японии название страны пишется латинскими буквами – “Nippon”.

На первых же марках Китая (1878 г.) читаем английское “China”. И в последующие десятилетия на многих китайских марках можно встретить тот или иной вариант названия страны на английском языке. В 1949 г. была образована Китайская Народная Республика. Долгие годы КНР не входила во Всемирный почтовый союз и поэтому на своих марках название страны указывала только иероглифами. Надпись “China” вновь появляется на китайских марках лишь с 1992 г.

В 1857 г., когда на Цейлоне были выпущены первые марки, и до 1948 г. остров являлся британской колонией (член ВПС с 1877 г.), официальным языком которой был английский. На всех марках этого периода остров обозначен на одном – английском – языке: “Ceylon”. В 1948 г. Цейлону был предоставлен статус доминиона, и остров вошёл в состав ВПС уже как независимое государство. С этого времени на марках Цейлона название страны

(с 1972 г. – Шри-Ланки) дублируется на трёх языках: сингальском, тамильском (являются официальными) и английском (по конституции Шри-Ланки, имеет официальный статус языка межэтнического общения). Шри-Ланка относится к единичным странам, на почтовых марках которых сведения даются одновременно на трёх языках.

А вот Афганистан после провозглашения независимости (1919 г.) и присоединения к Всемирному почтовому союзу (1928 г.) в использовании в названии страны латинских букв быстро перешёл с английского на французский (официальный язык ВПС). Последние десятилетия латиница на афганских марках, в том числе в указании страны, вновь представлена английским языком.

На марках Российской империи (а она изначально была членом Всемирного почтового союза) присутствовали лишь символы страны – двуглавый орёл и императорская корона (на многих марках – и императорская мантия). (Совершенно другими по рисунку были земские марки; на них указывалось название земства. Исследователи считают, что первая земская марка была выпущена в Верхнеднепровском уезде Екатеринославской губернии (!) – в 1866 году.) В 1918 году на марках появляется надпись “Россія”, чуть позже – “Почта РСФСР”, с 1923 года вплоть до 1992 – “Почта СССР”. С 1992 года на марках России название страны указывается и латинскими буквами (на английском). Среди украинских марок 1992 года мы нашли только одну с названием Украины на украинском и на латинице (на всех остальных идёт надпись “Пошта України”). С 1995 года таких марок уже большинство, а с 1997 года на всех марках Украины, за редчайшими исключениями, читаем название страны украинскими и латинскими буквами.

Великобритания, как страна, где была изобретена почтовая марка (1840 год), единственная может не указывать на марках своё название (при условии, что на них имеется изображение монарха).

И всё-таки нашей главной целью было не просто нахождение на почтовых марках латинских букв, – мы искали на марках латинский язык –

латинские слова и фразы. В этой части статьи мы расскажем только о начале нашего мини-исследования.

Нам придётся ещё раз обратиться к теме названий стран на почтовых марках. Речь пойдёт о марках Швейцарии. Страна имеет второе, латинское, наименование: Confoederatio Helvetica, происходящее от римских названий жившего здесь племени гельветов и их земли – Гельвеции (в течение нескольких десятилетий на швейцарских марках можно было видеть изображение женской фигуры – Гельвеции, ставшей персонифицированным символом единой Конфедерации). На марках Швейцарии используется именно латинское её название: Helvetia (редко – Confoederatio Helvetica). Считается, что к такому способу указания страны прибегли из-за сложности обозначения на небольшом пространстве марки названия государства на всех трёх официальных равноправных языках Швейцарии (хотя есть единичные марки, текст которых продублирован на этих трёх языках: немецком, французском и итальянском).

Нечто подобное можно сказать и о самой распространённой серии марок Германской империи начала XX века, получившей среди филателистов наименование “Германия”. “Germania” – латинский экзоним: так древние римляне называли земли на берегах Рейна (название вошло и в другие языки). Самого этого слова на марках нет, – на них представлен аллегорический женский образ Германии, известный с античных времён и ставший в XIX веке для немецких народов символом единения страны.

Следующей областью наших поисков стали гербы стран с латинскими девизами. Нам удалось найти марку Испании 1983 года с гербом со словами “Plus Ultra ” (‘Дальше предела’), ставшими девизом страны после открытия Колумбом Америки. В мальтийской серии “Визит королевы Елизаветы II на Мальту” 1967 года (тогда британская королева ещё считалась главой этого островного государства) на одной из марок изображён герб Мальты 1964-1975 гг. с хорошо различимым девизом “Virtute Et Constantia” (‘Доблестью и стойкостью’). На марках с гербами республики Сан-Марино, её одноимённой

столицы и крепостей неизменно находим одно слово-девиз – “Libertas” (‘Свобода’).

В 1979-1980 гг. Управлением почтового ведомства острова Мэн (расположен в Ирландском море) были выпущены две юбилейные марки, посвящённые 1000-летию мэнского парламента Тинвальд – самого древнего непрерывно действующего парламента в мире. Изображённые на марках гербы Мэна – старинный и современный – отсылают нас к истории острова. В Средние века остров входил в состав Королевства Мэна и Островов (имеются в виду расположенные севернее Мэна Гебридские острова) – государства, правителями которого были гэлло-норвежцы – потомки викингов и жителей нагорной Шотландии – гэлов. О королях-викингах, в течение нескольких столетий правивших Мэном (и создавших его орган управления – Тинвальд), и рассказывает первая из двух юбилейных марок. На щите её герба изображён корабль викингов – символ Королевства Островов, а под щитом по-латыни написано: “Rex Manniae Et Insularum” – ‘Король Мэна и Островов’ (такой же герб с таким же девизом видим на головном судне одного из гэлло-норвежских королей Мэна на юбилейной марке 1974 г.) Символ герба второй марки (трискелион) и девиз под ним также старинного происхождения, но сохраняются на современных гербе и флаге острова. Трискелион [греч. *tri-skeles* – ‘трёхногий’] – три бегущие ноги, выходящие из одной точки, – символизирует стабильность. Близкую смысловую нагрузку несёт в себе и латинский девиз герба: “Quocunque Jeceris Stabit” – ‘Как ни бросишь, будет стоять’.

В стандартной серии марок острова Джерси (пролив Ла-Манш; как и острова Мэн и Гернси, является коронным владением Великобритании) 1976 года, посвящённой двенадцати приходам (административным округам) острова и их гербам, нас заинтересовал герб Тринити (кстати, на территории Тринити находится знаменитый Джерсийский Парк дикой природы имени Джеральда Даррелла). На гербе этого прихода изображён Щит Троицы в виде диаграммы из латинских букв и слов (само название прихода – “Тринити” – переводится

как “Троица”). Думаем, мы правильно “расшифровали” заключённый в этой диаграмме христианский догмат. В центре находится буква D (Deus – Бог). От неё к буквам P (Pater – Отец), F (Filius – Сын) и S (Sanctus Spiritus – Святой Дух) – к каждой отдельно – идёт слово Est (Есть), а между буквами P, F и S – между каждой парой отдельно – написано Non Est (Не Есть). Если говорить православным языком, то догмат звучит так: Бог един в Трёх Лицах – Троица Единосушная и Нераздельная; все Три Лица отличаются личными (ипостасными) свойствами.

В наших заметках о латинском языке мы всегда стремимся подчеркнуть: латынь по-прежнему действенна (и задействована). Этой же цели, на примерах из филателии, была посвящена и данная работа. Закончим мы её полушутливой фразой, найденной на одном из филателистических сайтов. Звучит она актуально: куда ни кинь – везде латынь.

Трубицына В. В., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ИСТОРИЯ ДРЕВНЕГО РИМА

Римская история делится на три эпохи и несколько периодов:

1. Эпоха царей (VIII – VI вв. до н.э.);
2. Эпоха Республики (510 – 27 гг. до н.э.)
 - Ранняя Республика (конец VI – IV вв. до н.э.),
 - Средняя Республика (III – середина II вв. до н.э.),
 - Поздняя Республика (146 – 27 гг. до н.э.);
3. Эпоха Империи (27 г. до н.э. – 476 г. н.э.),
 - период принципата (27 г. до н.э. – 284 г. н.э.),
 - период домината (284 – 476 гг.).

Царский период Древнего Рима, Римское царство (лат. *Regnum Romanum*) – древнейший период истории Древнего Рима, в который существовала выборная монархия во главе с римскими царями.

Древнейший период Рима, когда местное население состояло по большей части из беглых преступников. С развитием ремесел и формированием государственного строя Рим начал развиваться быстрыми темпами. В этот период власть в городе принадлежала царям, первым из которых был Ромул, а последний – Луций Тарквиний.

Когда для получения заветного трона начали использовать манипуляции и подкупы, сенат принял решение сменить политическое устройство в Риме и провозгласил республику.

Республиканский период.

Основным содержанием истории раннереспубликанского Рима была борьба плебеев за равноправие с патрициями, которые монополизировали право заседать в Сенате, занимать высшие магистратуры и получать землю из «общественного поля». По мере увеличения авторитета и престижа, город все больше начал страдать от последствий жадности и коррупции власть имущих.

Главной причиной падения республики являлось противоречие между политической формой республики I века до н. э. и её социально-классовым содержанием.

Период Римской империи.

Было проведено множество преобразований, самым значительным из которых стала реформа календаря. Была создана полиция и назначены должностные лица для проведения земельных реформ, произведены изменения в налоговом законодательстве.

Принципат (лат. *principatus*, от *princeps* – первый сенатор, сенатор, открывающий заседание) – условный термин в исторической литературе для обозначения сложившейся в Древнем Риме в период ранней империи (27 до н. э. – 284 н. э.) особой формы монархии, совмещавшей монархические и республиканские черты.

Период принципата можно разделить на следующие этапы:

1. Правление династии Юлиев-Клавдиев и формирование системы принципата (27 до н. э. – 68 н. э.)
2. Год четырёх императоров — масштабный кризис власти (68-69)
3. Правление династий Флавиев и Антонинов – расцвет системы принципата (69-192)
4. Правление династии Северов – начало формирования военно-бюрократической системы (193—235)
5. Кризис III века — полномасштабный социально-экономический и политический кризис Римской империи (235-284)

Доминат (лат. *dominātus* – господство ← *dominus* – господин, хозяин) – форма правления в Древнем Риме, пришедшая на смену принципату и установленная императором Диоклетианом (284-305 годы).

Доминат стал следующей фазой постепенной трансформации Римской республики в абсолютную монархию – с неограниченной властью императора. В период принципата старые республиканские институты сохранялись и формально продолжали функционировать, а глава государства – принцепс («первый») – считался лишь первым гражданином республики.

Важной деталью, не позволяющей назвать режим домината классической монархией, являлось то, что принцип наследственности власти до конца так и не утвердился в Риме.

Древний Рим стал заключительным этапом истории древнего мира в целом, и потому в эволюции его общества и государства нашли яркое проявление как конкретные особенности римской государственности и культуры, так и общие черты многих древних обществ.

Период поздней Римской империи стал временем разложения антично-гражданских структур и формирования новых протофеодальных отношений, т. е., по своему существу, эпохой социальной революции, в которой одна историческая формация сменяла другую.

История поздней Империи – это история все более возрастающего разрыва между обществом и государством, в процессе которого имперская государственность, лишенная живительных связей с обществом, все более хирела и разлагалась.

Ослабление имперской государственности привело к дроблению Империи, выделению ее восточной половины в особое государство – Восточную империю – Византию, в которой формирование новых феодальных отношений проходило в рамках большого территориального государства, сохранявшего преемственность с античными традициями.

Фалькова В. И., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ЛАТИНСКИЙ ЯЗЫК В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Любой живой язык всегда развивается, появляются новые слова, которые обозначают новые открытия, достижения технического прогресса, переименовываются старые слова, то есть к ним добавляются новые значения, устаревшие слова уходят на задний план, становясь архаичными, а некоторые слова и вовсе исчезают.

Народы связаны между собой торговлей, путешествиями, войнами. Но нельзя торговать и путешествовать молча. Поэтому английский язык, как и любой другой, обязательно контактировал с многими другими языками, заимствовал слова из этих языков или “одалживал” свои слова, происходило как бы смешивание языков.

Итак, в любом языке есть иностранные слова, позаимствованные из других языков. В английском языке большинство ныне употребляемых слов происходят из иностранных языков или просто позаимствованы. Слова, которые вошли в английский язык без изменений или с минимальными изменениями называют заимствованными словами. Большинство этих слов

настолько англинизированы, что стали своими, родными и совсем не выглядят иностранными.

Самый **первый** поток латинских слов пришел в английский язык с далекими предками английского народа. Это древнегерманские племена: англ, саксы и юты (их общее название – англосаксы). Англосаксы имели контакт с римской цивилизацией еще до военной оккупации Британии римлянами в течение четырех столетий. Такие заимствованные слова слова проникли в английский язык через устную речь и поэтому в письменном виде они видоизменились. (**street** = **strata** (улица), **colony** = **colonia** (колония)).

Второе появление латинских слов в английском языке было в 6 и 7 веках, когда люди в Англии были обращены в христианство, и можно увидеть связь этих слов с церковью (**altar** = алтарь; **candle** = свеча).

В этот же период в английском языке появились слова из других языков благодаря торговле, путешествиям, освоением новых территорий (**copper** = медь; **marble** = мрамор).

Третий период проникновения латинских слов в английский язык связан с двумя великими историческими событиями. В 1066 году произошло нормандское завоевание Англии. Так называют вторжения в Англию нормандских и других французских феодалов под предводительством герцога Нормандии Вильгельма, ставшего английским королем. Второе историческое событие – это начало эпохи Ренессанса. Появилось множество слов непосредственно из латинского языка и через смешение латинского языка с французским, а также слов французского происхождения (**government** = правительство; **court** = двор; **courtier** = придворные).

Четвертый поток слов, заимствованных из латинского языка – это абстрактные и научные слова, в основном глаголы, которые проникли в английский язык в письменной форме. Многие из этих слов понятны и без перевода, то есть, имеют международное значение.

Многие латинские аббревиатуры используются в английском языке, имея аналоги. Довольно часто они встречаются в научно-популярных текстах.

Теперь становится ясно, что латынь в течение столетий являлась источником, из которого произошли многие английские слова, которые полностью ассимилировались и их происхождение забыто.

Хачикян С. А., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ЛАТЫНЬ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Латынь продолжает оставаться важным культурным явлением современного мира. Без этого, казалось бы, "мертвого языка", невозможно представить себе многие области человеческой деятельности. Если внимательно разобраться, то окажется, что сфера применения латыни весьма широка и отличается значительным разнообразием.

Латынь как официальный язык используется современной Католической церковью. На латыни ведется документация Ватикана и составляются послания римских пап. Согласно западной богословской традиции на латыни до сих пор пишутся ученые диссертации и проводятся диспуты. Знание латинского языка является непрямым для священнослужителя католической церкви.

Латынь в медицине традиционно используется как международная терминология анатомии и фармакологии, а также при составлении рецептов. Знание латыни позволяет врачам разных стран мира без труда понимать друг друга. Давняя традиция использования латинского языка в медицине служит объединяющим фактором для медиков всего мира и для унификации медицинского образования.

Особую роль латынь играет в анатомии и фармакологии. Все части человеческого организма имеют либо латинские названия, либо названия латинизированные. То же самое относится к названиям лекарств; в этой

области унификация особенно важна, так как без неё невозможно ориентироваться в безбрежном море лекарственных препаратов.

Во многих областях науки, прежде всего, в ботанике и зоологии, терминология основана на латинских или латинизированных греческих словах. Каждое животное или растение имеет соответствующее "стандартное" научное наименование, что позволяет ученым разных стран четко и недвусмысленно обозначать те или иные явления живой природы, которые имеют абсолютно непохожие названия на разных языках мира.

Научная терминология, таким образом, относится к области интернациональной лексики, в значительной мере построенной на основе латинского языка и его форм. Эта лексика должна быть одинаково понятна образованным людям всего мира. Разумеется, большая часть медицинской или научной терминологии отличается специальным характером, а потому известна немногим.

Однако, в интернациональной лексике имеется наиболее общий слой, который состоит из самых употребляемых слов (общественного или политического значения), которые должны быть известны и понятны всем. Сюда относятся такие заимствованные из латинского языка (или образованные использованием его форм) слова, как гуманизм, республика, форум, университет, ассоциация и др. Конечно, немалая часть интернациональной лексики заимствована из греческого языка и из основных современных языков. Кроме того, нужно иметь в виду, что подлинно интернациональной она является только для тех людей, которые говорят на языке, использующем подобную лексику. В современных языках (включая русский) интернационализмы составляют до 10 % словарного запаса.

Одна из важнейших задач интернациональной лексики состоит в том, чтобы способствовать прогрессу познания, с одной стороны, и лучшему взаимопониманию людей, с другой. Этим определяются её несомненные достоинства. Недостатком интернациональной лексики считается отсутствие "живого" языкового колорита, схематичность и абстрактность.

Тем не менее, на основе интернациональной лексики был в конце 19 века создан целый международный язык — эсперанто, использующий по преимуществу латинскую и романскую лексику. На эсперанто существует значительная литература (в том числе поэзия); на этот язык в течение 20 века переведены многие классические произведения мировой литературы (включая Библию, Вергилия, Шекспира, Пушкина, Толстого и т.д.). Вопросы дальнейшего развития и использования эсперанто находятся в ведении Академии эсперанто и Всеобщей ассоциации эсперанто. Разумеется, язык эсперанто отчасти представляет собой предмет своеобразной интеллектуальной игры; вместе с тем, он является серьезной попыткой создать подлинно международное средство общения не на базе какого-то одного национального языка и, следовательно, без ущерба для национальной гордости каких-то наций и народов.

Из всего сказанного выше понятно, что изучение латинского языка, поддержание высокого уровня знаний в этой области является весьма насущной задачей современного образования. В Западной Европе, исторически непосредственно связанной с Римом, латинский язык никогда не предавался забвению. С давних пор его преподавали не только в высших, но и в средних учебных заведениях, что обеспечивало общий высокий уровень гуманитарной образованности. Крупнейшие европейские университеты с давних пор придавали особое значение изучению языкового и культурного наследия античности.

Шабанова К. И., Ратомская Л. В.

Университет имени Альфреда Нобеля

ВЛИЯНИЕ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА НА ДРУГИЕ ЯЗЫКИ

Латинский язык в его народной (разговорной) разновидности — так называемая вульгарная (в значении — народная) латынь — явился языком-

основой для новых национальных языков, объединяемых под общим названием романских. К ним принадлежит итальянский язык, создавшийся на территории Аппенинского полуострова в результате исторического изменения латинского языка, французский и провансальский языки, развившиеся в бывшей Галлии, испанский и португальский — на Пиренейском полуострове, ретороманский — на территории римской колонии Реции (в части нынешней Швейцарии и в северо-восточной Италии), румынский — на территории римской провинции Дакии (нынешняя Румыния), молдавский и некоторые другие.

При общности происхождения романских языков между ними в настоящее время имеются и значительные различия. Это объясняется тем, что латинский язык проникал на завоёванные территории на протяжении целого ряда веков, в течение которых сам он как язык-основа несколько видоизменялся и вступал в сложное взаимодействие с местными племенными языками и диалектами. Известный отпечаток на возникавшие родственные романские языки наложило также различие в исторической судьбе территорий, на которых они формировались в течение длительного времени.

Тем не менее все романские языки сохраняют в своей лексике, а также, хотя и в значительно меньшей степени, в морфологии латинские черты. Например, глагольная система французского языка представляет дальнейшее развитие форм глагола, намечавшееся уже в народной латыни. В период формирования французского литературного языка на него оказал сильное влияние латинский синтаксис, под воздействием которого сформировались во французской грамматике правила согласования и последовательности времен, обособленные причастные конструкции, инфинитивные обороты.

Попытки римлян подчинить себе германские племена, неоднократно предпринимавшиеся на рубеже I века до н. э. и I века н. э., не имели успеха, но экономические связи римлян с германцами существовали длительное время; они шли преимущественно через римские колонии-гарнизоны, расположенные вдоль Рейна и Дуная. Об этом напоминают названия немецких городов: Кёльн (нем. *Köln*, от лат. *colonia* — *поселение*), Кобленц (нем. *Koblenz*, от лат.

confluentes — букв. стекающиеся, Кобленц расположен у стечения Мозеля с Рейном), Регенсбург (нем. *Regensburg*, от лат. *regina castra*), Вена (от лат. *vindobona*) и др.

В Британии наиболее древними следами латинского языка являются названия городов с составной частью **-chester, -caster** или **-castle** от лат. **castra** — военный лагерь и **castellum** — укрепление, **foss-** от лат. **fossa** — ров, **col(n)** от лат. **colonia** — поселение: Манчестер (англ. *Manchester*), Ланкастер (англ. *Lancaster*), Ньюкасл (англ. *Newcastle*), Фосбрук (англ. *Fossbrook*), Линкольн (англ. *Lincoln*).

Завоевание Британии в V-VI веках германскими племенами англоv, саксов и ютов увеличило число латинских заимствований, усвоенных британскими племенами, за счёт слов, уже воспринятых германцами от римлян.

Значение латинского языка для постепенного и длительного формирования новых западноевропейских языков сохраняется и после падения Западной Римской империи (традиционная дата — 476). Латинский язык продолжал оставаться языком государства и школы в раннефеодальном Франкском королевстве (образованном в конце V века), поглотившем значительную часть территории Западной Римской империи; франкское государство, ставшее империей (Карл Великий принял в 800 титул императора), распалось в середине IX века (в 843) на самостоятельные государства Западной Европы — Италию, Францию и Германию. Отсутствие в этих государствах в течение нескольких столетий национальных литературных языков заставляло прибегать в сношениях между ними к помощи латинского языка. На протяжении всех средних веков и позже латинский язык является языком католической церкви.

Исключительна роль классического латинского языка в эпоху Возрождения (XIV-XVI века), когда гуманисты, бывшие представителями прогрессивного течения в ранней западноевропейской буржуазной культуре, проявили огромный интерес к античной культуре и когда писатели, пользуясь латинским языком, стремились подражать античным образцам, особенно языку Цицерона. Для примера достаточно назвать имена писавших на латинском

языке Томаса Мора (1478-1535) в Англии, Эразма Роттердамского (1466-1536) — в Голландии, Томмазо Кампанеллы (1568-1639) — в Италии. Латинский язык становится в этот период важнейшим средством международного культурного и научного общения.

Многовековое распространение латинского языка вызвало необходимость изучения его в школах, составлялись словари, издавались переводы и подстрочники; это также содействовало проникновению соответствующей латинской лексики в новые западноевропейские языки. На английский язык латинская лексика оказала существенное влияние через французский вследствие завоевания Англии в XI веке французскими норманнами (нормандцами). Много заимствований было сделано английским языком в эпоху Возрождения и непосредственно из латинского.

Вплоть до XVIII века латинский язык оставался языком дипломатии и международным языком науки. В частности, на латинский язык был в XII веке переведён с арабского «Канон врачебной науки» Авиценны (Абу Али ибн Сина); в латинском переводе стал в 1503 широко известен в Европе отчёт Америго Веспуччи об открытии Нового света; на латинском языке составлен первый документ в истории русско-китайских отношений — Нерчинский договор 1689. По-латыни писали свои сочинения голландский философ Спиноза (1632-1677), английский учёный Ньютон (1643-1727), Ломоносов (1711-1765) и многие др. Постепенно, с усилением национальных языков, латынь теряла свои позиции. И уже к началу XIX века латынь почти вышла из употребления (за исключением католической церкви). В последние годы в странах Западной Европы и Южной Америки возникло движение за использование латинского языка в качестве международного языка науки. Состоялось несколько конгрессов созданной для этой цели международной организации, выходит специальный журнал.

Наконец, латинский язык наряду с древнегреческим с давних пор до настоящего времени служит источником для образования международной общественно-политической и научной терминологии.

ГОРАЦИЙ И ЕГО ОДА «AD MELPOMENEN» (ПАМЯТНИК)

Полное имя Горация, знаменитого древнеримского поэта, видной фигуры «золотого века» римской литературы - Квинт Гораций Флакк. Он родился в Венузии (юго-восток Италии) в 65 г. до н. э., 8 декабря. Его отец был вольноотпущенным рабом. Семья переехала из провинции в Рим. Отец зарабатывал посредничеством на аукционах, обеспечивая юному Горацию возможность выучиться. Двадцатилетним юношей Гораций уезжает в Афины, где поступает в Академию Платона. Успешное овладение греческим языком позволяло ему плодотворно заниматься изучением греческой философии и литературы. В 22 года получил чин военного трибуна. Стихи Горация привлекли внимание Вергилия и Вария Руфа. Первая книга сатир Горация написана гекзаметром. После этого в творчестве Горация произошел решительный поворот. С 30 по 13 гг. до н. э. Гораций создал четыре книги лирически стихов -од. В следующие шесть лет Гораций перестал сочинять стихотворения. В 8 г. Горация похоронили на Эсквилине рядом с Мecenатом. Сознательность творчества – характерная черта Горация. Он пытается воссоздать гармонию, разрушенную временем, между обществом и личностью, между умом и сердцем. Творчество Горация— одна из вершин римской литературы, которую он обогатил новыми для нее размерами греческой лирики И всё же образ человека у него овеян грустью, он скорбит о бренности человеческой плоти, неспособной противостоять смерти, как противостоит ей вечно обновляющаяся природа. Преодолеть смерть человек может лишь в высшем проявлении своего духа – в поэзии. Поэтому лучшие стихи Горация посвящены прославлению поэзии, дарующей поэту бессмертие и любовь Богов. В России ода Горация «Памятник» была

переведена М.В. Ломоносовым, Г.Р. Державиным, А.С Пушкином, В.Я. Брюсовым. Поговорим по подробнее о оде Горация «Памятник», которая написана на латинском языке. Данное стихотворение было написано на закате деятельности Горация как лирического поэта. Оно замыкает определённый жизненный этап автора, поэт позволяет себе самому оценить своё творчество. «Памятник» - произведение, которое входит и будет входить в «золотой» фонд мировой литературы, а значит, он будет бесконечно перечитываться. Эта ода у каждого человека вызывает свои эмоции, «жить» в его сознании. А если творение оказывает влияние на людей, является объектом восхищения и исследований, значит, автор сумел вложить в него часть своей души: свои мысли, переживания, воспоминания. Эта ода имела много различных переводов, как сказано выше. Стихотворение имеет название «Памятник» потому, что должно начинаться со слов: «Я памятник воздвиг себе...», но у М. Ломоносова другой перевод. В этом стихотворении Гораций рассказывает о бесценности, «бессмертии» его стихотворений. Центральный образ здесь – образ памятника (метафора). А вот о каком памятнике идет речь в стихотворении? А речь идет о культурном бессмертии творческой личности. Автор воздерживается от пространных рассуждений на тему предназначения поэта, он сразу ставит перед читателями определённый образ. В первой части он не раскрывает скрытого значения образа памятника, а лишь создаёт величественную атмосферу, подготавливает читателя к пониманию своей главной мысли. Во второй части Гораций раскрывает полнее образ памятника, сообщает об исключительной важности «памятника» не только в своей жизни, для бессмертия души, но и для людей. Рассмотрим оду на латинском и русском языке. Перевод осуществлен Михаилом Ломоносовым:

Ad Melpomenen	Памятник
Exegi monumentum aere perennius	Я знак бессмертия себе воздвигнул
Regalique situ pyramidum altius,	Превыше пирамид и крепче меди,
Quod non imber edax, non aquilo	Что бурный аквилон сотреть не

impotens	может,
Possit diruere aut innumerabilis	Ни множество веков, ни едка древность.
Annorum series et fuga temporum.	Не вовсе я умру, но смерть оставит
Non omnis moriar multaque pars mei	Велику часть мою, как жизнь скончаю.
Vitabit Libitinam: usque ego postera	Я буду возрастать повсюду славой,
Crescam laude recens, dum Capitolium	Пока великий Рим владеет светом.
Scandet cum tacita virgine pontifex:	Где быстрыми шумит струями
Dicar, qua violens obstrepat Aufidus	Авфид,
Et qua pauper aquae Daunus agrestium	Где Давнус царствовал в простом народе,
Regnavit populorum, ex humili potens	Отечество мое молчать не будет,
Princeps Aeolium carmen ad Italos	Что мне беззнатной род препятством не был,
Deduxisse modos. Sume superbiam	Чтоб внести в Италию стихи эольски
Quaesitam meritis et mihi Delphica	И первому звенеть Алцейской лирой.
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.	Взгордися праведной заслугой, муза,
	И увенчай главу Дельфийским лавром.

Разберемся в русском переводе с незнакомыми словами и выражениями: Мельпомена-муза трагедии в греческой мифологии;

Аквилон и Авфид-название северного и северо-восточного ветра у древних греков; Давнус-легендарный царь Апулии; Алцейская лира-символ древнегреческой поэзии; Алцей-лирик и Дельфийский лавр-оракул при храме Аполлона в Дельфах. Когда мы разобрались с непонятными словами и выражениями, мы рассмотрим саму оду. Ода — стихотворение, выражающее восторженные чувства, которые возбуждает в поэте какого-то великого человека или событие. Первый русский стихотворный перевод

сделал Ломоносов в 1747 году. Это положило начало всем будущим переводам и вариациям античного стихотворения. «Памятник» Михаила Ломоносова – это не вольный перевод оды Горация, а очень точное воспроизведение на русском языке латинского оригинала. Он ставил перед собою важную задачу- точно передать суть гениального произведения римского автора. Поэтому в стихотворении присутствуют устаревшие слова, такие как: воздвигну, превыше, препятство. Они придают торжественности тексту, окунают в атмосферу давних времен. Несмотря на точный перевод оригинал, в стихотворении прослеживается «я» самого русского поэта. Возникает вопрос: «почему именно эту оду перевел Ломоносов?» Потому, что Ломоносов, как и Гораций, был незнатного рода. Но это не помешало стать известным человеком, а главное – служить Отечеству, принося пользу. Ломоносов также внес неоценимый вклад в развитие отечественной поэзии. Но здесь речь не только о себе. Автор размышляет о назначении поэзии.

К оде Горация в переводе Михаила Ломоносова позже обращались многие известные русские поэты. Но в отличии от М. Ломоносова, они не придерживались точно текста оригинала, а делали свои варианты оды. Самое главное – это то, что в стихотворении заложен важный смысл того, что материальное можно уничтожить, а творчество будет жить всегда!

Зміст

Аль-Газо Н. В., Тарлева А. В.	Психофизиологические основы	3
непроизвольного запоминания учебного материала		
Апоненко И. Н.	Некоторые особенности работы с иностранными	6
студентами на начальном этапе обучения латинскому языку		
Афанас'єва Л. В.	Modern English teaching approaches used in our	8
university		
Барина О. В.	Глаголы начинательного и финитивного способов	9
действия		
Баткина М. В.	Преимущества использования видеоматериалов в	11
процессе изучения иностранного языка		
Бермас Л. І., Бермас О. М.	Тестовий контроль – основний елемент	13
діагностики знань у медичному вузі		
Bondarenko I. V.	常用教学方法	15
Борисова Н. Ф.	Взаимодействие работы языковых и профильных	17
кафедр при обучении иностранных студентов		
Броцкая–Ляховецкая О. М.	Языковая подготовка иностранных	18
студентов при интенсивном изучении языка		
Вишнякова Г. О.	Деякі особливості методики навчання української	20
мови іноземними студентами		
Гетманец А. О., Мирошник Л. В.	Учебная проблемная ситуация как	22
средство речевого развития иностранных студентов		
Гоменюк А. В.	Проблема моделирования пространства	24
профессионально ориентированной коммуникации при обучении		
иностраных студентов-медиков русской диалогической речи		
Губарева С. А., Ткаченко О. В.	Ролевая игра на занятиях РКИ	29
Губарева С. А., Ткаченко О. В.	Формы субъективного отрицания и его	31
роль в формировании коммуникативной компетенции иностранных		
студентов		
Гуда Т. В.	Работа над лексикой на уроках русского и украинского	33
языков		
Гутарова И. В.	Тестирование как метод обучения и контроля знания	35
Дайчик А. Б.	Развитие коммуникативных навыков иностранных	36
студентов подготовительных факультетов		
Єгорова І. В.	Процес формування комунікативних навичок у студентів-	37
іноземців у процесі вивчення української мови як іноземної		
Жадлун М. И.	Потенциал скороговорок в процессе обучения русскому	38
как иностранному		
Жеманова О. А.	Використання нетрадиційних методів у вивченні	40
іноземних мов		
Заборовська С. В., Шубладзе О. Е.	Використання соціальних мереж у	41
викладанні іноземних мов		
Zaluzhna A. O.	Teaching culture through language	44

Запорожец И. В., Красникова С. А.	Научный текст как	46
коммуникативная единица обучения иностранных студентов-медиков		
Зубко Н. В.	Характер нации	50
Ильвицкая А. М.	Проблемы усвоения фонетики украинского языка	52
франкоязычной аудиторией		
Карabet А. А.	Значения слова «один»	53
Klimenko I. N.	Testing as a method of students' knowledge assessment	54
Клочко О. О.	Навчання роботи зі словником студентів-медиків	55
Колодий Л. Г.	Художественный текст в процессе языковой подготовки	57
иностранцев. Комплексно-ассоциативный подход		
Копіца Є. П.	Об'єктивність лексики – критерій мовлення людини	59
Корогод Л. П.	Деякі аспекти підвищення мотивації в іноземних	65
студентів до вивчення української мови		
Кравченко А. В., Макешина Ю. В.	Проблеми мовної підготовки	68
іноземних студентів галузі фізкультурно-спортивного профілю		
Kramarenko T. V.	Great things about learning spoken English on Skype	70
Кузнецова Н. В.	Обучение англоязычных студентов различным видам	71
речевой деятельности		
Кузьменко А. О., Сердюченко Ю. О.	Проблема відбору текстів для	73
домашнього читання та переваги використання художньої літератури		
Kulko V. A.	Motivational strategies for second language learners	77
Купцова Т. А., Колієва І. А.	Особенности научно-технического стиля	78
англійської мови		
Лазор Н. В., Ромащенко Н. В.	Профессионально-ориентированное	82
пособие по русскому языку: отбор и организация материала		
Литвиненко А. А.	Специфика профессионально-ориентированного	84
обучения РКИ в медицинском вузе		
Lytvynova O. V.	Method of studying the level of dialogue culture	85
Лосев А. А., Заниздра О. А.	Влияние билингвизма на формирование	86
детской психики и поддержание ментального здоровья в пожилом		
возрасте		
Лощина І. С.	Процесуальна мотивація в методиці навчання іноземної	88
мови		
Лукацька Я. С.	Складові професійної комунікативної компетенції	89
Магрламова К. Г.	Державні програми організації професійної	91
підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах		
Великої Британії		
Макаренко Т. Н., Дмитриенко Н. Ф.	Формирование навыков говорения	98
у иностранных учащихся на начальном этапе обучения		
Мельник С. Н.	Закрепление изучаемых грамматических средств при	101
обучении научному стилю речи		
Минакова Л. И., Красникова С. А.	Учет некоторых методологических	103
подходов в образовательном процессе в иностранной аудитории		
Минченко Н. С.	Проблема понимания в контексте межкультурной	105
коммуникации		

Мірошниченко І. Г. Особливості жанру інфографіки в ЗМІ	107
Мосіна Ю. С. Доцільність використання відеоресурсів при навчанні іноземної мови	111
Москаленко Н. О. Роль синтагматичних вправ у процесі оволодіння іноземною мовою	116
Мощная Е. В. Учебное кино как способ изучения иностранного языка	117
Мунтян А. А., Шпак И. В. О некоторых подходах к обучению иностранному языку для специальных целей	119
Мухортова О. Д. Концепция языковой личности и обучение иностранным языкам в современной лингвистике	122
Нагачевская С. А. Формирование коммуникативной компетенции в процессе обучения РКИ в неязыковом вузе	124
Нашиванько О. В. Актуальні проблеми викладання латинської мови англомовним студентам – медикам	125
Никулина Е. М. Использование проектной методики в процессе обучения студентов иностранному языку	127
Panichkevitch A. I. Développer des savoir-faire grammaticaux	128
Пантилеенко Е. С. К вопросу о формировании языковой картины мира	130
Перерва К. М. The conception of teaching styles	131
Перинець К. Ю., Салова О. В. Особливості «неформальної» мови студентів	133
Помазун О. В. Максимальний розвиток комунікативних здібностей – основна задача викладачів іноземних мов	135
Rezunova V. V. How to train medical students for step 1 exam in English	137
Rezunova O. S. Importance of international communication for scientists	139
Русалкіна Л. Г. Роль мовних дисциплін у загальній концепції викладання в медичному закладі вищої освіти	140
Sarzhynska K. O. Bilingualism of the Indian students and its role in the language learning process	143
Середа А. О. Основні проблеми та особливості викладання української мови слухачам підготовчого відділення	144
Сесь О. В. Виховання студентів – іноземців у світі мовленнєвої культури	146
Слюсар Н. О. Аналіз вивчення української мови з іноземними слухачами на підготовчому відділенні та специфіка їх оцінювання	148
Слюсар Н. О. Особливості та проблеми у викладанні української мови іноземним слухачам підготовчого відділення	149
Смаглій І. В. Мем як соціокультурний візуальний феномен у навчальному процесі	151
Смешливая И. А. Латинские девизы вузов Украины	155
Smirnowa M. L. Moderne anforderungen zu den zukünftigen spezialisten	160
Солодюк Н. В. Проектна діяльність на заняттях української мови як іноземної	161
Стукало О. А. Communication between teachers and students	163
Токун І. І. Основні складнощі та позитивні моменти у процесі вивчення англійської мови як другої іноземної	164

Толкачева Н. Д. Сравнительно-сопоставительный метод при обучении латинскому языку студентов-иностранцев	165
Третьякова О. Є. Методика виправлення типових помилок при вивченні англійської мови	169
Трифонов І. О. Синквейн как методический прием в изучении языка	171
Тягло Л. В. Вивчення української медичної термінології іноземними студентами	173
Філат Т. В., Сидора М. Ю., Запорожець О. С., Сербіненко Л. М. Пріоритетні напрямки роботи кафедри мовної підготовки	174
Чайка О. В. Використання інноваційних методів навчання на заняттях з іноземної мови у процесі підготовки іноземних студентів-медиків	182
Chornobai V. G. Advantages of interactive methods teaching the English language application to students in agrarian universities	185
Шаульська А. С. Problems of teaching Ukrainian to foreigners	186
Шафоростова С. Г., Ткаченко О. В. До питання іміджу викладача вищої школи	187
Шейпак С. Ю. Читання як засіб навчання та його зв'язок з іншими видами МД	189
Shchurovskaya O. N. How to make an English lesson interesting and fun	190
Юсупов В. О., Леник Р. Г. Особенности преподавания специальных дисциплин на иностранном языке	191

IV Міжвузівська науково-практична студентська

конференція з латинської мови «PER ASPERA AD ASTRA»	193
Afhan S., Filipenko V. V. The Latin language, as a part of England and its culture	194
Андреева А. Ю., Ратомская Л. В. История латинского языка	198
Безвинюк Д., Писаренко Н. Д. Пізнай самого себе	201
Беккер Є., Апоненко І. М. Латинська термінологія в українській мові	203
Борисенко Д. О., Ратомська Л. В. Латинська мова в українській літературі	205
Брошеван М. О., Запорожець О. С. Латинська мова у магії	209
Васильєва А. О., Запорожець О. С. Як вивчити латинську мову	210
Ворническо В. В., Ратомская Л. В. Образование в Древнем Риме	212
Голуб М. А., Запорожець Е. С. Латынь в именах	215
Голякова А., Ратомская Л. В. Использование латинских слов в современной индустрии рекламы	219
Гусаров Д. В., Ратомская Л. В. Особенности художественной латиноязычной литературы	221
Довгань Є. Р., Запорожець О. С. Застосування латині в екзорцизмі і окультизмі	223
Єханін М., Сидора М. Ю. Латинська мова в музиці	224
Загуменная А. С., Ратомская Л. В. Особенности ассимиляции латинизмов во французском языке XIV-XV вв. в области фонетики	226
Заремба Н. М., Ратомская Л. В. Латинский в современном мире	228

(художественная литература, культура, СМИ и другое)

Зозуляк В. А., Ратомская Л. В. Латинский язык в стихотворениях русских поэтов	230
Калинина К. А., Ратомская Л. В. Латинский язык в татуировках	232
Козарук А., Ратомська Л. В. Аналіз творчості давньоримського поета Катулла	234
Conte Antonio, Filipenko V. V. The Latin language as a part of Italian culture	237
Корольова Ю. О., Ратомська Л. В. Вплив латинської мови на німецьку мову	244
Кравцова А. О., Ратомська Л. В. Латина в сучасному світі	246
Кравцова И. А., Ратомская Л. В. Влияние латыни на развитие немецкого языка	250
Кутовий А., Писаренко Н. Д. Місце латини у розвитку мови «дипломатів»	253
Ляпунова Ю. С., Перинець К. Ю. Реалії сучасного життя крізь призму латинської мови	255
Майорова Я. А., Ратомская Л. В. Воспитание и образование в Древней Греции	258
Манченко А., Писаренко Н. Д. Errare humanum est – людині властиво помилятися	259
Мелехова І. О., Ратомська Л. В. Значення вивчення латинської мови як дисциплінарної науки у межах навчальної програми підготовки майбутніх перекладачів з англійської мови	261
Мудрак Є. Є., Запорожець О. С. Історичні умови відокремлення латинян та еллінів. Розділення латинської та давньогрецької мов	266
Науменко М., Писаренко Н. Д. Латинські аббревіатури у сучасній англійській мові	267
Однолько О., Писаренко Н. Д. Історія походження і значення афоризму <i>ars longa, vita brevis est</i>	269
Омельницька Ю., Писаренко Н. Д. <i>Alea jacta est</i> – жереб кинуто	271
Панина К. Н., Ратомская Л. В. «О быстротечности жизни в стихотворении из элегии «Искусство любви» Овидия»	273
Пінська Д., Лощинова І. С. Вплив латини на розвиток української мови	277
Постовой В., Апоненко І. М. Крилаті вислови та девізи в медичній науці	278
Савченко Е. С., Ратомская Л. В. Ораторское искусство в Древнем Риме	280
Ситніченко О., Лощинова І. С. Зв'язок латинської мови та міфології	284
Славінська К. В., Ратомська Л. В. Латинські афоризми в творчості Івана Франка	287
Смічніков Д. Є., Ратомська Л. В. Выдающиеся деятели древнеримской истории и культуры	289
Сокур С. Р., Ратомская Л. В. Латынь в современной культуре	293
Ткач А., Смешливая И. А. Латинский язык, грецизмы и филология	297
Трубицына В. В., Ратомская Л. В. История Древнего Рима	305

Фалькова В. И., Ратомская Л. В. Латинский язык в английском языке	308
Хачикян С. А., Ратомская Л. В. Латынь в современном мире	310
Шабанова К. И., Ратомская Л. В. Влияние латинского языка на другие языки	312
Ярошинская В. В., Ратомская Л. В. Гораций и его ода «Ad melpromenen» (памятник)	316